

به ندایه تی

پوختهی ۱۳ شریتی به ندایه تی

زنجیره باسیکه دهر باره ی

❁ چۆنیه تی به ندایه تی کردن بو خوا

❁ حه قیقه تی به کتا په رستی ❁ حیکمه تی په رسته شه کان

❁ چمکینک له ره وشته سه ره کییه کانی موسولمان

ماموستا

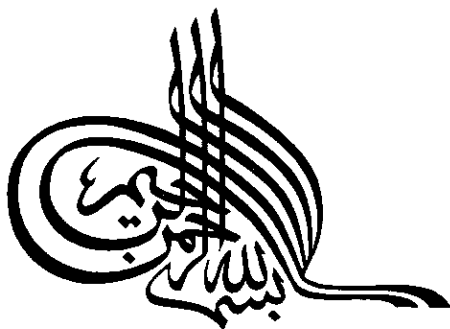
ناصری سوبحانی

چایی درهم

۱۴۲۷ک - ۲۰۰۶ز

دهز گای (به ره هم) بو بلا و کردنه وه ی به ره همه کانی سوبحانی

dazgayberham@yahoo.com

❁ ناوی کتیب: به‌ندایه‌تی

❁ نویسنی: م. ناصری سوبحانی

❁ ژ. سپاردن: (۴۹۵) ی ۲۰۰۶ ی دراوه‌تی

❁ سالی چاپ: ئابی ۲۰۰۶

❁ نوبه‌ی چاپ: دووهم

❁ نرخ‌ی کتیب: (۳۰۰۰) دینار

مافی له‌چاپدانه‌وه‌ی ئهم بهره‌مه پارێزراوه بو‌ده‌زگای بهره‌م

پیشه کی چاپی دووهم

پاش سوپاسی بی پایان بو خواو دروود بو گیانی پیغه مبهری خواو
یارانی و شوین که وتوانیان:

کاتی نهم بهرهمه کهوته بهردهستی خوینهران له بروای که سدا
نهبوو به دوو مانگ نوسخه ی له بازاردا نهمینی و ههزار دانه ی لهو
ماوه که مدهدا بیته میوانی خوینهران.

بهوه دلنیا بووینه وه که لاواغان تینوی نهم بابه ته ئیمانیهن.. بویه
یه کسهر چاپی دووه مان کرده وه تا نوسخه بگاته دهستی تامه زر ویانی
خوواناسی و رهوشت بهرزی.

نیسته جینی خو په تی که بلین: نهم بهرهمه لهو بهرهمانه که
دهبی بخوینرنه وه. دهبی نه وه ی نویمان له سهر نهم چه مک و تیگه یشتانه
گوش بکهین، تا بی وه ی بن له شالوی بروا کزبوون و بیرو بیرو که
له دهره وه هینراوه چه وته کان.

ناموژگاریمان بو خوینهران نه وه یه نهم بهرهمه له کهش و
ههوا یه کی هیمن و نارامدا بخویننه وه. نه گهر بکری به شیوه ی خیرانی و
دور له جهنجال، یا به شیوه ی دهسته جهمی چند هاوه لیک، چونکه
کاریگهری و بهر که تی تایه تی خو ی ده بی.

به هر حال نهمه کتیی موتالای ساده نی یه. نهم بهرهمه بوخته ی
ئیمان و نیسلامه، پساونیکیش واژوی کردووه که ژبانی هه موو بو

خواناسی و خوا ویستی تهرخانکرد. پوخته‌ی نه‌زمون و تیگه‌یشتی
 ماموستا ناصری سوبجانی‌یه له قورنان و ژیانامه‌ی پیغه‌مبهری پیشه‌واو
 یارانی پیشه‌نگی ..

هیوادارین خوشک و برایانی خوینهر به نیازی سوودمه‌ندی بیگرن
 به ده‌سته‌وهو، به گوی‌ی دل به‌هره له گه‌وه‌ره‌کانی به‌رن.

خوینهرانیش دلنیا ده‌که‌ینه‌وه که نهم به‌ره‌مه‌ه بو چاپی دووهم
 به‌وردی سه‌یر کراوه‌ته‌وه و هندی هه‌له‌ی چاپی و زمانه‌وانی تیدا چاک
 کراوه و، هندی ده‌سته‌واژه‌و رسته‌ی توخ کراونه‌ته‌وه له‌بهر بایه‌خ و
 گرنگی‌یان.

هه‌روه‌ها بو ناسانکاری خوینهران و سوود بینین له نئاوه‌روکی
 کتیه‌که، به‌ش به‌ش کراوه‌و له شمش به‌شدا پۆلینی بابه‌ته‌کان کراوه‌و
 پیرستی بو دانراوه.

خوای گه‌وره له خیر و پاداشتی نه‌براه‌ی خو‌ی بی به‌شمان نه‌کات.

ده‌زگای به‌ره‌هم

نایی ۲۰۰۶

پیشه‌کی چاپی یه‌که‌م

ماموستا ناصری سوبجانی یه‌کی‌که له‌و زانا و بیریاره هاوچه‌رخانه‌ی کوردستانی ئیران، که زۆر ده‌خایه‌نی تا وه‌ک خۆی بناسری و، هه‌لکه‌وتووپی و، ناستی زانستی و، راده‌ی نیمانداری و، دلسۆزی و لیبرانی بو ناین و گهل و ولاته‌که‌ی، وه‌ک پیویست بو هه‌موولا روون بیته‌وه.

شهید سوبجانی هاوشانی زانا هه‌لکه‌وتوووه‌کانی سه‌ده زی‌پینه‌کانی دونیای ئیسلام بو. له‌تی‌گه‌یشتنی قورنان و واتاکردنی و سوود لی وهرگرتیدا، که‌م وینه‌بوو. ده‌توانین بی دوو دلی بلیین له‌ بواری چوونه ناوه‌روکی چه‌مکه قورنانه‌کان و وهرگرتنی دی‌لاله‌ته گه‌وره‌کانیدا — به‌لای که‌مه‌وه له‌م سه‌رده‌مه‌دا — وینه‌ی نه‌بوو.

له‌ دونیای تی‌گه‌یشتن له‌زانسته ئیسلامیه‌کانی (علوم القرآن) و (علوم الحدیث) و (اصول الفقه) دا چه‌ندین داهینانی گه‌وره‌ی کرد.

ره‌نگه‌ خوینه‌رانی که نه‌یناسن یه‌کسه‌ر پرسیا‌ری نه‌م که‌سایه‌تیه گه‌وره گومناوه بکه‌ن. به‌لام زۆر نابا باش ده‌یناسن و به‌ره‌مه‌ نایابه‌کانی ده‌بینن. ناخر نه‌ویش قوربانیه‌کی تری دونیای بی‌تازی و بی‌ ره‌جی ولاته‌که‌ی خۆی بو. زۆری تر هه‌بوون هه‌روه‌ک نه‌و له‌هاوچه‌رخانی، بزکران، به‌لام زۆری نه‌برد تیشکی تواناو

بەهرەکانیان درى دا بەتاریکی ناهەقى و، باسیان کەوتەووە ناو کۆر و کۆمەلان و، وەك خۆیان ناسرانەووە.

مامۆستا ناصر ناکرى لەم پێشەکی یە کورتەدا بناسرى. لیڕەدا ئەوێندە بەسە کە بلیین یەکیکە لە سەرکردە کوردەکانى شۆرشى گەلانى ئىران دزى رژیمی ستم شاهى، دواتریش یەکی بوو لە رابەر و پێشەنگە ناودارەکانى رابوونى ئىسلامى هاوچەرخ لە کوردستانى ئىران و ئىران بەگشتى.

لەسالى ١٩٥١ ی زاینیدا لە گوندی (دوريسان) ی نزیک شارۆچکەى (پاوە) ی هەورامانى ئىران، لەدايک بوو. پاش تەواو کردنى قوناغى ناوێندى چۆتە خویندنى فەقیهەتى و، لای گەورە زانایانى ئىران خویندوبه‌تى و، ئیجازەى مەلایه‌تى وەرگرتوو.

لەچەند سالیکی پێش شۆرشى ئىرانەووە دەستى داووتە خەباتى ئىسلامى و بايەخ دان بەقورئانى پىروۆ و زانستە ئىسلامیەکان. لە شۆرشى گەلانى ئىراندا— لەناوچەکەى خۆى دا— رۆلى سەرکردەى و پێشڕه‌وى بىنیو. لە سەرەتای شۆرشى ئىراندا چەندین جار سەردانى سەرکردەکانى ئىرانى کردوو، داواوگله‌بى و گازەندەى خەلکى کوردستانى ئىرانى گەياندوو پىيان. هاوکارىکى دلسۆزى مامۆستا نەحمەدى موفتى زاده— کەسایه‌تى ناودارى ئىران— بوو.

چهند جارێك سەردانی دەره‌وه‌ی ئێرانی كردووه‌و، دیدارو
راگۆڕینه‌وه‌ی له‌گه‌ڵ گه‌وره‌ ناودارانێ رابوونی ئیسلامی هاوچهرخ
هه‌بووه. چهندین به‌رهمه‌ی زانستی نوسراوی هه‌یه، به‌سه‌دان كاسیتی
به‌هه‌ر سی زمانی كوردی و فارسی و عه‌ره‌بی، له‌دوای خۆی به‌جی
هه‌شتووه. له‌چهندین گۆفاری ئیسلامیدا به‌ناوی خوازاوه‌وه‌ بابته‌تی
بلاو كردۆته‌وه. بابته‌ته‌ زانسته‌كانی له‌ ناستیكی نه‌كادیمی زۆر
به‌رزدان. له‌به‌ر هه‌لومه‌رجی سیاسی تایه‌تی ناوخۆی ئێران، نه‌توانراوه
تا ئیسته‌ به‌ره‌می به‌رهمه‌كانی بلاوبینه‌وه، به‌لام له‌ زۆریه‌ی مان و
مه‌درسه‌و ناوه‌نده‌ ئیسلامیه‌كاندا، سوودیان لی ده‌بینری.

پوخته‌یهك له‌كه‌سیتی مامۆستا ناصری سوبحانی

مامۆستا ناصر مروفتیکی هیممهت به‌رزو گه‌وره بوو. له‌سه‌ر خۆو نارام و بێ ده‌نگ بوو. بێ‌ده‌نگییه‌که‌ی گوزارشتی له‌ده‌رون به‌رزوی و ده‌وله‌مه‌ندی فکری ده‌کرد. وردبوونه‌وه‌ی زۆر بوو. هه‌یزی عیبه‌ت و هه‌رگرتن و هه‌له‌هه‌نجانی له‌ده‌ق و رووداوه‌کان که‌م وینه بوو. زۆر سوور بوو له‌سه‌ر رێژ گرتن له‌ کاتی خۆی و کاتی دۆستانی. نوێژه‌کانی زۆر به‌ (خشوع) و ملکه‌چی‌یه‌وه ده‌کرد. له‌ نزاو پارانه‌وه‌کانیدا غونه‌ی برواداریکی به‌متمانه بوو. له‌ گه‌شت و سه‌یران و سه‌فه‌ره‌کانیدا له‌ هه‌موو دیمه‌ن و دیارده‌و حاله‌تێک پهنده‌و عیبه‌تی ده‌رده‌هه‌تانا. زۆر چه‌زی له‌نه‌ده‌ب و شیعری به‌هه‌یزی شاعیران بوو. له‌قورنان خویندندا زۆر ملکه‌چی و تیرامانی هه‌بوو، به‌ مه‌به‌ستی بیر کردنه‌وه له‌نایه‌ته‌کان زۆر ده‌وه‌ستا. له‌ شه‌وو روژدا چه‌ندین جار ده‌چوو خزمه‌تی قورنان. ده‌فته‌ریکی له‌لا بوو سه‌رنج و تییینی و (خواطر) ی خۆی تو‌مار ده‌کرد..

له‌رووی چه‌سته‌یی‌یه‌وه لاواز بوو، ۴۸ تا ۵۰ کیلو کیشی هه‌بوو، زۆر که‌می ده‌خوارد و چه‌زی له‌خواردنه‌مه‌نی به‌ کورده‌واری‌یه‌کان بوو، هه‌میشه جل و به‌رگی کوردی له‌به‌ر ده‌کرد، هه‌رگیز جل و به‌رگی گرانبه‌های له‌به‌ر نه‌ده‌کرد. زستانان په‌سته‌کینکی بێ قۆلی له‌به‌ر ده‌کرد..

زۆر کهم ده‌نووست. قه‌ناعه‌تی و ابوو که مروقی بانگخوازو زاناو به‌پرسان نابی به‌زۆر خهو به‌خویان بینن. کاتی رۆژانه‌و هه‌فتانه‌ی به‌ به‌رنامه‌ بوو. زۆر دژی کات به‌فیرۆدان بوو. پرۆژه‌ی نوسین و توێژینه‌وه‌ی زۆری له‌ زیه‌ندا بوو. نوسین و یاداشته‌کانی زۆر وردو نه‌کادیمی و زانستی بوون. خه‌تیکی زۆر جوان و نایابی هه‌بوو. به‌ به‌لگه‌وه‌ راو بو‌چوونی خوی دهرده‌بری. زۆر پشتی به‌ قورنان ده‌به‌ست بو‌ به‌لگه‌ هه‌تانه‌وه‌، هه‌یزو توانایه‌کی کهم وینه‌ی هه‌بوو له‌ده‌ره‌یتانی به‌لگه‌و نه‌حکام دیاری کردندا.

له‌ کاته‌کانی پێش بانگدا له‌حاله‌ته‌کانی (فجر) و (زوال) و (غروب) و (شفق) ورد ده‌بووه‌. بروای وا بوو حکمه‌تی دیاری کردنی نوێژه‌کان له‌و کاتانه‌دا ده‌بی ره‌چاو‌بکری به‌ وردبوونه‌وه‌ له‌ له‌حه‌زی به‌که‌می کاتی نوێژ، قه‌ناعه‌تی و ابوو که بو‌ یاد که‌وته‌وه‌ی (تخول) و گو‌زانکاری گه‌وره‌ی بوونه‌وه‌ر (واته‌ هاتنی رۆژی دوایی) به‌.

به‌رێزما‌مۆستا ناصر زه‌ه‌وقیکی جه‌مالی کهم وینه‌ی هه‌بوو. چه‌زی له‌ ئاوازی خو‌ش بوو. بو‌خوی شیعر و (تواشیح)ی به‌ناوازه‌وه‌ تو‌مار کردووه‌ و له‌ کاسێدا پارێزراون. هه‌روه‌ها زۆر چه‌زی له‌ گۆل و زینه‌تی ساده‌ی بی مه‌سه‌رفی ناو مال بوو. پاک و خاوینی زۆر مه‌به‌ست بوو. له‌ خویندنه‌وه‌ی کتیب و باه‌ته‌ زانسته‌کاندا زۆر خه‌را بوو، له‌

ساتینکی زۆر کورتدا چەند لاپەرەیه‌کی دەخویندەوه، له‌گەڵ ئەوەش دا
هەموو ناوهرۆکی ئەو بابەتەیی لەبەر نەکرد.

مامۆستا زۆر سەر قال بوو له‌گەڵ قورئاندا. زۆربەیی چەمک و
تێگەیشتنه‌کانی لێوه‌وه وەرده‌گرت. فەرمووده‌کانی پێغه‌مبەری (ﷺ)
بەر وونکەرەوه‌ی قورئان دەزانی، زۆربەیی کتیبی (امهات)
وسەرچاوه‌کانی خویندبووه‌وه. خۆی به (مُجْتَهِد) و خاوه‌ن (رأی)
دەزانی. زۆر به متمانه به‌خۆ و به‌جورئەتەوه‌ بۆچوون و رەئیی‌یه‌کانی
خۆی ناراسته‌ ده‌کرد.

مامۆستای رەحمەتی زۆر له‌ سەرخۆ قسەیی ده‌کرد، دەنگی نزم بوو،
زۆر به‌ نارامی ده‌چوووه‌ رێوه، بەراستی میصداتی نایەتی ﴿الَّذِينَ يَمُشُونَ
عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا﴾ بوو، به‌چوار مشقی داده‌نیشت، زۆر جار به‌سەر
خویندەوه‌ی کتیبه‌وه‌ خەوی لێ ده‌که‌وت، هەرگیز توره‌ نەده‌بوو،
مه‌گەر کاتی نافرمانی‌یه‌کی رەچاوبکرده‌یه. توره‌یی ده‌خواردەوه.

له‌ رووی مه‌سه‌له‌ی نەتەوه‌یی‌یه‌وه‌ هه‌لپێکانیکی جوانی ده‌کرد له
نیوان کێشه‌ی نەتەوه‌یی و چەمکه‌ ئیسلامی‌یه‌کاندا، زۆر به‌پەرۆش بوو
بۆ کێشه‌ی کوردی ئێران. سته‌مه‌کانی هه‌له‌بجه‌و ئەنفال و ناواری زۆر
هه‌ژاندى، بابەتی زۆر کاریگه‌ریی نووسی سه‌باره‌ت به‌ کیمیاباران
هه‌له‌بجه‌. نامه‌یه‌کی ناراسته‌ی پێغه‌مبەران (عليهم السلام) کردووه‌ به
عه‌ره‌یی به‌ ناوێشانى (رسالة آلام من أرض بلایا الى معشر الانبياء) که

تیدا سکالای گه‌لی کورد بو گروی پیغه‌مهران و سه‌رافله‌یان
پیغه‌مهری نیسلام محمد ﷺ به‌رز ده‌کاته‌وه.

له‌ژیانیدا که‌سایه‌تی گه‌وره‌و ناوداری نیسلامی زوری دیوه،
له‌وانه: (شهید عبدالله عزام، عمر تلمسانی، حامد ابو النصر،
عدنان التیمی، کمال السنانیری، اسامة تکریتی، عادل شوخی، نعمان
السامرائی، ده‌علی قه‌رده‌اغی، ماموستا صلاح الدین محمد بهاء‌الدین
و محمد أحمد الراشد) و زوریکی تر له سه‌رکرده‌کانی ره‌وتی نیسلامی
له کوردستان.

ماموستای ره‌جه‌تی هه‌رگیز سویندی نه‌ده‌خوارد، زور برواشی به
که‌سێک نه‌ده‌کرد که سویندی زور بخوا. به موباله‌غه کردن و قسه‌ی
زوری بی سوودو کات به فیروندان بیزار ده‌بوو. زور حزی له
رێک‌خستنی کات و به‌رنامه‌ریژی هه‌بوو.

ماموستا ریژی به‌رامبه‌ره‌کانی زور ده‌گرت، حزی
نه‌ده‌کرد ته‌نانه‌ت نه‌یاره‌کانیشی ته‌ریق بکاته‌وه. هه‌ندی گه‌توگو و
حیوار و موناقه‌شه‌ی له‌گه‌ل چه‌په‌کانی ئیران دا هه‌یه که‌ئونه‌ی (منطق)
داری و به‌هیزی به‌لگه و جوانی شیوازی مامه‌له کردن و به‌رامبه‌ر
خویندنه‌وه و دایه‌لوکه.. له‌گه‌ل هاوسه‌ری و مناله‌کانیدا زور نهرم و
نیان و میه‌ره‌بان بوو. له‌کاروباری ماله‌وه‌دا یارمه‌تیه‌کی زوری خیزانی
ده‌دا. له‌گه‌ل منالان یاری ده‌کرد. له‌کاتی وانه و تنه‌وه‌دا مناله

بچکۆلەکە ی لە کۆشی یا لەسەر رانی دادەنا. لە گەڵ خزماتی
 هاوسەریدا زۆر بەرێز بوو. لە گەڵ هاوێڵانی زۆر (متواضع) و رەوشت
 بەرز بوو، ریزی دەگرتن، گۆیی لی دەگرتن، بەنەرمی پیشنیاری خۆی
 و نامۆزگاریەکانی ناراستە دەکرد. هەر راو بووچوونیکێ بەرامبەری
 بەدڵ نەبوایە بەنەرمی وەلامی دەدایەو.

لەژبانییدا سی جار سەفەری کردوووە بو دەرهوێ ئێران، دووجار
 بو پاکستان و نزیکە ی سالتیک ماوێتەو. جارنیکیش بو تورکیا بو
 بەشداری کۆنگرەیهک کە تایبەت کرا بە کیشە ی کورد و تیایدا لە لایەن
 چەند کەسایەتیهکی ئیسلامخوای کوردستانەو، بریاری دامەزراندنی
 ریکخراوی (رابطە ی ئیسلامی کورد) درا، کە لە سالی ۱۹۸۸ ی
 زاینی لە ئەستەمبول بەسترا.

ئەو گۆشەیهک بوو لە پێناسە ی کەسیەتی مامۆستا سوێجانی. دیارە
 باشترین رینگەو هۆکار بوو زیاتر ناسینی ئەو کەسایەتیه لەرووی فکری
 یەو، یا لە رووی بەرز ی پلە ی ئیمانی و دەرخیستی رادە ی
 دەوڵە مەندی هزر و بیرەو، یا لە رووی خەستی و فراوانی
 بوچوونەکانی یەو، ئەو بەرەمانەن کە هەندیکیان دەست نووسن و
 هەندیکێ تریان لە کاسیتی تۆمار کراودان.^۱

^۱ ئەم پوختە یە لە کتێبی ژبانی نامە ی (شەمیدی نازادی بیرویا ، مامۆستا ناصری سوێجانی) وەرگیراوە .

سەبارەت بەم بەرھەمە

ئەم بەرھەمەى لەبەر دەستى خويئەرى بەرئزدايە لە ئەسلىدا بابەتيكى فەكرى و پەرور دەيىيە كە مامۇستا ناصر لە سيز دە كاسيئەدا تۆمارى كر دوون و بە (شريتە كانى بەندايەتى) ناسراون.

راستىيەك ھەيە زۆر يئويستە ليرەدا ناماژەى پي بگرى، كە ئەم بەرھەمە پاش ھەول و ماندوبونىكى زۆر لەلايەن چەند براو دۆستىكى مامۇستاي شەھيدەو ھەوى چەندىن قۇناغ كەوتە ئەم قالبە كۆتايىيەى:

- سەرھەتا كاسيئەكان نوسراڤەو.

- پاشان نوسراو ھەو كە بەراورد كرا لەگەل كاسيئەكە.

- دواتر لەلايەن كەسيكى دۆست و نزيكى مامۇستاو ھەوى كارى دارشتن و شەن و كەوكردنى وشەو دەستەواژەكانى تيدا كرا.

- پاشان چەند جارئك خويئرايەو ھەو بەراورد كرا لەگەل ئەسلىكە.

- ناوئيشان بۆ تەو ھەو بابەتەكان دانران .

لەگەل ھەموو ئەو كارە ، ھەول دراو ھەو كە بەھيچ جورئك دەسكارى ناو ھەروك و ، تەنانت زۆر بەى رستەكان نەكرى، بەلكو تەنھا رستەى دوبارە و ، زۆر جار وشەى (مترادفات) و ھەندى وشەى زياد لابرى .

بۆیه له‌وه زیاتر ده‌ستکاری نه‌کراوه تا تاییه‌قه‌ندی خۆی له‌ده‌ست نه‌دات .

له‌کو‌تاییدا

داوا له‌ هه‌موو خۆینه‌ریکی به‌رێژ ده‌که‌ین که نه‌م نوسراوه‌ بسپیری به‌ که‌سانی ترو، بانگه‌شه‌ی خۆینه‌نه‌وه‌ی یا گوینگرتن له‌ ئه‌سلی شریته‌کان بکات ، چونکه‌ بابه‌تیکی په‌روه‌رده‌یی و فکری گرنکه‌ و، به‌ دل‌نیایی کاریگه‌ری خۆی له‌سه‌ر هه‌موو خۆینه‌ر و بیسه‌ریک هه‌یه‌و ، بۆ دارشته‌وه‌ی که‌سیه‌تی (فکری) و (سلوکی) هه‌ر برواداریک پیوسته‌.

به‌ هیوای بلا و کردنه‌وه‌ی به‌ره‌مه‌کانی تری مامۆستای شه‌هید .

ده‌زگای به‌ره‌م

بۆ چاپ و بلا و کردنه‌وه‌ی به‌ره‌مه‌کانی سو‌بجانی

dazgayberham@yahoo.com

سەبارەت بەم بەرھەمە

ئەم بەرھەمەى لەبەر دەستى خوينەرى بەرئزدايە لە ئەسلدا بابەتيكى فكري و پەرودەيى بە كە مامۇستا ناصر لە سێردە كاسيتدا تۆمارى كردوون و بە (شریتە كانى بەندايەتى) ناسراون.

راستی بەك هەيە زۆر پيوسته لیرەدا ئاماژەى بى بکرى، كە ئەم بەرھەمە پاش ھەول و ماندوبونىكى زۆر لەلایەن چەند براو دۆستىكى مامۇستای شەھیدەوہ دواى چەندىن قۇناغ كەوتە ئەم قالبە كۆتايى بەى:

- سەرەتا كاسیتە كان نوسرانەوہ.

- پاشان نوسراوہ كە بەراورد كرا لە گەل كاسیتە كە.
- دواتر لەلایەن كەسىكى دۆست و نزيكى مامۇستاوہ كارى دارشتن و شەن و كەوكردنى وشەو دەستەواژە كانى تیدا كرا.

- پاشان چەند جارێك خوينرايەوہ و بەراورد كرا لە گەل ئەسلە كە.

- ناو نیشان بۆ تەوەرەو بابەتە كان دانران .

لە گەل ھەموو ئەو كارە ، ھەول دراوہ كە بەھيچ جۆرێك دەسكارى ناوەرۆك و ، تەنانەت زۆر بەى رستە كان نە كرى، بەلكو تەنھا رستەى دوبارە و ، زۆر جار وشەى (مترادفات) و ھەندى وشەى زياد لابرى .

بۆیه له‌وه زیاتر ده‌ستکاری نه‌کراوه تا تاییه‌قه‌ندی خۆی له‌ده‌ست نه‌دات .

له‌کو‌تاییدا

داوا له‌ هه‌موو خۆینه‌ریکی به‌ریز ده‌که‌ین که ئه‌م نوسراوه‌ بسپیری به‌ که‌سانی ترو، بانگه‌شه‌ی خۆینه‌نه‌وه‌ی یا گوینگرتن له‌ ئه‌سلی شریته‌کان بکات ، چونکه‌ بابه‌تییکی په‌روه‌ده‌یی و فکری گرنگه‌ و، به‌ دلنیایی کاریگه‌ری خۆی له‌سه‌ر هه‌موو خۆینه‌ر و بیسه‌رنیک هه‌یه‌و ، بۆ دارشته‌وه‌ی که‌سیه‌تی (فکری) و (سلوکی) هه‌ر برواداریک پیویسته‌.

به‌ هیوای بلا و کردنه‌وه‌ی به‌رهمه‌کانی تری ماموستای شه‌هید .

ده‌زگای به‌رهم

بۆ چاپ و بلا و کردنه‌وه‌ی به‌رهمه‌کانی سو‌بجانی

dazgayberham@yahoo.com

پيشەكى

الحمد لله رب العالمين ، وصلوات الله وبركاته على عبده هـ لوسـرو
محمد وعلى آله أجمعين . رَبِّ اَدْخِلْنِيْ مُدْخَلَ صِدْقٍ وَاَخْرِجْنِيْ مُخْرَجَ
صِدْقٍ وَاَجْعَلْ لِيْ مِنْ لَدُنْكَ سُلْطٰنًا نَّصِيْرًا .

هه موومان دهزانيں خواى (متعال) بۆ بەندەبى و عيبادەت خەلقى
کردووين . بەندەبىش بەو ئەکرى ئىنسان پەپرەوى بەرنامەبەك بىت كە
خواى (متعال) بۆى داناو، ئەو بەرنامەبەى لە كىتەبە كەيدا ناردووبەتى .
ديارە كىتەبە كەى خوا - يانى قورئان - بە زمانى عەرەبى بەو هه موو كەس
ناتوانى عەرەبى فېرى ، تاخوى بتوانى لەو كىتەبە حالى بى و سوودى
لى وەرگرى .. لەبەرئەو وەاجە لەسەر ئەوانەى توانايان هەبە فېرى
زمانى عەرەبى بىن ، دواى ئەو وەايان لى هات كە لە بەرنامەى
كىتەبە كە حالى بوون، وەرى گىرن و بىگەبەن بەخەلكى تر ، بەو
كەسانەى ناتوانن خويان بۆ خويان لە قورئان ئىستفادە بکەن .

جا بەم بۆنەو وەخومان بەمەسنول دەزانيں - لە حەدىكا كە توانامان
هەبە - ئەو بە پىويستە بۆ هەر ئىنسانى بىهوى رىنگەى بەندەبى خوا
بگرى ، روونى بکەبەو ، بۆ ئەو كەسانەى بروايان هەبە كە ئەم قسانە
لەر ووى دلسۆزى بەو ئەكەبىن ، رىنگاى خۆش بەختىيان بۆ روشن
ئەكەبەو . ئەو بە لازمە لەرىنگەى بەندەبىا بيزانن ، تا بتوانن بەو جورە

کە پێویستە و لای خوا قبۆلە، ڕینگەیی بەندەیی بگرن . تا بەنیزی خوا
ئیمەش و ئەوانیش بە ھەرەمەندو خۆشەختی دنیاو ناخیرەت بین .

ھەولیش نەدەین - بەنیزی خوا - ئەم باسانە بە زمانیکی سادەبن،
بۆ ئەوەی کە نەخویندەواران لێی حالتی بن . بۆ زۆرئیکیش لە
خویندەواران ھەر لازمە ناگیان لێ بی، کەسانیک کە بۆیان نەکراوە
ریان بکەوێت لە ناوھا شتانیک .

ھەر لە ئیستاشەو داوا نەکەین لە ھەر موسڵمانیک برۆای بە
دڵسۆزی ئیمە ھەیە، برۆای بەو ھەیە کە قەسەمان
خۆشەختی و سەر بەرزى ئەو کەسانە کە ئەم قسانەیان بۆ نەکەین ،
ئەوانیش بە پێی توانای خۆیان ھەول بدەن بۆ ئەوەی بە خەلکی
راگەینن . نەگەر ھەر موسڵمانیک توانای بێی بەلای کەمەو (۱۰)
نەفەر تی بگەینێت لەم باسانە لێرە نەکرین، کاریکی زۆر گەورە
نەکریت و خزمەتیک نەکری بە خەلک کە جەزای گەورەى ئەبێ .

به‌شی به‌که‌م

چۆنیه‌تی به‌ندایه‌تی بۆ خوا و مانای راسته‌قینه‌ی ئیسلام

- به‌نده‌یی ، یا به‌ندایه‌تی بۆ خوا یانی چی؟
- واتای ئیسلام
- واتای ته‌واوی به‌ندایه‌تی
- هۆی گو‌م‌رای ئینسان
- خۆشبه‌ختی و به‌دبه‌ختی راسته‌قینه
- ژیا‌نی به‌رزه‌خ
- واتای (په‌روه‌رده‌کردن) و چۆنیه‌تیه‌که‌ی
- واتای په‌حه‌مت و په‌روه‌رشیا‌ری خوا

به‌نده‌یی ، یا به‌ندایه‌تی بۆ خوا یانی چی ؟

به‌نده‌یی بۆ خوا ئه‌وه‌یه له‌ژیانئا به‌ جوړنیک بیت خوای (متعال) لیت داوا ئه‌کات . ئه‌و ئه‌فه‌رمویت : ئه‌بێ پرّوات به‌چی بێ ؟ پرّوات به‌وه بێ . ئه‌بێ بزانی که‌چی هه‌یه ؟ چی نی‌یه ؟ ئه‌وه‌بزانی . ئه‌بێ چی بکه‌ی ؟ ئاوا بکه‌ی . ئه‌بێ چی نه‌که‌ی ؟ ئاوانه‌که‌ی ...

ئه‌گه‌ر نینسان له‌ژیانیا ئاوابوو که‌ خوا ئه‌فه‌رموی ، ئه‌وه‌ی ئه‌و لیتی داوا ده‌کات له‌ژیانئا ، ئه‌وه‌ی کرد ، ئه‌وه‌ به‌نده‌یی خوای کردووه . ئه‌گه‌ر خیلافی ئه‌وه‌ی کرد ، یاله‌ هه‌موو ژیانیا ئاوا نه‌بوو که‌ خوا لیتی داوا ده‌کات ، یاله‌ به‌عزینکیا وا بوو ، له‌ به‌عزینکیا وا نه‌بوو ، ئه‌وه‌ ئه‌وه‌ نیه‌ که‌ خوا لیتی داوا ده‌کات و به‌نده‌یی خوای نه‌کردووه و لیتی قبول ناکرێ . ئه‌گه‌ر که‌سێک پێش ئه‌وه‌ هه‌ل و فرسه‌تی له‌ ده‌ست ده‌رچی له‌مه‌ ناگادار بوو ، ئه‌بێ چاره‌ی خۆی بکاو بگه‌رپته‌وه‌و تۆبه‌ بکا ، بریار بدا له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی له‌هه‌موو ژیانیدا گوێ به‌فه‌رمانی خوا بێ ، بزانی چی لی داوا ده‌کا به‌و جوړه‌ بیت و ئاوا بکا .

به‌نده‌یی خوا وایه‌ نینسان پێش هه‌موو شت ئه‌وه‌ بزانی که‌ له‌ ژیانیا هه‌میشه‌ نیازمه‌نده‌ به‌خوایه‌ک که‌ خوا نه‌یه‌تی . بۆ هه‌ر هه‌نگاوێ له‌ژیانیدا هه‌لتی ده‌گری ، نیازی به‌و هه‌یه‌و ده‌بێ شتانی‌ک له‌لایه‌ن خواوه‌ بۆی نامه‌ده‌ بکری‌و له‌ به‌رده‌ستیا قه‌رار بدرین .. هه‌روه‌ها له‌هه‌ر

هنگاوینکدا هه‌لی ده‌گری ، کۆسپ و گرتنیکی زۆر سه‌ر رینگه‌ی گرتووه ، نه‌گه‌ر خوا له‌سه‌ر رینی لایان نه‌با ناتوانی هه‌نگاوی بینی .

که‌وا بوو هه‌م له‌ئاماده‌کردنی نه‌و شتانه‌ی پێویستن بۆی ، نیازی هه‌یه‌ به‌خوا ، هه‌م له‌لابردنی نه‌و کۆسپ و مانعانه‌ی له‌سه‌ر رینگه‌یدان نیازی هه‌یه‌ به‌و .. جا کاتی خۆی ناوه‌ها ده‌ناسی ، ده‌زانی ناوه‌ها مه‌خلوقیکه هه‌میشه نیازی هه‌یه‌ خوا شتانیکی بۆ ئاماده‌بکاو کۆسپ له‌سه‌ر رینی لایبا ، ئیتر خوای خۆیشی به‌و جووره‌ده‌ناسی .. نه‌مه له‌باره‌ی خواوه‌یه‌که‌م شتیکه ده‌بی بیزانی . وه‌ختی نه‌مانه‌ی زانی نه‌تیجه نه‌وه ده‌بی هه‌موو گیانی پرپی له‌ئومیدو مه‌یلو ره‌غه‌ت بۆلای خوای (متعال) و هه‌ر ئومیدی به‌و بییت ..

دوای نه‌وه ده‌بی نینسان بیری نه‌وه‌ش بکاته‌وه که خوا هیچ شتیکی به‌بی حکمه‌ت نه‌نجام نادات ، کارینکی بی هووده ناکات ، هه‌ر شتیکی ده‌یکات له‌به‌ر حکمه‌تیکه‌و فائیده‌یه‌کی تیاپه ، به‌تایه‌ت له‌گه‌ل نینسانا ، هه‌ر کارینک بۆ نینسانی ده‌کا ، هه‌ر شتیکی له‌ نینسان داوای ده‌کا که بیکا ، یا هه‌ر شتی بۆی نه‌نجام ده‌دا ، حه‌مه‌ن یا بۆ نه‌وه‌یه سه‌وودینک به‌نینسان بگه‌یه‌نییت ، یا زیانو زه‌ره‌رینکی لی دوورخاته‌وه .

ده‌ی له‌به‌ر نه‌وه‌ی خوا کاری بی هووده و نا به‌جی ناکا ، هه‌ر شتی بکا به‌جیه‌و حکمه‌تی تیاپه ، ناکری نه‌و هه‌موو شتانه‌ی نینسان نیازی پێی هه‌یه‌ بۆی ئاماده‌بکا و نه‌و هه‌موو کۆسپه له‌سه‌ر رینگه‌ی لابات ، بی

ئەوێ هیچ حیکمەتیک لەمەدا بییت ، بێ ئەوێ قەرار بێ ئینسان
 وەزیفەیهک ئەدا بکا ، مەسئولیه‌تیک بگریته ئەستۆی خۆی . شتی وا
 نابیت ، حەقەن شتیکیشی لی داوا ئەکا . لێی داوا دەکا رێبه‌ک بگریته
 بەر که خۆی بۆی دیاری دەکا ، بۆ ئەوێ بگا بەسەر ئەنجامیک که
 ئەویش هەر خۆی بۆی دیاری کردوو .

ئەگەر بیهوی لەو شتانه‌کەلک وەرگری ، بەلام وانەبێ خوا
 دەبیهوی ، وابزانێ لە دەستی دەردەچیتو ، خوا لەدوا پیدا موحاکەمەدی
 ناکاو لێی ناپرسیته‌وه که چیت کردو چیت نەکرد؟ ئەمە وانە . خوا
 هەر وەک ئەو شتانه‌ی بۆ رێک خستوو و ئەو موشکیلات و کۆسپانه‌ی
 لەسەر رێی لابردوو ، هەر وایش دەسلاتی تەواوی بەسەر یه‌وه هه‌یه ،
 ئینسان لە دەستی دەرنایچی و حەقەن لەدوا رۆژا لێی دەپرسی که من
 ئەو هه‌موو نیعمه‌تەم لە نیختیاری تۆدا قەرارد ، ئەو هه‌موو گرفت
 و کۆسپانه‌م لەسەر رێت لابرد ، بۆ شتیک بوو ، وەرە بزائم ئەوێ من
 لێم داوا کردی ئەنجامت دا؟ کردت یان نا؟؟

دەوی کاتی ئینسان بیری نا ئەمە دەکاتەوه که خوا بێ هه‌وده هیچ
 شتیک ناکات ، کەوا بوو حەقەن لێی دەپرسیته‌وه و موحاکەمەدی
 دەکات لەسەر ئەوێ بۆی کردوو .

لێرەدا شتیکی تریش ئەزانێ ، ئەویش ئەوێهه‌ خوا ی گه‌وره‌ مالک و
 ساحیبی رۆژیکه‌ که تیایدا لە ئینسان ئەپرسی ، موحاکەمەدی دەکا ،

نەیکیشیته دادگا، لئی داوا دەکات کە جوابی ئەوە بداتەو و چى کردوو و چى نە کردوو لەژيانیا؟ ئەو هەموو نەعمەت و نەمکاناتەى بوئامادە کردوو . ئەو هەموو کۆسپ و مانغانەى لەسەر رێى لا بردوو .. ئەبى جواب بداتەو کە ئەمانەى بو کراو، کەلکى دروستى لى وەرگرتوون یان نا ؟ دیارە بەپى ئەو وى وا کردوو بەتى جەزاو پاداشتی ئەداتەو و نەیکەبەنى بەسەرەنجام و عاقیبهتی کە حەتەن تووشى نەبیت و لئی رزگارى نابى .

ئەگەر ئاوا ژيانى بەسەر بردبیت کە خوا لئی داوا کردوو، پاداشتیکی نەدریتەو و گونجاو بێت لەگەڵ ئەو ژيانەى بەسەرى بردو .. ئەگەر بەجۆریکی تر ژيانى بەسەر بردبى، نە بەو جۆرەى خوا لئی داوا کردوو، نەویش سزایەکی وای بى نەدریتەو و گونجاو بێت لەگەڵ ئەو ژيانەى کە بردوو بەتە سەر .

جا، کاتى ئینسان زانى کە سەرەنجام و دواڕۆژى لەدەست خوادایە و لەدەستى دەرنەچى، ئیتر هەموو گیانى ، هەموو وجودى، ئەبى پرببى لە ترسو و نەحساسى مەسئولیت .. یانى ئەو وى بو دروست ببى کە لەبەردەم خوادا لێرسراوبى هەبە، حەتەن ئەبى جوابی ئەوە بداتەو کە چۆن ژيانى بەسەر بردوو، چۆن نەستفادهى کردوو لەو نەمکانات و نەعمەتانە، چى کردوو و چى نە کردوو؟ وەختیک ئەزانى رۆژیک دیتە پێشەو نە کەوێتە بەر ئەو موحاکەمەو لێرسینەوانە ، زۆر روشنە ئینسان

ئەگەر كەمىك بۇ خۆى دلى بسوتى ، بەتەواوى لە غەفلەتا نەبىت ، كەمىك ھۆشى بەخۆبەوہ پى ، ترس ولەرز ھەموو گىانى داگىر دەكا ، بەجۆرىك نىز حازر نابىت كارى بكا لەورژەداو لەو مەحكەمەبەدا بەسەرشۆرى و روورەشى دەربىت و ، تووشى بەدبەختى و عەزابى نەبەدى پى . بۆبە كارى ئەكاو ھەول ئەدا بۆنەوہى بەرووى سوورو بەسەر بەرزى لە موخاكەمەو لىپرسىنەوہ كە دەربىت و ، خۆش بەختى نەبەدى دەست كەووت ..

كاتى ئىنسان خواى گەورەى ئاوا ناسى ، ھەموو گىانى پىروو لە (ئومىد) و (ترس) ، نالىرەدا ئىنسان ھىچ رىبەك لەبەر پى خۇيا نابىنى ، مەگەر ئەوہى لەگەل خواى خۆى پەيمانى بەندەبى بەستى ، بىر بارىداو بلى : خوابە ، من نىازم بە ھەرچى ھەبە ، بۆت نامادە كر دووم ، ھەر كۆسپ و گىرىتەك كە بىتە سەر رىم ، دەتوانى لای بىەى و كارىكت كر دووہ لابلچى ، وا رىكت خستووہ لەسەر رىم لاجى ، نەبىشزانم لەدوايىدا لىپرسىنەوہ ھەبە ، دادگاو مەحكەمەبەك ھەبەو لەدەست دەرنانچم ، دەى ئەوا من بەللىن و پەيمان نەدەم بەتۆ كە تۆ چۆن نەفەر مووى ئاوام . ديارە خواى گەورەش ھەر فەرمانىكى پى ئەدا بۆ ئەوہ پى ئەدا لەو ئىمكانات و نىعمەتانە چاك و دروست كەلك وەرگىت ، بەو جۆرە خوا لى داوا ئەكا ئاوا كەلكيان لى وەرگى ، ديارە سوودە كەشى ھەر بۇ خۆى ئەگەر پتەوہ ، ئەگەر نا ، خۇ خوا

نەسودىكى دەست ئەكەوى بەۋەى ئىنسان بەندەى بكا، نەتوشى زيان و زەرەرىك ئەبىت بەۋەى ئىنسان لەرئى بەندەى لاىدا. خوا فەرمانى بى ئەدا ناوا كەلك وەرگرە لەو نىعمەت و نىمكاناتە. ناوا مەكە. ناوابكە. وا بەوناوامەبە .

بەندەى و عىبادەت ئەمەىە ئىنسان پەيمان بىەستى لەگەن خاۋەنەكەى خۆى : ھەرچى تۆ ئەفەرمووى من ناوا دەكەم. ئەفەرمووى عەقىدە و پروات ناوا بى، وا ئەبم، بزانه ئەۋە ھەىە، ئەزانم. بزانه ئەۋە نىە، ئەزانم كە نىە . ئەفەرمووى: ئەۋە بكە، ئەىكەم . ئەفەرمووى: ئەۋە مەكە، ئەۋە ناكەم . ناۋەھا عەھد و پەيمانى بەندەى ئەبەستى ..

جالىرەدا موسلمان ئەۋەىش ئەزانى كە بەندەى و عىبادەت كەردن بۆ خوا، ھەرۋەك ھەرنىش و كارىكى تر، ھەر تەنھا بە كۆمەكى خوا رىك ئەكەوى، ئىنسان ناتوانى بەك ھەنگاۋىش ھەلگرى بەبى ئەۋەى خوا كۆمەكى بكا .

دەى لەبەرئەۋەى ئەمە ئەزانى، ئەزانى ئەگەر خوا كۆمەكى نەكا بەك ھەنگاۋىش ناتوانى ھەلگرى، ھەر لەوكاتەدا پەيمانى بەندەى ئەدا بەخوا، لىشى داوا ئەكا كۆمەكى بكا، بۆ ئەۋەى بتوانى لەرىگەى بەندايەتیدا ھەنگاۋ ھەلگرى . كە عەرزى خاۋەنەكەى خۆى ئەكا خواىە من ئەۋە لەمەۋلا حازرم تۆچى ئەفەرمووى ناوابكەم؟! بەلام ئەشزانم كە ناتوانم بەك ھەنگاۋىش ھەلگرم بەبى كۆمەكى خوت، جا ئەمەۋى

خۆت كۆمەكم بكهیت و ھەرچىيەك كە پىويستە بۆ ئەوھى بەندەھى بەكم، بۆم نامادەبكه . ھەر كۆسپ و مانعەيكش دیتە سەرە رىم و ناھىلى بەندەھى بەكم، لەسەر رىم لای بىە . ئەوا من ئەوھى لە دەستمايە ئەوھى پەيمان بەم و عەزم بەكم لەسەرئەوھ ، جا دواى ئەوھ نىتر ھىچ نازاخم و بەدەستى تۆيە، ئەگەر كۆمەكم بكهیت ئەتواخم، ئەگەر كۆمەكم نەكەیت ناتواخم. جاداوات لى نەكەم كۆمەكم بكهیت ... نا ئەمە ئەبىتە كورتەيەك لەوھى نىسان لەژيانا لەو رۆژەوہ بالغ ئەبى، بەعەقلەوہ لەگەلتايەتى تا رۆژى لە دنيا نەروا . پوختەو كورتەى ژيانى نىسان - نىسانى ئەيەوى بەندەھى خواى - نائەمەيە كە وتمان . خواى وا بناسى كە وتمان، دەروونى پربى لە نوميبدو ترس . دواى ئەوہ (پەيمانى بەندەھى) لەگەل خواى خۆى بىەستى ، بىكاتە پشت و پەناى خۆى، (دواى كۆمەك) لى بكا، بۆ ئەوھى بتوانى ئەو رىتى بەندەھى بە بگرىتە بەرو پيايا بچى .

جا ئەگەر نىسان ئاواى لى ھات نىتر ئەو ئافەت و دەردانەھى روونەكەنە نىسان، ئەو خەتەر و بەلايانەھى كە گرفتارىان نەبىت و پىيان لەبەين نەچىت، ھەموو تيا نەچن و لى دورور ئەكەونەوھو، سەلامەتى بۆ پەيدا نەبىت . ھەر لەبەرنەوھىشە بەو بەرنامەيەھى نىسان بۆ بەندەھى كردنى خوا قبوولى نەكات و، ئەو رىنگەيەھى كە نەيگرىتە بەر بۆ لای خواى گەورە، ئەوترىت (نىسلام).

واتاي راستەقىنەي ئىسلام

ئىسلام يانى ئەوئى ئىنسان خۆئى لەو نافەت و بەلایانە - كە ئەگەر
بىنە سەر رېئى لەبەينى ئەبەن - سالم كات و رزگار كات . نافەتەكانىش
بەم جۆرەن :

ئىنسان ئەگەر وای زانى كەسىكى تىرىش - ھەر وەك خوا - ئەتوانىت
شىتەك لەوانەئى ئىنسان نىزى پىئەتى نامادەئى بكات بۆئى و، سودىكى
پىن بگەيەنىت ، يا ئەتوانى كۆسپىت لەسەر رىيدا لایبات و زىان و
زەرەرىكى لى دوور خاتەو، ئەگەر وای زانى ، ئەو توشى نافەتىك
بوو ناپوودى ئەكات . ئەگەر وای زانى غەيرى خوا كەسىكى تىرىش
دەسلەتتى بەسەريەو ھەيە و ، ئەتوانى تەئسىر بكا، ئەتوانى سەرەنجام
عاقىبەتتى بەجۆرىك بگىرىتە ژىر دەستى خۆئى و بىگۆرى بەلایەكا، ئەگەر
وای زانى و تىسى ئەوكەسە كەوتە دلتى، ئەو توشى نافەتىك بوو
كە لەبەينى دەبا.

بەشۆئى ئەم نافەتانەدا نافەتتى تىرىش دىن، چونكە كاتىك ئىنسان وای
زانى كەسىكى تر غەيرى خوا ئەتوانى سودىكى پى بگەيەنى، يا
زەرەرىكى لى دوور خاتەو، پاشان ئومىدى پى پەيدا كرد، يا وىزانى
دەتوانى لە عاقىبەت و سەرەنجامى ئىنسانا دەخالەت بكا، نافەتىكى
تىرىش - ھەر وەك ئەمانە گەورە - رووى تى ئەكا، ئەوئىش ئەوئىە كە
حازر ئەبى (فەرمانى غەيرى خوا)ش لە ژياندا قبول بكا، ھەر وەك

لەبەغزىك لەژيانا، يا لە گۆشەيەك ، يالە چەند گۆشەيەك لەژيانا، بەندەيى بۆخوا ئەكا، ھەروايش مەجبور ئەبەيت بۆ غەيرى خوايش بەندەيى بكا، لەھەندى شتا فەرمانى غەيرى خوايش وەرگرى .

دەي نەمەيش نافەتيكى ترە كە ئينسانى پى نابوود ئەبەيت و بەدبەختى دونياو ناخيرەت ئەبەيت، ديارە كاتى واى زانى غەيرى خوا كەسى تريبش ئەتوانى نەفەتيكى پى بگەيەنى و، بەشيك لەوانەي نيازى پيەتى بۆي نامادەبكا، يا ئەتوانى كۆسپ و مانعك لەسەر رىنى لايباو، زيان و زەرەرىكى لى دوورخاتەو، زۆر رۆشنە لەناوا وەزەيكا، (داواى كۆمەك لەغەيرى خوا) ئەكا و غەيرى خوا ئەكات بەفەريادرسى خۆي . نەمەيش نافەتيكى ترە ھەر وەك نافەتەكانى تر، ئينسانى پى لەبەين ئەچەيت و، بەدبەختى ئەكا .

ئەمانە ھەندى لەو نافەتانەن كە لە ژياندا روو ئەكەنە ئينسان . ئەلبەتە نافەتى زاھيرى ھەن روونەكەنە لاشەي ئينسان - ئەو جۆرە نەخۆشيانەي ئەيان ناسين - ئەوانە لەچا و ئەم نافەتانەي كە وتمان ھيچ نين و چارەسەر كەردنيان زۆر ناسانە .

كەواتە ئيسلام ئەو ھەيە ئينسان خۆي سالم بكا، خۆي رزگار بكا لەو نافەتانە . موصلمانيتى نابەمە ئەوترى . كەسيك پى ئەوترى موصلمان و (مۇسليم) ناواي كەردىي لەخۆي، يانى: ئەمەي زانيب ھەر خوا ئەتوانى سوود بگەيەنى بەبەندەي خۆي و، ئەو ھەي پتويستىەتى بۆي نامادەبكا ،

هەر خواش نه‌توانی کۆسپ و گرفت له‌سه‌ر رینی لایسا ، هه‌روه‌کو ده‌سه‌لاتی به‌سه‌ریه‌وه هه‌یه‌و نه‌توانی به‌هه‌ر لایه‌کا به‌هوی بیبا . نه‌وکاته هه‌ر ئومیدی به‌و بیی، هه‌ر ترسی له‌و بیی، په‌یمانی به‌نده‌یی له‌گه‌ل نه‌و به‌ستی ، قه‌ولی پێ بدا نه‌وه‌ی نه‌و داوای نه‌کا له‌ ژیا‌نیا نه‌وه‌ بکا . بۆ نه‌وه‌ش بتوانی نه‌مه‌ بکا، داوای یارمه‌تی لی بکا ، بۆ نه‌وه‌ی بتوانی به‌و رینگه‌یه‌دا بروا .

نه‌گه‌ر که‌سیک ناوا بوو نه‌وه‌ پێ نه‌وتری (موسلمان)، نه‌و ری‌و ره‌وشته‌ش گرتوویه‌ته‌ به‌ر پێ نه‌وتری (نیسلام) و موسلمانێ . به‌لام نه‌گه‌ر یه‌کینک له‌و ناهه‌تانه‌ که‌ باسما‌ن کردن تووشی هات، نه‌وه‌ نه‌گه‌ر چی ناویشی موسلمان بیت و بو‌تری نه‌مه‌ نه‌ه‌لی نیسلامه‌و موسلمانه ، هه‌یج نیه . چونکه‌ هه‌یج که‌لکیکی پێ ناگه‌یه‌نی، نه‌له‌ دونیا ، نه‌له‌ ناخه‌رتدا .

به‌ندایه‌تی بۆخوا مه‌سه‌له‌یه‌گی چاره‌نوس سازه‌:

هه‌رکات ئینسا‌ن رووی کرده‌ به‌رنامه‌ی خواو کتێبه‌که‌ی خواو رینگای به‌نده‌یی خۆی ناسی، نه‌وه‌ شتیکی ساده‌و چکۆله‌ نیه‌ تا هه‌روا به‌ ناسانی بلتی نه‌توانم خۆمی لی لاده‌م و خه‌ریکی نه‌م ، قابیله‌ چی نه‌ی؟! وه‌ک شتیکی دنیا‌یی، له‌و جو‌رانه‌ی ئینسا‌ن نه‌توانی ده‌سته‌به‌رداریان بێ و چاویان لی بپوشی ، یا نه‌گه‌ر زیان و زه‌ره‌ریکی پێ نه‌گا نه‌لی نه‌توانم ته‌حه‌موولی بکه‌م و نایه‌وی خۆم تووشی ده‌رده‌سه‌ری

بىكەم . ئەگەر شتىك ئاوا بوايە، ئەكرا كەسىك زۆرموبالاتى پى نەكاو
 گونى پى نەداو رىنگاي بەندەيى نەگريته بەر . بەلام (خۆشبەختى دىناو
 ناخىرەت) و (بەدبەختى دىنا و ناخىرەت) لەسەر رىتى ئىنساندا بەم
 مەسەلەيەو بەسز اوھ . ئەگەر رىنگاي بەندەيى نەگريته بەر بەندەيى
 خوا نەيى، لەدىنا و ناخىرەتا خۆشبەخت نەيى . ئەگەر ئەو نەكات
 لەدىناو ناخىرەتا بەدبەخت نەيى . دەي كاتىك ئاوايە ئىتر وەك ئەو شتە
 دونيايانە نىبە ، ئىنسان سادە بتوانى رووبەر وويان بىتەوھە، بتوانى
 لەسوودەكانى چاوپۆشى بكا وگەرەكى نەيى، يا وازانى ئەتوانى
 تەحمولى زيانو زەرەرىك كە لەو رىنگايەوھە تووشى ئەيىت بىكا .
 ئەگەر وەك تىجارەتتىك ، وەك سەنەتتىك ، وەك جوتيارىيەك، وەك
 يەككىك لەو كارە دونيايىيانە بوايە ، بەھەر حال ئەكرا ئىنسان
 ئەھمىيەتى پى نەدا ، خەرىكى شتىكى تىرىت ، پەيرەوى ھەوھسو
 نارەزووى خوى بىت، ھەرچى پى خۆشە بىكاو بلتى من ئىستا خۆش
 رائەبوئىم ، نەوھى ھەوھسەم لىم داوا ئەكا نەوھە نەكەم ، نەوھى وا
 لەدەستەم دەرنەچى با دەرچى زۆر گرنگ نىبە، يا ئەو نەخۆشى و
 دەردەسەرىيە كە دىتەسەر رىم، بايىت بۆم، زۆر قورس وگەورە نىبە
 ئەتوانم خۆمى لى رزگار كەم، ياھەرچى بىت زۆر دەوامى نابىت ھەر
 رزگار ئەم لىتى...

وختى مەسلەكە پەيوەندى بە خوشبەختى دىيا و ناخىرەتەوہ يا بەدبەختى دونياو ناخىرەتەوہ ھەيە، نىز نىسانىك نەگەر كەمىك دىسۆزى خۆى بى، تۆزى ھۆشى بەخۆيەوہ بى، ھەرگىز نىجازە بەخۆى نادات ھەروا سادەبى، بى موبالات رووبەرۈۈى نەم مەسلەيە بىتەوہ، وەك مەسلەيەكى دونياى و كارو نىشىكى دونياى لەگەلى بەرخورد بكا.

كە وابوونىسان چارەيەكى نىە غەيرى نەوہى رووبكاتە (كتىبەكەى خوا)، بەرنامەى ژيانى خۆى لى وەرگىرى، بۆ نەوہى لەژيانا بەندە بىت . ھەلبەتە بەندەيىش بەو مانايە نىە كە لە ناو خەلكا مەشھورە، وا ئەزانن نوپۆتىك بكاو روژوويەك بگىرى و حەجىك بكا، شتانىك لەم جۆرە نىشانە بكا نىز كافى يەو، لەباقى ژيانىداو، كارەكانى ترى ژيانىدا، ھەرچۆنى كە خۆى پى خۆشە، يا فەرمانبەردارو پەيرەوى ھەر قانونو بەرنامەيەكى ترى غەيرى بەرنامەى خوا بى، نىز لى وەرئەگىرى .

واتای ته‌واوی به‌ندایه‌تی

به‌ندایه‌تی ته‌وه‌یه ئینسان له هه‌موو ژیانیدا، چ له ژیانی شه‌خسی خۆی، یا له‌ژیانی خه‌یزانیدا، چ له‌ناو کۆمه‌ڵدا، چ له‌مه‌جالێ سیاسه‌تدا، چ له‌مه‌یدانی ئابوری و که‌سه‌بو کاردا، له‌ هه‌ر شتی‌کا، وا بچو‌لتی خوا لێی داوا نه‌کا .

وه‌ختیک به‌راستی به‌نده‌ی خوا نه‌بێ، که‌ له‌هه‌موو ژیانیا فه‌رمانبه‌ردارو گوێزایه‌لتی خوا بی، نه‌گه‌ر نا، له‌ به‌شیک له‌ژیانیا گوێزایه‌لتی فه‌رمانی خوا بوو، له‌به‌شیکێ تردا به‌مه‌یلی خۆی، یا به‌هێنی قانوونو به‌رنامه‌ی غه‌یری خوا جوولا، ته‌وه‌ لێی قبوول ناکریت، به‌به‌نده‌ی خوا حه‌ساب ناکرێ ..

ئینسان له‌گه‌ڵ خوادا نه‌بێ په‌یوه‌ندی به‌م جو‌ره‌ بی: له‌گه‌ڵ خۆی هه‌ندی مه‌سئولیه‌ت و نه‌رك هه‌ن، له‌گه‌ڵ خا‌نه‌واده‌ی، له‌گه‌ڵ خه‌لك، له‌گه‌ڵ رژی‌میک که‌ حکومه‌ت نه‌کا، له‌گه‌ڵ ته‌و نعه‌مه‌ت و ئه‌مکاناته‌ی خوا له‌به‌رده‌ستیا قه‌راری داوون .. له‌گه‌ڵ هه‌موو ته‌مانه‌دا ئینسان سه‌روکاری هه‌یه، بۆ هه‌ر کام له‌مانه‌ هه‌ندیك ده‌ستوو فه‌رمانی له‌ لایه‌ن خواوه‌ بۆ هاتوو، نه‌بێ له‌ هه‌موویاندا په‌یره‌وه‌ی خوا بیست، ته‌نها له‌و کاته‌دا نه‌بیته‌ به‌نده‌ی خوا.. نه‌گه‌ر نا، به‌به‌نده‌ی خوا حه‌سب ناکرێ، خۆشه‌ختی دنیاو ناخه‌یره‌تی ده‌ست ناکه‌وێ . به‌ په‌نجه‌وانه‌وه‌ تووشی به‌دبه‌ختی دنیاو ناخه‌یره‌ت نه‌بێ ..

له‌بهر نه‌وه کاتی بو نمونه خهریکی تیجاره‌ت نه‌بی ، ته‌ن‌ها هه‌ده‌فی نه‌وه نیه سه‌روه‌ت و مالی زور بی ، هه‌میشه له‌بیری نه‌وه‌دا نه‌بی خوا چی بی خو‌شه ناوا بکاو چی بی ناخو‌شه ناوا نه‌کا .

ده‌ی نا‌ه‌وه تیجاره‌تیکه له‌عه‌ینی نه‌وه‌دا مالی بی که‌سب نه‌کری ، سوودی بی ده‌ست نه‌خری ، له هه‌مان کاتدا به‌نده‌یی خ‌وای گه‌وره‌شه ، خ‌وای گه‌وره‌ و له نینسان رازی نه‌بی و لینی خو‌ش نه‌بی .

نه‌وه‌ش پیوسته بزانی‌ت عیاده‌ت کردن بو خوا به‌و مانایه‌ نیه نینسان ده‌ست له ژیان و له که‌لک وهر گرتن له‌م نیعمه‌ت و نیمکاناته بکیشی‌و ، ته‌رکی ژیان بکاو ، بروا له‌گوشه‌یه‌کا هه‌ر خه‌ریکی نویژ کردن و روژوو گرتن و نه‌و جو‌ره شتانه بیت ، هه‌روه‌ک له‌پینشا و تمان ، به‌لکو به‌نده‌یی نه‌وه‌یه نینسان له‌و نیمکانات و نیعمه‌تانه‌ی خوا بو‌ی داناوه نیستفاده بکا ، به‌لام نه‌ک به‌و جو‌ره هه‌وه‌س و نارزه‌زی خو‌ی پی نه‌لیت ، به‌لکو به‌و جو‌ره‌ی خوا بو‌ی دیاری کردووه ، سود وهر گری له‌و نیعمه‌ت و نیمکاناته .. نه‌وه نه‌بی به‌نده‌یی و عیاده‌ت ..

بو‌نمونه : بازار گانیک نه‌توانی تیجاره‌ت بکاو به‌نده‌ی خوایش بی . هه‌روه‌ک نه‌توانی تیجاره‌ت بکا و پیچه‌وانه‌یی به‌نده‌یی خو‌اش بکا ، به‌نده‌یی بو هه‌وه‌س و نارزه‌زی خو‌ی بکا ، بو شه‌یتانی بکا ، نه‌گه‌ر نه‌و تاجره له‌تیجاره‌ته‌که‌یا ، له‌کری‌نو فروشتن و مامه‌له‌کانیا ، هه‌میشه له‌بیری نه‌وه‌دا بو‌خوا چی بی خو‌شه نه‌وه بکا ، چی بی ناخو‌شه نه‌وه

نه‌کات ، نه‌گهر ناوا بوو نه‌وه به‌نده‌ی خواجه، له‌همان کاتدا خهریکه
تیجاره‌تیش نه‌کات و سوودیشی ده‌ست نه‌که‌ویت و ماله‌که‌شی زور
نه‌بیت .. به‌و مه‌به‌سته‌وه تیجاره‌ت نه‌کا که وه‌زیفه‌یه‌که و مه‌سنوله‌تیک
جی به‌جی نه‌کا، که هر که‌سینک له‌ژانیا به‌پی توانایه‌ک هه‌یه‌تی
خهریکی نیش و کاریکه.

نه‌کری نه‌و تاجیره‌گویی له‌وه نه‌بی که چی دروسته؟ چی نادرسته؟
خوا چی پی خوشه، چی پی ناخوشه؟ نه‌کری هوشی به‌لای نه‌مانه‌وه
نه‌بی و گویی له‌مانه نه‌بی و، هر بیری به‌لای نه‌وه‌دا بی له‌چ
رینگایه‌که‌وه زورتری ده‌ست نه‌که‌وی، چی بکا سه‌روه‌تی زیاتری
ده‌ست نه‌که‌وی؟ نه‌گهر له‌دزی کردندا، له‌سوو و رپیا خواردندا، له
خیانه‌ت کردن له‌مالتی نه‌م و نه‌ودا، له‌هزاران شتی تری وه‌ک
نه‌مانه‌یشه‌وه ده‌ستی که‌ویت، نه‌و ناماده‌یه نه‌وانه بکا بوئه‌وه‌ی سه‌روه‌ت
و ماله‌که‌ی زور بیت، چونکه نامانجی نه‌و تنها نه‌ویه سه‌روه‌ت و مالتی
زور بیت .

ده‌ی خو نه‌میش هه‌روه‌ک نه‌و تیجاره‌ت نه‌کا، به‌لام چونکه هه‌ده‌فی
تنها سه‌روه‌ت و ماله‌و، هه‌ده‌فی نه‌وه نیه که مه‌سنولیه‌تی جیه‌جی
بکا، نه‌مه‌یان هر هه‌نگاوی له‌تیجاره‌ته‌که‌یا هه‌لی نه‌گریت، نه‌بیته
سه‌به‌بی نه‌وه‌ی زیاتر خوا لینی بره‌نجی و، غه‌زه‌بی لی بگری، هر
هه‌نگاوی هه‌لی نه‌گری له‌خوا دوورتر و دوور تری نه‌خاته‌وه‌و، نه‌بیته

سه به بی نه وهی له دنیاو ناخیره تا تووشی به دبه ختی بیی . . دهی نه وه تا هردوو کیشیان خهریکی تیجاره تن، یه کیکیان به تیجاره ته که به ندهی بی خوا نه کا، یه کیکیان گونا نه کاو خیلافی ریځای به ندهی نه ورات . یه که میان که به ندهی نه کا، که سبی مالو سر وه ته که نابیته هدهف بوی، به جوریک نه رک و مسولیه تیک نه دا نه کا، جا له بهر نه وه که مسولیت نه دا نه کا نیز همیشه له بیری نه وه دایه خوا چی بی خوشه له تیجاره ته که یدا نه وه بکا ، چی بی خوش نیه نه یکا . دو وه میشیان هدهفی تهنیاو تهنیا مالو سر وه ته که یه، نیز بیری به لای نه وه وه نیه چی دروسته و چی نادرسته، خوا چی بی خوشه و چی بی ناخوشه . بویه تیجاره ته که ی نه بیته خیلافی به ندهی و نه بیته گونا هو نافه رمانی .

هموو شتیکی تریش هر وایه . له کیشاوهرزی (کشت و کال) دا، له پشه سازیدا، له حیوانداریدا، له هر شتیکا، نه کری نینسان به و نیش و کاره ی به ندهی بکا بو خوا، نه شکری خیلافی به ندهی بکا . دکتوریک (پزیشکیک) خهریکه پزیشکی نه کا، نه گهر هدهفی نه وه بیت به موعاله جه کردنی نه خوشان، پولو پاره ی زیاتری ده ست بکه ویت ، نیز چاری له مهنه بی و بیری به لای نه وه وه نه بیت ، نه بی چی بکا خوا بی خوشه، له چی دووری بکا که خوا بی ناخوشه، نه وه به پزیشکیه که ی گونا نه کاو له خوا دوورنه که ویته وه، نه و نیش و کاره ی نه بیته سه به بی نه وهی تووشی به دبه ختی دنیاو ناخیره ت بیت .

بەلام ئەگەر پزىشكىك لى ئىش و كارە كەيا ھەدەفى ئەو ھە بوو
 مەسئولەت و ھەزىفە جىيە جى بكا، ھەدەفى ئەو ھە بوو ئەو ىش و ھە
 ئىنسانىكى تىرى بەندەى خوا مەسئولەتلىك ئەدا بكا، خزمەتلىك
 بەخەلك بكا، لەبەر ئەو ىتىر بىرى بەلاى بەرنامەى خواو ھە بوو، چى
 خوا پىي خۆشە ئەو ى ئەكرد، چى پىي ناخۆشە لەو ھە دوورى ئەكرد،
 ئەو ئەو پزىشكە بەو پزىشكەى كە ئەىكا خەرىكى بەندەى كەردنە .
 ھەروەك چۆن نۆپزە كەى ئەكا خەرىكە بەندەى و عىبادەت ئەكا،
 ھەرواش و ھەختىك خەرىكى موعالەجەى نەخۆشىكە، خەرىكە بەندەى
 خوا ئەكا . ھەروەھا ھە ئىش و كارىكى تر لە ژياندا، ئەكرى ئىنسان
 بەندەى پىي بكا و، ئەشكرى خىلافى بەندەى پىي بكا .
 بەم جۆرە رۆشن ئەبىتتەو بەندەى شتىك نىە تايبەتى بەعزىك لى
 ئىش و كارە كەانى ژىانى ئىنسان بىو، تەنھا گۆشەبەك يان چەند
 گۆشەبەك لەژىانى ئىنسان پركاتەو ھە، ئىتىر لايەنە كەنى تر فەرامۆش بكا .

هۆی گومرایی ئینسان

بۆ چی ئینسان له رێی به‌ندهیی لاده‌دات؟

لێره‌دا جێی نه‌وه‌یه ئینسان له خۆی پرسی یاله که‌سیکی تر: کاتی سهرنجامی به‌ندهیی کردن و به‌ندهیی نه‌کردن ناوایه (یا به‌دبه‌ختی دونیا و ناخیره‌ت، یا خۆشه‌ختی هه‌ردووکیان)، ئیتر بۆچی ئینسان نه‌بێ بێ موبالاتی بکا و گۆی به‌مه‌ نه‌داو، ناوه‌ها خۆی تووشی به‌دبه‌ختی دونیا و ناخیره‌ت بکاو، له‌خۆشه‌ختی دونیا خۆی مه‌حروم بکات؟!

چی نه‌بیته هۆی نه‌وه‌ی ئینسان واکا؟ به‌راستی جیسی سهرسوورمانه کاتی ئینسان نه‌مه‌ نه‌زان، له‌گه‌ل نه‌وه‌یشا نه‌و رێیه ناگرێته به‌ر، به‌پێی هه‌وه‌سو و ئاره‌زوی خۆی و به‌پێی نه‌وه‌ نه‌زی که شه‌یتان پێی نه‌لت، به‌و پێگایه‌دا نه‌روا شه‌یتان بۆی دیار نه‌کات .. وه‌لامی نه‌م پرسیاره به‌کورتی نه‌مه‌یه :

خۆشویستی ژایانی دونیا و هه‌لبژاردنی ژایانی دونیا، نه‌بیته هۆی هه‌رچی گومرایی و له‌ پێگه‌ی خوا لادان و هه‌رچی به‌دبه‌ختی به .

نه‌گه‌ر ئینسان ژایانی دونیای کرد به‌هه‌ده‌ف بۆ خۆی، هه‌ولتی هه‌ر بۆ نه‌وه بوو ژایانی دونیای ده‌ست که‌وی، نه‌وه ئیتر حه‌قنه‌ن ته‌نها به‌وه‌عزابه‌و به‌دبه‌ختی نه‌به‌دی نه‌روا. ته‌نها له‌ کاتی‌کا ئینسان تووشی به‌دبه‌ختی دونیا و ناخیره‌ت نابێ، که ژایانی دونیای نه‌بیته هه‌ده‌ف و

نەيىتە مەبەستى، لە جياتى ئەو ەى ەدولتى بۆ دەست خستى ژيانى
دونيای بيت، تىكۆشى بۆ ئەو ەى خوايى خۆشە .

جا ئەمەى كەنەيلين ، مانای ئەو ەى نە نىسان ئەگەر بىەوى
بەدبەخت نەين و خۆش بەخت بىن ، ئەين ژيانى دونيا تەرك كاو لەو
نىمكانات و نىعمەتەنى خوا خەلقى كرددون نىستفادە نەكا، نەخىر .
لەبەرانبەرى ژيانى دونياو تەركى ژيان نە، ئەو كاتىكە ئەو نىعمەت و
نىمكاناتەى خوا لە نىختيارى نىسانا قەرارى داو، خۆيان بىن
بەهەدەف بۆ نىسان . خۆ ئەگەر نىعمەت و نىمكاناتى خوا لە نىختيارى
نىسانا قەرارى داو نەبون بەهەدەف ، بەلكو ەروەك خوا خۆى
بىريارى داو نىسان بۆ ئەو نىستفادەى لى كردن كە بەندايەتى خوا
بكا، وا نىستفادەى كرد كە خوا فەرمانى داو، ئەو لەهەمان كاتدا كە
نىستفادە نەكا، ناشوترى ئەو كەسە ژيانى دونياى بۆ خۆى
هەلتىژاردوو .

جا بۆ ئەو ەى ئەمە باش رۆشن بىتەو ەىك دوو و پندىەك، بەك
دووميسالىك باس ئەكەين :

فەرز ئەكەين فەرمانرەواى و لاتىك دەستورنەدات بەرەعەتەكەى
لەغەيرى ئەو پايەختەدا كە خۆى تىايەتى، واتە لەشارەكانى ترەو ،
هەموو لە بەك رۆژا بكەونە رى و برون بۆ لای ئەو . كاتى خەلكەكە
هەموو كۆنەبنەو ەو ئەگەنە لای ، نەویش بيت لەگەليان دىدارىك

نەچىتەوہ کہ رەفېقەکانيان دواى ئەوہ نيسراحتى خۆيان کرد،
 نەکەونەوہ رى و رېنگەکەيان درېژە پى ئەدەن و ئەمان بەجى دەمىن .
 دواى ئەوہى کہ زۆرىک نەخۆن و زۆرىک نەملاونەولا نەکەن،
 ماندوو نەبنو لەوئىدا نەکەون، خەويان لى دەکەوى، سەرەنجام لە
 کاروانەکە جى ئەمىن، لەحالىکا ئەوانەى وا ھۆشيار بوون و ھۆشيان
 بەخۆيانەوہ بسوہو زانيويانەکە بۆچى ھاتوون، دوايى ھەلساون
 وکەوتونەتەوہ رى، رۆيشتونو، زۆرىش دوورکەوتونەتەوہو ئەمانيان
 جى ھىشتوہ لەناو ئەو باخەدا .. بەلام ئەوانەى کەوا نەخەلەتان و
 غافل نەبوون، لەگەل ئەوہى کہ چووشنە ناو باخەکە، بەلام ھۆشيان
 بەخۆيانەوہ بوو، ئەيانزانى بۆچى ھاتوون . ئەيانزانى کہ نەھاتوون بۆ
 ئەوہى لەناونەو باخەدا جىننەوہ . بەلکو ھاتوون بۆ ئەوہى برونو
 بگەنە پايتەختى حاکم و فەرمان رەواکەيان، ئەو بىننو، دابەزىيان لەو
 مەنزىلەداو چوونە ناو باخەکە، تەنھا بۆ ئەوہ بوو کہ پشووئەک بەدەن و
 پاشان بکەونە رى . لەبەرئەوہى ئەمانەيان زانيويانە ھەدەف چى، کاتى
 نىستفادەشيان کردوہ لەپشووئەدانەکە ھەدەفەکەشيان بىر نەچۆتەوہ ،
 بەلکو وا کەلک و سووديان لى وەرگرتوہ کەکۆمەکیان بکات بۆ
 ئەوہى بتوانن بگەن بەھەدەفيان

ئەم دوو دەستە موسافىرە لەيەک شتا وەک يەک وان ، ھەردوولا لە
 بەرھەمى باخەکەيان خواردوہ، بەلام يەکەميان ھەر خواردنيان لەبىرە،

دووھەمیان ھەدەفە کەشيان لەبەر نەچۆتەوھ . عەيب لەوھەدا نەبووھ
خواردنی باخە کە بخۆن، لەوھەدا بووھ ئەوھ بووبی بەھەدەفو، ئەو
پایتەختەو ئەو فەرمان رەوايەى قەرار بووھ برۆن بۆ ئەوئ و بیینن،
ئەوھیان لەبەر بچیتەوھ

بەندەیی کردن و بەندەیی نەکردنیش بۆ خوا (بى تەشبیە) ئاوايە .

کەوا بوو موسلمانیتی و بەندەیی بەو مانایە نیە ئینسان بى بەشو
مەحرورم بى لە خۆشى .. موسلمان و ناموسلمان بەوھنیە کە
ناموسلمان لەم نیعمەت و ئیمکاناتە ئیستفادە بکاو، موسلمان نەیکا .
نەخیر، ھەردوو سوود وەر نەگرن، بەلام موسلمان ئەیەوئ بەندەى خوا
بى پیش لەوھى کە ئیستفادە بکا، بەلام ناموسلمان، یا ئەو کەسەى
بەندەى ھەوس و نارەزووی خۆیەتى و بەندەى شەیتانە، گوئى لەمە نیە
خوا ئەفەرموئ چى بکەو چى مەکە؟ چۆن ئیستفادە بکە لە ئیمکانات
و نیعمەتەکان و چۆن مەیکە؟ بى خۆشە ئیستفادەیان لی بکا، ئەیکات و
تەواو .

ئەمەییە فەرقی بەینی بەندەیی و موسلمانى لەلایە کەوھ،

ناموسلمانیش لەلایە کى ترەوھ

خۆشبەختى و بەدبەختى راستەقىنە

نەگەر كەسىڭ ۋەك پەيامنېرىك بگەۋىتتە سەر نەم زەۋىيە،
 لەتەۋاۋى نەم خەلكە پېرسى : ئىۋە چىتان ئەۋى ؟ بۆچى ھەول ئەدەن ؟
 ئەتانەۋى بەچى بگەن ؟ چىتان پى خۆشە ؟ لەچى بىزارن ؟ لەچى
 ئەترسن كە توۋشتان بىت ؟ رەنگە لەۋەلامەكاندا ۋشەكانيان جۆرجۆر
 بن، بەلام ھەموويان لەۋەدا يەك نەگرن كە ئەلېن :
 خۆشبەختىمان ئەۋىت، لەبەدبەختى بىزارىن، ئەمانەۋى بەدبەختىمان
 توۋش نەبىت ..

ھىچ ئىنسانىك نىە ھەدەفى لەمە زياتر بىت .

بەلام ئايا خۆشبەختى و بەدبەختى چىە ؟، چۆن ئىنسان دەستى
 دەكەۋى ؟ ئالىرەدا خەلكان دەستە دەستەبوون و، زۆرىك رېنگايان ون
 كەردوۋە و نەيان زانىۋە چۆن بەرەۋ خۆشبەختى برون ؟ يا خۆشبەختى
 چىەۋ چۆن ئەتوانن دەستى بگەن ؟!

زۆرىك و ايان زانىۋە خۆشبەختى بەۋەيە سەرۋەت و مال زۆربى و
 لەدەستا بى ! زۆرىك و ايان زانىۋە خۆشبەختى لەۋەدايە ئىنسان مەقامو
 شۆرەت و دەسەلاتى بى ! زۆرىك لەپياۋان و ايان زانىۋە خۆشبەختى
 لەۋايە ژنيان بى ! ژن و اى زانىۋە مېردى بى ! شتانى تى لەم جۆرە
 بابەتانه .

جا دواى نهوه که نهوهی ویستوویانه دهستیان خستووه، دیویانه نهخیر، خوشبهختی لهوه دایه .. نهوهی وای زانیوه خوشبهختی له سهروه تایه، سهروه تی دهست کهوتووه، بهلام دواى بوی روشن بوتووه خوشبهختی نه ، بگره زورجار زیاتر دوور کهوتوتووه لهوهی بهشوییدا گمراوه . نهوهی وای زانیوه خوشبهختی لهمهقام و پلهوپایه دایه، دواى نهوه که دهستی کهوتووه سهیری کردووه لهوهی وابه شوییا گمراوه، زورتر دوور کهوتوتووه . ههروه ها له شته کانی تریشدا، عالم همووی ههول بو خوشبهختی نه داو، بیزاره له بهدبهختی .. بهلام خوشبهختی چیه، چون نینسان خوشبهختی نه بی، چون بهدبهختی نه بی؟ نه مهیه زورتری نه فرادی نه نوعی به شهراهی به ههله ولاریدا بردووه .

بو نهوهی زیاتر روون بیتهوه که نهوشتانه نینسان ناگهین به خوشبهختی، یهك دوو وینه و نمونه باس نه کهین :

وا دانین نینسانیک له شارینکدایه، هیچ مهقام پوستینکی نه ، رۆژنیک له رۆژان نه نارزهووه نه کهوتنه سهری که بی به شهردار (بهریوه بهری ناحیه) ی شارینک و نه بی به ناوات بوی! وا نه زانی نه گهر بوو به بهریوه بهری ناحیه، نیت خوشبهختی تهواوی دهست کهوتووه؟! وهختیک بوو بهوه، دواى بهینیک سهیر نه کا نارزهوویه کی گه وره تر له دلتیا پهیدا بووه ، نیت زورتر رهنج نه دا، لهوه وینش نارزهووی هه ر نهوه بوو بیته (بهریوه بهری ناحیه)، بهلام نیسته بیر نه کاتهوه نهوه که مهو

ناره‌زووه‌کەش کەمە ، نیستا سەیر ئەکا لەسەر و خۆیەوه فەرماندار
 (قائمقام) نیک هەیه ، نیت ئەو ئاواتە ئەکەوێتە دڵی کە بگاتە ئەو
 مەقامە .. جا کە بوو بە فەرماندار نیت سەیر ئەکا لەسەری ئەویشەوه
 ئوستاندار (پاریزگار) نیک هەیه، بۆیە ئاواتی زلتر ئەین ، چونکە
 پاریزگاری زیاترە، ئاواتەکەمی زل ترە، دیارە زەحمەتیش زیاترە بۆ
 دەست خستنی .. بەو شەوه ناوەستی، کە بوو بە پاریزگار سەیر ئەکا
 لەسەر و ئەویشەوه کەسی تر هەیه، بۆ نمونە (وەزیری ناوخۆ) هەیه،
 بۆیە ئاواتیکی گەورەتر ئەکەوێتە دڵی و ئەلنی : خۆزگە ببوایەم بە
 وەزیری ناوخۆ .. ئەگەر فەرزەن بوو بەهوش، لەسەرترەوه (سەرۆک
 وەزیران) هەیه، (سەرۆک کۆمار) هەیه، ئەگەر بوو بەهوش سەرۆک
 کۆماری گەورەتر هەیه، بەلامانەوه سەیر ئەین ئاواتی ئەهوش بخوازی
 کە دەسلاتی بەسەر ناسمانیشا بێت ..

بە کورتی نینسان تا زیاتر مەقامی دەست کەوی ئاواتی گەورەتر و
 بەربلاوتر ئەین، لەبەر ئەوهی وەختی شتی بووه ئاواتی و دەستی
 ئەکەوت خەفەتی بێ ئەخوا، بۆیە تا مەقامی زیاتر بێ ، خەفەتی زیاتر
 ئەین . بە پێچەوانەوه کەسیک کە ئاواتی کەمترە، خەفەتی کەمترە .

لەلایەکی تریشەوه ئەوهی وا پلەوپایەیی نیه ترسی ئەوهی نیه شتیکی
 لەدەست دەرچی، بۆیە ناترسی . بەلام لەو رۆژەوه کە ئەین بە شتی،
 ترسی ئەوهی هەیه کەسیکی تر بێت و ئەو شتی لەدەست دەرکا،

چونکه ههروهك نهم نهو شتهی بی خو شه خهلكی تریش پیسان خو شه، ههه نئیستا كهسانی تریش ههن ههول نهدهن بو نهوهی جینگا كهی بگرن . نهگهر بوو بهشتیكى گهورهتر ترسی بهقهدهر نهو شته زیاتر نهبی .. وه ههروهها .

كهواته مهقامی زورتر خهفتهی زورتر ساز نهكا بو نینسان، ههروهها مهقامی زورتر ترسی زورتریش نهگهینهی به نینسان .

سهروهت و سامانیس به ههمان جوژه . فهرز نهكهین كابرایهك لهدییهكا دوكانیكى بچوكی ههیه، قهراری وایه ههر رۆژی (۱۰۰) تمهن یا سهه دینار سوودی دهست كهوی، سهرمایهیهك كه ههیهتی و دووكانهكهی پی داناهه، مهسهلهن ۱۰ ههزار تمهنه ، نهو كهسه بهقهدهر نهو سهرمایهیه ناواتی ههیه .

نهگهر ۱۰ ههزارهكهی بوو به ۱۰۰ ههزارو، لهشاریكا دوكانی دانا ناواتی بهقهدهر نهوه زورتر نهییت و چارهروانی نهوه نهییت لهروژیكا چهند بهرانبهری نهوهی وا لهدییهكهدا ناواتی بو نهخواست دهست كهوی .. ناخر سهروهت زوربووه ناواتیش زور بووه، پیش لهوه نهوهی ناواتی بو نهخواستی دهستی كهوی خهفتهی بو نهخوا، كهوابوو بهیپی زوربوونی سهروهتهكهی خهفتهی زور بوو .

ههروهها لهولایشهوه نهوهی كه ۱۰ ههزار تمهنی ههیه، نهگهر بترسی ۱۰ ههزار تمهنهكهی لهدهست دههكهن، بهقهدهر نهوه نهترسی .

به‌قده ۱۰ هزار تمه‌نه‌که نه‌ترسی، نه‌وهی که (ملیونیک)ی هه‌یه به‌قده (ملیونیک) نه‌ترسی، هه‌روه‌ها نه‌وهی که (میلیارد) و زیاتری هه‌یه .
 دهی نه‌وه (پله‌و مه‌قام)، نه‌وه‌ش (سامان و سه‌روه‌ت)، که هه‌رکات کامیان تا زیاتر نه‌بی خه‌فته‌تی زیاترو، ترسی زیاتر نه‌دا به‌ئینسان، هه‌رکه‌سیش ترس و خه‌فته‌تی بییت، نیتر له‌و شته‌ی وا هه‌یه‌تی که‌لکی وهرناگری و نیستفاده ناکا.

حقیقه‌ت نه‌وه‌یه نه‌و خو‌شبه‌ختی‌یه‌ی وا خه‌لک بو‌ی نه‌گه‌رین، به‌لام ده‌ستیان ناکه‌وئ ، نه‌وه‌یه ئینسان حاله‌تیک‌ی بیی که‌له‌و حاله‌ته‌دا خه‌فته‌تی نه‌بی و ترسی نه‌بی، نه‌گه‌ر ئینسان ناوا حاله‌تیک‌ی بوو نه‌وا خو‌شبه‌خته، به‌لام هه‌روه‌ک روون بووه‌وه نه‌ سه‌روه‌ت ریگه‌ی نه‌وه‌یه ئینسان بگا به‌و حاله‌ته، نه‌ مه‌قام و نه‌هیچ شتیکی تر له‌وانه‌ی نه‌هلی دونیا نه‌یانه‌وئ .

نه‌ی چۆن و به‌چی ئینسان نه‌گا به‌خو‌شبه‌ختی، به‌چی وای لی دیت نه‌ خه‌فته‌تی بیی و نه‌ترسی بیی ؟!

ئینسانیک که ریگای به‌نده‌یی خوا نه‌گریته به‌ر ، به‌کورتی ته‌نها بیری له‌سه‌ر نه‌وه‌یه که خوا چی لی داوا نه‌کا نه‌وه بکا، نه‌فه‌رموئ چی مه‌که نه‌وه نه‌کا؟ بیری به‌لای نه‌وه‌وه نیه که چی بووه‌و چی نه‌بی؟ له‌مه‌وینش چی بووه‌و له‌مه‌ولا چی نه‌بی .. بو ؟ چونکه نه‌زانئ هه‌ر چی به‌ک نه‌بی خوا نه‌یکا، هیچ شتیک به‌بی نیراده‌و به‌بی ویستی خوا

نابې ، هدرچي په کیش نهو بیکه خیره و حکمه ته ، هدر نهو کاره
دروست و به جی په وغیری نهو نابه جینه !

که واته نینسانیک بندهی خوا بیت و نهمه بزانی، نه بیری نهو نه که
که چی بووه؟ نه بیری نهو هس نه که که له مه ولا چی نه بی؟ نه وانه
نه سپړی به خوا هنی خوی، نه سپړی به خوا . بندهی خوا ته نه بیری
لای نهو هیه نه بی چی بکاو چی نه کا؟

وه زیفه و مه سولیه تی چیه ، نهو جیه جی نه کا . بر او قه ناعه تی
وايه له مه و پیش هدر چیه ک بووه نهو خوا خوی کردویه تی و همووی
حیکمه ته و به جی په ، شتیک نیه نابه جی و نادرست بوو بیت ، تا
نینسان خه فته تی بی بخاو بلتی خوز گه وا نه بوايه . شتیکیش له وانه ی
که خیر و حکمه تی تیا بووه له ده ست دهر نه چووه ، تا بلتی : ناخ ! نهو
شته م له ده ست دهر چو، نه بوايه ببوايه و نه بوو . پی وایه هدر چیه یه ک
وا خیر و حکمه ت بووه خوی گوره کردویه تی و، هدر چیه یه ک شهر و
نابه جی بووه ، نه یکردووه . نیز هیچ جینگای نهو نیه که نینسان
خه فته بخاو نار ه حه ت بی و، بلتی خوز گه نهو ببوايه و نهو نه بوايه ..
له مه و لاش هدر شتیک نه بی نهو هیه که خوا نه یکا، هدر خیره و
حیکمه ته و به جی په ، نهو ی نادرسته خوا نایکا . که و ابو له مه و دواش
ترسی نهو ی نیه شتی نابه جی و نادرست بیته دی . هدر و کو خه فته تی
نه بوو بؤ له مه و پیش تریش .

ئه‌وه‌ی خه‌ل‌کیش ئه‌یکه‌ن هه‌روایه . هه‌رچی به‌ك له‌مه‌وێش کردووایه ئه‌گه‌ر ئیش و کاری باشیان کردوو، خو ئه‌وه جێ خه‌فت نیه، نه‌گه‌ر شتی نابه‌جێ و نادره‌ست کراوه‌و گوناوه‌و سه‌رپێچی و ناهه‌رمانیان کردوو، خو ئه‌وه روشتوو، ئه‌م ته‌نها ئه‌وه‌ی له‌سه‌ره که بێ ناخۆش بێت ئه‌و شتانه کراون و لێیان په‌شیمان بێ، غه‌یری ئه‌وه شتیکی تری له‌ده‌ست نایه‌ت .

ئه‌وانه‌ش وا ناهه‌رمانی و سه‌رپێچی‌یان کردوو له‌فه‌رمانی خوا، نه‌گه‌ر ده‌سه‌لاتی بوو لێیان داوا ئه‌کا له‌مه‌ولا ناوا نه‌که‌ن، به‌وه ئه‌رکی خو‌ی نه‌دا ئه‌کا .. بو له‌مه‌ولاش بریاری له‌سه‌ر ئه‌وه‌یه ئه‌گه‌ر که‌سیکی دی ناهه‌رمانی کرد، یا گوناه‌تیکی نه‌ه‌جام دا ، یا مه‌سه‌ئوله‌ت و وه‌زیه‌یه‌کی ته‌رک کرد، ئه‌م‌ری بێ بکا به‌چاکه‌و مه‌نعی بکا له‌خرابه .. ئه‌مه بو له‌مه‌ولای خو‌یشی ، هه‌روه‌ک قه‌راره ئه‌رک به‌جێ بێت، ئیتر ترسی ئه‌وه‌شی نیه له‌داهاتوو‌دا خه‌لک ناهه‌رمانی بکه‌ن و سه‌رپێچی له‌فه‌رمانی خوا بکه‌ن ، چونکه ئه‌وه‌ی له‌ده‌سته‌تیا به‌قهراره له‌ناینه‌ده‌دا بیکا، ئیتر غه‌یری ئه‌وه شتیکی تر له‌گه‌ردنیا نیه‌و ئه‌م مه‌سه‌ئول نیه لێ .

ئیتر باسی ئیستای (ئه‌و کاته‌ی که تیا به‌تی) ئه‌وه‌یه بزانی ئه‌بێ چی بکاو چی نه‌کا؟ ئه‌وه‌ی خوا داوای لێ ئه‌کا ، بیکا .. ئه‌وه‌ی لێی داوا ئه‌کا نه‌یکا، نه‌یکا و ته‌واو بوو . ئه‌و ئه‌وه‌ی له‌سه‌ره له‌وساته‌ی که تیا به‌تی بیری لای ئه‌وه‌بێ که خوا ئه‌یه‌وی، وه‌ختیک ناوا بوو ئیتر ترسی

نيه بؤ ڊاها تورو، همدروا كه خهفته تي نيه بؤ رابوردوو . به نيسبه تي
 خوڙشيه وه له مموپيش نه گهر نافرمانيه كي كردوو ه و گونا هيكي تووش
 بووه و، نيستا بيري لي نه کاته وه و خهفته تي پي نه خوا، نه تواني به يهك شت
 له کولي خوئي بکاته وه، به تهوبه يه كي راست و به نيخلاسه وه خهت
 نه کيشري به سهر همدروا گونا هه کان و همدروا نافرمانيه کان يا، خوئي
 نه جات نه ڊا له دهست نه و شتانه ي له مموپيش كردووني .. کاتي
 تهوبه ي کرد، خهت نه کيشري به سهر گونا هه کان يا وه كه نه وه كه
 نه يکردن ، نيتر جيگاي خهفته نيه ، بؤچي نه وه م کردو بؤچي نه وه م
 نه کرد؟ بؤ له ممولاش ، بريارو عزمي له سهر نه وه نه يي ، همرچي خوا
 پي خوڙه نه وه بکا، همرچي نه و پي ناخوڙه له وه دور ي بکا . همر
 نه وه ي له سهر .. ده ي وهختي ناوا ره تي خوئي کو کردوو ، نيتر
 له رهت بلاوي ده ره چي و رزگاري نه يي . خهفته تي له مموپيشي نه ما،
 ترسي له ممو دواشي نيه مه سوليه تي خوئي نه ڊا کردوو ، نيتر نه شتيكي
 له دهست ده رچوو ه تا خهفته تي بؤ بخوا، نه شتيك له سهره رتيابه تي كه
 خهتر يي بؤ ي و ترسي لي يي . تنها هوڙي به نيستا وه يه ، (به و ساته
 وه خته وه كه تي اڊا يه).

بهم جوړه نه م بريارو ته صميمه وا له دلڊا، دلښي وا له دهست
 خواي گهوره ڊا و زه مانه تي نه کا، همدروا نيستا زه مانه تي نه کا - مادام
 نه م عزمي کردوو ه برياري داوه له سهر نه وه ي خوا چي لي داوا نه کا

ناوا بیټ، خواش کۆمه‌کی نه‌کات - هه‌م بۆ داهاتوویش، که بریاری له‌سه‌ر نه‌وه‌یه به‌نده‌ی خوای خۆی بیټ، خواش کۆمه‌ک و زه‌مانه‌تی نه‌کا که بۆ له‌مه‌ولاش به‌و رێبه‌دا بروا خوا پێی خۆشه .

واته هه‌رچی لێی داوا نه‌کری و اله دلێا، دلێشی و له‌ده‌ستی خاوه‌نه‌که‌یاو نه‌و زه‌مانه‌تی نه‌کا. زۆر وه‌خت ناوات نه‌خوای بۆ شتی‌ک و ده‌ستی ناکه‌وی . نه‌وه‌ی وایه‌ستویه‌تی ده‌ستی که‌وتوه . چونکه نه‌وه‌ی نه‌م نه‌یه‌وی نه‌وه‌یه به‌نده‌ی خوای . نه‌وه‌ش وایه‌ستی که‌وتوو ترسی نه‌یه که له‌ده‌ستی ده‌رچی . بۆ؟ چونکه نه‌و شته و اله دلێا، دلێشی و له‌ده‌ستی خوادایه . نه‌شتیکی له‌ده‌ست ده‌رچوو، نه‌ ناواتیکی هه‌یه نه‌یه‌ته دی و خه‌فته‌ی بۆ بخوا، نه‌ترسی هه‌یه له‌وه‌ی نه‌و شته‌یش وایه‌یه‌تی له‌ده‌ستی ده‌رچی .. خۆشه‌ختیش نه‌وه‌یه وایه‌ و تمان ، خه‌لک هه‌موو به‌شوی نه‌وه‌دا نه‌گه‌رین، به‌لام نازانن چۆن ده‌ستی بخه‌ن .

ئه‌مه جه‌زاو پاداشتی که هه‌ر له‌دو‌نیادا ده‌ستی ئینسانی مو‌سه‌لمان نه‌که‌وی . نائهمه‌ش خۆی نه‌وه‌نده گه‌وره‌یه، که نه‌گه‌ر به‌راستی ئینسان غه‌یری ئه‌مه جه‌زایه‌کی تریشی نه‌ییت ئه‌مه‌ی به‌سه .

چونکه هه‌روه‌ک و تمان هه‌ر که‌س لێی پرسی له‌ دو‌نیایدا هه‌وتی چی نه‌دا؟ بۆچی خه‌ریکه؟ وه‌لامی ئه‌مه‌یه که ئی‌مه باسی لێ نه‌که‌ین، نه‌یه‌وی خۆشه‌خت بێ . ده‌ی نه‌و هه‌موو تیکۆشانه خه‌لک هه‌یانه بۆ

نهوهی خوشبخت بن، دهستیان ناکهوی، بهلام لهم رییهوه ئینسان
دهستی نه کهوی، له ریگه ی بهنده یی خواوه، له ریگه ی ئیمان و عه مهلی
صالحه وه.

خوا بو نهوه نه فهرموی: ﴿لُحْیِنُهُ حَیَاةَ طَیْبَةٍ﴾: ژبانیک ی خوشی
پی نه دهین له دونیادا. نه وه یه نهو ژبانه خوشه که نه خه فه تی بیی،
نه ترسی بیی.

جگه له وه کاتی ئینسان له حاله تی کدا بوو نه خه فه تی بوو نه ترس،
له بهر نه وه که رووی دل ی له خوا وه نه که ی خو یه تی، ئیتر له و په ری
سه ره رزیشا نه ژ ی. هه ره له و کاته دا که زو ریک له خه لک سه ری ان بو
نه موه و نه دانه وان دووه، زه لیلی دهستی نه موه نه ون، مو سل مان به را نه به ری
هه رچی ده سه لا تدا رو زو ردا ره سه ره رزو سه رفرازه، نا ماده نه سه ره بو
هیچ که سیک، بو هیچ قو دره ت و ده سه لا تیک دانه وین ی. نه مهش خو ی
به هه شتی که ئینسان تی ایدا نه ژ ی.

دوای نه وه که ژبانی دونیاییش دوایی پی هات، ئینجا نه عمه تی
گه وره تر ده ست پی نه که ن، که ئیستا دینه سه ره با سی هه ندیک یان.

ژيانى بهرزەخ

بەشى لە ژيانى بهرزەخ و چۆنەتى پاداشت و سزا تيايدا:

موسلمان تۆزىك بەرلەوہى گيانى دەرچىت، لەسەرە مەرگدا فرىشتەكان پىشوازى دەكەن، كە دىن بو گيان كىشانى بە رىزلىتان و نىحزاموہ گيانەكەى نەكىشنو، نەيەن بو جىنگاى خوئى .

لەوختى گيان كىشانوہ تا رۆژى قيامەت - كە پىئى نەوتري (بەرزەخ) - نىسانى مومىن يەكەك لەم دوو حالەتەى هەيە :

نەگەر لە موسلمانى پلە يەكەمە - ئەوانەى قورئان ناوى ناون (سابقين) يا (مقربين) - ئەوہ لە هەرنافەت و بەلايەك، لەهەر شتىك ناخۆش بى، لەو دەورەداو لەو بەينەدا رزگارە . ئەوہش كە خۆشحالىتەو موناىبىي حالەتەى، گونجاوہ لەگەل دەرهجەو مەقامى كە هەيەتەى، دەستى نەكەوئى . باخىك كە پرە لەنازو نىعمەت، لە وىنەى بەهەشت لەنىختيارىدايە، هەر وەك نەفەر موى :

﴿ فَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُقْرَبِينَ ، فَرَوْحٌ وَرِيحَانٌ وَجَنَّةٌ نَعِيمٌ ﴾ سورەى

(الواقعة).

بەلام نەگەر لە موسلمانانى دەرهجە دووہم بوو، ئەوانەى قورئان ناوى ناون : (أصحاب اليمين) يا (أصحاب الميمنة) يا (مقتصدین)، ئەوہ نەگەر چى دەرهجەى لەخوارەوہيەو جەزاو پاداشتى لەخوارى موسلمانانى دەرهجە يەكەوہيە، بەلام لەگەل ئەوہدا لای كەمى پاداشتى

نهو به که له هەر نافهت و به لاو ره نچیک لهو دهورده دا رزگار ه و تووشی
هیچ به لاو دهورده سهری به ک نابیت :

﴿وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنْ أَصْحَابِ الْيَمِينِ ، فَسَلَامٌ لَكَ مِنْ أَصْحَابِ
الْيَمِينِ﴾ .

ئهمهش به رزه خ ، له کاتی مردنه وه تا روژی قیامهت . له قیامهتیشا
لهو کاته وه زیندوو نه بیته وه له قهبره که ی دهر دیت، ئیتر هەر نیعمهت و
وریزلینان و ئیحهزومه و به ک له دوای به ک پی دهری .

هەر که زیندوو نه بیته وه نهزانی چ خه به ره و بوچی هه لسا وه ته وه بو
کوی نه چی . نه و هخته به سهرفرازی و به رو و سووری به وه نه که ویتنه
ری به ره و مه حکمه و دادگای خوا . کاتی نه وان ه ی خو یان ناماده
نه کردوو بو نه و روژه هه مو وان له ترسو له رزدا، نه و سه به رزه
سهرفراز، دوور له ترسو خه فهت ، نه روا بو حزوری خاوه نه که ی،
نامه ی عمه لی نه دری به دهستی راستی به وه به و په ری خو شحالی به وه
بانگ نه کاته نه وان ه ی که له دهور و به ریدان : وه رن سه به ر که ن، ته ماشای
ئهم نامه ی عمه لی منه بکه ن، بزانه چی تیا به ؟ له به رئه وه ی که شتی
خرابی تیا نی به، هاوار نه کا : بین تا نامه ی عمه له که م بخوینمه وه
بو تان، که په له کرده ی چا کو په له ئیمان و عمه لی صالح .

دوای نه وه لیپرسینه وه ی ناسانی بو جو ر نه کری له دادگای خوا دا،
به ره حه تی نه جاتی نه بیته و کاری ته وا و نه بی و، کاری دادگا و

مه‌حکمه‌میشی دوا‌یی دیت‌و، دوا‌ی نه‌وه نه‌که‌و‌یتته ری بۆ به‌هه‌شت که وه‌صفی نه‌و مه‌گه‌ر خوا هه‌ر خۆ‌ی بی‌کا .

که‌مو زۆر هه‌ر که‌سیک شتیک له به‌هه‌شت نه‌زانی . به‌کورتی نه‌و دوو عه‌یه که وا له‌ژبانی دونیا‌یدا، له‌و‌ی نی‌یه، یه‌کینکیان نه‌وه‌یه ئینسان له‌ژبانی دونیا خه‌فه‌ت له‌کۆلی ناکه‌و‌ی . نه‌وی تریشیان نه‌وه‌یه بی ترس ناب‌ی، ژبانی پره له خه‌فه‌ت و له‌ترس . به‌هه‌شت له‌و دوو عه‌یه دووره، نه خه‌فه‌تی تیا‌یه و نه‌ترس .

چونکه ئینسان هه‌ر نا‌واتیکی بی‌ی بۆ‌ی دیته‌ دی ﴿لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ﴾ هه‌رچیان نه‌و‌یت بۆ‌یان هه‌یه . ئیتر ئینسان به‌و هه‌موو ته‌ماع و چاوه‌روانی‌یه‌وه که هه‌یه‌تی، هه‌رچی له‌و‌ی داوا‌ی نه‌کاو خۆزگه‌ی بۆ نه‌خوازی له‌و‌ی ده‌ست نه‌که‌و‌ی .

هه‌رچی یه‌کیش پی‌ی نه‌دری بۆ هه‌میشه پی‌ی نه‌دری و لی‌ی ناسه‌ندریته‌وه ﴿خَالِدِينَ﴾ به‌رده‌وام و هه‌میشه‌ن له ناز و نيعمه‌تدا .

خه‌فه‌ت نه‌یه چونکه هه‌موو نا‌واته‌کانی دیته‌ دی . ترسیش نه‌یه چونکه هیچی له‌ده‌ست ده‌رناچی . له‌خۆراک، له‌خواردنه‌وه، له‌پۆشاک، له‌مه‌سکه‌ن، له‌نعمه‌تی مه‌عنه‌وی، له‌بینینی خوا‌ی موته‌عال، له‌شتانی ترکه مه‌گه‌ر هه‌ر خوا بزانی چین . هه‌رچی به‌ک ئینسان به‌و‌یت ده‌ستی نه‌که‌و‌یت و پی‌ی نه‌دری و لی‌ی ناسه‌ندریته‌وه . نه‌وه‌ش به‌هه‌شت .

دوای نموه خوا نه‌فهرموی : ﴿ وَرِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ أَكْبَرُ ﴾ :
 ره‌زامه‌ندی‌یه‌ک، لی‌خوش بوونیک له‌لایه‌ن خواوه، له‌و شتانه‌ه‌موو
 گه‌وره‌تره، له‌و ه‌موو نی‌عمه‌ته‌ی له‌به‌ه‌شتدایه . جا نی‌تر مه‌گه‌رخوا
 خوی بزانی نه‌و ره‌زامه‌ندی و لی‌خوش بوونه‌چونه‌که له‌ه‌موو
 نی‌عمه‌ته‌کانی به‌ه‌شت گه‌وره‌تره .. مه‌گه‌ر نی‌نسان له‌وکاته‌دا نه‌چی‌ته
 نه‌وی و نه‌گا به‌و (رضوان) و لی‌خوش بوونه، بزانی که‌چی‌یه

نمه‌ جه‌زاو پاداشتی که‌سی‌ک که‌رینگی‌ی به‌نده‌یی خوا بگه‌ری‌ته به‌ر
 له‌دو‌نیادا، نه‌و ژیا‌نه‌خوشه‌ بگه‌ری‌ته به‌ر له‌دو‌نیادا که‌قور‌نان ناوی ناوه
 ﴿ حیاة طیبة ﴾ که‌نه‌خه‌فته‌ی تیا‌یه و نه‌ترس .

له‌م لاشه‌وه‌ نه‌وه‌ی واتووشی نه‌وانه‌ نه‌بی که‌رینگی‌ی به‌نده‌یی نه‌فس و
 شه‌یتان نه‌گر‌نه به‌رو فه‌رمان‌به‌رداری له‌فه‌رمانی نه‌فس و شه‌یتان نه‌که‌ن ،
 نه‌وه‌ی نه‌بی به‌تابعی ه‌ه‌وه‌س و ناره‌زووی خوی و، نه‌که‌و‌یتسه شو‌ین
 فه‌رمانی شه‌یتان، (له‌به‌ر نه‌وه‌ی ژیا‌نی دو‌نیا نه‌بی به‌ه‌ده‌ف بو‌ی) تا
 زیاتری ده‌ست که‌ه‌وی خه‌فته‌ی زیاتر نه‌بی‌ت، ترسی زیاتر نه‌بی .
 نمونه‌شی ه‌مه‌یشه نه‌بینین ، ه‌ه‌روه‌ک نمونه‌ی نه‌ولا نه‌بینین . نه‌بینین
 نه‌وانه‌ی وا ده‌سه‌لاتیا‌ن زو‌رت‌ره، ترسیان له‌حه‌دی‌کی‌یه که‌وه‌ک بنیاده‌م
 ناتوانن بگه‌رین، خه‌لک نازادن بی نه‌وه‌ی نی‌حیا‌جیا‌ن بی‌ت به
 پاسه‌وان و پار‌یزه‌ری‌ک، بی نه‌وه‌ی نیازیا‌ن بی‌ت به‌به‌کاره‌ینانی مه‌سائیلی

جو‌رجو‌ر

له گهل نه مه شدا سهرشوری و زه لیل بوون ههیه، نینسان زه لیلی دهستی نفس و شهیتان نه بیت، نه بیته بهندهی نفسی خوی .

دوای نه وه که ژبانیشی ته واو بوو، توژیک بهر له وهی گیانی دهرجی، پیشوازی پر له ئیهانهت و ناخوشی نهو مهلائیکانهی که دین بو گیان کیشانی دهست بی نه کا . وهك قورنان نه فهرمووی :

﴿ يَضْرِبُونَ وُجُوهُهُمْ وَأَذْبَارَهُمْ ﴾ : دهست نه کهن به تیهه لدانان، تی هه لدان له دهمو چاویان و له پشته وهش، بهوپه ری سهرشوری و زیلله ته وه گیانان ده رنه چیت . نیز له وه ولا عزاب به شیوهیه کی تر دهست بی نه کا له مردنه وه تا روژی قیامت ناگر هاوړتیانه، وهك له سورهی واقعه دا نه فهرمووی : ﴿وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُكْذِبِينَ الضَّالِّينَ، فَنُزِّلْ مِنْ حَمِيمٍ وَتَصْلِيَةٌ جَحِيمٍ ﴾ : نه گهر نهو کهسهی گیانی ده رنه چی له وانه بی که باوه ریان نه بوو به زیندوو بوونه وهی دوای مردن و به دادگای خواو مه حکمه و به ههشت و جده نه نم، به درویان نه زانی، ریان گووم کرد و ریگای بهندهی نفس و شهیتانان گرت بهر، نه وه ناویکی زور داخو کولویان بو ناماده کراوه که به وه میوانداریان لی نه کریت و، نه بن به میوانی ناوه ها جیگایهك . ههروه ها گرفتار نه بن به ناگریکی زور سهخت و هه لگیر ساوه وه که مه گهر خوا بزانی چونه . ههروه کو له باره ی فیرعه ون و دارودهسته ی فیرعه ونه وه نه فهرمووی: هه رله و له حزه یه وه کهوتنه ناو ناوه کهو خنکان، هه ر له وکاته وه تا

رۆژی قیامت به‌یانی و ئیواره ئه‌درینه به‌ر ناگرو ئه‌خوێنه سه‌ر ناگر. تا له‌رۆژی قیامت ئه‌فه‌رموی: ئه‌مه هه‌ج نه‌بووه، جا ئیستا بیاخه‌نه ناو سه‌ختترین عه‌زابو، تووشی سه‌ختترین سزایان بکه‌ن.

ئه‌وه‌ش به‌رزه‌خو به‌ینی مردن تا قیامت، بۆ ئه‌وانه‌ی رینگای به‌نده‌یی نه‌فس و شه‌یتان هه‌له‌به‌زێرن بۆ خۆیان. له‌قیامه‌تیشا هه‌ر له‌و له‌حه‌زه‌یه‌وه که زیندوو ئه‌بنه‌وه نیه‌ر سه‌رشۆری‌یه‌و زیله‌ته‌وه به‌ده‌بختی‌یه، به‌رووی ره‌شو تۆزگرتوووه‌وه، به‌ سه‌رشۆری و زیله‌ته‌وه، به‌جۆره‌ها ئیهانته‌و ئه‌زیه‌ت و نازاردانه‌وه ئه‌یه‌ن بۆ دادگای خواو، به‌ویه‌ری سه‌ختی و ناخۆشی‌یه‌وه په‌رسیاری لی ئه‌کریت، موخاکه‌مه‌و موخاسه‌به‌ی ئه‌کرێ. دوا‌ی ئه‌وه‌یش فه‌رمانی زیندانی ئه‌به‌دی له‌گه‌ڵ هه‌موو ناخۆشی‌یه‌کا له‌جه‌ه‌ننه‌ما ده‌رئه‌چی بۆی، ئه‌که‌وێته ناو جه‌ه‌ننه‌میک هه‌رچی ناخۆشه‌ تیایدا هه‌یه‌و له‌هه‌ر خۆشه‌یه‌که‌ به‌دوو‌ره . جه‌ه‌ننه‌میک که شوینی ئه‌و که‌سه‌ی تێی ئه‌که‌وی ژوریک‌ی چکۆله‌یه له‌ ناگر ﴿إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّدَةٌ، فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ﴾ : بۆ هه‌ر فه‌ردیک ژوریک‌ی بچکۆله‌ دروست ئه‌کرێ له‌ ناگر، ئه‌ویش به‌ ستون و کۆله‌که له‌ملاوله‌ولاره مه‌حکه‌م ئه‌کریت بۆ ئه‌وه‌ی رینگای ده‌رچونی نه‌بیته . ئه‌وه مه‌سکه‌ن و شوینیته‌ی ..

پۆشاکیشی : لییاسیکە لە (قەتران)، کە ماددەیە کە هەم رەشە و رەنگە کە ی ئەزبەت نەکا، هەم بۆگەنە، هەم چەورە کە گر نەگری و لەبەر کردنە کە ی زیاتر نەبێتە مایە ی رەنج و زەحمەت و دەردی سەر..

خۆراکیشی : قورنان نەفەرموی خوار دنی کە نە کەلکی نەو ی هەبە ئینسان تیربکا، نەسودیک ی پی نەگەبەنی ، غەیری دەردیسەری و ئەزبەت زیاتر هێچی تیانە. نەو شتە (زقوم) یا، (ضریع)ە، کە ئەبێ تیریشی لی بخوا.

دوای نەو ی تینو ی نەبێ، داوای ناو نەکا، ناوی پی نەدری، بەلام ناوی کە زۆر زۆر گەرمە، وەختی نەبخواتەو هەموو ناو سکی لەت و پەت نەبی و نەززی . هەر و هە جارێک کە پیستی لاشە ی نەبرژی و، تەواو نەبێ، دوبارە پیستیک ی تری بۆ دروست نەکریتەو بۆ نەو ی زیاتر باشتر عەزابە کە بچەژی .. ئاوا حالەتیک تووش نەبیت لە جەهەننەما . لە هەموو ی زیاتر توورە یی سەخت و غەزەبی خوای موتەعالە کە لە حەدیکی زۆردایە ، نەو خوا یە ی رەحمەتی هەموو شتی داگیر کردووە، وەختی کە هاواریان بەرز نەبیتەو و نەلین: خوا یە ئیجازەمان بەدە با بیینە دەروە، برۆین نەمجارە جوړینکی تر بژین. رینگای بەندە یی تو بگرینەبەر. ئیتاعەت لە فەرمانەکانی تو بکەین. بەلکو ئیتر نەیدینەو نیرەو رزگار بین نالەم عەزاب و بەلایە.. وەختیک ناو هە

هاواریان لی هه لئه سی، له وه لامدا شتیک نه فه رموی که خه لکی بو
دهر کردنی سه گ به کاری نه بن:

﴿ قَالَ اخْسُوا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُوا ﴾ به چغه! جوایان نه داته وه .
به نیهانه وه به ناومید کردنیان له وهی که هیچ جوړه ره حمکیان پی
بکری، بیان نه فه رموی: ﴿ فَذُوقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا ﴾:
بچه ژن، هیچیک غهیری عذاب و شکه خه تان بو زیاد ناکهین . نه گهر
قه رار بی شتیکتان بو زیاد بکهین عذاب و شکه خه یه و هیچیکی تر نه .
نهمهش سه ره نجامی نه وانه ی رتی به ندهی نفس و شهیتان نه گرنه بهر و،
له ریگای به ندهی لانه دن.

جا دوا ی نه وه که زانیمان عیادهت و به ندهی خوا چی به دوا دا
دیت، عیادهت و به ندهی نفس و شهیتانیش چی له شوین دیت.. دوا ی
نه وه که زانیمان هه لبراردنی ژیا نی دونا و کردنی ژیا نی دونا به هددهف
چ نه نتیجه کی هه یه، به پی فه رمانی خوا ژیا ن به سه ربردن چ
نه نتیجه کی هه یه، زور ناسان نه بی بومان که بزاین کام له م دو وانه
نه بی هه لبرترین بو خومان ..؟

دیاره ته نها پیویتی به عه زمو نیراده یه ک هه یه بو نه وهی کام له و
دو وانه هه لبرتری. نیازی به وه هه یه نینسان له له زدهت و خوشی و
شوینی نفس و شهیتان که وتن بتوانی ده ست به ردار بیت، نه گهر بتوانی
عه زم بکا له سه رنه وه . ته نها نه وهی سه خته نینسان بتوانی نه و

هه‌لێژاردنه بکات ، به‌عه‌زم و ئیراده‌وه رینگای به‌نده‌یی خوا بگرێته‌به‌ر .
ته‌نها نهم هه‌نگاوی یه‌که‌مه زه‌جه‌ته .

نه‌گه‌ر ئینسان ته‌صمیی گرت و برپاری دا نه‌و رینگیه‌ بگری ، ئیتر
باقی هه‌نگاوه‌کانی تری ناسان نه‌توانی بنی . دوا‌ی نه‌وه ئیتر له‌زه‌تی
چوون به‌و رینگایه‌دا نه‌وه‌نده زۆره که هه‌زاران ده‌ردیسه‌رو نار‌ه‌حه‌تیش
تووشی ئینسان بی ، نه‌توانی ته‌حه‌مولی بکاو پنی خۆشه ..

تا ئیره به‌کورتی باسی نه‌وه کرا که به‌نده‌یی خوا چی‌یه؟
موسلمان‌یی و ئیسلام بوون چی‌یه؟ چۆن ئینسان نه‌توانی به‌نده‌یی خوا
بیت و موسلمان بی؟ چ شتیک نه‌بیته مانعی نه‌وه‌ی ئینسان به‌نده‌یی خوا
بیت و موسلمان بی؟ چۆن ئینسان نه‌توانی نهم مانعه‌و نهم کۆسپه له‌سه‌ر
رینگای لابسا؟ نه‌گه‌ر رینگای به‌نده‌یی خوا بگرێته به‌ر به‌ره‌و کوی
نه‌چی؟ چی ده‌ست نه‌که‌وی؟ نه‌گه‌ر له‌و رینگایه‌ لابدا تووشی چی
نه‌بی؟

دیاره ته‌نها له‌کاتی‌کا ئینسان نه‌توانی به‌نده‌یی خوا بکاو رینگای
به‌نده‌یی بگرێته به‌ر ، که نیمانی به‌قیامه‌ت بی ، نه‌گه‌ر نیمانی به‌قیامه‌ت
نه‌بوو ، یا زه‌عیف بوو نه‌وه یا ناتوانی به‌نده‌یی خوا بکات یا
به‌نده‌یی یه‌که‌ی ناوا نابنی که به‌که‌لکی بیت و ده‌ردی بخوا ..

بۆیه له‌قورنانا زۆر زۆر باسی قیامه‌ت و نه‌و رووداوانه‌ی
په‌یوه‌ندی‌یان به‌قیامه‌ته‌وه هه‌یه‌هه‌یه کراوه ، زۆر نه‌همیه‌تی پنی دراوه ،

بەجۆرىك رەنگە لاپەرەيەك لەقورناندا نەبىت (بەشىۋەيەك لە شىۋەكان)
باسى قىامەتى تىدا نەيى ..

واتاي (پەرورەدە كوردن) و چۆنەتەكەي

جا بۆ ئەوئەي باش دەر كەوئ كە (ئيمان بە قىامەت) چۆن ئىنسان وا
لى دەكات كە رىنگاي بەندەيى خوا بگري، ئەيى لەپىشا شتىك روون
بكەينەو. ئەويش ئەوئەيە كە ئىنسان لەسەرەتاوۋە دروستكراۋىكە
ئامادەيى ھەيە بۆ ئەوئەي زىاد بكا، بۆ ئەوئەي وەك دانەي گيايەك، وەك
تۆۋىك، وەك نەمامى دەرەختىك، ئەگەر بىتو زەمىنەيەكى بۆ فەراھەم
بكرى و بۆي رىك كەوئ، زىاد بكاو كەملى بىت، جا بۆ ئەوئەي ئىنسان
بتوانى زىاد بكا خراي بەخشنەدە ھەرچىيەك لازمە لەئىمكانات
لەدەست رەسىيا قەرارى داو، ئەگەر دروست كەلكيان لى وەر گري،
بەو رىيەدا ئەچى، زىاد ئەكاو ئەگا بە حالەتى كەملى تەواو بوونى، بەو
جۆرەي كە خوا ئەيەوئ ..

ھەرورەھا ئەگەر دروست كەلكى لى وەر نەگرتن و ئىستفادەي لى
نەكردن، ئەيى بەسەبەيى ئەوئەي ئەو ئامادەيى بەي ھەيەتى لە بەين بچى،
لە جياتى ئەوئەي زىاد بكا . ھەرورەك تۆۋىك كە فاسد ئەيى و زايا ئەيى،
ئاوھا لە بەين ئەچى . رىنگاي دروستى ئىستفادەش لەئىمكانات و
ئىعمەتەكان ھەر خۆي ديارى كوردوۋە بۆ ئىنسان .. خوا خۆي ديارى

کردووو که چون کهلک وەرگری و بیته هۆی خیر بۆی و، بیسا به‌ره و
که‌مال . دیاریشی کردووو که نه‌گەر چون بکا به‌ره و کاملی ناچی و
زیاد ناکاو زایه نه‌بی . خوای گه‌وره هه‌روا بی هه‌وده نه‌م هه‌موو
نیعمه‌ت و نیمکاناته‌ی خه‌لق نه‌کردووو . بۆ نه‌وه خه‌لقی کردووو له‌به‌ر
ده‌ستی ئینسانا بی ، تا به‌و شیوه دروسته سوودیان لی بینی، تا زیاد
بکاو به‌ره و کامل بوون برّوا ..

جا هه‌رله‌به‌ر نه‌وه‌شه که رۆژێکی داناوه بۆ نه‌وه‌ی ئینسان بانگ
بکاو لی پیرسینه‌وه و موحاکه‌مه‌ی بکا که چون نیستفاده‌ت کرد له‌و
نیعمه‌تانه و چون نه‌ت کرد؟

نایا به‌وجۆزه من پیم وتی کهلکت وەرگرت لیان، یا به‌مه‌یل و،
ناره‌زووی خۆت بوو؟

جا نه‌مه پێویسته که‌میک زیاتر رۆشن بکریته‌وه تا باشتر ئینسان
مه‌سئولیه‌تی خۆی بزانی، باشتر ده‌رکه‌وی چون ئیمان به‌قیامه‌ت
پێویسته بۆ نه‌وه‌ی ئینسان رینگه‌ی به‌نده‌یی خوا بگری .

نه‌گەر نیمه‌ دانه‌ی گه‌غیک له‌نه‌زه‌را بگرین، نه‌گەر دیققه‌ت بدیه‌ن
نه‌بینن نه‌و دانه‌ گه‌غه له‌راستیدا گیاهه‌کی ته‌واوه، یانی نه‌و گیاهه‌ی
دوایی نه‌رویت و سه‌وز نه‌بی، که ریشووی هه‌یه‌و ساقی هه‌یه‌و گه‌لای
هه‌یه‌و گوله‌گه‌غی هه‌یه‌و گوله‌که پارچه‌ی هه‌یه . نه‌و گیاهه‌ که
به‌وجۆزه له‌دواییدا کامل نه‌بی و ته‌واو نه‌بی، هه‌مووی له‌و دانه‌ گه‌غه‌دا

دەردیټ کە وتمان، ئەو دانە گەنمەیه کە لەناخرا ئەبێ بەو گیا تەواوە .. دەوی ئەوە مانای ئەوەیە ئەو گیا کاملە لەناو ئەو دانە گەنمەدا بووە .. بەجۆریکی تر بڵێین : ئەو دانە گەنمە هەر لەرۆژی یە کەمیەو ئەمادەیی بووە بۆ ئەوەی گیایەکی کاملی ئی دروست ببێ، بەهەموو بەشەکانیەو . جا ئەگەر بۆی رینگ کەوێ، ئەگەر زەمینەیی بۆ فەراھەم بکری، ئەگەر ئیمکاناتی بۆ رینگ بخریست، ئەوەی سەوز ئەبێ ئەبێتە گیایەکی کامل . هەر وەها ئەگەر بۆی رینگ نە کەوێ هەر بە دانە گەنمی ئەمینیتەو، بگرە دوای ماوەیەك زایە ئەبێو لەبەین ئەچی .

جا ئیستا ئەو دانە گەنمە نیازی بەو هەیه جیگایەکی گونجاو بیټ بۆ ئەوەی تیا یا برویو سەوز ببێ .. خاکینک بیی مەوادێ غەزایی تیا بی، ناوی بی، هەوایەکی مونسایب بی، نەزۆر گەرم و نەزۆر سارد، هەر وەها تیشکی خۆری پی بگاو هتد . ئەبێ ئەوانە هەموو ئەمادەبن، رینگ کەون، تا ئەو دانە گەنمە بتوانی دەست بکا بەرووان و سەوز بوون و بچی بەرەو تەواو بوون و کامل بوون . هەر وەها لەلایەکی تریشەو ئەبێ نافت و کۆسپ و مانع نەیتە رینگای، ئەگەر هاتوو سەرمایەکی زۆر سەخت، یا گەرمایەکی زۆر سەخت، یا کرمینک، یا هەر نافتیکی تر، هاتە رینگای ، ئیتر ناهیلی بچی بەرەو ئەو تەواو بوون و کامل بوونە .

كەواتە ھەم پۈيۈستە خاك و تيشك و ئاۋو ئەو شتانەى بۆ نامادە
بكرى، ھەم ئەين مانع و كۆسپ و نافەت و بەلەيش لەسەر رتەى لاىبرى،
تا بتوانى بەرەو ئەو كامىل بوونە بچى .

نەم ئىنسانەش ئاۋا حالەتتىكى ھەيە . لەسەرەتاۋە ئىنسان مەخلوقىكە
داراى بىرۈبرۈا نىە، لە دەورانى منالیدا كەسىك نىە بتوانى كۆردەۋەى
چاك نەنجام بەدا، كەسىك نىە بتوانى رىنگايەك بۆ ژيانى خۆى
ھەلبىژىرى و بەرىنگايەكى چاك يا خراپدا برۈا، بەلام نامادەيە بۆ ئەۋە .
خۋا تواناى ئەۋەى بى داۋە لەدوايىدا- واتە دواى بەينىك - بتوانى
دروست و نادروست لەيەك جيا بكاتەۋە. بزانى چى دروستە ، چى
نادروستە . بزانى چى خىرەو چى شەرە. بزانى ئەين برۈاى بەچى بى و
چى قبول نەكا. ئەتوانى بزانى چ شتىك ئەين بكا، چ شتىك ئەين نەكا .
تواناى ئەۋانەى ھەيە . نامادەيە بۆ ئەۋەى دواى بەينىك ئەو شتانە بزانى
، ھەرۈەك نامادەيە بۆ ئەۋەى ۋەختى. دوو رىنگاى لەيەك جيا كۆردەۋەو
زانى ئەمە چاكەو ئەمە خراپە، بتوانى يەكىنكىان ھەلبىژىرى و ئەۋەكەى
تريان دەست لى بەردا .. لە منالیدا ئەۋانە ناتوانى بكا بەلام نامادەيە
لەدوايىدا بيان كات، ھەرۈەك گەئەكە، لەۋەختىكا كە دانە گەئىكە
گيا نىە ، بەلام نامادەيە بۆ ئەۋەى بىن بەۋ گيايە ..

نەم ئىنسانەش لە منالى يەۋە نامادەيى ھەيە بۆ ئەۋەى بچى
بەرەۋ كەمالتەۋاۋ بوونو زىاد بكا. نامادەيى ھەيە بۆ ئەۋە رۆژىك

وای لی بیت سهیری نهم مه‌خلوقاته‌ی خوا بکا، ناسمان و زهوی و دارو
به‌ردو خاک و ناوو گیاندارو بی گیان و نهمانه، سهیری نهمانه بکا،
خوایان بی بناسی ..

سهیری ناسمان و زهوی بکا بهو هموو گهوره‌یه‌وه، بهوه
خاوه‌نه‌که‌ی خوئی باشتر بناسی، هه‌روه‌ک که‌سیک ته‌ماشای نهم
ده‌زگای (مسجل)ه نه‌کا، کاتی نه‌بینی زور جوان دروست کراوه،
نهمانی نهو که‌سه‌ی دروستی کردوو و ه‌ستایه‌کی باش بووه، چاکی لی
زانیوه، مه‌هاره‌تی بووه له‌دروست کردنیدا. به‌لام نه‌گهر بینی نهو
ده‌زگایه زور ناجور دروست بووه، نهمانی و ه‌ستاکه‌ی ناشی بووه ..
به‌همان جور کاتی نینسان سهیری مه‌خلوقیک له‌م مه‌خلوقانه‌ی خوا
نه‌کا، ناسمان و زهوی و نه‌وانه‌ی تیایاندایه، تا زیاتر سه‌یریان بکا، تا زیاتر
ورد بیته‌وه، زیاتر خوا نه‌ناسی و زیاتر په‌ی نه‌با به‌که‌مالی خوا و نهمانی
خوای گهوره له‌هه‌ر نات‌ه‌واوی به‌ک دوروه.

هه‌ر به‌کیک ناماده‌ی هه‌یه بو نه‌وه‌ی رورژیک له‌ رورژان بتوانی
سهیری نهم مه‌خلوقانه‌ی خوا بکا، به‌ سه‌یر کردنی نهمانه و دیققت
کردن له‌مانه، که‌م که‌م بگا به‌ناسینی خوای گهوره .

جا پاش نه‌وه‌ی نینسان خاوه‌نی مه‌خلوقات (خوای گهوره)ی ناسی،
نه‌توانی به‌رنامه‌و قانونیک که‌ له‌ لایهن خواوه بیت بو هیدایه‌ت و

ريبهري كردنى نينسان، وهرگرى .. خواى گه وره ناوا تواناييه كى داوه
 به نينسان كه بتوانى نهو قانون و بهرنامه يه وهر بگرى . بويه خوا يهك
 نه فهر له نينسانه كاندا هه لئه بژيرى و نه يكا به پتعه مبهرو نهو بهرنامه و
 قانونه نه دا بهو، نه ويش وهرى نه گرئ له لايهن خواوه و نه يگه بينى
 به خه لك و خه لكيش لهوى وهر نه گرن، بهم جوړه هه موو نه توان
 بهرنامه يهك كه له لايهن خواوه ديت وهر بگرن، بهرنامه يهك كه
 دروست و نادرست و خيرو شهر يان بو له يهك جيا ده كاته وه، بو يان
 روژن نه كاته وه نه بى به چ رينگايه كا برؤن و به چ رينگايه كا نه رؤن .
 وهك وتمان له سه ره تاوه منال ناتوانى ديقهت بكا له مه خلوقاتى
 خواو خواى بى بناسى، يا نه گهر نه يناسى باشتر بيناسى . ههروه ها
 دهرك و فه مو عه قلى له ناستي كدا نيه بتوانى بهرنامه و قانوني ك كه
 له لايهن خواوه هاتووه وهرگرى و ليشى تىگا، بهو جوړه ناشتوانى
 له دوو رينگا يا له چند رينگايه ك به كيكيان هه لئه بژيرى و له وانى تر
 ده سته ردار بى . نه وه دياره و هه موو كهس نه يزانى، به لام نه وهش
 نه زانين كه له دو اييدا نه گهر بيت و كه سيك بى به ده ميه وه، كه سيك بى
 په روره وى بكاو بيت به سه ر و هختى يه وه، نه توانى وى لى بيت هه م
 باش سه يرى مه خلوقاتى خوا بكاو خويان بناسى، هه م بهرنامه ي
 هيدا يهت و رينمايى له خوا وهرگرى، هه م لهو رينگايانه ي له يهك جيا

ئەكرىنەو، يەككىيان ھەلبژىرى و لەوانى تر دەستبەردار بىي . .
 ھەردو وشەكە رووشنە، بەلام ھەروەك وتمان لەخۆيەو ناتوانى ئاواي
 لى بىي، نەبى زەمىنەيەكى بۆ فەراھەم بكرى، ھەروەك دانە گەنەكە،
 لازمە خاكىك و ناويك و تيشكى خۆرىك و گەرمایەك و ھەوايەك و
 شتىكى تر و شتىكى ترى بىي تا بتوانى بروى و سەوز بىي، ھەروەھا
 نەبى نافەت و بەلايش لەسەر رىي لابرىت و توشى نافەت و بەلا نەبى .
 ئىنسانىش بەھەمان جۆرە .

جا بەشيك لەو ئىمكانات و نىعمەتانە كە لە دەستبەردارى ئىنسانا قەرار
 دراوہ نەو (بەرنامە) يە لەلايەن خواوہ ھاتووہ . ھەر نەو بەرنامەيە
 خۆي نەوہى تيايە كە ئىنسان چۆن سەيرى نەم مەخلوقاتە بكا، چۆن
 خوا بناسى؟ نەوہى تيايە كە غەيرى نەم ئاسمان و زەوى و ئەوانەي كە
 تيايەتى - كە ئىمە ئەيانىن - شتى تر ھەن، وەك مەلانیکە، وەك
 جنۆكەو غەيرى ئەوانە، نەوہى تيايە كە غەيرى نەم ژيانە ژيانى ترىش
 ھەيە، جىھانى ترو عالەمى ترىش ھەيە . ھەروەھا ھەر شتى پىويستە بۆ
 نەوہى ئىنسان بەندەيى خوا بكا، ھەمووى لەو بەرنامەيەدا باس كراوہ،
 ھەر نەوہ نەمىتى كە ئىنسان گوتى بۆ راگرى و بەدل قبولى بكاو وەرى
 بگرى . ھەر نەوہ نەمىتتەوہ كاتى خىر لەشەر جىابوہوہ، خىر
 ھەلبژىرى و رىگاي چاكە ھەلبژىرىو، لەخراپە دەستبەردار بىي .

نەمە بەشېكە لەو ئىمكاناتەو لەو نىعمەتانە كە لە ئىختىيارى ئىنساندا
 قەرار دراون . غەيرى ئەو ەيش خوا خۆى بۆ كەسانىك بيانەوى رېنگاى
 خوا بگرن، تەوفىقى ەيە بۆيانو بۆيان رېك ئەخا . زياد لەو ەى كە
 بەرنامە كەى ناردوو ە ، كۆمە كيان ئەكا بۆ ئەو ەى بەو رېنگاىەدا برون .
 ەورەها ئەگەر كەسىك نەبوىست بەو رېئە دا بروا، ئەو ەيش كۆمە كى
 ناكاو دەستى لى بەر ئەدا كە بەرەو بەدبەختى بروا .

ئافەت و گرفتەكانى سەر رېى ەداىەت

لە رېى ەداىەتدا ەندى ئافەت و بەلا دېنە سەر رېى ئىنسان ئەبى
 لابرىن تا ئىنسان بەرەو تەواو بوون بروا بگا بەو حالەتەى ئەبى پى
 بگا .

يە كى لەو ئافەتانە (نەزانىن) ە . ئەو ەى كە ئىنسان نەزانى سەيرى
 ئاسمانو زەوى بگا، سەيرى روالەتە زاھىرى يە كەيان بگا، لىيان ورد
 نەبىتەو ەو دىققەتيان تيا نەكا، وەك زورىك لەو خەلكە كە ەمىشە
 خەرىكن سەيرى ئەم مەخلوقاتە ئەكەن ، بەلام ەر خوايان ناكەوتەو ە
 بىر، خالقى مەخلوقاتيان ناكەوتەو ە بىر . يا ئەگەر كەمىك ناسىبىتيان
 بەسەير كەردنى ئەم مەخلوقاتە ناسىنە كەيان زياد ناكا .. يا ئىنسان غافل
 بى لەو بەرنامەيە كە خوا ناردو ەتتى و رووى تى نەكاو نەيەوى، ەروا
 بەغافلى بىبىتەو ەو نەزانى خوا چى فەرموو ە، نەزانى حەق چى ەو باتل

چيه، چاڪه چيهو خرايه چيه؟! نهم جههلو نهزائينه نافهتيكه تروشى نينسان نهبي، نهگر بيتو ههولتي بو نهداو خوئي لهدهستي رزگار نهكا، نابوودي كردووو لهبهين چووو .. نهگر ههزار نيمكانات و نيعمهتي تر لهبهر دهستيا بي، وهختي نهزان بوو، خواي نهناسي، ريگاي دروستي ژياني نهناسي، نهيزاني چون بندهبي بكا، نهوه لهبهين چووو . تهنانهت لهوكاتهدا وهك حهيوانهكاني تريش نيه، بگره لهههرچي خواره خوارتره، چونكه ههر مهخلاقكي تر لهو سنوره دا كه بوي دياري كراوه نهمينيتهووو، مهسنووليتهو وهزيقهي خوئي نهنجام نهدا، نهو نهركهي بي سپيراوه ههلي نهگري، بهلام نينسان وهختيك نهزان بوو، نهيزاني چون سهيري مهخلاقاتي خوا بكا، نهيزاني چون بهرنامهي هيدايتو رينماي لهخواي خوئي وهرگري، به جوزيك نهكهوي كه لهههر مهخلاقيك زياتر ديتنه خوارهوه .

يهكيكي تر لهو نافهتانهي ديتنهسر ريي نينسان و لهبهيني نهبن، نافهتي (ههوهسو و نارهزووه) . ههوهسو پهراستي و، شوين ههوهوسي خوكهوتنو، دهست بهردان لهبهرنامهي هيدايتي خواو لهشهريعهتي خوا .. ههوهسو نهويه نينسان بهعزه شتيكي خوش بوي و، بهرهو نهوانه بچي، له بهعزه شتيكيش بيتار بي ولييان دووري بكا، نهويش بهبي نهو نهزائيهي هديهتي، نايهوي بهرنامهي خوا بي بهرينماي، بهمهيلي خوئي چي بهچاك نهزاني بو خوئي بهرهو نهوه نهچي، چي بهخراب

نه‌زانی له‌وه دووری نه‌کا؟! ناله‌و وه‌خته‌دا نه‌وتری: نه‌م نینسانه شوین هه‌وه‌سو و نار‌ه‌زووی خو‌ی که‌وتوو ه .

له به‌رنامه‌ی خوا‌دا باس کراوه که نینسان بو نه‌وه‌ی خو‌ش‌به‌ختی و سه‌عاده‌تی دونیاو ناخیره‌تی ده‌ست که‌وی، نه‌بی تاب‌عی فه‌رمانی خوا بی، گو‌یرایه‌لی نه‌مری خوا بی .

جا نه‌گه‌ر نه‌و گو‌یرایه‌لی به‌بو به‌سه‌به‌بی نه‌وه‌ی مالو سه‌روه‌تی له‌ده‌ست ده‌رچی، مه‌قام و ده‌سه‌لاتی نه‌مینی، توشی ده‌ردی سه‌ری و چه‌رمه‌سه‌ری بی‌ت، هه‌ر نه‌بی فه‌رمانه‌که‌ی خوا بی‌ت به‌ری‌وه‌و ئیتاعه‌تی بکا .

که‌واته نینسان نه‌بی وای لی بی‌ت نه‌گه‌ر به‌ره‌و سه‌ختی و ده‌ردی سه‌رو چه‌رمه‌سه‌ری و نار‌ه‌حه‌تی رو‌شت، نه‌وه‌ی پی خو‌ش بی مادام خو‌ش‌به‌ختی هه‌ردوو دنیای تیدایه .. هه‌روه‌ها له‌خو‌ش‌گوزه‌رانی و سه‌روه‌ت و مال و ده‌سه‌لات و مه‌قام دوور که‌ویته‌وه، مادام له‌خوا دووری ده‌خاته‌وه .. نه‌گه‌ر نینسان نا‌وابوو نه‌وه شوین شه‌ریعه‌تی خوا که‌وتوو ه .

به‌لام نه‌گه‌ر چه‌زی کرد له‌خو‌ش‌گوزه‌رانی و ئیسه‌راحه‌ت و ناسایش و رابواردن، بی‌زار بوو له‌زه‌حه‌ت‌کی‌شان و هه‌ولدان بو نه‌وه‌ی خوا لینی رازی بی، بی‌زار بوو له‌وه‌ی شتی بکا مه‌قام و ده‌سه‌لات و سه‌روه‌ت و مالی له‌ده‌ست ده‌رکا، نه‌و که‌سه پی نه‌وتری شوین هه‌وه‌سو

نارەزووی خۆی کەوتوو، کەسی وا ناتوانی بەندەدی خوا بێ .. بگرە
بەندەدی هەوەس و نارەزووی خۆی ئەبێ ..

جا نەگەر نینسان وای لێ هات نێژ ئەو تووشی نافەتیک بوو کە
لەبەینی ئەبا .. مەگەر زوو پیش لەوێ نافەتە کە جیگەر بێ، تەواو
دەست بگری بەسەریا، زوو فریای خۆی کەوت و خۆی رزگار کات
بە کۆمەکی خوا.

نەمە دوو نافەتی گەورەن ، هەر نافەتیکێ تر تووشی نینسان ئەبێ،
پەيوەندی هەر بەم دوو هەوێ و لەم دووانەیه . هەر نافەتیک لەژایانا
تووشی بەندەیهك بێی یا لە (نەزانیو جەهل) هەوێه، یا لە (شۆین
هەوەس کەوتن) هەو هەوەس پەرسێه و هیه .

واتای ره‌حمه‌ت و په‌روه‌رشیاریی خوا

نیسته روون بو‌وه‌وه که نهم نینسانه له‌سه‌ره‌تاوه تنها ناماده‌یی هه‌یه بو‌ نه‌وه‌ی‌حق و باتل و خیر و شه‌رو دروست و نادرست بزانی ، ریگای خیر و حق هه‌لبژی‌ری و له‌ریگای شه‌رو باتل ده‌ست به‌ردار بی، نه‌لبه‌ته نه‌گه‌ر زه‌مینه‌ی بو‌ فه‌راهه‌م بی، نه‌گه‌ر به‌رنامه‌ی خوای بی بگا. نه‌وه وه‌ک نه‌وه‌یه که دانه گه‌غه‌که له‌ناو خاکیکی باش و حاصله‌خیز و پر له‌مه‌واد ی غه‌زایی دا دانرابی، هه‌وای مناسب بی، ناوی بی، تیشکی خوری بی، گه‌رماو هه‌موو شتیکی ته‌ئمین بی، سه‌رماو گه‌رما ی سه‌خت و کرم و هه‌ر جو‌ره ناهه‌تیکی تر له‌سه‌ر ری لابرایی، دیاره‌ نه‌وه گه‌غه به‌ته‌واوی نه‌رویت و سه‌وز نه‌بی و نه‌گا به‌که‌مال و ته‌واونه‌بی .

تایره نینسان نه‌زانی که خاوه‌نه‌که‌ی به‌ره‌حه‌وه میه‌ره‌بانه، یا وه‌ک قورنان نه‌فه‌رموی ﴿رحمن﴾ ، رحیم ﴿هه﴾ . ره‌جه‌انه : هه‌موو زاتی هه‌ر ره‌حه‌ته، هه‌ر به‌زه‌یی یه . ره‌حه‌میسه : هه‌میسه هه‌ر خه‌ریکی ره‌حه‌کردن و میه‌ره‌بانیکردنه له‌گه‌ل خه‌لک، هه‌میسه خه‌ریکه به‌زه‌یی دیته‌وه به‌خه‌لکا . ره‌حه‌ته و به‌زه‌ییش به‌یه‌کنی له‌م دوو شته نه‌بی :

- ۱- نیمکانات و پیوستی یه‌کان ناماده بکرین .
- ۲- کۆسپ و گرفت و موشکیله‌کان له‌سه‌ر ری لابرین .

له نمونه‌ی دانه‌گه‌غه‌که‌دا ناماده‌بوونی خاک و ناوو تیشکی خورو
 گه‌رماو شته‌که، نه‌وه به‌شیکه له ره‌جته . هه‌ر کۆسپ و گه‌رفتی بیته
 سه‌ره رێی خوا لای به‌ری ، نه‌وه‌یش به‌شیکه تره له ره‌جته .

نه‌وه‌ی که خوا نه‌فه‌رموی ﴿ الرحمن الرحیم ﴾ نه‌مه مه‌عنایه‌تی :
 هه‌موو زاتی هه‌ر ره‌جته، هه‌میشه‌ش هه‌ر خه‌ریکی میه‌ره‌بانی و ره‌جته
 کردنه به مه‌خلوقاته‌کانی و به‌نده‌کانی خۆی .

تایره‌ خوای گه‌وره‌مان ناوا ناسیوه، جا وه‌ختی نینسان بیری له‌مانه
 کرده‌وه که خۆی وه‌ک دانه‌گه‌غیکه، ناماده‌یه بۆ نه‌وه‌ی بروی و به‌ره‌و
 ته‌واو بوون و که‌مال برّوا، خاوه‌نه‌که‌یشی هه‌رچی که پێویسته‌ بۆ
 ناماده‌کردوو، هه‌ر ناهه‌ت و کۆسپیکیش - که له‌وانه‌یه بیته سه‌ر رێی -
 له‌سه‌ر رێی لای بر‌دوو، وه‌ختی نینسان بیری له‌مه‌ کرده‌وه، دلی
 پر‌ده‌بێ له‌نومێد به‌ خاوه‌نه‌که‌ی که کۆمه‌کی بکاو ته‌وفیقی بدا بۆ
 نه‌وه‌ی نیستفاده‌ بکا له‌و ئیمکانات و نیعمه‌تانه‌و، برّوا به‌ره‌و کامل
 ته‌واو بوون .

به‌شی دووهم

بروا به‌رۆزی دواپی و، چمکی له به‌لگه‌ی بونی و روداوه‌کانی

- پرسینه‌وه‌ی دوارۆژ
- پله‌کانی بروا به دوارۆژ
- پوخته‌یه‌ك له ته‌فسیری سوره‌تی (التكاثر)
- پوخته‌یه‌ك له ته‌فسیری سوره‌تی (الزلزلة)
- پوخته‌یه‌ك له ته‌فسیری سوره‌تی (القارعة)
- پوخته‌یه‌ك له ته‌فسیری سوره‌تی (الانفطار)
- قوناغه‌کانی هاتنی قیامه‌ت و شه‌پوره‌کان
- گو‌شه‌یه‌ك له به‌لگه‌ی زیندوبونه‌وه
- هه‌ندی له به‌لگه‌ی نیشانه‌کانی رۆزی دواپی
- پوخته‌یه‌ك له ته‌فسیری سوره‌تی (قاف)
- به‌شیک له ته‌فسیری سوره‌تی (الحاقة)
- به‌شیک له ته‌فسیری سوره‌تی (الواقعة)
- ته‌فسیری سوره‌تی (الماعون)

پرسینه وهی دواړوژ:

نه زانین که خوی گه وره - ههروه که له مه وپیش وتمان - کاری
 نابه چی ناکا، حه کیمه، هه کاری نهیکا به چی نهیکا، کاری بی هووده
 ناکا. که و ابوو ناکری نینسانی خهلق کردی بی بو نهوهی به ره و که مالو
 ته و او بوون به چی و، نهو هه موو نیمکاناته و نیعمه تانه شی له بهر ده ستیا
 دانا بی، دواپش لئی نه پرسیته وه: نه ری چیت کرد، چیت نه کرد؟!
 نه بی روژیک بیت خوی خاوه نی نینسان، بانگ بکاته نینسانو لئی
 پرسیته وه که: چون نیستفاده ت کرد لهم نیمکاناته؟! چون که لکت
 وه رگرت لهم نیعمه تانه؟! خو من هه روا به هه وانته نه وانهم پی
 نه دابووی، هه چون که خوت گه رکت بی که لکیان لی وه رگری؟!
 نهو نیعمه ت و نیمکاناته، بو نهوه پیم دای به ره و که مال بروی، پیمان
 بگهی به وهی حه ق و باتل و خیر و شهر له یه که جیا بکه یته وه، ری نگای
 حه ق بگری و به ری نگای حه ق بروی، ری نگای خیر بگری و له ری نگای
 شهر و باتل ده سته ردار بی، وات کرد یا نه تکرد؟

دیاره خاوه نی نینسان ده سه لاتی هه یه به سه ر لهم نینسانه دا،
 سه ره نجامو عاقیبه تی نینسان له ده ستایه تی، له ده ستی ده ر ناچی، نه بی
 برواته وه به رده ستی و، مو حاکه مه دی بکا، لئی پرسی، چونیش وه لام
 نه داته وه ناوا جه زاو پاداشتی بداته وه. نالیروه وه له وهش تیده گهین که
 خوا ده سه لاتداره وه سه ره نجامو عاقیبه تی نینسان له ده ستیابه تی، ههروه که

خه لک نه لاین کونترۆلئی نینسان و چاره نویسی له دهستیایه تی وله دهستی
 ده رناچی . ههروهک له سوورهی فاتحه دا دوای نهوهی نه فرموی:
 ﴿الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ﴾ نه فرموی: ﴿مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾ ساحیبی نهو
 رۆژهیه که جهزاو پاداشت نه داتهوه به نینسان، به پیتی ژیا نی دویای، جا
 وهختیک ناوا خوامان ناسی، دیاره هه موو گیانمان پرنهین له ترس ..
 نهین نینسان وای لی بی له هه موو ژیا نی، له نیستفاده کردنی له هه ر کام
 له م نیعمهت و نیمکاناته بزسی، نه با دا جوړیک که لکیان لی وه گرئی
 که خوا پی خوش نهی، نهین له بیری بی له دواییدا لی نه پرسنهوه که
 چون نیستفادهت لی کردوو؟!

که وابوو نهین هه ر له نیستاهه جواب حازرکا بو نهو رۆژه . نهین
 هه ر له نیستاهه وهختی خه ریکه نیستفاده نه کا له نیمکانات و نه مه ته کان،
 له بیری بی دوایی سوئالی لی نه کن . نهین جواییکی دروستی بی .
 نهین جوایی نهوه بی : بهو جوژه که لکم لی وه گرتن که خۆت
 فرمووت، به پیتی نهو بهرنامه یه ی خۆت ناردت . له چاوم، له گویم، له
 زبام، له قه لبم، له دهستم، له پیم، له زاهیرم، له باتینم، له
 هه رچی یهک که پیت دابووم، ناوا که خۆت فرمووت نیستفاده م کرد .
 له چاوم بو نهوه نیستفاده م کرد که سهیری مه خلوقاتی تۆی بی بکم،
 که تۆی باشتر بی بناسم . له گویم بو نهوه نیستفاده م کرد خیری بی
 بیستم، بهرنامه ی هیدایه تی تۆی بی بیستم، رتی خیر و شهر له یهک جیا

بکەمەوه . لە زبانی بۆ ئەوه ئیستفادهم کرد یا پیرسم بۆ ئەوهی که
 نایزانی تا فیری م، یا ئەوهی ئەیزانی بیلیم بەخەلک . لە دلم بۆ ئەوه
 ئیستفادهم کرد که عەقیدەو بیروپروا بەتوی تیا بی، بیروپروا بەغیری تو
 تیدا جی نەبیتەوهو دەری کم . لە دەست و پیشم، یا هەر ئەندامیک
 لە ئەندامەکانی تری بەدەم، بۆ ئەوه ئیستفادهم کرد کاریکی پی بکم
 که تو فرمووتە، هەر وها لە نیعمەت و ئیمکاناتیکی که لەم جیهانەدا
 لە دەسرهسا قەرات دابوون، هەر بۆ ئەوه ئیستفادهم کرد .. وەختی
 سواری ماشین و سەیارە نەبووم، وەختی جلیکم نەکرده بەر، وەختی
 خوراکیکم نەخوارد، وەختی لەدەواو دەروانی ئیستفادهم نەکرد،
 وەختی لە هەر ئیمکاناتی سوودم نەبینی، بۆ ئەوه بوو ساغ و سەلامەت
 م، توانای ئەووم هەبێ بتوانم لە رینگای بەندەبی تۆدا هەنگاو هەلگرم،
 زیاتر بەرهو پیش بروم، باشتر ئەدای مەسئولیت بکم .

بەرستی نینسان رۆژیک دیتە پیشی که تیایدا نەکیشریتە مەحکەمەو
 دادگای خواو، لێی پرسیار نەکری : چیت کردو چیت نەکرد؟ نەبی
 هەر لە ئیستاه ناوا بژی که خوا نەیهوی تا لەو رۆژەدا جوابی بی .

بەجۆریکی تر بلین : ئەبی ئیمانی بە (قیامەت) بی . ئیمان نە تەنها
 بە و مانایە که بزانی قیامەت هەیه .. ئەوه نایتە ئیمان، نەگەر نینسان
 دەنگو باسەکانی قیامەت و بەهەشت و جەهننم ناگادار بی و بزانی
 قیامەت چون دەست پی نەکاو چی تیا روو ئەدا، بەهەشت و جەهننم

چۆنرە لە ھەر کامیانای چى ھەبەو چى نىبە؟ ھەموو ئەوانە بزانتى،
 يەقىنىشى بىيى، ئەو ھىچ دەردى ناخواو، پىي ناوترى ئىمان، مەگەر
 شتىكى تر كە نىستا بەيانى ئەكەين لە گەلتى بىي، ئەویش برىتى يە لە
 ھەست بە لىپرسراوتى (ئىحساسى مەسئولىيەت)، ئەبى ئەو ھە
 دەروونىا دامەزرى . ھەر وەك لە پىنشا و تمان، واى لى بيت كە لە ھەر
 يەك لەو ئىمكانات و نىعمەتانە ئىستفادە ئەكا، لە بىرى بىي كە خوا
 سوئالى لى ئەكا، وەختى ناوا بوو بەو جۆرەى لى دى كە خو
 فەر موو بەتى .

پەلەكانى بىروا بە دواوژ

بۆ ئەو ھى باشتر باسى پاشەرۆژ روون بىتەو ھەبەستە ئەو ھە بلىين
 ئىمان بە ناخىرەت سى دەرەجەى ھەبە ، لاى كەمى ئەبى دەرەجە
 خوارووە كەيانى بىي . ئىنسان ئەگەر ئەو ھى نەبوو ئىتر ئىمانى بە
 ناخىرەت نە، ئەگەر چى ھەموو باسەكانى قىامەتەش بزانتى! خو
 جولەكەو گاوارو ، زۆرىكى تر لە ناموسلمانەكان ئەو شتانە ھەموو
 ئەزانن ، بەلام لە گەل ئەو ھەشا بە كەلكيان نایەت . پەلەكانىش ئەمانەن
 پەلەى يەكەم : ئەو ھە ئىنسان وا قىامەتى لەبەر چاوى بىي كە كاتىك
 گوناھىك تووش بوو، كاتى تووشى نافرمانىك بوو، تۆزى دواى ئەو
 بىرى دادگای قىامەت بەكاتەو ھەو بىرى ئەو ھى كەوتەو ھە كەلە حەزورى

خوادا نه وهستی و سونالی لی نه کری، بۆچی نهو کارهت کرد؟ نه گهر تهوبه ی نه کردین لهو کاره، تووشی سزاو جهزای نهو کاره ی نه بین . وهختی بیری نهوه ی کرده وه، بۆ نهوه ی گرفتاری نهو موحا که مه سهخته نه بین، گرفتاری نهو جهزاو سزایه نه بین! زوو، بی نهوه ی ماتل بی و ههلو فرسه ت له دهست بدا ، تهوبه نه کاو په شیمان نه بیته وه دهستبهردار نه بین له گونا نه که، ته صمیم نه گری و بریار نه دا جار یکی تر نهو گونا نه ی تووش نه بیته وه . نه مه خوارترین پله ی ئیمان به قیامه ته . که ئینسان خۆی لیره داد گایه ک بۆ خۆی بهرپا بکا، موحا که مه ی خۆی بکا، تهوبه بکا، دهست بکیشی له گونا نه که .

پله یه کی تر له سهرووی نه وه وه، نه وه یه ئیمان نه که ی هینه به هیز بی که له وه خهتا و خهریکه گونا نه که نه کا هیشتا تهواوی نه کرد وه، ههر لهو کاته دا بکه ویتته بیری قیامهت، یه کسه ر بی نهوه ی گونا نه که نه نجام بدا دهستی لی بکیشی و تهوبه بکاو بگه ریتته وه .

پله ی سییم که بهرزه تره له مانه : نه وه یه ئینسان به جوژی قیامه تی له بهر چاو بی و خۆی به مه ستول بزانی له بهر انبهری خاوه نه که یه وه، که هه ر کات ناره زووی گونا نه ک نه که ویتته دلی پیش له وه ی بریار بدا نهو گونا نه بکا ، داد گایه ک بۆ خۆی تهشکیل بداو، خۆی موحا که مه بکاو بی به هۆی نه وه ی تووشی گونا نه که نه بیته .

نهبي نينسان يه كيك له م سى حالته تى بىي، جا نيماني به قيامت نهبي، نه گهر نا هر نهوى كه بزاني قيامت هديه بههشت وجهه ننم هديه دهردى ناخوا.

جا نه گهر نينسان وای لي هات نيماني به قيامت پهيدا كرد نهو وهخته نيتر زور ناسان نه تواني ريگاي بندهبي خوا بگري. وهختي وای لي هات هموو وجودى پر بوو لههست به مهنوليهت و خوى له بهر انهر خواوه به مهنسول زانيو، لىي روشن بوو كه روزهيك له دادگاي خوادا ناماده ده كرى، دهبي جوابي نهو سونالانه بداتهوه، نهو كاته نيماني به دواروژ تهواوه.

نهويه له سوره تى فاتحه دا دواى نهوه كه بهياني نهوه نه كرى نهبي نينسان نيماني بىي به روزهى قيامت له ﴿مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾ دا، دواى نهوه ده فهرمووى: ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾. وهختي بندهبي خوا گه يشته نيتره بريار نه دا به راستى بندهبي خوا بى، نهوانه وى وا تا نيتره ده گن هموو به يهك زمان ده لىي: خوايه! بو تو به بندهبي ده كمين، تنها ريگاي بندهبي تو ده گرينه بهر، نيمه كاتي نيمانان هينا بهوى كه تو (رحمن) و (رحيم) ي، بهوى تو (ساحيبي روزهى جهزاي)، ريگاي بندهبي تو ده گرينه بهر، نهوه برياره، ته صميمه، عزمه لسهر نهوى ريگاي بندهبي تو بگرينه بهر، بويه له زياندا هر چى تو نه فهرمووى تاوا

ئەكەين، (بەئیزنی خوا لەدوايیدا هەندی لەو شتانی پێویستە لەرینگای بەندەیییدا ئینسان ئەنجامیان بەدا باس دەکەین).

جا لەبەرئەوێ ئەگەر خوا کۆمەکی ئینسان نەکاو تەووفیقی نەدا ناتوانی بەک هەنگاویش هەلگرێ، بەندەیی خوا عەرزی خوا دەکا :

دیارە ئەم بەندەیییە بەخۆم ناکرێ، بەندە مۆخلیسەکانی عەرزی دەکەن : خوايە! ئەم بەندەیییە بەخۆمان ناکرێ . ئەگەر تۆ کۆمەکمان نەکە، ناتوانین هەنگاویش هەلگرین . لەبەرئەوێ ﴿وَأِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ واتە : داوای کۆمەکیش هەرلە تۆ دەکەین . داوات لی دەکەین ئەوێ پێویستە نامادەیی بەکە بۆمان تا بتوانین بەندایەتیت بەکەین .. هەر کۆسپو گرفتیک دیتە سەر پیمان لای بەی، ئەگەر تۆ نەوێ نەکە ناتوانین بەک هەنگاویش هەلگرین ..

تا ئێرە روون بوووە کە نیمان بەقیامەت ئەبێ بەیەکیک لەپایەو ئەساسە مەحکەمەکان بۆ بەندەیی، ئینسان بەی نیمان بە قیامەت ناتوانی رینگای بەندەیی خوا بگرێ . وتمان هەر لەبەرئەوێ قورئان زۆر ئەهەمەتی پێ داوێ زۆر باسی قیامەتی کردووە، چونکە ئینسان ئەگەر نیمان بە قیامەت بوو ئێرە دیارە تەنھا رینگای بەندەیی خوا ئەگرێ، ئەگەر نیمان بەقیامەت نەبوو ناتوانی ئەو رینگایە بگرێ، ئەگەر هەزار هەولتی بۆ بەدی، ئەگەریش جارجاری بڕواتە سەر رینگای بەندەیی هەر لێ لائەدا.. ئەوێش بزاین هەر ئینسانیک چەندە تووشی گوناھ دەبێ،

حەقەن بەقەدەر ئەو ئيمان بە دواروژى لاوازە . كەسىك تووشى
 گوناھىك دەبىت لەو وەختەدا ئيمان بە قىامەتە كەى لاواز بوو، چونكە
 ناكرى لەو كاتەدا دادگای خوای لەبەرچا و بى و بزانی مەحكەمەى
 دەكرى، خەرىكى گوناھكردن بى .

بىگومان لەو وەختەدا قىامەتى لەبەر چۆتەو بەبىر چۆتەو بەبىر خەرىكە ئەو
 گوناھە ئەكا . جا ئىتر ھەر بەم جۆرە كەسىك زۆر تووشى گوناھ ئەبى
 ئەو زۆر ئيمان بە قىامەتى لاوازە، كەسىك كەمتر تووشى گوناھ دەبى ،
 ئەو زەعفى ئيمانى كەمترە، كەسىك زۆر زۆر ئيمانى بە قىامەت
 بەھىز بوو تووشى ئەو گوناھانە نابىت .

پوختەيەك لە تەفسىرى سۆرەتى (التكاثر)

خوای گەورە ئىنسان رائەچلە كىتى لە خەوى غەفلەت، ناگادارى
 ئەكا : وا مەزانە ئەم وەزعیەتە كە ئىستا ھەبە، ئەم ژيانى دونیایە و ئەم
 بەرنامانەى ئىستا ھەن ھەروا تا سەر ئەبنو، ئالوگۆرپىك نابى .
 ھەرئەو نە بزانی لەناكاو ئالوگۆرپىكى وا روویدا كە ئەم ھەموو عالمە
 تىكچوو بەسەر یەكدا، ناخرئىنسان تەبىعەتى وا ئە گەر ماو یەك لە گەل
 شتىكا بوو، خووى پتو دەگرى و وادەزانى ئەو شتە ھەر لەبەین ناچى،
 وا دەزانى ئىتر وەزعیەت تاسەر ھەروا دەبى . ئىنسانىك دل خوش دەكا
 بەم دونیاو مالتوسەر وەت و نىعمەت و نىمكاناتەى لە دونیادا ھەبە . كەم

كەم وای لىدیت لەبىرى دەچىتەو دە رۆژىك دىتە پىشەوە كە ئەمە تەواونەبى و لەبەين ئەچى و، ئىنسان ئەبى بىر و جواىبى ئەو سونالانە بداتەو لەپىشا باس كران . ئىنسان غافل دەبى لەو دە رۆژىكى ئاوا لەسەرە رىيايەتى .

بۆيە پىويستە بىدار بىكرىتەو و لەم خەوى غەفلەتە دەربى ، ناگادار بىكرى كە وا نىو ھەروا تاسەر نابى، ئەم بەرنامەيە تىكدەچى بەيە كاوانەم عالەمە نامىتى و ھەزەيە تىكى ترو عالەم و زروفيكى تر دىتە پىشەوە كە ھەك ئەمە نىە . زۆرىك لەنايەتە كانى قورئان باسى ئەو دە كەن بەيىكى تر لەناكاو ئەم دونايە تىك دەچى بەسەر يە كدا، ئەو دە نىستا ئەيىن نەروخى و لەبەين ئەچى . . دواى بەيىك ئىنسان زىندوو دە كرىتەو بۆ ئەو دە موخا كەمەى بىكرى .

لەسوورەى (التكاثر) دا روو دە كاتە ئەو خەلكەى وا غافل بوون لەمەسئولىە تيانو، قىامە تيان لەبىر چۆتەو و، پىيان ئەللى : قىامە تىك ھەيە و رۆژىك دىتە پىشەوە كە ئىنسان نامادە دە كرى لەدادگای خواداو سونالى لى دە كرى : چۆن ئىستفادەت كرى لەو نىعمەتانەو چۆن نەت كرى؟ ئەوانەى وايان لى ھاتووە كە ئىمكانات و نىعمەتە كە خوى بوو بە ھەدەف بۆيان! لەبىريان چۆتەو ئەم نىعمەتانە بۆ ئەو دراون رىيە خوايان پى بناسن و رىيە خوايان پى ھەلبژىرن، كەچى خوىيان بوونەتە ھەدەف بۆيان . روويان تى دە كاو دە فەر موئ :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 ﴿۱﴾ أَلْهَاكُمْ التَّكَاثُرُ (۱) حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ (۲) كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ
 (۳) ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ (۴) كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ (۵) لَتَرَوُنَّ
 الْجَحِيمَ (۶) ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ (۷) ثُمَّ لَتَسْأَلَنَّ يَوْمَئِذٍ النَّعِيمِ
 ﴿۸﴾

واتان لی هاتوو هه رکهس ههول دهدا بو نهوهی لهوی تر زورتری
 دهست کهوی، خهریکن کیبه رکئی ده کهن . نهم ههول نهدا بو نهوهی
 پلهوپایه ی بهر زتری لهو، نهو ههول دهدا بو نهوهی سهروه تی زیاتر بی
 لهم . تووشی نهم ده رده بوونو ههه رکهس ههول دهدا لهوی تر
 زیاتری بی؟

نایا له بیرتان چۆته وه که : تا نهمهت و نیمکانات زیاتر بی
 مهسئولیهت زیاتره؟

نهمه نیوهی سهرگه رم کردوو هه غافلئ کردوون له مهسئولیهتیک
 که ههیه، له سه ره نجامیک که له سه ره پیتاندا به . تووشی غهفلت
 بوونو له مهسئولیهت غافل بوون، ههروا چوونه ته پیشه وه تا کاتی
 مهرگ، تا وهختی دیدهنتان کردوو له قهبره کانتان، نهمه غافلئ کردن
 وسهرگه رمی کردن تا چوونه ناو قهبره کانتان و دیدهنتان لی کردن (بانی
 تا کاتی که مردن).

﴿ أَلْهَاكُمْ التَّكَاثُرُ حَتَّىٰ زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ﴾ یانی : نه‌ی نه‌وانه‌ی واخمریکی زورتر به‌دهست هینانی مالو سه‌روه‌تی دونیاو مه‌قامو ناوازه‌و شو‌ره‌تی دونیان! نه‌وه بو واتان لی هاتووه مه‌سئولیه‌تان له‌بیر چۆته‌وه؟ بو واتان لی هاتووه همر خهریکی زیاتر به‌دهست هینانن؟ بو له‌بیری نه‌وه‌دا نین همر کس نیعمه‌ت و نیمکاناتی زیاتر بوو مه‌سئولیه‌تی زیاتره؟ نه‌وه‌تان کردووه به‌هه‌موو به‌رنامه‌ی خو‌تان که زیاترتان ده‌ست که‌وئو، همر ناوا زیانتان به‌سه‌ر برد تا مردن و چوون بو ناو قه‌بره‌کانان .

﴿ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ . ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴾ سه‌رزه‌نشست ده‌کا، ته‌ویخ ده‌کا، ده‌فه‌رموی : نا، نا، وامه‌که‌ن، به‌سیه‌تی . ده‌ست بکیشن له‌غه‌فله‌ت . به‌سه‌ئیر کم کارو پیشه‌تان همر نه‌وه‌بی له‌یه‌کتر زیاترتان ده‌ست که‌وئ . به‌یینکی تر ده‌زانن ده‌نگ‌وباس چیه؟ به‌یینکی تر بو‌تان رو‌شن ده‌بیته‌وه که چ خه‌به‌ره؟

﴿ كَلَّا ﴾ نه‌خیر، مه‌که‌ن . ده‌ست بکیشن له‌م کاره ﴿ لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ ﴾ نه‌گهر بتان زانیایه - زانیسی که به‌راستی زانین بی- نه‌گهر لی‌تان رو‌شن بوایه که چ سه‌ره‌نجامیک له‌سه‌ر ری‌تانایه، ناواتان نه‌ده‌کرد . یانی : نه‌وه بو غافلن؟ بو له‌بیری نه‌وه‌دا نین رو‌ژیک دیته پیشه‌وه و پرسیارتان لی ده‌کری چیتان کردوچیتان نه‌کرد؟ بو هه‌روان له‌بیری نه‌وه‌دا زیاترتان ده‌ست که‌وئ!؟

﴿لَتَرُونَ الْجَحِيمَ﴾ قسمم به‌خوای نهو ناگره به‌تاوه - که به‌سه‌ختی
هه‌لگیر ساوه - نه‌بینن . سه‌ره‌تا له‌دووره‌وه نه‌بینن .

جا دوا‌ی نه‌وه ﴿ثُمَّ لَتَرَوْنَهَا عَيْنَ الْيَقِينِ﴾ : دوا‌ی نه‌وه نزیک‌ی
ده‌که‌ونه‌وه و ده‌بینن که هیچ دو‌ودلیه‌کی تیا نه‌بی، به‌جاوی یه‌یقین
نه‌بینن، به‌ته‌واوی لاتان روشن ده‌بیته‌وه که نه‌وه ناگری جه‌ه‌نه‌مه‌وه
ناماده‌کراوه بو که سانیک و لی ده‌رناچن .

﴿ثُمَّ لَتَسْأَلَنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ﴾ جا له‌ئاوا رۆژیکداو له‌ئاوا
وه‌زعه‌تیکدا پرسیارتان لی ده‌کری له‌باره‌ی نیعمه‌ته‌کانه‌وه، که نه‌وه
هه‌موو نیعمه‌ت و نیمکاناته له‌به‌رده‌ستاندا بوو چون سوودتان لی بینی؟
(که‌ی نه‌م پرسیارانه ده‌کرین؟ نه‌وه کاته‌ی که سووره‌ی (زلزلرا)
باسی نه‌کا ، بو‌یه پیویسته باسیکی نه‌وه سووره‌ی‌مه‌ش بکه‌ین) .

بوخته‌یهك له ته‌فسیری سوره‌تی (الزلزلة)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا (۱) وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا (۲)
وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا (۳) يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا (۴) بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَى
لَهَا (۵) ﴾ :

كاتیک زهوی هیترایه لهرزه، نه‌ویش چ لهرزه‌یهك، نهك وهك نه‌و
زهوی لهرزانه‌ی نیستا رووده‌دهن، هەر کام له‌گۆشه‌یهك و له‌لایهك،
وهختیک زهوی به‌هموو و جودیه‌وه هیترایه لهرزه و، ههرچی باری
سه‌نگینی هه‌یه که له‌ناوایه‌تی هه‌مووی ده‌ردایه‌ ده‌ره‌وه - وهك چوون
گه‌ئیک له‌ بیژه‌نگ ده‌دری و نه‌گه‌ر شتیکی گه‌وره‌تر له‌گه‌غه‌کان وهك
زیخ و به‌رد تیایدا بوو ده‌که‌ویته سه‌ره‌وه، نا نه‌و شتانه‌ی له‌زه‌ویدان
که‌وته سه‌ره‌وه - کاتیک وه‌زعه‌یه‌تیکی ناوا روویدا که ئینسان
چاوه‌رتی نه‌، سه‌رسام نه‌بی و نه‌پرسی: نه‌ری نه‌و زه‌وی‌یه‌ چیه‌تی؟
نه‌وه بو وای لی هاتوو؟

ناخر بۆیه نه‌و پرسیاره نه‌کا چونکه له‌وه و پیش نه‌گه‌ر زه‌لزله‌یه‌ك
رووی بدایه، شتیکی ساده و بچکۆله بوو.. له‌وانه بوو ده‌زگا‌کانیان
ده‌یانترانی پیشینی بکه‌ن. ده‌یانترانی که ده‌سالی ترو بیست سالی ترو
سی سالی ترو، له‌فلان شوینا زه‌مین لهرزه روو ده‌دا. به‌لام نه‌مه له‌وانه
نه‌. له‌گه‌ل نه‌و هه‌موو ئیمکانات و ده‌سه‌لاته‌ی ئینسان له‌ده‌سه‌تیدا‌یه بوو

پیشینی نمو رووداوانه که له دواویا روو دده‌دن، نه‌یتوانیوه پیشینی
 نهمه بکا، چونکه نهمه لهو رووداوانه نیهو شتیك نیه وهك نه‌وانه‌ی
 له‌وه‌وپیش، نه‌ویه نینسان سه‌رسام وحه‌یران وسه‌رگه‌ردان ده‌بی
 وده‌ترسی وده‌پرسی: نهری نه‌وه چیه‌تی؟ نه‌وه چی لی قه‌وماوه؟

﴿يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِّيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ﴾ (۶): رۆزێك ناوا بوو
 خه‌لكی ده‌سته ده‌سته له‌ملاوله‌ولا ده‌ردین له‌قه‌بره‌كانیان بوو
 نه‌وه‌ی كرده‌وه‌كانیان پیشانیان بدرین وبعزینه به‌رچاویان، هه‌ر كه‌س
 شرتی ژبانی خۆی بوو لی دریته‌وه‌و سه‌یری فلیمی ژبانی خۆی بکا،
 سه‌یر ده‌كا به‌ته‌واوی فلیمی ژبانی خۆی تۆمار كراوه، به‌هه‌موو بیرو
 عه‌قیده‌و قسه‌و كرده‌وه‌یه‌وه، هه‌رچی یه‌ك كه‌ بوویه‌تی له‌زه‌مانیكا تا‌قی
 كراوه‌ته‌وه، هه‌مووی بوو لی ده‌دریته‌وه‌ تا سه‌یری بكا بزانی چی
 كرده‌وه‌و چی نه‌كرده‌وه؟ جا نه‌تیجه‌ نهمه‌ ده‌بی:

﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾ (۷) وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا
 یَرَهُ (۸): هه‌ر كه‌سی به‌قه‌ده‌ تۆزێك كاری چا‌كه‌ بكات نه‌ییته‌وه،
 هه‌ر كه‌سێكیش به‌قه‌ده‌ر تۆزی كاری خراپه‌ بكات نه‌ییته‌وه..

هه‌ر كه‌سێك بیکات نه‌ك كرده‌بیتی؟! نه‌گه‌ر نینسانیك له‌كاتی
 نه‌زانی و نه‌زان كاریدا گونا‌هێك تووش بوو بی‌ت، به‌لام زوو ته‌وبه‌ی
 كرده‌بی و گه‌رابیته‌وه، نه‌وه‌ خه‌تی به‌سه‌را كیشراوه‌و نیتز نیشانی
 نادریته‌وه‌و سه‌ركوت ناكریت به‌وه‌ی كه‌ نه‌وه‌ت كرده‌وات كرده‌!

چونكە تەوبەى كىردوو، تەوا بوو، لى قىبول كراوه . نەك ئەوھى .
 كە ھەر كەس شىكى كىردى نىشانى دەدرىتەو، دەبىنئەو .
 نەخىر، ئەفەرمۇ : (ھەر كەس شىكى بكا) يانى : (ھەر كەس كىردىتى
 بەبەرنامە بۆ خۆى، كىردىتى بەكارو پىشەى خۆى كە كارى خىر
 بكات) نەك لەدەستى دەرجى! ناخر كاتى واىش ھەبە كافرئىك،
 ناموسلمانئىك ، كارئىكى خىر دەكات، بەلام لە دەستى دەردەچىت،
 ھەك چۆن كاتى وا ھەبە نىسانى كە خويندەوارى نە كەسىك يارمەتى
 دەدات دووخەت، سى خەت لە كىتئىك دەخوئىتەو، بەلام لە دەستى
 دەرجو، ئەوھى خويندۆتەو، ئەوھى بۆى ھەلكەووتەو . ئەگەر نا
 خويندەوارى نە، يا ئەو ناموسلمانە كە كارئىكى خىرى كىردوو،
 لەدەستى دەرجو، كىردووتەو تەوا بوو، بەلام نەبوو بەكارو
 پىشەو بەرنامە بۆى . ئەوھى كە بەرنامەىتى كارە خراپەكانىەتى .
 ئەوھە كە دەبىنئەو!! ھەر ھە نىسانى موئىنئىش ئەگەر كارئىكى
 خراپە بكات، لەدەستى دەردەچى، چونكە دلى دامەزراو، وئىمانى
 دامەزراو، بەرپارى لەسەر ئەوھە بە رى خوادا بىروا، ئەگەر كارئىكى
 خراپەى كىرد لەدەستى دەرجو، بۆبە زوو تەوبەى لى دەكاو
 دەگەرئەو، نەبە بەرنامە بۆى و نەبە بەكارو پىشەى ھەمىشە بۆى .
 كەوابوو كارە خراپەكەى خەتى بەسەردا دەكىشىرى و نەبىنئەو،
 ئەوانەى كە بوون بە بەرنامە بۆى تەنھا ئەوانەيان نەبىنئەو .

دياره ھەر كەس ھەر چىيەك ئەيىنئەھو ھەزراو پادا شتە كەشى
 وەردە گرى. جا لىرەدا شتىك رۆش دەكەينەو ھە زۆر گىرنگەو دەين
 زۆر لەبەرچاو بگىرى و دىقەتى تيا بگىرىت:

ئيمان كاتىك ئيمانەو لاي خوا نىرخى ھەيە كە دامەزايى و لەدلا
 جىگىر بووبى. ئەگەر ئىنسان لە رۆژتىك لە رۆژانا ئيمانى بوو
 بەئاخىرەت، يا ئيمانى بوو بە خوا بۇ چەند سەعاتىك ئەو لەدليا بوو،
 بىرى كارى باشى ئەنجام دا، بەلام دوايى ئيمانەك لە دليا دەرچوو،
 باش بەيىكى تر دووبارە ھاتوو ھەم لەدلى دەرچوو، ئەو نايىتە ئيمان و
 بەھىچ بۆى حساب ناكىرىت! كاتىك بە ئيمان بۆى حساب دەكىرى
 جىگىر بووبى لەدليا، جا بۇ ئەو ئومو وئەيەك يىنەھو تا باش رۆش
 يىتەو:

منالىك دەچىتە قوتاجخانى، يەكەم رۆژ وا دانىتىن ئەلفو يىنى پى
 دەوترى. (ئەلف، بى، تى) ئەوانەى پى دەلىن و ئەوئىش لىرىان
 دەيىت. بەلام ئەگەر چەند جارنىك ھەر لەوكاتەدا تىكرارى نەكەنەو
 بۆى و پى نەلئەھو، لەبىرى دەچىتەھو، دوايش كە گەراپەھو بۇ مالتەھو
 ئەگەر لەو شەھو لە رۆژى دوايىداكە دەگەرتەھو بۇ قوتاجخانى چەند
 جارنىكى تر نەيخوئىتەھو، لەبىرى دەچىتەھو، ھەرھە رۆژى دواترىش
 ئەيى ھەم دەورى بكا تەھو، دواى ئەوئىش ھەرچەند رۆژ جارنىك ئەيى
 دووبارەى بكا تەھو. لە سەرەتارە دوو رۆژ جارنىك، دوايى سى رۆژ

جاریک، دواى بهینیک چوار رۆژ جاریک، دواى ههفتهى جاریک، دواى بهینی مانگی جاریک، نه‌گهر دهوری نه‌کاتهوه له‌بیری ده‌چیتهوه، به‌لام دواى بهینیک وای لی دیت له‌دلایا جیگیر ده‌بی، به‌شیوه‌یه‌ک ههرگیز له‌بیری ناچیتهوه. وه‌ک نیمه نیستا (ئەلفو بی) ده‌زانین وه‌رگیز له‌بیرمان ناچیتهوه.

جا کاتیک وای لی هات که ههر له‌بیری نه‌چیتهوه، ئەو وه‌خته ده‌لین نهمه (ئەلفو بی) ده‌زانیت، نه‌گهر وانه‌بوونهوه رۆژانی یه‌که‌م شته‌که جیگیر نه‌بووه له‌ دلایا ره‌نگه له‌بیری به‌چیتهوه. ئەوه پنی ناوتری (ئەلفو بی) ده‌زانى .

نمونه‌یه‌کی تر: که‌سی ده‌چیته لای خه‌یاتیک (بهرگ درووبه‌ک) شاگردی ده‌کا، له‌دواى بهینیک وای لی دیت له‌ ژیرچاودیری خه‌یاته‌که‌دا ده‌توانی به‌عزى شت بدوری، به‌لام نه‌ک به‌ جوړی که‌ نیژ بیری نه‌چیتهوه، تا وه‌ستا که‌ی به‌ راسه‌ریه‌وه بی، یا له‌ چهند سه‌عاتیکه‌ له‌ بیرایه‌تی و ده‌توانی شتی بدوری، به‌لام نه‌گهر سی چوار رۆژ به‌ینی که‌وت و خه‌ریکی خه‌یاتی نه‌بوو، له‌و به‌ینه‌دا له‌ بیری چۆته‌وه و نیژ نازانی جاریکی تر نه‌و لییاسه‌ بدوریته‌وه . نانه‌وه پنی ناوتری خه‌یات . به‌که‌سیک ده‌وتری خه‌یات به‌ جوړیک فی‌ربووبیت که‌ له‌بیری نه‌چیته‌وه، نه‌گهر ده‌سالیش خه‌یاتی نه‌کات، دواى ههرکات ویستی خه‌یاتی بکا، بزانی و بتوانی .. نانه‌وه پنی نه‌وتری خه‌یات، هه‌روه‌ها نه‌گهر ئینسانیک

که خوننده‌واری نیه نه‌گهر داینی کتییکی پی بخوینیتسه‌وه، پی ناوتری خوننده‌وار. له‌وکاته‌دا که پی ده‌لئی، ده‌بخوینیتسه‌وه، به‌لام خو دوای نه‌وه نه‌گهر داوای لی بکه‌یت دووباره‌ی بکاته‌وه ناتوانی. ده‌ی نه‌وه پی ناوتری (خوننده‌وار)، نه‌گهر یه‌ک کتیییش بخوینیتسه‌وه. مه‌سه‌له‌ی نیمانیش به‌م جوړه‌یه.

نیمان نه‌ویه به‌راډه‌یه‌ک جینگیر بووبی له‌دلدا که نه‌گهر خواونه‌ی له‌ت و پتیش بکری له‌سمری، نه‌و نیمانه له‌دلایا ده‌رنه‌چی، جا نه‌گهر نیسان نیمان له‌دلایا ناوا جینگیر بوو، نیز یا هرکاری خراب ناکا، یا نه‌گهر کردی له‌به‌رنه‌وه‌ی نیمان له‌دلایه‌تی دوای چمند ساتی په‌شیمان ده‌یته‌وه‌و ته‌وبه ده‌کاو ده‌ست ده‌کیشی، هه‌روه‌ک خوی گه‌وره ده‌فرمووی: ﴿يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ﴾ زوو، ناهیلن زوری پی بجی ته‌وبه ده‌که‌ن و ده‌گه‌رینه‌وه.

پوخته‌یه‌ک له‌تفسیری سوره‌تی (القارعة)

به‌لئی، هه‌روا نابی، وه‌زعیت هه‌روا درتزه‌ی نابی، روژیک دینه پی‌شوه که هه‌موونهم جیهانه بروخی به‌سهر یه‌کا ..

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ الْقَارِعَةُ . مَا الْقَارِعَةُ ﴾ نه‌وشته‌ی وا ده‌کوتی به‌سهر یه‌کا، جا چوزانی! چی به‌توی نشان داوه،؟ چی توی فیر کردوه‌و وای لی

کردووی که بزانی چیه نه‌وشته‌ی وا ده‌کوئی به‌سهر یه‌کا؟! هیچیک نه‌بووه!

﴿ وَمَا أَذْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ ﴾ چ شتیک وای لی کردووی بزانی نه‌وه چی‌یه؟ هیج! تا ئیستا له هیج لایه‌که‌وه نه‌و ناگاداریه‌ت بۆ نه‌هاتووه . نه‌ترانیوه چیه نه‌وه‌ی وا ده‌کوئی به‌سهر یه‌کا و شته‌کان و یران ده‌کا به‌سهر یه‌کا . جا مادام نازانی گوئی راگره باخومان بوئی به‌یان بکه‌ین :
 نه‌وه رووداوئیکه له‌سهره‌تای قیامه‌تا روو دده‌ا، نه‌و کوره‌ی زه‌مینه نه‌کوئی به‌سهر یه‌کا و یرانی ده‌کا و تیکی دده‌ا به‌سهر یه‌کا .

﴿ يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ . وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ﴾ رۆژنیک که خه‌لکی وه‌ک په‌په‌وله‌ی پزئیرا و ان . (کاتی هه‌ندی په‌په‌وله به‌سهر دره‌ختیکه‌وه ده‌نیسه‌نه‌وه ، نه‌گهر که‌سیک بر و ا هه‌لیان فریتی، چۆن ده‌چن به‌ناو یه‌کا و نه‌پزئین و به‌ملاوبه‌ولادا دین و ده‌رۆن) .

کاتی فرمان له‌خواوه ده‌رده‌چی بۆ نه‌وه‌ی نه‌م عالمه‌ تیک به‌چی، نه‌م زه‌وی یه‌ و ا لئی ده‌دری که ئینسانه‌کان نه‌پزئین و به‌ناسمانه‌وه ده‌چن به‌ناو یه‌کا، هه‌روه‌ک نه‌و په‌په‌ولانه که چۆن ده‌رۆن به‌ناو یه‌کا . نه‌و کیوانه - که ناوه‌ها توندو مه‌حکه‌م داچه‌قینراون و زه‌ویان مه‌حکه‌م کردووه، به‌وگه‌وره یی و مه‌حکه‌می یه - له‌و رۆژه‌دا وه‌ک خوری یه‌ک که ره‌نگین بی و تیک نالایی و به‌یه‌کا شیواپی، ناویان لی دی .. نه‌و

کیوانه هدیانه خاکه که ی سووره، هدیانه ره شه، هدیانه سپی به، لهو
روژدها تیکه له دهن به به کا، وهك خوربه کی رهنگا ورهنگ بی تیک نالا
بی به به کا . نهو روداویه که ناوا ده کا.

نهو کاته چی ده بی؟!

﴿فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ﴾ : جا که سیك
که کرده وه کانی ده کیشترین ، نه گهر سهنگین بوون نه وه له ژیانیکایه
نه وهنده په سهندو باشه، که ژیانه لکه خوی له خوی رازی به!! وهك چون
که سیك بیته به خزمه تگوزاری که سیك، نه گهر گهوره که ی لئی رازی
بوو خویسی له خوی رازی به، خویسی دلی به خوی خوشه، وهك چون
مه سه له ن ژنیک نه گهر میرده که ی لئی رازی بوو خویسی دلی به خوی
خوش ده کا، زوری بی خوشه خویسی له خوی رازی ده بی چونکه
میرده که ی لئی رازی به، نهو ژیانهش ناوا به که خویسی له خوی رازی
ده بی!! له بهر نه وه ی هیچ که مو کوربه کی تیایه . نه خه فته تیایه و
نه ترس . چونکه نینسان هه ر ناواتیکی بی پی ده گا، هه ر چه کیشی
ده ست ده که وی له دهستی ده ر ناچی . خه فته تیایه، چونکه هه مو
ناواته کانی دینه جی، ترسیسی نیه، چونکه هه چیک له وانه ی پی دراوون
له دهستی ده ر ناچی.

به لام کین نه وانه ی کرده وه کانیان سهنگین له ته رازووی خوادا؟
نه وانن وا نیمانه که بیان جیگیر بوو بی، به و جو ره ی له مه و پیش روو ثمان

كردهوه . ئەوانەن دلبان دامەزرايىن . ھەروەك وتمان ئەگەر كەسنىك
 نىمانى دانەمەزرايىن ، جارنىك كردهوهيەكى چاش نەجام بەدا ، لەبەرئەوهى
 دانەمەزراو ھەروەك دەفەرموى : ﴿ وَقَلَمْنَا إِلَى مَا
 عَمَلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَّنْشُورًا ﴾ : زۆرىك لەو ناموسلمانانە
 كردهوهى باشيشيان ھەيە ، بەلام لەبەرئەوهى كردهوه كانيان ھاوكات
 لەگەل نىمانى دامەزراو نەبوو ، خوا دەفەرموى : دەروینە پێشموە بو
 كردهوه كانيان ، وردوخاشيان دەكەين بەسەريەكدا ، وەك تۆزى پىژاو ..
 چونكە نىمانى لەگەل نەبوو . ناخر كردهوه خو زاهيرو روالەتەكەى
 حساب نە . ئەگەر نىساننىك ھەزار نوێز بكا ، لەبەر خوا نەبىن ، بە
 نىمانەو نەبىن ، دەردى ناخوا . ھەر كردهوهيەك دەبى روحيكى بىن ،
 رووحەكەشى برىتە لەو نىمانە دامەزراو لەو نىخلاسو لەبەر خوا
 كار كردن .. كەسنىك نىمانى دامەزراو بوو ، كردهوه كانى لەمىزانى
 خوادا سەنگىنىيان ھەيە ، ئەو لە زيانىكدايە كە ئەوەندە لە زيانەكەى
 رازىيە ، زيانەكەش خوێ لە خوێ رازىيە ..

﴿ وَأَمَّا مَنْ حَقَّقَ مَوَازِينَهُ فَأَمُوهَاوِيَةً ﴾ : بەلام كەسنىك كردهوه كانى
 سووك بوون ، ئەو دەياكى برىتەيە لە شتىكى داكەوتوو ، شتىكە وا
 لەخوارى خوارەو ، ئەو دايكەى وا ئەيگريتە باوھش و ھەلى دەگرى ،
 چالنىكى قولو جىگايەكى داكەوتوو و نزمە و لەخوارەويە . ﴿ وَمَا
 أَدْرَاكَ مَا هِيَ ﴾ جا چ شتىك تۆى وا لى كردهوه كە بزانى و پەى بەرى

بموى نمو (هاوية) به، نمو قوولاي به، نمو شته داکوتووه لهخوارهوه،
چى به؟ ﴿ نَارَ حَامِيَةٍ ﴾ نمو ناگريکى زور زور داخه . نمو دايکيه تى،
نمو نهگرته باهشو ناهيلتى له باهوشى بيته دهرهوهو رزگارى بين !!

پوخته يک له تفسيري سوره تى (الانفطار)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ﴿۱﴾ اِذَا السَّمَاءُ اَنْفَطَرَتْ (۱) وَاِذَا الْكُوٰكِبُ
اَنْتَرَتْ (۲) وَاِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ (۳) وَاِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ (۴) عَلِمْتَ
نَفْسًا مَا قَدَّمْتَ وَاَخَّرْتَ (۵) ﴿۵﴾:

کاتیک ناسمان لهت بوو، نمو ناسمانه بهو هموو مه حکمی بهوه .
دياره رووداوه که زور سهنگینو زور قورسه که ناسمانی بی لهت دهی ()
کاتی هاتی قیامت) .. کاتیک نهستیره کان پرژوبلاو بوونو له جیگی
خویان هه لکه نران . کاتیک که به حره کان، دهریاکان، تیک دران
بهیه کداو نمو زهویانهی له به بیاندان لهت کران به جوریک ناوی
به حره کان هموو تیکه لاوی بهک بسن .. کاتیک قمبره کان
هه لوه شترانهوه به جوریک هه رجیهک تیا باندایه خرایه دهرهوه .. له
ناوه ها کاتیکدا هه که سیک دهزانی چ شتیکی لهژیانی خویا نه نجام
داو، چ شتیکی خسته شوین خوی .. دهزانی تاکاتی خوی زیندوو
بوو چی کردو چی نه کرد؟ دواى خویشى چ رهوشتو بهرنامه به کی

جی هیشت بو خه لکی ترکه له سه ری پرؤن؟ جا دهیزانی، تنها هه ر زانین
نی به؟!

به تی (عَلِمَتْ): دهیزانی بو نه وه ی جهزاکه ی وه ربگریته وه، نه گه ر
له ژیا نیا کاری باشی کرد بی به نیمانی دامه زرا وه وه، له شوینی خو ی
ره وشتی جوانی جی هیشتی، جهزای باشی ده ست ده که وی .
ههروه ها نه گه ر له ژیا نیا کاری خرابی کرد بی، یا کاری باشی کرد بی،
به لام نه که به نیمانی دامه زرا وه وه ره وشتی خرابی جی هیشتی له
شوین خو ی، نه ویش جهزای خرابی خو ی وه رده گریته وه.

﴿ يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ (٦) الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ
فَعَدَلَكَ (٧) فِي أَيِّ صُورَةٍ مَا شَاءَ رَكَّبَكَ (٨) ﴾ نه ی ئیسان!! زور
سه رزه نشت و ته ویخی تی به . تو ئیسانی!! ده بوایه ئیسانیه تی خو ت
پاراستایه . ده بوایه ئیسانیه تی خو ت له ده ست نه دایه ..

ناخر ئیسان بو نه وه بوو به ئیسان ریگای به نده یی خوا بگری .
خو ی نه خه له تی نی . شتی که نه یخه له تی نی و له ری خوا لای بده .. نه ی
ئیسان! (وه که سی که به ناو عالی دینه به لام به عیلمه که ی کار نا کا ،
بی نه وتی : نه ی عالی دین!! نه وه چی ده که ی؟! سه رزه نشتی
ده کری)..

نه ی ئیسان! نه وه چی تو ی هه ل خه له تانده وه وه وای لی کرد وی
له بیرت چۆته وه تو له به رانه ری خوا نه که ته وه، (نه و خوا نه به ریزه ی

ئو هموو چاکه‌یه‌ی له‌گه‌ل تۆ کردووو که باسیان ده‌کری (قهرارت گرتووو، چی له‌بیری بردووته‌وو هه‌لی خه‌له‌تان‌دوو؟ له‌بیرت نه‌ماوه که تۆ له‌گه‌ل خاوه‌نه‌که‌ت مامه‌له‌ ده‌که‌ی؟ ئو خاوه‌نه‌ به‌ریزه‌ی هه‌ر وه‌صفیک شایان بی، هه‌یه‌تی؟ ئه‌وه‌ی تۆ به‌تووی له‌ نیعمه‌ت و نیمکانات بۆی ناماده کردوو؟ ئه‌وه‌ی کۆسپ و گرفت بیت له‌سه‌ر ریت لای داوه..

رۆژیکی داناوه بۆ ئه‌وه‌ی نه‌گه‌ر کاری باش بکه‌ی جه‌زاو پاداشتی باشت بچ بداته‌وه، نه‌گه‌ر کاری خراب بکه‌ی پاداشتی ئه‌وه‌شت بچ بداته‌وه. ئه‌و خاوه‌نه‌ی به‌رنامه‌ی ژیانته‌ بۆ ده‌نیری و بۆت رۆشن ده‌کاته‌وه ده‌بێ چی بکه‌یت و چی نه‌که‌یت؟ ئه‌و خاوه‌نه‌ی نه‌گه‌ر رینگای به‌نده‌ییت گرت کۆمه‌کت ده‌کاو بۆت فه‌راهه‌م ده‌کاو بۆت رینگ ده‌خا.. ئه‌و خاوه‌نه‌ی دروستی کردیت. پاشان رینگوینکی کردی، به‌پێ ئه‌و نه‌خشه‌یه‌ی لای خۆی رژاندبووی بۆت. چ نه‌خشه‌یه‌کی رژاند بۆت که چۆن دروستت بکات، ئاوا رینگ دروستی کردی.. وا دروستی کردی هیچ لایه‌کت زیانی بۆ ئه‌و لاکه‌ی تهرت نه‌بێ. ته‌وازونی بۆ دروست کردی. (ئه‌مه‌ پێویستی به‌ روونکردنه‌وه هه‌یه‌): به‌م مه‌عنایه‌:

واته: وای خه‌لق نه‌کردی رۆحت زه‌ره‌ر بگه‌یه‌نیت به‌ لاشه‌ت، وای خه‌لق نه‌کردی لاشه‌ت زه‌ره‌ر بگه‌یه‌نیت به‌ رۆحت.. وای خه‌لق

نە کردی چاوت کاتیک خەریکی سەیر کردنی مەخلوقاتی خوایی زیانی
 بگەبەنی بەدلت، یا بە گویت. وای خەلق نە کردی کاتیک گویت
 بیهوی بەرنامەدی خوا وەرگری زەرەری بگەبەنیت بە چاوت، یا بەدلت.
 وای خەلق نە کردی دلت زەرەریک بگەبەنی بە ئەندامانی تر، بە جۆریک
 خەلقى کردی هەموو ئەو شتەکانی پێی داوی هاوکاری یەك بنو
 کۆمەکی یە کتر بکەن.. خوای گەورە وادروستی کردی، تەوازونی پێ
 دای، وای خەلق کردی هەرچی یەکی پێ داوی نەرکی خۆی نەنجام
 بداو نەبیتە کۆسپ لە رێی ئەوانی تردا..

لە رۆڵەتیکدا کە خۆی ویستی بەو جۆرە پێکی هینای، ئاوا رێکی
 خستی.. ئەگەر بیویستایە بە جۆریکی تریش خەلق بکا وای لێ
 نە کردی، هەموو شتیکت لە دەست ئەودایە، بە ویست و بە ئیرادە
 ئەو، ئەو یە (أحسن تقویم).

دەوی تۆبەك کە ئاوا خاوەنیکت هەبە، ئاوا لێ کردووی، چۆن
 دەبی بختەتیی؟ چۆن دەبی گۆی راگری بۆ دوزمنی خواو بۆ شەیتان
 کە مەسئولیتە کەت لەبەر بێنەو و لە رینگای بەندەبی لات بەدەن؟
 جا تەنها وردبوونەو لەمە، ئەبی بەس بێ بۆ ئەو ی ئینسان
 داچلەکی و رینگای خوا بگری. ئەو خاوەنە ی ئاوا بەرێزو کەریە. ئەو
 خاوەنە ی بەو جۆرە خەلقى کردووە، ئەشتوانی رۆژی لەرۆژان
 زیندووی بکاتەو و پرسیاری لێ بکا، دەوی زۆر بە جیبە ئینسان هەرکات

نہمہی بیست (نیحساسی مہسئولیت و نہرک ناسین) ہہموو گیانی
داگیر بکاو، رینگای بہندہی بگری، بہلام نایا خہلکی ناوان؟ نایا
نینسان ناواہہ!

﴿ كَلَّا بَلْ تُكَذِّبُونَ بِالذِّينِ (۹) ﴾ نہخیر، زور گو مپراترو
خہلہ تاوترن لہووہو بیر ناکہنموہ . (روو دہکاتہ نہوانہی غافل بوونو
خہلہ تاون). نہو باسہ بہ درو نہزمیرن، دہلین : دروہ کہ روژیک
بیتو نینسان لہو روژہدا جہزای کردہوہ کانی خوی بینتہوہ، بہلام
دلنیا بن جہزای نائو بہدرو خستہوہو باوہر پی نہکردنہ دہبینہوہ .

﴿ وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ (۱۰) كِرَامًا كَاتِبِينَ (۱۱) يَعْلَمُونَ مَا
تَفْعَلُونَ (۱۲) ﴾ : باش بزائن ہندی مہنمور مہسئول کراون
بہسہرتانہوہ، بہباشی مہنموریہتی خویان نہنجام دہدن، بہباشی
پاریزگاریتان لی دہکہنو چاودیریتان دہکہن . ہمرچی بہک نیوہ نہیکہن
بئی دہزائنو، ہمرچی بہک پئی دہزائن دہینووسن، جا دوایی نیمہیش
لہسہر نہو نہساسہو بہپی نہوہ، پاداشتو جہزاتان دہدہینہوہ . کہ بہم
جوہرہ دہبیت :

﴿ إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ (۱۳) وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ (۱۴) يَصَلُّونَهَا
يَوْمَ الدِّينِ (۱۵) وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ (۱۶) ﴾ : بہراستی نہوانہی
چاکہ کارن، نہوانہی وا نیمانیان داممزراوہ، کارو پیشہیان کاری چاک
نہنجام دانہ، نہوانہ لہ نیعمتو خوشبہختیہ کدان کہ وہسفو سہنای

ھەر ناکرى، مەگەر لەو وەختەدا ئىنسان لىيەى ھالى بىت كە چىيە؟
 ئەوانەش كە (فاجر)ن، ئەوانەى لە سنوورى بەندەى دەرچوون (وەك
 ئەوەى بەندايەتى ھەوشە و ھەسارىك بىت و تىكىان دابى و كەلەبەريان
 تىخستى و لەو كەلەبەرەو ھەوشە دەروە، (ئەو ھەوشە فەجورە)
 ئەوانەى و لەسنوورى بەندايەتى دەرچوون و لەرى خا چوونەتە
 دەروە، ئەوانە لە ناگرىكى سەختى داگرىساودان ھەر وەسف ناکرى،
 مەگەر ھەر لەو رۆژەدا بزەن چى، دەكەونە ناوى، ئىتر ھەرگىز لىيە
 جىا نابنەو ھەرگىز لەناويا غايب نابن.

جا و افكر نەكەن كارى دادگای خواو زىندانى خوايش وەك كارى
 دادگای فەرمان رەواكانى دونىايە، وەك كارى زىندانەكانى ئەوانە كە
 (وەكىل) و (مدافع) و (واسىتە) ھەبىت و دل خۆش كەن ئەگەر چوونە
 ناو جەھەنم دواى رى ھاتنە دەريان ھەبە .

﴿ وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ (۱۷) ثُمَّ مَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ (۱۸) ﴾

﴿ جا، چى توى و لى کردوو ئەو بزەنى و پەى بەرى بەوەى ئەو
 رۆژە كەبە؟ تۆ چوزانى ئەو رۆژە كەبەو چوونە؟! ﴾

﴿ يَوْمٌ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِّنَفْسٍ شَيْئًا وَالْأَمْرُ لِلَّهِ (۱۹) ﴾: ئەو

رۆژە رۆژىكە كەس بۆ كەس دەسەلاتى نىبە، فەرمان لەو رۆژەدا بۆ
 خواىە . دەى فەرمانى خوايش لەسەرئەو بونەو ھەى و ا چاكەكارە لەو
 خۆشەختىەدا بى كە وەصف و سەناى ناکرى . ئەو ھەش كە فاجرە و

له‌رینی به‌نده‌یی دهر چووه له‌و ناگره هه‌لگیر سینراوه‌دا بی، که نه‌ویش
 وه‌صف نا‌کری. نه‌بی نه‌م عالمه‌ه بروخیری به‌سه‌ر یه‌کاوه‌عالمه‌میکی‌تر
 خوش بکری، زرو‌فیک‌ی‌تر بیته‌روو. نه‌م عالمه‌می بو‌نه‌وه‌دروست
 کردووه‌ئینسان‌تیایدا‌تاقی‌بکریته‌وه. ده‌بی‌عالمه‌میکی‌تر‌دروست‌کا
 بو‌نه‌وه‌ی‌ئینسان‌جه‌زای‌کرده‌وه‌کانی‌تیا‌بینیته‌وه. نه‌وه‌عالمه‌مش
 جو‌ریکی‌ترده‌بی، جیا‌واز‌له‌م‌عالمه‌ه.

قوناغه‌کانی‌هاتنی‌قیامت و شه‌بیوره‌کان

له‌باره‌ی‌قیامت‌ه‌وه‌نایه‌تی‌زۆر‌ه‌ن‌له‌قورن‌اندا، هه‌ر‌کام
 گو‌شه‌یه‌کی‌لی‌دیاری‌ده‌که‌ن. وه‌ک‌نه‌و‌نایه‌تانه‌ی‌باس‌له‌وه‌ده‌که‌ن
 ناسمان‌له‌ت‌وپه‌ت‌ده‌بی‌و‌ده‌روخ‌ی‌به‌یه‌ک‌دا، زه‌ویش‌وای‌لی‌دیت،
 که‌ژو‌کی‌وه‌کانیش‌وایان‌لیدیت. نه‌ستیره‌کان‌نه‌کوژینه‌وه‌وه‌ده‌رژین
 به‌سه‌ریه‌ک‌دا. مان‌گو‌رۆژ‌نه‌کوژینه‌وه‌وه‌ده‌درین‌له‌یه‌ک. شتی‌تری
 زۆر‌که‌کورت‌هی‌نه‌وانه‌نه‌وه‌یه‌پنج‌قوناغ‌ه‌یه‌تا‌دوا‌هاتنی‌رۆژی
 قیامت‌و‌تا‌جیگیر‌بوونی‌نه‌هلی‌به‌هه‌شت‌و‌جیگیر‌بوونی‌نه‌هلی
 دۆزه‌خ‌له‌دۆزه‌خ‌دا، قوناغه‌کانیش‌بهم‌جو‌ره‌ن:

شەپپورە كان :

ھەر وەك چۆن لەناو ھەندى سوپاو نيزامى سەربازى دونيادا باو، كاتى ئەيانەوى فەرمانىك بىدەن بەسەربازە كان، بۆ ئەوھى زوو بگا پىيان و ھەموو سەربازە كان بە يەكجار فەرمانە كە بىدەن بەرپورەو ئىتاعەت بكەن، لەباتى ئەوھى يەكە يەكە بەو سەربازانە بلىن : ناوا بكەن، بچەون، ھەلسن، وەرن بۆ ريز. . لەباتى ئەوھ، برىاريان داوھ كە سى جار شەپپور لى دەن. جارنىكيان شەو كاتى ئەيانەوى سەربازە كان ھەموو بچەون، يەكجار شەپپور لى ئەدەن وئەبى ھەر كەس ھەربەوھە فەرمانە كەى بىست بچەوى. بەيانىش بۆ ئەوھى ھەلسن ھەروا شەپپورىكى تر لى ئەدرى بۆ ئەوھى ھەموو بە خەبەر بىن و ھەلسن. دواى ئەوھى كە ھەلسان و خۆيان نامادە كرد شەپپورى سىھەم لى ئەدرى، (شەپپورى نامادەبە)، بۆ ئەوھى ھەموو بچەن بۆ مەيدانى تەكلىف وئەرك . ھەر وەك لەناو ئەم سوپاو نيزامى يانەى دونيايەدا باو، خواى گەورەش برىارى داوھ سى دانە شەپپور لى بەدرى:

شەپپورى يەكەم كە قوناغى يەكەمى سەرەتاي قيامەتە: كاتى كە عومرى نىسان لەسەر زەويدا كۆتايى دىت و دەورانى تاقىكردنەوھ تەواو دەبى، ئىتر قەرار نىە نىسان بىتتەوھ لەسەر زەويدا، شەپپورىك لى دەدرى و فەرمانىك دەردەچى كە ھەموو شتىكى پى دەگۆرى، و ناسمان و زەوى پى دەروخى و، كەژو كىوى پى ئەشىوى و ئەستىرەو

مانگو روژی یی تیک ده‌چیو، نینسانی پی ده‌مریو، گیانداره‌کانی
 هه‌موو پی ده‌مرن. به‌کورتی هه‌موو شت ده‌گورپی و تیک ده‌چی ..
 نه‌لبه‌ته له‌سه‌ره‌تاوه نینسان ده‌مینی تا به‌عزی له‌و شتانه بیینی.
 وه‌ختی شه‌پیووره‌که لی دهری زه‌وی ته‌کان ده‌خواو ده‌که‌ویته له‌رزه.
 که‌ژو کیوه‌کان له‌جی خویان هه‌لده‌که‌نرینو، ده‌بن به‌توزو ده‌پژین.
 له‌و وه‌خته‌دا نینسان چه‌ند له‌حزه‌یه‌ک ده‌مینی بو نه‌وه‌ی نه‌وانه بیینی.
 بویه‌نم پرسیاره‌ده‌کا، هه‌روه‌ک له‌سوره‌تی (ل‌ازلز) باس‌کرا:
 ﴿ وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا ﴾ : نینسان سه‌رسامو سه‌رگه‌ردان نه‌مینی
 نه‌لی : نه‌مه‌چی‌یه؟ زه‌وی چی‌یه‌تی؟ بو‌ئاوای لی‌هاتووه؟

نه‌وه‌شه‌پیوری یه‌که‌م، که‌هه‌موو شت تیک ده‌چی، خوا
 ده‌فه‌رموی : ناسمان وه‌ک رو‌نیک‌ی لی‌دی که‌دیته‌قول و قولپ نه‌دا. یا
 وه‌ک گوله‌باخ سوور ده‌بیته‌وه. که‌ژو کیوه‌کانیش وه‌ک خوریسه‌کی
 زه‌نگاوپه‌نگی نالوسکاویان لی‌دیت، زه‌وی سافو سارا ده‌بیته‌وهو،
 به‌رزی و نرمی تیا نامینی، نه‌ستیره‌کان هه‌موو نه‌رژین به‌سه‌ر یه‌کاو،
 رو‌شنایی و تیشکیان نامینی و مانگو روژو هتد هه‌موو تیا‌ده‌چن.

شه‌پیووری دووه‌م : جا‌ئیر دوای نه‌وه‌که‌خوا خوی نه‌زانئ چه‌نده
 دریزه‌ده‌کیشی . چه‌ندی‌ک زه‌مان نه‌با.. کاتی‌عالمی‌تر ناماده‌ده‌بیته‌و
 وه‌زعیته‌ناماده‌ده‌بی بو‌نه‌وه‌ی نینسان زیندوو بکریته‌وه‌تا
 مو‌حاکه‌مه‌ی بکری، فه‌رمان ده‌دا شه‌پیوری دووه‌م لی‌ده‌دری، نه‌وه‌ش

نيوه راستگون؟ نه گهر راست نه كهن رۆژنيك ديتنه پيشهوه، دهى پيمان
بليين كهيه؟

﴿ مَا يَنْظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ ﴾
دهفهرمووى : باهر ناوا بليين. با بروايان نهين. تا كاته كهى ديتنه
پيشهوه، مه گهر چارهروانى چى ده كهن؟ چى له سهر ريبانه جگه له يهك
شريحه (يهك نركهى گهوره) كه داگيريان ده كاو دهنيشيته مليان،
له حاليكا خهريكى كيشمه كيشو جهنگو داواو شهرو شوړن له سهر
دنياو له سهر مه تاعى دونيا؟! نالهو حاله دا داگيريان ده كا ، به جوړنيك
داگيريان ده كا كه ﴿ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ ﴾
كه نه ده توانن وهسيهت بكهن - ناخر كى بو كى وهسيهت بكا؟
هه موو كهس تووش هاتووه! وانيه كه كه سيك گرفتار بوو بى و
كه سيكى تر گرفتار نهين ، تا نهم وهسيهتيك بكا به لاي نه وهوه. نه
ده توانن وهسيهتن بكهن - نه ده توانن بگهرينه وه بو لاي خيزان و
كه سو كاريان (نهمه شه پورى يه كه م).

﴿ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ ﴾ فوو
ده كرى به شه پورا بو جارى دووهم، ههر نه وهندهت زانى له قهبره كانيان
دهردين و به پهله راده كهن به ره و لاي خاوه نه كه يان ﴿ قَالُوا يَا وَيْلَنَا مَن
بَعَثَنَا مِن مَّرْقَدِنَا هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَانُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ ﴾ نه ليين :

نه‌ی وای! نه‌ی هاوار! کئی له‌جی خه‌وه که‌مان رای په‌ران‌دین و زین‌دووی
کردینه‌وه؟!

نه‌گه‌ر چی نینسانی ناموس‌لمان و کافر له‌قه‌برا له‌به‌ینی مردن تا
قیامه‌تا عه‌زایی هه‌یه، به‌لام نانه‌و مه‌ترسی‌یه نی‌یه که‌وا له‌کاتی
زین‌دووی بونه‌وه‌دا ده‌که‌ویته به‌ر‌چاوی و ده‌زانی که له‌سه‌ر ریشه. نه‌وه‌نده
کاره‌ساته‌که گه‌وره‌یه که نه‌مه‌ی تر به‌خه‌وی شیرین ده‌زانی..

به‌لئی، هاوار ده‌که‌ن : کئی له‌و خه‌وه خۆشه رای په‌ران‌دین؟ زۆری
پیی ناچیی که خۆیان بیر ده‌که‌نه‌وه‌و له‌خه‌وی غه‌فله‌ت به‌خه‌به‌ر دین‌و،
ده‌لین : ﴿هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَانُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ﴾ : نه‌مه نه‌وه‌یه که
خوای ره‌جه‌مان وه‌عه‌ده‌ی دا، نیراوه‌کانی خواو پیغه‌مبه‌ره‌کانی-
که‌ناردنی بو گه‌یان‌دنی نه‌مه- راستیان فه‌رموو. (نه‌وه‌ش شه‌پووری
دووهم). تۆزی مؤله‌تیا‌ن ده‌دری که نه‌م قسانه‌ بکه‌ن.

جادوایی شه‌پووری سینه‌م دیت : ﴿إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا
هُم جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُخَضَّرُونَ﴾ هه‌ریه‌ک شریخه‌ی تره، دوای نه‌وه هه‌ر
نه‌وه‌نده‌ت زانی هه‌مووی کۆ‌کراونه‌ته‌وه له‌لای نیمه (خوا
ده‌فه‌رمووی)، ناماده‌ کراون بو نه‌وه‌ی پرسیا‌ریان لی بکریست و
موحاکمه‌ بکرین. نه‌وه‌ش قوناغی چواره‌مه که ده‌ست پی ده‌کا.

جا موحاکمه‌که چۆن ده‌کری ؟ : ﴿فَالْيَوْمَ لَا تَظْلُمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَلَا
تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ بیان نه‌وتری : نه‌مرو هیچ که‌س

که مترین ستمی دهره‌ق ناکری، یانی ههر کهس چه‌نده کرده‌وی باشی هه‌یه نه‌ونده پاداشتی دهریتسه‌وهو یه‌ک زهرره له‌پاداشتی کهم ناکریتسه‌وه. هه‌روه‌ها هیچ کامیشیان بی‌جگه نه‌وی خو‌ی نه‌نجامی داوه پاداشتی بی نادریتسه‌وه، خو‌ی چی کردوه ههر نه‌ونده پاداشتی هه‌یهو ههر کهس پاداشتی کرداری خو‌ی وه‌رده‌گری.

نانه‌وش به‌نامه‌ی داد‌گایه.. پاش نه‌وه قوناغی پینجه‌م و کو‌تایی‌یه، له‌سه‌ر نه‌وه نه‌سسه‌ه خه‌لک نه‌بن به‌دوو به‌شه‌وه ﴿ إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمِ فِي شُغْلٍ فَاكْهُونَ ﴾: جا نه‌وانه‌ی که نه‌هلی به‌هه‌شتن نا له‌وروزه‌دا خه‌ریکی شتیکن، سه‌رگه‌رمی کارینکن، بو خو‌یان خه‌ریکن رانه‌بو‌یون، که‌یف خوشن.

﴿ هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ فِي ظِلَالٍ عَلَى الْأَرَائِكِ مُتَّكِنُونَ ﴾: خو‌یانو هاوسه‌ره‌کانیان له‌سیبه‌ره‌کانا، له‌سیبه‌ری باخه‌کانی به‌هه‌شتا، له‌سه‌ر نه‌وه سیسته‌مانه که که‌ژاوه‌یان به‌سه‌ره‌وه‌یه - که بو بووکی نه‌رازینه‌وه - پالیان داوه‌ته‌وهو خه‌ریکی نیسراحت کردنو رابواردنن.

﴿ لَهُمْ فِيهَا فَاكْهُةٌ وَلَهُمْ مَا يَدْعُونَ ﴾: له‌ویندا میوه‌ی زوریان بو هه‌یه.. هه‌روه‌ها ههر چی یه‌ک که داوای بکه‌ن.

﴿ سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبِّ رَحِيمٍ ﴾: هه‌روه‌ها سه‌لامیشان لی ده‌کری، سه‌لامه‌تی یان بی دهری، رزگار ده‌کرین، نه‌وش بریارینکه له‌لایه‌ن خاوه‌نیکه‌وه که به به‌زه‌بیه‌وه ره‌مه‌تی هه‌یه. یانی هه‌روا که هه‌موو شته

خۆشه کانیان ههیه، بههه مان جوۆر سالمو رزگارن لههه ر شتیک که ناخۆش بێ.

جا کاتی کافره کان نه کهونه شوین موسلمانان تا به شویتیاننا برۆن، خوا ده فهرمووی: ﴿وَأَمَّا زُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ﴾ : ئیوه ئه ی موجریه کان! ئه ی نهوانه ی وا له ژیان تانا بهر چاکتان هه لکردبوو، هه ر سه مه ری گونا هو گونا هه کاریتان ده چنی نه وه واتای (جُرْم)ه! ئه ی نهوانه ی وا کارت ان هه ر نه وه بوو نافه رمانی بکه نو له رتگای به نده ی خوا ده رچن! جیا به نه وه، ده ی! تیکه لیان مه بن، مه که ونه شویتیان، ئیمرۆ کاتی جیا بوونه وه تانه!!

﴿أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ﴾ : ئه ی نه وه کانی ناده م! مه گه ر په یماخ له گه ل نه به ستن به نده ی نه که ن بو شهیتان؟ ئیتاعه ت و فه رمان به ردار ی نه که ن و به یی فه رمانی نه وه نه ژین؟! جا ده فهرمو ی ﴿يَا بَنِي آدَمَ﴾ (زۆر سه ر زه نشتی تیا به). نه یخاته وه بیران: ناخر مه گه ر ئیوه کوری نه وناده مه نین که شهیتان نه وه به لایه ی به سه ریا هینا؟ ده ی بو په ندتان وه رنه گرت؟! بو بیرتان نه کرده وه که شهیتانی وای کرد له باوکتان دیاره بو ئیوه ش خیر نالی، بو که وته شوینی؟! ﴿إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ﴾ : به راستی نه وه بو ئیوه دوژمنیکی زۆر زۆر ناشکرایه.

﴿وَأَنْ اَعْبُدُونِي﴾ : مه گهر په یمانم له گه ل نه به ستن که به نده یی بو من بکه ن؟! له ژیا نا من چ فهرمانی دده م له وه نیتاعت بکه ن، من چ ریگایه کم بو داناون به و ریگایه دا برؤن؟! ﴿هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ﴾ : نانه مه ریگایه که ، هم به ره حه ت نینسانی پسا نه چی، هم راست و موسته قیمه و نه یگه به نی به جینگا و مه قسه دی خوی.

﴿وَلَقَدْ اَضَلَّ مِنْكُمْ جِبِلًّا كَثِيراً﴾ : شتی تریش بوو ده بوايه ته جروبه تان لی وهر بگرتایه، په ندتان لی وهر گرتایه، شهیتان چه ند گه لو جه ماعه تی زوری له نیوه گومرا کردو سه ری لی شیواندن؟! ده ی بو؟! بو بیرتان نه کرده وه نه و شهیتانه ی نه و هه موو جه ماعه ت و ده سته و تا قمه ی گومرا کردو وه حه تمه ن نیوه ش هه ر گومرا ده کا، نه گه ر به قسه ی بکه ن! بو ته جروبه تان وهر نه گرت که نیوه ش شوینی نه که ون؟

﴿اَفَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ﴾ : نه وه نه تانسه توانی بیر بکه نه وه و عه قل بخه نه کارو تی فکرن که شهیتانیک ناوا دوژمنی باو کتان بوو، ناوای کرد له گه ل ده سته پینشووه کان، بو نیوه ش خیر نالی و بو به ختیاریی ریتمایی تان ناکا!

﴿هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ﴾ ده ی که واته : نانه مه نه و جه هه نمه یه وا و ه عده تان پی ددرا، پیتان نه و ترا که ده چن و تووشی ده بن.

﴿ اِصْلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴾ : جا نیمرو له بهرنه وهی
 حهقتان قبول نهنه کردو نه که وتنه شوین بهرنامه ی خوا- دوای نه وه که
 بو تان روشن کرایه وه- و خستتانه پشتگوی، دهی تووشی بنو بکه ونه
 ناوی. (نایه ته که هه مووی به یه که وه دهنووسری، نینجا ته فسیر به دوایا
 ده کری.)

﴿ الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ ﴾ : نیمرو مور نه نین به سه ر ده میانا بو
 نه وهی قسه نه که نو چه نه بازی نه که ن. بو نه وهی قسه ی زیاده نه که ن،
 چونکه نه و کات و جیه جی قسه ی زیاد کردن نه، مور ده نین به سه ر
 ده میانا. ﴿ وَتَكَلَّمْنَا أُيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴾ :
 دهسته کانیا ن له گه لمان قسه ده که نو و خبه ر ده دن نه و که سه چی
 کردوو و چی نه کردوو. پییه کانیا ن شایه تی ده دن له سه ر خویا ن که
 نه وهیا ن کردوو و نه وهیا ن نه کردوو..

(که واته پینج قوناغه که ی قیامت به م جو رهن):

یه که م: شه پیووری یه که م که هه موو عالم تیک ده چی
 به سه ریه کاو خه لکی ده مر ن.

دوو هم: شه پیووری دوو هم که هه موو زیندوو ده بنه وه.

سی یه م: شه پیووری سی یه م که هه موو که س ناماده ده کری بو
 داد گای خوا.

چوارەم: قۇناغى موحاكەمەكە كۆردن بوو.. ھەركەس بەيى
 كۆدەو ەمەلى خۆى، موحاكەمەى دەكۆى و ەزاو پاداىتى بو
 ديار دەكۆى.

پىنجەم: كاتىكە دەدرىئە بەرو دەكەونە رى، دەستەيك بو
 بەهەشتو، دەستەيك بو ەهەنم. بەمەش كار دواىى دىتو
 ھەركەس لەجىگای خۆى جىگىر دەبى.

جا ئىتر باسى نەم پىنج قۇناغەو باسى نەوەى كە بەهەشت چى تىايەو
 ەهەنم چى تىايە، لەقورنانا زۆرە، ھەروەك وتمان رەنگە لاپەرەى نەبى
 باسىكى تىدا نەبى، لەبەرئەو ە زۆر لەسەر نەو ە ناچىن.

گۆشه يک له به لگه کانی زیندوو بوونه وه

هندی کهس نهو هیان به لاره غه ریبه نینسان دوا ی مردن زیندوو بیته وه، زۆریک هه ن - ته نانه ت هندی له وان ههش که ناویان موسلمان ه - نه مه له دل یانا به ته واوی دان ه مه زرا وه که نینسان زیندوو ده بیته وه، له دوا ی مردنی ده کیش ریته داد گای خوا و مو حا که مه ده کری. بۆیه قورنان پره له به یانی به لگه و نیشانه بو نه وه ی نینسان هه ر ته وا و ره حه ت و ناسان زیندوو ده کری ته وه دوا ی مه رگی، زۆر ساده یه که خوا بیکی شیت ه وه داد گای خۆی و پر سیاری لی بکا.

نه و به لگه و نیشانه له دوو به شدا له قورناندا به یان کراون : به شیکیان باسی نه وه ده که ن نه مه ئیمکانی هه یه و ده کری خوا ی گه و ره نینسان زیندوو بکاته وه. به شیکیشی باسی نه وه یه نه ته نها ده کری خوا زیندووی بکاته وه، به لکو هه ر ده یی زیندووشی بکاته وه. ناخر هندی شت هه ن ده کری بین به لام نابن، وه ک نه وه که ئیستا ده کری نه م زه وی یه تووشی زه وی له رزه یه کی زۆر قورس بی ناله م ده قیقه یه دا، به لام نابی! وه نه بی هه ر شتی بکری و بگونجی بی، حه تمه ن بشی.

له و به لگه و نیشانه ی که باسی نه وه ده که ن خوا ی گه و ره ده توانی نینسان زیندوو بکاته وه نه مانه ن :

یه که م / نه وه که ده فه رموی : خوا یه ک که ناسمانه کان و زه وی دروست کردو وه به و هه موو گه و ره یی یه وه، ده توانی نینسانیش

جاریکی ترکۆ بکاتهوه! مه گهر نینسان گرنگزه له ناسمانه کانو زهوی؟
که نهوه بکا بۆ ناتوانی جاریکی تر نینسان خهلق بکاتهوه؟!.

دووهه/ خوایهك که توانیوه تی ژیان بدات به گیاو به دارو درهخت،
دهتوانی جاریکی تریش ژیان بداتهوه به نینسان! مه گهر نهویش ههر ژیان
نییه؟! وهختی توانیوه تی نالهو خاکه شتیکی زیندوو خهلق بکا که
گیایه و دارو درهخته، دهتوانی نینسانیش زیندوو بکاتهوه جاریکی تر.

سییهه/ نهوهیه که دهفهرموی: نهو خوایهی توانیوه تی یه کجار نیوه
دروست بکا، جاریکی تریش دهتوانی دروستان بکاتهوه! مه گهر نههجاره
چی کهمه لهو جارهی تر؟

چوارهه/ یه کیکی تریش لهو نیشانه و بهلگانه نهوهیه که دهفهرموی
نه گهر سهیری رابردوو بکهن دهزانن زۆر جار خوای گهوره زۆریک
قهوم و هۆزی له بهین بردوو، دواى نهوه که گومرا بوون و له پیتی
بهندهیی لایان داوه، پیغه مبهریکی ناردوو رهنگه یان بۆ روشن کاتهوه،
به لآم گوئیان به قسه کانی نه داوه و نه هاتونه تهوه سه رى. دواى نهوه که
به رهجه تی خۆی نهوهی که پیویست بووه له هیدایهت بۆی ناردوو،
به لآم ههر نه گهراونه تهوه. بۆیه تۆلهی لی سه ندونه تهوه و له بهینی
بردوو. دهی که سی که بتوانی گهلیک، یا نه تهوه و تایه فهیهك، یا چینو
نهوه و نه سلێک، به جاری له بهین بیا؟! بۆ نهتوانی نینسان زیندوو
بکاتهوه؟! که سی مردن له دهستیای بی، نهشتوانی زیندوو بکاتهوه!

هه‌روه‌ها که‌سی بتوانی لیره - له‌دونیا دا - توله‌بسی‌نیته‌وه‌، ده‌توانی
جاریکی‌تریش نیشان زیندوو بکاته‌وه‌و توله‌ی ئی‌بسی‌نی.

پینجه‌م/ به‌لگه‌و نیشان‌یه‌که‌ی‌تر نه‌وه‌یه‌ نه‌وانه‌ی‌وا نه‌هلی‌به‌ندایه‌تی
خوا بوون، به‌نده‌ی موخلیسی خوا بوون، خوی‌گه‌وره‌رزگاری
کردوون، وه‌ک : کاتیک توفان هه‌لنه‌سینی، پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی نوح (علیه
الصلاة والسلام) و به‌نده‌برواداره‌کان که‌له‌گه‌لیا بوون، بویان ریک
نه‌خا که‌شتی‌یه‌که‌دروست که‌ن و رزگاریان ده‌کا. یا‌کاتی ده‌یه‌وی
تایه‌فه‌ی (عاد) له‌به‌ین بیا، خه‌به‌ر نه‌دا به‌ پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی خوی‌ه‌ود
(علیه الصلاة والسلام) و به‌پیره‌وه‌کانی : نه‌وی به‌جی بیلن، بونه‌وه‌ی
تووشی به‌لاکه‌نه‌ین.. هه‌روه‌ها بو پیغه‌مبه‌ره‌کانی‌تریش (علیهم السلام)
هه‌رکات ویستویه‌تی نه‌و خه‌لکه‌سته‌مکاره‌له‌به‌ین بیا، یه‌که‌ه‌جار نه‌وانی
رزگار کردوو‌ه‌و دووری خستوو‌نه‌ته‌وه‌له‌به‌لاکه‌، پاشان نه‌وانی‌تری
له‌به‌ین بردوو‌ه‌.

ده‌ی که‌سی توانی جاریک ریز بگری له‌نیشانیکی باش
له‌به‌نده‌کانی خوی، جاریک پاداشتی بداته‌وه‌، جاریکی‌تریش ده‌توانی
زیندوو‌ی بکاته‌وه‌و هه‌موو پاداشته‌که‌ی پی بداته‌وه‌، چونکه‌نه‌و
پاداشته‌ی که‌له‌وی - له‌دوئا - پی داوه‌ته‌وه‌زور که‌م بووه‌له‌چاو نه‌و
پاداشته‌ی برپاری داوه‌بیداته‌وه‌، نه‌وه‌ی دوئا هه‌موو پاداشته‌که‌ی

نه بووه. که و ابوو ده بی روژ نیکی تر بیی له و روژه دا هموو پاداشته شایسته که ی خوی بی بداته وه.

شه شم / به لگه یه کی تر نه و یه که ده فه رموی : بروان، سهیری ناسمان و زهوی و هر چی یه که تیا یاندا یه بکه ن، هر مه خلوقی نه بیین بد جووت جووت دروست کراون، هر دوو شت له به ران بهری یه که وه دانراون، ناسمان و زهوی، شهوو روژ، خوړو مانگ، (خوړ روشنایی هه یه دهیدا به مانگ و مانگ نه تی و له و نه یگری) خوړ به روژا دیت و نه و به شه و دا دیت. ناسمان به رزه و بینا کراوه، زهوی نزمه و تهخت کراوه، شهو دیاره تاریکه، روژ روشنه، شهو هموو شتی داده پوشی، روژ شته گان دهر ده ختا. ده فه رموی : ته ماشای نیرو می بکه ن، له به ران بهری یه که وه، ههروه ها ده فه رموی : چ له وانه ی نیوه پی ده زان، چ له وانه ی نیوه پی نازان هموو جووت جووتن، جا ده فه رموی : چون ده کری هموو شتی ناوا دروست کرابی، به لام سه ره نجامی نینسان یه که جوړ بی؟ ناسمان و زهوی له به ران بهری یه که وه ن، ههروا نیرو می، ههروه ها هر مه خلوقیک بیگری جووتی تیا به یه که جوړ نین، دوو جوړن، ده بی سه ره نجامیش دوو جوړ بی یه که جوړ نه بی. نابی کاتی خه لکی مردن نیتر زیندوو نه کرینه وه، ناکری هموو سه ره نجامی یه که جوړ بی و لیان نه پرسرینه وه، نابی همووی خوش بهخت بی یا همووی به د بهخت بی، ده بی دوو جوړ بی. ههروا که هموو شتی

دوو جوړه، دهبې سهره نجامی نینسانه کانیش دوو جوړ بیت. نه بی هندی
خوښهخت بن، هندیکی تر به دبهخت، به بی نهو ژبانسه بوویانه
له دنیا دا..

به لگه و نیشانه ی زوری تریش هن ، به لام نه مانه به سن بو نه وه ی
نینسان بزانی زیندو بوونه وه ی دوا ی مردنو، مو حاکه مهو لیپرسینه وه
هده، نه کړی بیت و خوا ی گه و ره قودرته ی له سهریه تی. جا چو ن
توانیویه تی نه مانه دروست بکا، نهو شته جوړاو جوړانه : نیرو می،
شهوو روژ، ناسمانو زهوی، مانگو روژ، غهیری نه وانه.. هه رواش
دهتوانی کار ی بکا که دوو جوړ سهره نجام بی. سهره نجامی خوښهختی و
سهره نجامی به دبهختی..

هندی له به لگه و نیشانه کانی روژی دوا یی

له به شه که ی تر دا، (نه وه ی حه قه ن ده بی روژی بیته پی شه وه که
نینسان پاداشتی کرده وه کانی خو ی ببینته وه.) بو نه وه یش به لگه و
نیشانه ی زور هن، هه وه کو له سوره ی فاتحه دا با سمان کرد. نه گهر
بیت و روژ یتک نه بی خوا ی گه و ره له نینسان پیر سیته وه، مانای نه وه یه
کاره کانی - په نا به خوا - نابه جی بووه، نهو هه موو نیمکانات و
نیعمه ته ی له نیختیاری نینساندا قه رار داوه. خودی نینسانیشی بو نه وه

دروست کردووہ زیاد بکاو بہرہو کہمالو تہواو بیون بچی، بہلام
ئینسان ئیستفادہی نہ کردووہ لہ ئیمکانات و نیعمتہکان..

ئەگەر بہاتایہونائوا رۆژئیک نہبواہی، مانای وایہ خوا- پەنا بہ خوا-
کاری بی ہودہ دەکا، دەی خو خوای گہورہ دوورہ لہوہ، دوورہ
لہوہی یەک کاری نابہجیش بکا چ جای بگا بہم کارہ گہورہیہ،
کہوابووحقمن دەبی رۆژئیک بی ئینسان پرسیاری لی بکری کہ چی
کردووہو چی نہ کردووہ؟ بۆیہ لہسورہی فاتیحہدا دواي ﴿الرَّحْمٰنِ
الرَّحِیْمِ﴾ دەفەرموی ﴿مَالِكِ يَوْمِ الدِّیْنِ﴾.

جا ئەم مەسەلەہیہ لہ زۆرئیک لہئایہتەکانی قورئاندا روون کراوہتہ.
بەئێ، ناگری رۆژئیک نہبی ئینسان تیایدا پرسیاری لی بکریت و
موحاکہمەدی بکریت لہسەر ئەوہی کردویەتی و ئەوہی نہیکردووہ.

جا ہندی لہو دەلیل و نشانانہ ناہمەن، دەفەرموی : سەیرکەن
بزانی خوا چ بہرنامەہیکی رێک خستووہ بۆ (با)، بۆ ئەو (با)یانہ ہەلم
ہەلدەگرن لہدەرپاکان و بوخار ہەلدەستین، دەییەن بہملاونہولادا تا
سارد دەبیٹەوہو دەبیٹەوہ بہ ناوو بارانو دەرژیتەوہ سەر زەوی و دەبی
بەھۆی ئەوہی زەوی زیندوو بیٹەوہو گیاو دارو درەختی تیا بروی و
سەوز بی.. بۆ ئەوہی بیٹە رزق و رۆزی و لہدەستی ئیوہدا بی بۆ
ئەوہی بتوانن پی بژینو، بہ ئەرکی خۆتان ہەستن.

ئەو كەسەي ئەو ھەموو بەرنامەيەي رېڭ خستوو، ھەتەن دەبىي زىندووتان بكا تەو ھوليتان پىرسى : چۆن سوودتان بىنيو ھەو مايەي ژيانە..

جا ئىز ئەمە بەشيوەي جۆر جۆر بەيان كراو. لەھەر جىيە كا بەشيك لەو ھالەتەنەي بەسەر (با) دا دىن باس كىردوو، رۆشنى كىردۆتەو ئەو كەسەي ئەو نەزمو بەرنامەيەي رېڭ خستوو بۆ ئەوەي ئەو بايانە ئەو ھەلمانە بىنەو، ئەو ھەورانە بەملاوئەولادا بگىرن، تا باران ببارىو، ناو بىرژىتە سەر زەوۈي، زەوۈي زىندوو بىتەو، ئىنسان بتوانى زىندەگى بكا لەسەر زەويدا، ئەو كەسە ئەو كارانەي كىردوو، بۆنەوەي كىردوو ئىنسان ئىمكانات و نىعمەتەكان لەدەستيا بن، ھەتەن دەبىي رۆزى ئىنسان زىندوو بكا تەو ھولى پىرسىتەو..

ھەروەھا ھەك لەو ھەو پىش باسما كىرد باسى كىردوو ھەروەك چۆن ھەرشىك جوت جوت درووست بوو، ھەر دووشت لەبەرانبەرى يەكەو قەرار دراون، ھەروا دەبىي سەرەنجامىش دوو جۆر بى، نابىي ھەموۈي يەك جۆر بى، نابىي ھەموو خەلكى بەدبەخت بى، يا ھەموۈي خۆشبەخت بى. دەبىي زىندوو بكىرئەو ھەو پىرسىارو موھاكەمە بىي، سەرەنجامەكانىش دوو جۆر دەبن ، ھەروەك ھەرشىك دوو جۆرە.

به‌لتی، نهم قورنانه - که نهم سورته به‌شیکیه‌تی - نه‌وانه‌ی ههموو
تیدایه، که نه‌گهر که‌سیک نه‌هلی حق بیت و خیری بوی ده‌بی نیمان
به‌وه بیئی، ده‌بی نه‌وه‌ی به‌س بی، به‌لام نایا خه‌لکی وان؟ نایا نه‌مه‌یان
به‌سه؟ نایا نه‌گهر نهم قورنانه‌و نهم سورته‌یان بیست نیمان ده‌هین‌و
ته‌سلیم ده‌بن‌و ریئی به‌نده‌یی ده‌گرن؟ نه‌خیر..

﴿ بَلْ عَجِبُوا أَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ ﴾ : به‌لکو سه‌ریان سورما که
به‌ک نه‌فهر له‌خویان بیت و نیعلانی مه‌ترسی بکا، دایانچله‌کیتی و بییان
به‌لتی: مه‌سئولیه‌تیک هه‌یه، قیامه‌تیک هه‌یه، روژیک ده‌بی پرسیارتان
لی‌بکری‌و، بکیشرینه دادگای خوا.. سه‌ریان سورما که به‌کیک بیت
بیان ترسیئی له سه‌ره‌نجامیک که له‌سه‌ر رییاندايه.

سه‌ریان سورما که به‌کی له‌خویان له‌گه‌ل خوا په‌یوه‌ندی بیت‌و،
ناوه‌ها خه‌به‌ریکیان بو بیئی، چونکه خویان نه‌وه‌یان نه‌بووه‌و وا داده‌نین
که که‌سی تریش نه‌توانی، که‌سی تریش شایسته‌یی نه‌وه‌ی نیه که
له‌گه‌ل خوا په‌یوه‌ندی هه‌بی، ههموو که‌س وه‌ک خویان ده‌زانن. نه‌وه‌یه
کاتی نه‌و شه‌خسه دیت و خه‌به‌ریان بی ده‌دات که ناوا خه‌ته‌ریک له‌سه‌ر
رییانا هه‌یه، باوه‌ری بی ناکه‌نو ده‌لین تو به‌شه‌ریکی وه‌ک نیمه، نیمه
شتی و امان ده‌ست نه‌که‌وتوو، بو‌یه باوه‌ری ناکه‌ین تو‌ش ده‌ست
که‌وتبی و لیتی وهرنا‌گریز و قبولی ناکه‌ین..

﴿ فَقَالَ الْكَافِرُونَ هَذَا شَيْءٌ عَجِيبٌ ﴾ : (کافر ه‌کان) - نه‌وانه‌ی وا
 حه‌قیان بۆ رۆشن بووه‌وه، به‌لام خسته‌یانه پشت گوی، نه‌یانویست،
 قبولیان نه‌کرد، نه‌یان‌ه‌یشت له‌ژیانیا‌ندا نه‌و حه‌قه ده‌رکه‌وی و دایان
 پۆشی، نه‌وانه - وتیان : نانه‌مه شتیکی سه‌رسور‌ه‌ینه‌ره.

﴿ أَنْذَا مِثْنًا وَكُنَّا تَرَابًا ﴾ : نایا کاتێ مردین و بووین به‌خاک، زیندوو
 ده‌بینه‌وه؟ چۆن ده‌کرێ شتی وا؟ نایا جارێکی تر ژیان ده‌ست پێ
 ده‌کاته‌وه؟ ناخر که مردین چۆن زیندوو ده‌بینه‌وه؟ که بووین به‌خاک و
 تیکه‌ل بووین له‌گه‌ل خۆل‌وخاکی تر، چۆن جیا نه‌کرینه‌وه،
 پارچه‌کانی لاشه‌ی نیمه‌ چۆن دووباره دروست ده‌کرینه‌وه؟

﴿ ذَلِكَ رَجْعٌ بَعِيدٌ ﴾ ده‌لێن : نانه‌وه دووره، هه‌رشتیک که ناکرێ
 بێ، دووره له‌وه‌ی که ڕووبدا. دووره دووباره بمانگێز نه‌وه و زیندوو
 بکرینه‌وه و ببری‌ن بۆ موحاکمه‌وه دادگا.

جا خ‌وای گه‌وره ڕه‌دیان ده‌داته‌وه و به‌یان ده‌کا که نانه‌وه
 عه‌قیده‌یه‌کی نادرسته، نه‌و با‌وه‌رو عه‌قیده‌یه که هه‌یانه - گوایه زیندوو
 ناکرینه‌وه و نابری‌نه‌وه بۆ دادگای خ‌واو موحاکمه‌وه موحاسه‌به‌یان
 ناکرێ - شتیکی نابه‌جێ و باتله.

به‌ نیه‌سه‌ت نه‌وه‌وه که ده‌لێن : کاتێ بووین به‌خاک و خۆل چۆن جیا
 ده‌بینه‌وه؟ ده‌فه‌رموی :

﴿ قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ ﴾ : به دلنمایی زانیومانه زهوی
 چندینکیان لی کم ده کاته وه. وهختی لاشه کانیان له قه بردا داده نری،
 کم کم ده رزی و ده بی به خو لو خاک. هدر به شیک له لاشه یان که جیا
 ده بیته وه، ده زانین چی جیا ده بیته وه و ده بی به خاک، ده نیاسین و ده زانین
 کامه یه له به شه کانی لاشه ی و لیمان تیک ناچیت و لیمان ون نابیت.

﴿ وَعِنْدَنَا كِتَابٌ حَفِیظٌ ﴾ : کتیکی شیمان لایه نه و شتانه ده پاریزی،
 هدر چی یه که ده زانین له ویش ده پاریزی، بو نه وه ی گو مان نه که نه
 شتیک له بیر ده چیته وه و رهنگه هه له یه که له و کاره دا روو بدا.

به لام نه وه ی بو وه به نیشکال بو یان نه وه یه که ده لئین : چون دوای
 مردن زیندوو ده بینه وه؟ ده فهرموی :

﴿ بَلْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَهُمْ فِي أَمْرٍ مَرِیجٌ ﴾ : نه مانه راست
 ناکه ن که نه مه شتیک مه حاله وه به زه جهت ده کری نینسان قبولی بکا.
 نه خیر شته که وانیه که نه کری، نینسان زور ساده و ناسان ده رکی نه کاو
 نه زانینی.. نه خیر، نه وان هر له و کاته دا نه وه ی و راست و دروسته هاته
 لایان، پیان گه یشت، به لام بی نه وه ی توزیک لئی ورد بینه وه و سه رنجی
 بدن، ره دیان کرده وه و خستیانه پشت گوی، کافر بوون پی و وه ریان
 نه گرت. یانی شته که زور روونه، به لام نه وان نایانه وی بروای پی
 بهینن. له به رنه وه یه، نه که له به رنه وه ی باتله و، له و شتانه یه که ده بی قبول
 نه کری و بروای پی نه هیتری.

جا ئیتر دواى ئەوه ناتوانن دروست حوکم بدهن له باره ی شتیکه وه و لیان تیک چوه وه، وا دهزانن ئەگەر لاشه یان بوو به خاک و تیکه لی خاک و خۆل بوو، ئیتر ناکرێ زیندوو بکرێنه وه، له بیران چۆته وه که زیندو کردنه وه ی مردوو شتیکی زۆر ساده یه و بو خوا ناسانه و جیتی گومان و دوودلی نیه.

﴿أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ﴾ : مه گەر نه یان روانی بو ناسمان؟ ئەو ناسمانه ی که وا بهر اسه ریا نه وه یه؟ خو ئەیینن. خو ده توانن سهیری بکه ن. ئایا سهیر ناکه ن چۆن بینامان کردوه، چۆن دروستمان کردوه، چۆن زینته و جوانیمان پێ داوه، رازاندومانته وه، هیچ نارێکی و هیچ لارو گیریه کی تیا نیه؟ با بروان بۆی بزانه چۆن ئەو ناسمانه مان بینا کردوه و چۆنمان رازاندۆته وه بهو نه ستیرانه و چۆن مه حکمه دروستمان کردوه؟ ده ی که سی بتوانی ئاوه ها شتی بکا چۆن ناتوانی ئینسان زیندوو بکاته وه؟

﴿وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ﴾ : زه وی بهو هموو گه وره یی به وه، کیشمان پێ داوه، سافو سارا دروستمان کردوه، بو نه وه ی جیتی دامه زران و ئیسراحت و ژیان پێ. هه ندی که ژوکیوی جیگیرو مه حکه مان خستۆته سه ری تا رای بگرن. هه روه ها له هه ر دارودره خته و گیاو دروستکراویک

(جووت) مان دروست کردووہ کہ زور شادو بہزہوقہ.. دەی کہسیک بتوانی ئەوانہ بکا، بۆ ناتوانی ئینسان زیندوو بکاتہوہ؟! چۆن ناتوانی؟! ﴿تَبْصِرَةً وَذِكْرَى لِكُلِّ عَبْدٍ مُّثِيبٍ﴾ : ئەوانہمان کردووہ بۆ ئەوہی بہرچاو رۆشنکەرہوہ بن بۆ ہەر بہندہیەک کہ ہەر جارہ دەگەریتہوہ بۆلای خواہنہکەہی خوێ. ہەرہوہا بۆ کہسیکیش کہ زانیویہ تی ، بہلام غەفلەت ہاتووہ بہسہریاو لەبیری چۆتہوہ، تا بیخہنہوہ بیری کہ خوا دەتوانی جارێکی تر ئینسان دروست بکاتہوہ.

﴿وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُّبَارَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جِبَاتٍ وَحَبَّ الخَصِيدِ وَالنَّخْلَ بَاسْقَاتٍ لِّهَا طَلْعٌ نَّضِيدٌ. رِزْقًا لِّلْعِبَادِ﴾ : بەلگہیہ کی تر ئەوہیہ کہ لە ئاسمانہوہ ناویکی پر خیرو بہرہ کہقان باراند، جا بہہوێ ئەو ناوہوہ چەند باخیکمان رواندو سەوزمان کردن. ہەرہوہا دانہو تووی ئەو گیاو زەرغانہی درہویان دەکری، دوای ئەوہ کہ دەگەنو نامادہی ئەوہ دەبن سوودیان لی ببیری. ہەرہوہا درہختانی خورمای بہرز بہرز، کہ شکوفہکانیان وەختی دەردین چین لەسەر چین.. ئەو ہەموو شتەمان بہو ناوہ رواند بۆ ئەوہی رۆزییەک بن بۆ بہندہکانو سوودیان لی بینن.

﴿وَأَحْيَيْنَا بِهِ بَلَدَةً مَّيْتًا﴾ : ہەر بہو ناوہ ولاتیکی مردوو مان زیندوو کردہوہ. زہوییەک کہ مردوو بوو، زیندوو مان کردہوہ. ئەوہ تا ئیستا گیاو دارودرہختی زوری تیاہ. ﴿كَذَلِكَ الخُرُوجُ﴾ : دەرہاتن

له‌قبره‌کانیش هه‌روایه. که‌سێ توانی ناو بیاریئێ، باران بیاریئێ، نه‌و هه‌موو شته‌ی پێی بروئێ و ژیانان پێی بدا.. که‌سێک توانی به‌ناو ولاتیکی مردوو زیندوو بکاته‌وه، هه‌روایش ده‌توانی ئینسان زیندوو بکاته‌وه و له‌قبره‌که‌ی ده‌ری بیته‌وه..

له‌سه‌ریکی تروه‌ه که‌سێک نه‌و هه‌موو ئیمکانات و نیعمه‌تانه‌ی خه‌لق کردوو به‌ ئینسان، چۆن ده‌کرێ له‌ دواییدا نه‌یکشیته‌ دادگیای خۆی و پرسیاری لی‌ته‌کاو موحا‌که‌مه‌ی نه‌کا له‌سه‌ر نه‌و نیعمه‌تانه‌ ؟

﴿كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَأَصْحَابُ الرَّسِّ وَثَمُودُ. وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ وَإِخْوَانُ لُوطٍ. وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ وَقَوْمُ تُبَّعٍ كُلٌّ كَذَّبَ الرَّسُلَ فَحَقَّ وَعِيدٌ﴾ : قه‌ومی نوح و نه‌وانه‌ی ناو‌نران (اصحاب الرس)، هه‌روه‌ها تایه‌فه‌ی سه‌مود و، تایه‌فه‌ی عاد و فیرعه‌ون و برا‌کانی لوط (واته تایه‌فه‌که‌ی)، نه‌وانه‌ی له‌ جه‌نگه‌له‌که‌دا بوون (بما‌حصاً تکيلاً)، هه‌روه‌ها قه‌ومی (تُبَّع). هه‌موو نه‌وانه پێغه‌مبه‌رانیان به‌ درۆزن زانی ، وتیان : زیندوو بوونه‌وه‌ی دوای مه‌رگو، موحا‌که‌مه‌و، حساب و کیتاب، درۆیه. جا نه‌و هه‌ره‌شه‌یه‌ی کردبوومان رووی دا.. نه‌وه‌ی وتبوومان : نه‌گه‌ر پێغه‌مبه‌رمان ناروو، بو‌ی رو‌شن کردنه‌وه‌و قبولتان نه‌کرد، نه‌هاتنه‌ سه‌ر رێ، نه‌وه له‌به‌یتان ده‌به‌ین.. نه‌و هه‌ره‌شه‌یه‌مان هاته‌دی و دامه‌نگیریان بوو..

﴿أَفَعَيَّنَا بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ﴾ : دهی نهوه بۆ ههر باوهر ناکهن؟ بۆ باوهر ناکهن که ده توانین جار یکی تر زیندووتان بکهینهوه؟ مه گهر داماین و دهستهوسان بووین به دهست دروست کردنی یه کهم جار تانهوه؟! مه گهر نه مانوانی یه کهم جار دروستتان بکهین؟ نهوه نه بوو جاری یه کهم به تهوای دروستمان کردن؟! بۆ توانیمان جار یک خه لقتان کهین؟ بۆچی ناتوانین جار یکی تر خه لقتان کهینهوه؟!

﴿بَلْ هُمْ فِي لَبْسٍ مِّنْ خَلْقٍ جَدِيدٍ﴾ : به لام نهوانه لهوه دا کهوتونه ته گومان که جار یکی تر سهر له نوی دروست بکرینهوه و زیندوو بکرینهوه. سهریان لهوه سور ده میتی که دوای مردن دوباره خهلق بکرینهوه، له بهر نهوه نه یان دیوه و به لایانهوه شتی که نایی بیی، نه له بهر نهوهی خوا ناتوانی، له بهر نهوه یه شتی که تازه یه و نه مان خوویان گرتوو بهو شتانهوه که ههن. نهوهش حاله تی نینسانیکه که ته نها چاوی له ده و روبه ری خوئی بیی، ههر خه ریکی نهو شتانه بیست وان به ده و رو به ریا. خوویان پیوه ده گری و وا ده زانی غهیری نهوانه شتی تر نیه. بۆیه ههر شتی تازه یه یه که محار به نینکاری یه وه مامه لهی ده کات و، له گه لتی رو و به روو ده بیی. شتی که حه قیقه ته وه یه به لام وه ری ناگری.

جا دواى روښن بونه‌وهى نه‌وه، ئیستا بزاین وه‌زعی ئینسان له‌وه
 ژیانیدا چوتنه؟ بزاین چۆن تاقى ده‌کریته‌وه‌وه چۆن نازمايش ده‌کړئ،
 چۆن مه‌ستوله له به‌رده‌م خوادا، چۆن ده‌بى نه‌دای وه‌زيفه بکا؟

﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعَلْمَا ثُوْبُوْسٍ بِهٖ نَفْسُهٗ وَنَحْنُ اَقْرَبُ اِلَيْهٖ
 مِنْ حَبْلِ الْوَرِيْدِ﴾ : به‌راستی ئینسانمان دروست کرد، ده‌زاین نه‌فسى
 چى پیندا ده‌گوزهرئ، چ خه‌یالتی، چ فکړئ به‌ده‌رونا ده‌روا؟ ناخر نیمه
 نزیکترین لیه‌وه له ره‌گى بنا ملی. نه‌وه‌ش بو نه‌وه‌یه ئینسان مه‌سه‌له‌که
 ده‌رك بکا، مه‌به‌ست نه‌وه‌یه تى بگا هیچ شتیک له نه‌حوالتی ئینسان نیه
 له خوا شاراوه بى‌و بى نه‌زانی. له‌هه‌ر نزیکیک نزیک‌تره به ئینسان.

﴿اِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ الْيَمِيْنِ وَعَنِ الشَّمَالِ قَعِيْدًا﴾ : کاتیک دوو
 نه‌فه‌ر وا شت وه‌رده‌گرن، یه‌کئ له‌لای راسته‌وه دانیشتوه، یه‌کئ
 له‌لای چه‌په‌وه دانیشتوه، دوو هاوونشین که له‌لای راست و چه‌پى
 ئینسانه‌وه دانیشتون، وه‌رده‌گرن. هه‌رچه‌یه‌ک له‌وه‌که‌سه ده‌رده‌چئ،
 هه‌رچه‌یه‌ک نه‌وه نه‌نجامی ده‌دا، وه‌رى ده‌گرن، تو‌ماری ده‌که‌نو
 ده‌ینوسن. یانى زیاد له‌وه‌ی خواى گه‌وره خۆى به‌هه‌موو شت
 ده‌زانی، بو نه‌وه‌ی مه‌له‌فه‌که ته‌واو بئ، بو نه‌وه‌ی ئینسان دواى قسه‌ی
 نه‌بئ، بو هه‌ر نه‌فه‌رئیک دوو مه‌نموورى داناوه له‌لای راست و له‌لای
 چه‌پى یه‌وه، هه‌میشه هاوونشین بۆى، دواى به‌پئى نه‌وه‌ی وا نووسراوه‌وه
 ناماده‌کراوه، مو‌حاکمه‌ی ده‌کړئ.

﴿مَا يَلْفُظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ﴾: یهك وته له‌دهمی دهرنایه، مه‌گهر چاودیریک، که‌سیک که خهریکی چاودیری کردنه، ناماده‌یه و له‌پالیایه‌تی، بۆ نه‌وه‌ی بینووسی. جا ئیتر ههر نانه‌مه به‌سه بۆ نه‌وه‌ی ئینسان له‌خه‌وی غه‌فله‌ت دهریی، داچله‌کی، هوشی به‌خویه‌وه بی.

﴿وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ﴾: نه‌وه زینانی بوو، که ناوا له‌ژیر چاودیری خوای گه‌وره‌داو له‌نیوان دوو دانه مه‌لانیکه‌دایه - که مه‌سولنو و هاو‌نشینن بۆی و هه‌میشه وان له گه‌لیا- دوا‌ی نه‌وه‌ش نه‌وا سه‌ختی مه‌رگ هات به‌سه‌ر وه‌ختیه‌وه! نه‌و سه‌ختی‌یه و نه‌و ره‌نجی له‌هوشی دهب، له‌سه‌رخوی نایه‌یلیشه‌وه، نه‌وا هات.. هات تا نه‌و راستی‌یه بیننی له‌گه‌ل خوی، نه‌وه‌ی وا له پێشدا باس کرا. نه‌وه که نهم مردنه بۆ نه‌وه‌یه بر‌وا بۆ قیامه‌تیک، تا له‌وه‌ی مو‌حاسه‌به‌و مو‌حاکه‌مه‌ی بکری. نه‌مه شتیک نیه هه‌ره‌مه بی.

﴿ذَلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ﴾ پینی نه‌وتری: نه‌مه نه‌و شته‌یه خۆت لی لا نه‌دا. پیت خۆش نه‌بوو بێته پێشه‌وه و بێته سه‌رریت. خۆت بۆ ناماده نه‌کرد. ئی‌حساسی مه‌سولیه‌ت نه‌ده‌کرد، له‌بیری نه‌وه‌دا نه‌بووی نه‌مه دیته پێشه‌وه و سه‌ره‌تا ده‌بی بۆ نه‌وه‌ی سو‌نالت لی بکری و بکی‌شریته دادگا.

﴿وَنُفِخَ فِي الصُّورِ، وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَلِكَ يَوْمُ الْوَعِيدِ﴾: نه‌وا فوو‌کرا به شه‌پوردا بۆ جاری دووهم(جاری یه‌که‌م لی‌ره باس نه‌کراوه،

پیشتر باسمان لی کرد) نهوا جاری دووهم فووکرا به‌شه‌پورا بو نهوهی زیندوو‌بینه‌وه. یانی دوای نهوه نینسان دهمری، لهو بهینه دانیر چی ده‌بی؟ نهوهی باس نه‌کردوه. باسی نهوه ده‌کا که جاری دووهم شه‌پور لی دهری بو نهوهی ههموو زیندوو‌بینه‌وله قه‌بره‌کان دهرین، نهو رۆژه رۆژی ههره‌شه‌که‌یه، رۆژی نهو ههره‌شه‌یه‌یه وا کردمان که: همرکس ده‌بی بگا به‌سزای خوئی.

جا با بزاین دوای نهوه که زیندوو‌بونه‌وه چی ده‌کن؟!

﴿وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ. قَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ﴾ : همرکسیک هات، له‌گه‌لیا دوومه‌ئموور ههن، یه‌کیکیان لئی ده‌خوړی و داویه‌ته‌بهر، نهوی تریشیان شاهیدیکه له‌گه‌لی هاتووه تا شه‌هادتی له‌سهر بدا که‌چی کردووه و چی نه‌کردووه. وه‌ک چۆن له‌دونیادا کاتی تو‌مه‌تباریک له‌زیندانه‌وه دهری بو دادگا، پاسه‌وانیک مه‌له‌فو نه‌وراقه‌کی هه‌لده‌گری له‌گه‌ل خوئی، یه‌کیکیش ده‌ستی ده‌به‌ستی به‌ده‌ستی خو‌یه‌وه و ده‌بیات له‌گه‌ل خوئی، له‌ویش ناوایه. دوو نه‌فهر له‌مه‌لانیکه، یه‌کیکیان ده‌چی بو شایه‌تی دان، یه‌کیکیشیان ده‌یداته‌بهر و مه‌ئمووره که بیگه‌یه‌نیته‌دادگا.. کاتی ده‌گاته‌نه‌وی پی‌ی نه‌وتری: ها! به‌راستی بیرت نه‌بوو به‌لای ئانمه‌وه؟ له‌بیری نه‌وه‌دا نه‌بووی ناو‌ها رۆژیک دیته‌پیشه‌وه؟ له‌غفله‌تا بووی، په‌رده‌به‌سهر بینایته‌وه بوو، نه‌ته‌دی؟ جا

نه‌وا پەردە کەمان لایرد بەسەر چاوتەو، جا بروانە ، ئیمرو چاوت تیژە ،
ئیمرو دیدەت وردبینەو باش دەبینی . بروانە بزانه چی لەسەر ریتایە ،
چی چاوەروانت دەکات؟!

جا نێستا دەردە کەوی ئەم تاوانبارە خوێ تەنھا نیە ، یەکیکی تریشی
لە گەلدا یە . ناخرکاتی نێسان لەرینگە ی بەندەیی لای دا ، خوای گەورە
برپاری داو یە کێک لە شەیتانە کان ، لە سوپای نیلیس (شەیتانی
گەورە) لە رێدا بکات بەرە فیقی و هەمیشە لە گەلێ بیست بو ئەو هی
زیاتر گومرای بکات . هەر وای نە گەر کە سینک کەوتە سەر رینگە ی
بەندەیی و نیمان ، مەلانیکیە دانارە بو ئەو هی پشتگیری بکەن ، تەئیدی
بکەن ، بەهیزی بکەن . جا کە دەگەنە ئەو ی ، رە فیکە کە ی ، هاوملە کە ی ،
ئەو شەیتانە بی حەیاو بی شەرمە ، دەست دەکات بەقسە کردن :

﴿وَقَالَ قَرِينُهُ هَذَا مَا لَدَيَّ عَتِيدٌ﴾ : ئەو هاو لە شەیتانە ی دەلی : من
ئەم کەسەم نامادە کردوو ، بو ئەو هی بیخەیتە جەهەننەم . لەبیری نیە
خۆشی دەبی تێ چی . بەرووداری و بی حەیا ییە دەلی : من هەولم
زۆر داو تا ئەم کەسەم نامادە کردوو بو جەهەننەم ، فەرموو بیخەنە
ناوی . نازانی نێستا فەرمان دەردە چی بو خۆی شی ، خوا دەفەرموی :

﴿الْقِيَا فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ . مَنَّاغٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ مُّرِيبٍ . الَّذِي
جَعَلَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَأَلْقِيَاهُ فِي الْعَذَابِ الشَّدِيدِ﴾ : روو دەکاتە
دوو مەلانیکیە کە دەفەرموی : نادە ی بیخەنە ناو جەهەننەمەو ،

ھەر كەسى كەوا زۆر حەقى دەخستە پشتگويى، نەى دەروانى بۆ نەو
 ھەموو دەليلو نیشانانەى لەناسمانو زەوى و لەبەينى ئەوانەدا ھەن، ئەو
 ھەموو بەلگەو نیشانانەى ھەبوون ئەوھيان ئەسەلماند نينسان پاش مردن
 زيندوو ئەبیتەو، دادگايى ئەكړى، پرسيارى لى ئەكړى.. ئەوانەى وا
 ئەو نیشانەو بەلگانەيان ئەخستە پشتگويى، حەقيان قبول نەئەكرد، نەيان
 ئەويست حەق لە ژيانيانا دەر كەويى، عادەتيان گرتبوو بە شتيكەو و
 ھەر ئەوھيان قبول بوو، نامادە نەبوون شتي تر - كە پينان ئەگەيەنرئ -
 وەرگرن، ئەوانەى وا خيرو بەرەكەتى زۆريان لەلابوو، رزقو روژى و
 نعيمەت و نيمكانياتى زۆريان لەدەستدا بوو، بەلام نەيان ئەھيشت بگاتە
 دەستى موستەحەقەكان و لای خوڤيان گيريان ئەدا - ئەگەر چى زياتر
 بوو لەوھش كە خوڤيان نيستيفادەى لى بكن - ئەوانەى لە سنورى
 بەندەيى و مەسئوليەت تپەرى بوون، ئەوانەى دلتيان دانەمەزرا بوو، لە
 دوو دلتيان بوون، ئەگەر جار جاريك بۆ چەند لەحزەيك باوھريان ئەكرد
 قيامەتيك ھەيو زيندوو بوونەو و موخاسەبە و موخاكەمەيك ھەيە، ئەو
 حالەتيان زوو لەدەست ئەداو تووشى دوو دلتيان نەبوون.. ئەوانەى وا
 لەگەل ئەوھى خوايان ھەبوو، فەرمانرەواى تريان بۆخوڤيان بربار ئەدا،
 فريادرسى تريان بۆخوڤيان دائەنا.. ئائەو جەرمە گەورەيە، ئەو گوناھە
 گەورەيە كە نينسان خواى ببيى، (الله)ى ببيى، بەلام فەرمانرەواى
 تروكۆمەككارى تريس قبول بكا، لەبەرئەوھى نيمانيان بە قيامەت

نه‌بوو، له قیامهت نه نه‌ترسان، ئی‌حساسی مه‌سئولیه‌تیان نه‌بوو، شه‌ریکیان بۆ خوا قه‌راردا، فه‌رمانی فه‌رمانه‌ه‌واکانی تریشیان قبول کرد، فه‌ریادره‌سه‌کانی تریان کرده پشت و په‌نای خۆیان، فه‌ریادره‌سه درۆیه‌کان و فه‌رمانه‌ه‌وا ناره‌ه‌واکان.. ناده‌ی له‌بهر نه‌وشتانه نه‌وانه ب‌خه‌نه جه‌ه‌نه‌مه‌وه.. ﴿فَالْقِيَاهُ فِي الْعَذَابِ الشَّدِيدِ﴾ : بیا‌خه‌نه ناو جه‌ه‌نه‌مه‌وه که سزای سه‌ختی تیا‌یه ، هم ئینسانه‌که‌وه هم شه‌یتانه‌که‌ی هاوه‌لی.

له‌ویندا هاوه‌له شه‌یتانه‌که ته‌کان نه‌خواو بیرنه‌کاته‌وه که خۆیشی موح‌ریمه‌وه، ده‌ست ده‌کات به‌عوزر خواست‌و پارانه‌وه :

﴿ قَالَ قَرِينُهُ : رَبَّنَا مَا أَطَعَيْتَهُ وَلَكِنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ﴾ ئه‌لی : خاوه‌نه‌که‌م! - خوا‌یه! - من نه‌بووم که وا له‌م ئینسانه‌که‌م، که له‌ ریگه‌ی به‌نده‌یی ده‌رچی، من نه‌بوومه هۆی نه‌وه‌ی نه‌و ناوا بکا، خه‌تای خۆی بوو، من چی بکه‌م؟ خۆی بوو گومرا بوو بوو، دوور که‌وتیوه‌وه له‌ریگه‌ی هیدایه‌ت و به‌نده‌یی.. نه‌گه‌ر ئه‌وه‌ خۆی دوور نه‌که‌وتایه‌ته‌وه من نه‌متوانی چی بکه‌م؟ چۆن نه‌متوانی له‌ه‌ری ده‌ری بکه‌م؟ ده‌ی بۆ فه‌رمان نه‌ده‌ی منیش بکه‌ومه ناو جه‌ه‌نه‌مه‌وه؟ که‌ی خه‌تای من بوو؟ به‌لکه‌و خه‌تای خۆی بوو..

دیاره درۆ نه‌کا، نه‌ویش خه‌تای بووه، نه‌وه‌تا خوا نه‌فه‌رمووی :

﴿ قَالَ : لَا تَخْتَصِمُوا لَدَيَّ وَقَدْ قَدَّمْتُ إِلَيْكُمْ بِالْوَعِيدِ ﴾ خوا نه‌فه‌رمووی : لای من کی‌شمه‌کیش مه‌که‌ن. لای من وت وو‌یژ مه‌که‌ن.

شهر مه‌کهن ، له‌سهر نه‌وه نهم بلی خه‌تای تو بوو، نه‌و بلی خه‌تای تو بوو.. نیستا جی نه‌وه نیه‌و کاتی نه‌وه نه‌ماوه، له‌حالیکا پینتر هه‌ره‌شهم کرد، وتم : خه‌ته‌ریک له‌ری‌دایه، نه‌گه‌ر له‌دونیادا کاری خوتان دروست نه‌کهن، له‌دواییدا گرفتاری عه‌زاب ده‌بن! نیتر مدعزه‌رت و به‌هانه‌یه‌ک نه‌ماوه و ته‌واو بوو.. فه‌رمانه‌و ده‌رچوه‌و نه‌بی نیجرا بکری..

﴿مَا يُدَلُّ الْقَوْلُ لَدَيَّ وَمَا أَنَا بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ﴾ : بریاریکه‌و لای من ناگوری. من وانیم زولم و زور بکهم له‌به‌نده‌کان. نه‌گه‌ر که‌سی نه‌که‌ویته‌ دۆزه‌خ خوی سته‌می له‌خوی کردوه، نه‌گه‌ر به‌ناه‌ق و بی‌گونه‌ه که‌سی بخمه‌ه دۆزه‌خ نه‌وه زولم و زوریکه‌ی ته‌واو زور نه‌بوو.. نه‌وکاته‌ نه‌و وه‌صفه‌ بو من په‌یدا نه‌بووکه (ظلام) م، واته‌ زور سته‌مکار.. به‌لام من ناوا نیم..

﴿يَوْمَ نَقُولُ لِحَبَّانِمَ هَلْ اٰمٰنٰتٌ وَتَقُوْلُ هَلْ مِنْ مَّزِيْدٍ﴾ : نه‌وه‌ش له‌رۆژنیکا نه‌بی نیمه‌ به‌جه‌هنه‌نهم ده‌لین : نه‌ری پر بووی؟ یانی بریارمان له‌سهر نه‌وه‌یه‌ پری که‌ین. نه‌ویش نه‌لی : نه‌ری هی تر ماوه؟ نه‌گه‌ر هی تر ماوه بایی. نه‌ویش توره‌ بووه و قه‌راری له‌سهر نه‌وه‌یه‌ تا جی دانیه‌کی تریشی تیا بیته‌وه هه‌ر داوا بکا، نه‌وه‌نده‌ی تی‌بکهن تا پر نه‌بی.

نەو سەرەنجامی ئەوانەیه کە ئیمانیاں به روژی قیامت نیو لەهری
بهندهی خولایان داوه..

بهلام لهولاره ئەوانه‌ی باوه‌ریان به روژی قیامت هه‌یه، ئەزانن
خوای گه‌وره نه‌توانی ئینسان زیندوو بکاته‌وه، هه‌قه‌نیش زیندووی
ده‌کاته‌وه، ده‌یکیشیته دادگا، موحا‌که‌مه‌ی ده‌کا، به‌پیی کرده‌وه‌ی
دونیای پاداشت و سزای ده‌داته‌وه.. بزاین ئەوان حالیاں چۆنه‌؟!

﴿ وَأَزَلَّتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ غَيْرَ بَعِيدٍ ﴾ : ئەوا به‌هه‌شت ئیفتیخاری پی
دراوه، به‌وه‌ی نزیك کراوه‌ته‌وه له (موتته‌قیه‌کان)، له پارێزکاره‌کان،
ئەوانه‌ی کارو پیشه‌یاں هه‌میشه‌ نه‌وه بوو خویان پیا‌ریزن له‌وه‌ی خوا
پیی ناخۆشه‌.. به‌جۆریك نزیك کراوه‌ته‌وه که هه‌یچ دوور نی‌یه،
به‌ته‌واوی نزیکه. ئەوه فه‌خرو شانازی‌یه بو به‌هه‌شت که نزیك
کراوه‌ته‌وه له ته‌قواداره‌کان.

﴿ هَذَا مَا توعَدُونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيظٍ ﴾ بیان نه‌وتری : ئەمه
ئانه‌وه‌یه وا وه‌عدتان پی‌ته‌دری، بریاره تاویکی‌تر برۆنه‌ ناوی. بو‌کی؟
بو (أواب) بو‌هه‌ر که‌سی هه‌میشه‌ کاری ئەوه بی‌بگه‌ریته‌وه بزلا‌ی
خاوه‌نه‌که‌ی. نه‌گه‌ر غه‌فله‌تی، گونا‌هی، خه‌تایه‌کی لی‌روو نه‌دا، زوو
بگه‌ریته‌وه بزلا‌ی خاوه‌نه‌که‌ی و نه‌مینیته‌وه له‌سه‌ر غه‌فله‌ت و گونا‌ه،
(حفیظ) که‌سیک وا هه‌میشه‌ خو‌ی نه‌پاریزی له‌وه‌ی به‌رینگای ترا بروا
گومرا بی‌ت و هاو‌ری شه‌یتان و شه‌یتانه‌کان بی..

﴿ مَنْ خَشِيَ الرَّحْمَانََ بِالْغَيْبِ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُنِيبٍ ﴾ : که‌سی وا پیش له‌وهی عه‌زاب بی‌نیی له‌خوای به‌ره‌حم ترساو ئی‌حساسی مه‌سئولیه‌تی کرد. ﴿ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُنِيبٍ ﴾ : به‌دلّیکه‌وه هات بۆ‌لای خوا که هم‌میشه گه‌راوه‌یه بۆ‌لای نه‌و، دلّیک وا هه‌ر جار تووشی غه‌فله‌ت و ئی‌نحراف و له‌ریی لادانی بوو بی، کاری نه‌وه بووه زوو بگه‌رپته‌وه بۆ‌لای خوا...

﴿ ادْخُلُوهَا بِسَلَامٍ ﴾ بی‌یان ده‌وتری : ناده‌ی برۆنه‌ناری، برۆنه‌ناو به‌هه‌شت به‌سه‌لامه‌تیه‌وه. دلّیا بن رزگارن له‌هه‌ر شتی ناخۆش بی، له‌هه‌ر به‌لاو ناهه‌ت و مو‌صیه‌تی.

﴿ ذَلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ ﴾ : نانه‌وه روژی هم‌میشه مانه‌وه‌یه، روژی‌که که چوونه‌ناو به‌هه‌شت ئیتر لئی نایه‌نه ده‌ره‌وه.

﴿ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ ﴾ : هه‌رچی به‌ك بیانه‌وی له‌ناو به‌هه‌شتا هه‌یه. چی داوا بکه‌ن له‌به‌هه‌شتا بۆ‌یان ناماده‌ ده‌کری. لای خو‌مانه‌وه زیاده‌یه کی‌شیان بۆ هه‌یه، شتیك زیاده‌وهی خو‌یان داوای نه‌که‌ن، یانی هه‌ندی له‌پادا‌شته‌که‌یان نه‌وه‌نده گه‌رنگ و گه‌وره‌یه که خو‌یان ری‌یان لئی ناکه‌وی و بی‌ریان نیه‌ داوای بکه‌ن.. ئه‌وه‌ش وه‌ك لی‌خۆش بوون و ری‌زیکی تایبه‌تی خوای گه‌وره که له‌هه‌موو نیعه‌ته‌کانی به‌هه‌شت گه‌وره‌تره.. ﴿ وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللَّهِ أَكْبَرُ ﴾.

که‌واته روون بووه‌وه ئی‌نسان داوی مردنی زیندوو ده‌بیته، روون بووه‌وه ئی‌نسان له‌ژیانی دونیادا وا له‌حاله‌تی تاکی‌کردنه‌وه‌داو پاشان

تووشی داد‌گایه‌ک نه‌بی و سه‌ره‌نجامی یا جه‌ه‌نه‌م ده‌بی‌ت یا به‌ه‌ه‌شت ..
 پاشان ده‌فه‌رموی : ته‌نها نه‌مه‌ نیه‌ بو‌ نه‌وانه‌ی که‌ له‌ رتی‌ به‌نده‌یی لایان
 دا، یا رتی‌ به‌نده‌یی‌یان‌ گرت، ته‌نها پادا‌شت و جه‌زای قیامت نیه‌،
 له‌دونیاشدا شتانی‌ک هه‌ن! نه‌فه‌رموی :

﴿ وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُمْ بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِي الْبِلَادِ هَلْ
 مِنْ مَّحِيصٍ ﴾ : پێش‌ له‌وان چه‌ندین‌ گه‌لو نه‌ته‌وه‌ی هاوزه‌مانمان
 له‌ناوبرد، خه‌لكانی‌ک که‌ له‌زه‌مه‌نی‌کا به‌یه‌که‌وه‌ نه‌ژیان، نه‌وانه
 له‌ده‌سه‌لاتی‌انا به‌هێزتر بوون، بۆیه‌ به‌ به‌لا و مو‌صیبه‌ت له‌به‌ینمان بردن ..
 نه‌خێر، له‌مان به‌ده‌سه‌لات تر بوون، نه‌وانه‌ روویان کرده‌ نه‌ملاونه‌ولاو
 نه‌م کون و نه‌و کون، به‌ نیازی ده‌رباز بوون، وتیان : خۆزگه‌ جی‌گایه‌ک
 هه‌بی لیه‌وه‌ فیرار که‌ین و ده‌رچین له‌ده‌ست نه‌م عه‌زابه‌ .. که‌وتنه
 هه‌ول و ته‌قه‌لای نه‌وه له‌ده‌ست عه‌زابه‌که‌ و له‌ده‌ست نابودی‌یه‌که‌
 ده‌رچن .. به‌لام پێیان نه‌کرا و گرفتار بوون و له‌ به‌ین چوون، که‌وا‌بوو
 له‌دونیاشدا تو‌له‌سه‌ندنه‌وه‌یه‌ک هه‌یه‌ له‌و که‌سانه‌ی له‌رتی‌ به‌نده‌یی
 لاده‌ده‌ن ..

﴿ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرٍ لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ
 شَهِيدٌ ﴾ : به‌راستی ناله‌وه‌دا که‌ تا نیستا باس کرا - هه‌رله‌سه‌ره‌تای
 سووره‌ته‌که‌وه‌ تا نیستا - بیرخسته‌نه‌وه‌یه‌ک هه‌یه‌ بو‌ که‌سێک که‌ دلێکی

بووبی، یا که سینک گویی دایی بهم باسه، له‌حالی‌کا که چه‌واسی بووبی،
هۆشی به‌لای قسه‌کانه‌وه بووبی.

ئه‌و به‌شه‌ی سووره‌ته‌که - که ده‌لیل و نیشانه بوو - ئه‌وه کاری به
دلّه‌وه هه‌یه، تا ئه‌وئ که فه‌رمووی: ﴿بَلْ هُمْ فِي لَبْسٍ مِنْ خَلْقٍ
جَدِيدٍ﴾ چهند نیشانه‌و به‌لگه‌یه‌ک باس کران بۆ ئه‌وه که خوا ئه‌توانی
نیشان زیندوو بکاته‌وه. ئانه‌وه شتی‌که دلی نیشان وه‌ری ده‌گری و
نیمانی بی‌ئه‌هیتی. له‌وه‌ولای سووره‌ته‌که باسی ئه‌وه‌ی کرد نیسانی
خه‌لق کرد، جا ئیتر نه‌زانئ چی به‌ دلّیا گوزهر نه‌کا، نیشان چاودیری
نه‌کری له‌لایه‌ن خوای گه‌وره‌وه، له‌لایه‌ن دوو مه‌نمور له‌مه‌لانیکه‌وه،
که‌سینک که گوی بدات به‌و قسانه‌و هۆشی به‌لایانه‌وه بیت، هۆشی
له‌لای تر نه‌بی، چه‌واسی جه‌م بی، ئانه‌وانه به‌سن بۆی، بیخه‌نه‌وه بیری
که مه‌سئوله‌و، قیامه‌تیک هه‌یه‌و، ئه‌بی خۆی ناماده بکا بۆ ئه‌و رۆژه‌..

به‌و جوّره‌ روون بووه‌وه زیندوو بوونه‌وه‌ی دوای مردن راست و
دروسته، ئه‌وانه‌ی نیمانیان بی بی سهره‌نجامیان خوشبه‌ختی‌یه، ئه‌وانه‌ش
باوه‌ریان بی نه‌بی سهره‌نجامیان به‌دبه‌ختی‌یه..

﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا
مِنْ لُغُوبٍ﴾ جا نیستا وه‌لامی ئه‌وانه ئه‌داته‌وه دوای ئه‌وه‌مه‌وو
روونکردنه‌وه‌یه ههر باوه‌ریان نه‌وه ئینکاری نه‌که‌ن. ئه‌فه‌رموئ: ئیمه
ناسمانه‌کان و زه‌وی و ههرچی‌یه‌ک له‌به‌ینیاندا‌یه، له‌شه‌ش رۆژ‌گبارا

دروستمان كردن، لە شەش زەمانا، كە زۆر تولانى بوون، جا
 ھەركاميان خوای گەورە ناوی ئەنێ روژنێك (روژی خوا وەك روژی
 نیمە نیە)، ئەفەرموی : ئەمانەمان دروست كردن لەشەش روژگارا،
 ھیچ ماندوو بوونێك تووشمان نەهات.. دەی كەسێ ناوھا دەسەلاتیكی
 بی، ناسمانەكان و زەوی و نیوانیان دروست بكاو تووشی كەمترین
 ماندوو بوونیش نەبی، دیارە زۆر سادە نەتوانی نینسان جاریكی تر زیندوو
 بكاتەوه. كەوابوو برویانووەكانیان بی جی یە، دەی كەواتە ﴿فَاصْبِرْ عَلٰی
 مَا يَقُولُونَ﴾ : صەبر بكە - ئەی محمد - لەسەر ئەو قسانەى كە
 دەیکەن. صەبر بكەو نارەحەت مەبە. خۆت خەریك مەكە بە
 بیر كردنەوه لەو مەسەلە یە. خەریكی شتی تر بە. خەریكی
 جیبە جیكردنی ئەركی خۆت بە.. دواى ئەو ئەمەت بەیان كرد، حەقت
 روژن كردهوه، نیت مەسئولیت لەسەر شانی تو نەماوه، تو نیت
 لیتسراو نیت. دواى ئەو خەریكی كاری خۆت بە.

﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ. وَمِنَ اللَّيْلِ
 فَسَبِّحْهُ وَأَدْبَارَ السُّجُودِ﴾ : لەو كاتانە نیتا بەیان ئەكرین تو (تەسبیح) و
 (حمد) بكە، تەسبیح بكە یانی : ئەو شتانەى نابەجین و نادروستن و
 خراپن لەوانە دەرچۆ (لە بیرو خراپ، لە قسەى خراپ، لە
 كردهوى خراپ). (حمد) یش بكە یانی : ئەو شتانەى باشن (لە بیرو
 چاك، لە قسەى چاك، لە كردهوى چاك) ئەنجام بدە.. بەمە بە زمانى

حال به‌یانت کردوو که خاوه‌نه‌که‌ت پاک و بی‌عه‌یه. بویه تو له‌به‌ران‌به‌ر
 نه‌وه‌وه ناوه‌ها حاله‌تینک نیه که قسه‌ی خراب یا بیری خراب یا
 کرده‌وی خراپت بیی.. تویه‌ک که مه‌خلوقی نه‌وی نه‌توانی باش بی،
 به‌جوژی دروستی کردووی نه‌توانی باش بی، بویه به‌ره‌و باشه
 نه‌روی.. کاتی کرده‌وی باش، یا قسه‌ی باش، یا فیکرینکی باش نه‌نجام
 نه‌ده‌ی، نه‌وه قه‌درزانی له‌خاوه‌نه‌که‌ی خوت نه‌که‌یت، چونکه
 خاوه‌نه‌که‌ت باشه که توی موه‌فه‌ق کردوو بۆ نه‌وه‌ی به‌و جوړه بی.

ته‌سیح و حه‌مدی خاوه‌نه‌که‌ت بکه له‌م کاتانه‌دا : پیش له‌وه خور
 هه‌لین، له‌نویژی به‌یانیدا. هه‌روه‌ها پیش له‌ روژناوا بوون ، له‌نویژی
 نیوه‌روو عه‌سردا. هه‌روه‌ها به‌شینک یا چهند کاتینک له‌شه‌ویش،
 ته‌سیحی بکه، له‌و شته ناله‌بارانه دوور بکه‌وه‌ره‌وه، له‌ نویژی
 مه‌غریب، له‌ نویژی عیشادا، له‌غه‌یری نه‌و کاته‌شا. (که‌سانی بیان‌ه‌وی)
 جگه له‌و نویژانه بکه‌ن ، نه‌توانن نویژی تر بکه‌ن که پیی نه‌وتری شه‌و
 نویژ، یا نویژی وه‌تر، یا ته‌ه‌جوود، ناوی زوری هه‌ن به‌لام یه‌ک شت
 که‌له‌یه‌ک رکات تا یازده رکات نه‌ین، نه‌کری پیش خه‌وتن بکری،
 نه‌کری له‌نیوه‌شه‌وا بی، نه‌کری له‌ئاخری شه‌وه‌وه بی، له‌وه‌ختی
 سه‌ه‌رو پارشیو کردن) ۱۵. ﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَأَدْبَارَ السُّجُودِ﴾
 هه‌روه‌ها دوای سه‌جده بردن بۆ خوی گه‌وره، ئاخ‌ر نویژو سه‌جده
 بردن له‌ نیوه‌روو ده‌ست بی ده‌کات.. نویژی نیوه‌روو، نویژی عه‌سر،

نوژی مه غریب، نوژی عیسا، نوژی وهتر، نهوه پینج دانیهه.. نوژی بهیانی نهوه شمش، که خور ههلات نیتر وهختی سجود نهماوه، وهختی که سب و کاره.. ﴿أَذْبَارَ السُّجُودِ﴾ به دوی نوژه کاندای که وهختی که سب و کاره، وهختی خور ههلدی، لهویش ههتر تهسبیج بکه، به فیکریک، به قسهیهک، به کرده وهیهک، بکه وه بیری نهوهی نهی تو لهوهی وا نادروسه و ناله باره ههلبی و رابکهی، بچی به ره وه نهوهی چاکه و، وه زعی خوت بگوری، نه گهر وای لهوه زعینکا که پهسهند نیه.. خو نه گهر به زمانیش ته عبیری لی بکه ته وهه و بلیی (سبحان الله) باشتره.

﴿وَاسْتَمِعْ يَوْمَ يُنَادِ الْمُنَادِي مِنْ مَكَانٍ قَرِيبٍ. يَوْمَ يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ ذَلِكَ يَوْمَ الْخُرُوجِ. إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَإِلَيْنَا الْمَصِيرُ. يَوْمَ تَشَقُّقُ الْأَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًا ذَلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا يَسِيرٌ. نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ. فَذَكَرْ بِالْقُرْآنِ مَنْ يَخَافُ وَعِيدِ﴾

۱ - واته: چاک گوی بگه لهو روزه دا جارده له شونیککی نیریکه وه هاوار ده کا. نهو روزهی ناله گه وره که به راستی ده بیستن نهوه روزهی هاتسه ده وه وهیه. به راستی نیمه زیندوو ده که بینهوه و ده مرتین و چاره نوس بولای نیمه یه. روزهی زهوی به پهل بویان شوق و بهق ده بی. نهو گرد کرد نهوه یه بو نیمه ناسانه. نیمه به ناگاترین ده رهق بهوهی که ده بیلین، تو به سه رباندا زور زال نیت تو به فورسان یادی نهوانه بجه ره که له هه ره شهی من ده ترسن.

(واتای نهم چهند نابه تهی په ره گراف له لایه ن ناماده کاره وه کراوه له مشرینه کانی ماموستادا واتا نه کرابون). (ده زنگای به ره هم).

به‌شیک له ته‌فسیری سوره‌تی (الحاقه)

شتیکی تریش ماوه باسی بکری له‌وانه‌ی که له قیامه‌تا روو دده‌ن، هه‌ندیکی له‌کاتی بانگ کردنی خه‌لک بو دادگا نه‌بی، هه‌ندیکیشی نه‌و شتانه‌ن که له به‌هه‌شت و جه‌هه‌ننه‌ما روو نه‌ده‌ن.

له سوره‌تی (الحاقه) دا دوا‌ی باسی نه‌وه که فوو ده‌کری به شه‌پورا نه‌فه‌رموی : که‌زو کی‌وه‌کان له‌گه‌ل زه‌ویدا هه‌لئه‌گیرین و، به‌توندی نه‌کو‌ترین به‌سه‌ر یه‌کدا، به‌جو‌ریک له‌ت‌وپه‌ت نه‌بن زه‌وی سافو سارا نه‌بیته‌وه، ناسمان له‌ت‌وپه‌ت نه‌بی و، له‌و مه‌حکه‌می‌یه‌که هه‌یه‌تی ده‌ره‌چی و شلو سست نه‌بی، به‌جو‌ریک فریشته‌کان نی‌ز وه‌ک له‌وه‌و پیش نین که‌له‌و جینگایه‌ی خو‌یانا هه‌یان بوو بوه‌ستن، له‌و کاته‌وه مه‌جورن له‌گۆشه‌و که‌ناری ناسماندا راوه‌ستن.. دوا‌ی باسی نه‌وه نه‌کا که له‌ دادگای خو‌ادا- له‌ دوا‌ر‌وژ‌دا- نمایش (نیستیره‌راز) ی عه‌سکه‌ری نه‌نجام نه‌دری له‌ ح‌زوری خو‌ای گه‌وره‌دا، به‌نده‌کانی ری‌ژه نه‌ده‌ن و نه‌یان بین، چاک و خراب نه‌که‌ویته به‌رچاوی، هه‌چ شتیک لی شاراوه‌ نابیت. هه‌روه‌ک چۆن باوه له‌ سه‌رباز‌گه‌کاندا فه‌رمانده‌ی گه‌وره نه‌چیته سه‌ر جینگایه‌کی به‌رز(له‌ ئیراندا پنی ده‌لین (جایگاه)، سه‌ربازه‌کان ده‌سته ده‌سته به‌به‌رده‌میا نه‌رو‌ن، سه‌یری جه‌وجو‌لیان نه‌کا، نه‌گه‌ر ده‌سته‌یه‌کیش باش تی‌په‌ری نافه‌رینیان نه‌کات، ده‌سته‌یه‌ک خراب رو‌یشت سه‌رزه‌نشیان نه‌کا، له‌ قیامه‌تیشدا (جینگایه‌کی به‌رز) بو‌ خو‌ای

گه‌وره هه‌یه که عه‌رش و ته‌ختی فه‌رمانه‌ه‌وایی خۆبه‌تی، له‌و رۆژه‌دا جه‌لالو گه‌وره‌یی خ‌وای (متع‌ال) ده‌رنه‌که‌وی. نه‌و ته‌خت و عه‌رشه‌ وه‌ك ته‌ختی تر نه‌. ناخه‌ر ته‌ختی ع‌ادی چ‌وار پی هه‌لی نه‌گری، چ‌وار پی به‌سه‌ بو نه‌وی ته‌ختی فه‌رمانه‌ه‌وایی هه‌لگری، فه‌رمانه‌ه‌وا به‌سه‌ریه‌وه دانیشی.. به‌لام وه‌ختی فه‌رمانه‌ه‌وا که زۆر به‌هه‌بسه‌ت و سه‌نگین بوو ئیتر چ‌وار پیچکه‌ به‌س نی‌یه، نه‌بی دوو به‌رانبه‌ر بیته‌وه، نه‌بی هه‌شت پایه‌ هه‌لیگری. جا خ‌وای گه‌وره‌ زۆریك له‌ ده‌سه‌لات و (عه‌زه‌مه‌ت و ق‌ودره‌ت)ی خ‌وی تا ئیستا نیشان نه‌داوه‌ و نه‌ی نواند‌وه‌وه، نه‌و رۆژه‌ نیشانی نه‌دا. ﴿وَالْمَلِكُ عَلَىٰ أَرْجَائِهَا وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةَ﴾ : عه‌رشی خ‌اوه‌نه‌که‌ت به‌سه‌ریانه‌وه هه‌شت هه‌لی نه‌گرن. جا ئیتر خ‌وی نه‌زانی هه‌شت چی هه‌لی نه‌گرن، نه‌و به‌شهی کارمان پیوه‌ی نی‌یه، نه‌وه‌نده‌ بزاین که له‌و رۆژه‌دا جه‌وریکی تر خ‌وای موته‌عال خ‌وی ده‌رنه‌خا، عه‌زه‌مه‌ت و گه‌وره‌یی خ‌وا جه‌وریکی تر ده‌رنه‌که‌وی.

دیاره‌ مه‌به‌ست نه‌وه‌ نه‌یه که خ‌وا وه‌ك فه‌رمانه‌ه‌وا به‌شهری، یا وه‌ك هه‌ر مه‌خلوقیک لاشه‌ی ناوای هه‌بیته‌. مه‌به‌ست نه‌وه‌ نه‌یه سه‌نگینه‌که‌ی سه‌نگینه‌کی م‌ادی بیته‌، وه‌ك سه‌نگینی لاشه‌ی به‌شهریک بیته‌. مه‌به‌ست نه‌وه‌یه گه‌وره‌یه‌که‌ی وا ده‌رنه‌که‌وی، له‌و رۆژه‌دا وا نه‌نویتی وه‌ك نه‌وه‌ی که شتیکی گه‌وره‌ بنری به‌سه‌ر ته‌ختیکه‌وه‌ و، چ‌وار پی نه‌توانی هه‌لی بگری، نه‌بی دوو به‌رانبه‌ر

بیت‌وه، جه‌لالو گه‌وره‌یی نه‌ویش له‌و رۆژه‌دا دوو به‌رابهر
ده‌رنه‌که‌وی، تا فه‌رمان‌په‌وایی و خاوه‌ن بوونه‌که‌ی زۆرتر ده‌رکه‌وی..

﴿يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَىٰ مِنْكُمْ خَافِيَةٌ﴾ : نه‌و رۆژه له‌ه‌زوری
خوا‌ی گه‌وره‌دا نیستی‌عرازتان بی‌ده‌کری و نما‌یش نه‌کری. جا ئیتر هه‌موو
شیتیک له‌وانه‌ی شاراوه‌ن له‌و رۆژه‌دا لاتان ناشکرا نه‌بن.. به‌پێچه‌وانه‌ی
نه‌و نما‌یشانه‌ی که له‌ دونیادا بو فه‌رمان‌په‌وایی به‌شهری نه‌نجام نه‌درین،
که هه‌ر دیمه‌نی ده‌روه و رواله‌ته‌کان نه‌بینن. خاوه‌نی عه‌رش‌ی
فه‌رمان‌په‌وایی جیهان (خوا‌ی گه‌وره) هه‌موو شاراوه‌کان نه‌بینن، هه‌یچیک
لێ ون نایی. جا که خه‌لکه‌که له‌ خۆن‌اندنه‌که بوونه‌وه به‌ پێی نه‌و
سه‌یر کردنه‌ی که کردوویه‌تی نه‌یانکات به‌ دوو ده‌سته‌وه :

﴿فَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَيَقُولُ هَٰؤُلَاءِ أَقْرَبُوا كِتَابِي. إِنِّي ظَنَنْتُ
أَنِّي مُلَاقٍ حَسَابِي﴾ : نه‌و که‌سه‌ی کتیبه‌که‌ی، (نامه‌ی کرده‌وه‌کانی)،
مه‌له‌فه‌که‌ی، به‌ده‌ستی راستی‌یه‌وه بدری، نه‌وه له‌وپه‌ری خۆشیدا
به‌ده‌نگی به‌رز بانگ نه‌کاته نه‌ملاونه‌ولای و ر‌وو نه‌کاته هاورپ‌یکانی و
موسولمانه‌کانی ترو نه‌لتی : ها! بگرن، نامه‌که‌م (مه‌له‌فه‌که‌م) بخویننه‌وه.
ئه‌مه نه‌لتی، له‌به‌رئه‌وه که شیتیکی تیا نیه پێی خۆش نه‌بی خه‌لک پێی
بزانی.. چونکه یا له‌ موسولمانانی ده‌سته یه‌که‌مه - له (سابقین) - که
گوناه‌ی گه‌وره‌و کرداری ناپه‌سه‌ندو خراپی نه‌نجام نه‌داوه.. یا له
موسولمانانی ده‌سته‌ی دووه‌مه - له (أصحاب الیمین) ه - له‌وانه‌ی

نه‌گه‌ر جار‌جار شتی‌ک له‌و گونا‌هان‌ه‌ی نه‌نجام داوه، زوو ته‌وبه‌ی کردوو‌و گه‌راوه‌ته‌وه، چونکه نی‌مانی دامه‌زراوله دلیدا بووه، هه‌روه‌ک له پیشه‌وه به‌یا‌مان کرد. جا له‌به‌رئه‌وه به‌و په‌ری شانازی و سه‌ره‌زی‌یه‌وه، بی‌نه‌وه‌ی تو‌زینک ترس له دل‌یا بی که شتی‌کی نه‌شی‌او له‌ناو کارنامه‌که‌یدا بی‌ت و خه‌لک بی بزانه‌و ئاب‌روی بجی، ده‌نگ به‌رز نه‌کاته‌وو بانگ نه‌کاته‌و هاو‌ری‌کانی و ده‌ورو به‌ره‌که‌ی : وهرن، نامه‌ی کرده‌وه‌کام بخو‌ینه‌وه، نا‌خر من حال‌ی بوو بووم، نه‌و نه‌تی‌جه‌یه‌م گرت‌بوو که به‌م جو‌ره نه‌گه‌م به‌ حساب و کتابی خو‌م. نه‌وه‌م زانی بوو روژی دینه‌ پیشه‌وه که حسابم له‌گه‌ل نه‌کریت، مو‌حاکمه‌ نه‌کریم، هه‌ر له‌سه‌ر نه‌س‌اسی کرده‌وه‌ی خو‌م پادا‌شتم بی‌نه‌دری‌ته‌وه، بویه خو‌م ناماده کرد‌بوو بو نه‌م روژه، بویه نی‌ستا رووم هه‌یه که په‌روه‌نده‌که‌م (مه‌له‌فه‌که‌م) پیشانی نه‌م و نه‌و بده‌م.

﴿فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ. فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ. قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ﴾ : جا نی‌تر نه‌وه‌ی که ناوایه له ژیا‌نی‌کدا‌یه نه‌وه‌نده له ژیا‌نه‌که‌ی رازی‌یه که ژیا‌نه‌که‌یش له خو‌ی رازی‌یه!! ژیا‌نه‌که‌ش له‌خو‌ی رازی‌یه چونکه ساحیه‌که‌ی زور لی رازی‌یه. له‌با‌خیکی پر‌گه‌لاو لقو په‌لدا، له جینه‌کی بلندا، له با‌خیکی به‌رزا، که له عه‌ینی نه‌وه‌دا دره‌خته‌کانی به‌رزن و جی‌گا‌که‌ی به‌رزه، میوه‌و به‌ره‌مه‌کانی - که وه‌ختی چینیان

گه‌یشتوه- زور نزم و له‌بهرده‌ستدان، به‌جوریک ئینسان هیچ تووشی ماندویه‌تی ناییت بۆ لیکردنه‌وه‌ی به‌ره‌م و میوه‌کان..

﴿كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ﴾ : جا پیمان نه‌وتری : بخۆن و بخۆنه‌وه، له‌بهری نه‌و کرداره باشانه‌ی له‌وه و پیش، له‌روژانی رابردوودا نه‌نجامتان داوه.

﴿وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِشِمَالِهِ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُوتَ كِتَابِي. وَلَمْ أَدْر مَا حِسَابِي. يَا لَيْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِيَةَ. مَا أُغْنِي عَنِّي مَالِي. هَلْكَ عَنِّي سُلْطَانِيَّةٌ﴾ : به‌لام نه‌وه‌ی مه‌له‌فه‌که‌ی نه‌دری به‌ده‌ستی چه‌یه‌وه نه‌تی : نای! خۆزگه‌ کتابه‌که‌م (کارنامه‌که‌م) نه‌ه‌درا پیم.. به‌ده‌نگینکی پر له‌حه‌سه‌رت و ماندوویه‌تی، به‌ه‌ناسه‌ هه‌لکیشه‌نه‌وه، نه‌تی: ناخ! خۆزگه‌ هه‌ر نه‌م نه‌زانی حیسام چه‌وه موحا‌که‌مه‌م چه‌وه چۆن حیسام له‌گه‌ل نه‌کری و کرداره‌کانم چۆن هه‌لنه‌ژمیرین. ناخ خۆزگه‌ نه‌و مردنه‌ی وا تووشم هات کاری منی یه‌ک سه‌ره‌ به‌کردایه‌ته‌وه، ئیتر هه‌ر زیندوو نه‌ه‌بومه‌وه، با نائهم روژه‌م نه‌دیايه. خو سامان و ماله‌که‌م هیچ که‌لکیکی پینه‌دام، له‌که‌مه‌ترین سزاو ده‌ردی سه‌ری رزگاری نه‌کردم. خو ده‌سه‌لاته‌که‌م هه‌ر لیم ون بووه‌و له‌ناوچووه، هیچی نه‌گه‌یشتوته‌فریام.

جا له‌لایه‌ن خوای گه‌وره‌وه‌ فرمان ده‌رنه‌چی و نه‌فه‌رموی :

﴿خُذُوهُ فَعَلُوهُ. ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوهُ. ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ﴾ : به فرمانیکی پر له هه بیته و تور هی، فرمان نه دا که : (بیگرن، پاشان کۆت و زنجیر بکه نه ملی، دهستی له گه ل ملی بهیه که وه بیهستن. جا به و ناگره تیزو زور سهخته که هه لگیر ساوه بیسوتینن، بیخه نه ناوی با گرفتاری بی. جا له نیو زنجیریکا - که حه فتا زیراع دریزه - بیهستنه وه، باله کاتی سزاداندا نه توانی بجولیتنه وه).
 بۆ؟! چی کردوو؟! ناخر له بهرته وهی که :

﴿إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ. وَلَا يَحْضُ عَلَىٰ طَعَامِ الْمَسْكِينِ﴾ :
 له بهرته وه نیمانی به خوای گه وره و به عهزه مهت نه بو وه، ته سلیمی نه وه نه بو بوو که خوا فرمانه وایه تی و تاکه فه ریادره سیه تی و نه بی له ژیا نا هه رته و پشت و په نای بی. گونا هی دو وه می نه وه بوو نه ک خوی خوارده مه نیه کی نه نه دا به گه دایه ک، به فه قیریک، ته شویقی خه لکیشی نه نه کرد، خه لکیشی هان نه نه دا له سه ر نه و کاره، ته نانه ت پنی خوش نه بوو خه لکیش نه و کاره بکه ن، نه وه ره فتی بوو له گه ل خوا، نه وه ش کاری بوو له گه ل به نده کانی خوا، که و ابو نه بی له سزای نه وانه دا ههروه ک نانه وانه بجه ژیتنه وه، سزا که چی به؟! :

﴿فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هَاهُنَا حَمِيمٌ﴾ : نیتر نیمرؤ لی ره دوست و مو دافعیکی نه، که بۆی گهرم بیته و دیفاعی لی بکا.

﴿وَلَا طَعَامَ إِلَّا مِنْ غَسْلِينَ. لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخَاطِئُونَ﴾ : نيمرۆ هيچ خۆراکيکی نيه مه گهر شتیک له (غسلين)، ئەو خۆراکەى که لهو درهختهيه و له جيى ترا قورنان ناوى ئەنى (عيرضه) يان (زقوم)، چونکه له جييانى تر فەرمويه تى غهبرى (زقوم) و (ضريع) خۆراکى ترى نيه.. ليرەش نەفەرموى : غهبرى (غسلين)ى نيه. ئەو دەرى ئەخا هەموويان يەك شتن، درهخته که ناوى (زقوم)ە، (عيرضه)يشە چونکه درکى تيزى پيوهيه، کاتى بدات له گوانى وشزو شتى و له کاتى لهو هەريانا لەت و پەتى ئەکا بەيه کا، خۆراکە کەش که لىي ئەکريته و هو ئەخورى (غسلين)ە، رەنگە له بەر ئەو ئەو ناوهى لى نرابى که کاتى ئەيخۆن هەموو دەروونيان دانەشۆرى و دايشە مالى بەيه کا!! تەنها ئەو کەسانە ئەيخۆن که به عەمدى له رينگەى بەندايەتى خواى گەوره لايان داوه و نيمانيان پىي نەبووه، بريان بەلای فەقير و هەزاره وه نەبووه.

به کورتى ئەهلى بەهەشت له دوو عەيب که له ژيانى دونيايدا هەن دوورن، يە کەم : ئەوهى که هيچ خەفەتيان نيه.. دووهم : ئەوهى که هيچ ترسيان نيه. خەفەتيان نيه چونکه هەر ناواتى بخوازن ديتە دى ، خەفەتیش له بەر ئەو ئەخورتت که ئينسان ناواتيکی بىي نەهاتيته دى.

﴿لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاؤُونَ﴾ : هەرچى يان دەوى لەو جييه دا هەيه، هەرچيه کيشيان پى ئەدرى بۆ هەميشه له دەستيانا ئەميينتەوه و لىيان ناسە ندرتەوه، که وابوو (ترس)يشيان نيه چونکه ترس له بەر ئەوهيه که

ئینسان ئەو خورپەییە بکەوێتە دەرونیەو، که شتیک لەوانەیی هەبێتی لە دەستی بچێ. ﴿خالدین﴾ : ئەوان بۆ هەمیشە لەوێ ئەمێننەو، نەترسو نەخەفەت - ئەو دوو عەیبەیی که ژبانی دویایی کهسێ تال ئەکەن که (مؤمن) نەبێ - لەوێ باسی نە.

بەلام جەهەننەمی مەسکەن دیارە که جەهەننەمەو، هەر نەفەریکیش ژوریکێ بۆ دروست نەکری لە ناگر، وەك ئەو جیگە تەلەفونانە کە لەسەر جادە هەن. ﴿إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّؤَصَّدَةٌ﴾ : دۆزەخ لەسەریان داخراوە و دەرگایشی نە. لەهەمولاوە مەحکەم کراوە تا رێی دەرچوون نەبێت. بۆ ئەوەش که رێی دەرچوون بە هیچ جۆر نەبێ، لە سوچەکانیا بە ستون و کۆلەکەیی مەحکەم توندوتۆڵ کراوە، تا هەرگیز کەلینیکێ تی نەکەوێ و جیگای دەرچوون و هەلاتن نەبێ. ئەو مەسکەن و جی نیشتهنی.

بۆ پۆشاکیش ئەفەرموی ﴿سَرَّابِلُهُمْ مِّنْ قَطْرَانَ﴾ : کراسێ نەیکەنە بەریان لە (قطران)ە، که مادەییەکی رەشە بۆ ئەزبەت کردنیان، رەنگی رەش نەعصابی ئینسان تیک ئەدات، نەگەر زۆر چاوی لێ بیت. ئەو کراسە، بۆگەنە. چەورە. ناگر ئەکیشی. دیارە وەك قیریش نەتوێتەو بە دەنیاندا. ئەوەش پۆشاک!! خۆراکیش ئەو بوو که باسما ن کرد: (غسلین، ضریع، زقوم).

بۆ ناوو هەر جوړه خواردنه و هیه کی تریش نه فرموی : ناویکی زور
 داخی گهرم که کاتی نه بخونه وه رېخوله و هه موو ناوسکیان له ت و په ت
 نه بی ﴿فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ﴾ : ناوسکیان هه موو پارچه پارچه نه کات. دواى
 نه وهش نه فرموی : به ته مای نه وه مه بن روژی نازارتان سوک کری،
 روژی له سهرتان هه لگړی، نه گهر قه رار بی شتیکنان بۆ زیاد کهین
 عه زابه و هیچی تر: ﴿فَذُوقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا﴾.

به شیك له ته فسیری سورهی (الواقعة)

له سورهی (واقعه) دا باسی نه و که سانه ده کات که ده عوه تی دینیان
 بی گه شتووه و، دینیان بۆ روشن بوته وه، نه یان کات به سی به شه وه،
 هەر به شیکیان باسی جهزایه کی تایه تیان بۆ نه کات.. له سهره تا وه
 باسی نه وه نه کا : رووداوی قیامت نه وه نده سه نگین و قورسه که زهوی
 و که ژو کیوه کانی بی تیک نه چی و وردوخاش نه بن به یه کا.. وه که له
 جیگای تر دا نه فرموی : ﴿ثَقُلْتَ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ : نه وه نده
 سه نگینه، ناسمانه کان و زهوی هه مووی تیک نه دا به سهره به کدا..

له سهره تای سورهی واقعه دا نه فرموی:

﴿إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ. لَيْسَ لَوْقَعَتِهَا كَاذِبَةٌ. خَافِضَةٌ رَافِعَةٌ. إِذَا رُجَّتِ
 الْأَرْضُ رَجًا. وَبُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًا. فَكَانَتْ هَبَاءً مُنْبَثًا﴾ : نینسان ته نها
 نه وهی نه که ویته بیر، چ رووداوی له وه گه وره تره که هه موو جیهانی بی

تیک نه‌چی و نه‌شیوی به‌سهریه‌کا؟ کاتی که رووداوه‌که رووی دا، نیر
 کهس ناتوانی بلتی رووی نه‌داوه. نهو روزه وه‌که نه‌مرو نیه که خه‌لکی
 ده‌میان هه‌راش بیت و بتوانن بلتین : نا، رووی نه‌داوه. وا روو نه‌دا که
 جی‌گه‌ی نینکار نیه. رووداویک که سهری هه‌ندی نه‌وی نه‌کاو
 هه‌ندیکی تر بلتد، نه‌وانه‌ی وا ملکه‌چییان هه‌بوو بو‌خواه‌نه‌که‌ی
 خویان و، سهری به‌نده‌ی یان بو‌ی دانه‌واندبوو، نهو رووداوه به‌رزیان
 نه‌کاته‌وه، نه‌وانه‌ش وا سهرکه‌شی و ناهه‌رمانیان نه‌کرد، سهریان
 هه‌لدابوو، خویان بانتر گرتبوو له‌وه‌ی که فه‌رمانه‌رداری بکه‌ن، نهو
 رووداوه نزمیان نه‌کاته‌وه.

کاتی نهو رووداوه رووی داو، زه‌وی ته‌کانی پی‌درا، کاتی
 که‌ژو کیوه‌کان وردوخاش کران به‌یه‌کاو وه‌که توژی پڑویان لی‌هات،
 وه‌که نه‌وه‌ی نه‌سله‌ن که‌ژو کیویک وجودی نه‌بووه، ناله‌و روزه‌ده‌۱۵ - نیوه
 نه‌ی نه‌وانه‌ی که حه‌قتان بو‌روون کراوه‌ته‌وه‌و ریگای به‌نده‌ییتان بو‌
 روون کراوه‌ته‌وه‌! - به‌ش به‌ش نه‌بن و ده‌سته ده‌سته نه‌کرینه‌وه.. چون؟

﴿وَكُنْتُمْ أَزْوَاجًا ثَلَاثَةً﴾ نهو روزه نه‌بن به‌سی ده‌سته‌وه :

﴿وَأَصْحَابُ الْيَمِينِ. مَا أَصْحَابُ الْيَمِينِ﴾ : نه‌وانه‌ی نه‌هلی یومن و

خوشه‌ختی و سه‌عاده‌ت و به‌ختیارین، چین نه‌وانه‌؟ وه‌سفیان نا‌کری!

مه‌گه‌ر هه‌ر له‌و کاته‌داو مه‌گه‌ر خوا بزانی که چین و چون؟!

﴿وَأَصْحَابُ الشَّمَالِ مَا أَصْحَابُ الشَّمَالِ﴾ : نه‌وانه‌ش وا نه‌هلی شومو به‌دبه‌ختی و دوور له به‌ختیارین، نه‌وانه‌ی که به‌دبه‌ختی داگیری کردوون، نه‌وانه‌ش چین؟ وه‌سفیان نا‌کری؟ مه‌گه‌ر له‌و کاته‌دا نینسان بزانی که چوئن و چ وه‌زعیه‌ت و حالیکیان هه‌یه. نه‌وه دوو ده‌سته. ده‌سته‌ی سییه‌میش نه‌مانه‌ن:

﴿وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ﴾ : نه‌وانه‌ش که پیش‌که‌وتوون له‌وی، پیش‌که‌سانی تر‌که‌وتوون بو جه‌زاو پا‌داشت، نه‌وانه‌ن وا له‌ دونه‌ادا پیش‌نه‌وانی تر‌که‌وتبوون، له‌هه‌ستان به‌ مه‌سئولیه‌ت و نه‌رکی به‌نده‌ییدا. هه‌ر‌که‌س له‌ دونه‌ادا پیش‌که‌سانی تر‌که‌وتبوو، له‌ویش هه‌روایه، پیش‌نه‌که‌وی و نه‌روا بو‌ناسته به‌رزه‌کان، بو‌جه‌زای باش‌رو گه‌وره‌تر.

﴿أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ﴾ : نانه‌وانه - ده‌سته‌ی سییم - نزیک‌کراوه‌کانن، نه‌وانه‌ن له‌باره‌گای خاوه‌نه‌که‌یان نزیک‌خراونه‌ته‌وه.

﴿فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ﴾ : له‌و باخه‌پوره‌پر دره‌خت و پر‌گه‌لاو په‌لانه‌دان که پر‌ن له‌نعیمه‌ت و خوشی و خوش به‌ختی.

﴿ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأُولَىٰ. وَقَلِيلٌ مِنَ الْآخِرِينَ﴾ : نه‌وانه‌ زوریان له‌نومه‌ته پیش‌وووه‌کانن - پیش‌له‌وکاته‌ی که قورنان ده‌ستی کردوو به‌هاتنه‌خواره‌وه - که‌میکیشیان له‌و نه‌ته‌وه و گه‌لانه‌ن که له‌دوای نه‌و نومه‌ته پیش‌ینه‌هاتوون. نه‌وانه‌ی له‌کاتی هاتنه‌خواری قورنانه‌وه تا قیامه‌ت نه‌بن. (سابق): که‌سیکه‌ نیمان له‌دلیا و دامه‌زرایه‌ی که جار‌جاریش

سستی رووی تی نه‌کاو تووشی گوناھیتی گه‌وره و کردارینکی زشت و ناپه‌سهند نه‌بی. نه‌وانه‌ی و نه‌وانه‌ی چونه‌ته پیشه‌وه له‌به‌نده‌ییدا، نه‌وانه‌ی نیمان دامه‌زراون، نیتر جیی نه‌وه نیه که جارینکیش هه‌وه‌س و ناره‌زوویان زالبی و شهیتان زال بی به‌سهریاندا و، وایان لی بکا تووشی گوناھیتی گه‌وره و کردارینکی ناپه‌سهند بین، نه‌وانه‌ی پیشکه‌وتوون و رویشتوون.. نه‌وانه‌ی که‌سانینکن کاتی که ده‌عوه‌ت کردن بو دین ده‌س بی نه‌کا، یه‌که‌م که‌سیکن دینه‌ی پیشه‌وه، پیش له‌ خه‌لکی تر ده‌س بی نه‌که‌نو، ری روشن نه‌که‌نه‌وه بو خه‌لکی ترو، رچه شکین.

نه‌وانه‌ش له‌وه‌دوا دین، به‌لام نیمانیان نه‌گاته نه‌و پله‌یه‌و، به‌جوری دانه‌مه‌زری که تووشی نه‌و گوناھ و کرداره ناپه‌سهندانه نابین، وه‌ک نه‌وان وان. به‌لام نه‌و ده‌سته‌که‌ی تر له (مؤمنین)، ده‌سته‌ی (وأصحابُ الیمین)، یا به‌تعبیرینکی تری قورنان (مقتصدین) میانه‌ره‌وه‌کان : نه‌وانه‌ی که‌سانینکن نیمانه‌کیان تا راده‌یه‌ک سستی و لاوازی تیدایه، که جار جارئی هه‌وه‌س زال نه‌بی به‌سهریاناو شهیتان توشی نه‌نجامدانی گوناھیتی له‌و گوناھه‌ی گه‌ورانه‌ی و کردارینک له‌و کرداره ناپه‌سهندانه‌یان نه‌کا، به‌لام به‌دوایدا زوو ته‌وبه نه‌که‌نو نه‌گه‌رینه‌وه.

(سابقین) نه‌وانه‌ن ده‌روونیان دلنیا، دامه‌زراون، نارامیان گرتووه، له‌ریگای به‌ندایه‌تیدا مه‌حکمه و جیگیرن. به‌لام (أصحاب‌ین‌می‌دا) -

دەستەى دووھەمى موسولمانەکان - کەسانىکن نەفسیان لە جوۆرى (لواىە)یە. نەفسى کە زۆر سەرزەنشتى خۆى ئەکا. چونکە جار جار تووشى گوناھ نەبى. جا زوو نەگەریتەوھو لۆمەى خۆى ئەکا، لە ناکامدا تەوبە ئەکا و نەچیتەوھو بۆ جىيەجىيکردنى ئەرکى بەندایەتى خۆى. جا نەوھى کە نەفەر موى: (سابقين)، زۆرىکیان لە نۆمەتە پىشووھکان و کەمىکیان لە دوایىھەکانیان، لەبەر نەوھىیە کە نۆمەتە پىشووھکان جەمعیەتیان کەم بووھ. بۆ ئوموونە نۆمەتى قەومى نوح (العليه) نەگەر - فەرز کەین - دوو ھەزار نەفەر بووین، دە نەفەر برواداریان تىابووین، ديارە دە نەفەر لەناو دوو ھەزاردا زۆرن... بەلام لەم سەردەمەدا کە نىمە ھەین بۆ ئوموونە نەگەر خەلکى چوار ھەزار ملیۆن نەفەر بنو، لەم ژمارەى نەگەر دە ھەزارىش (سابق) بن ھەر کەمن بە نىسبەت ئەو ژمارەىوھ، بۆیە (سابق) لە نۆمەتە دوایىیەکان کەمن.

جا بچىنەوھ سەرباسى پاداشتى ئەم دەستەى، دەستەى بەکەم لە

برواداران :

﴿عَلَى سُرُرٍ مَّوْضُونَةٍ﴾ : نىمانداران لەبەھەشتا - لەگەڵ نەوھ کە ھەرکەس بۆ خۆى مال و جىگا و باخى تايبەتى ھەبە - پارکى گشتيشيان ھەبە بۆ رابواردن کە تىايدا کو نەبنەوھ. لىرەدا باسى ئەو حالەتە ئەکا کە بەبەکەوھ کو نەبنەوھ. ﴿عَلَى سُرُرٍ مَّوْضُونَةٍ﴾ : دانىشتوون بەسەر

هندی سیستمه‌وه که به جوزینک چنراون له‌هر به‌شینکیا برینک دورو مرواری دانراوه، له‌زیو و شتانی‌تر ته‌ل دروستکراوه. جار‌جاریش یاقوت‌ومرواری‌وئه‌و شتانه‌ی تی‌خراوه که جوانی کردوو، جا به‌سه‌ر نه‌و ته‌ختانه‌وه دانیشتون و پالیان داوه‌ته‌وه.

﴿مَتَكِينٍ عَلَيْهَا مُتَقَابِلِينَ﴾ : پالیان داوه‌ته‌وه به‌سه‌ریانه‌وه و روویان کردو‌ته‌یه‌کتر. نه‌ک وه‌ک نه‌هلی رابواردنی دونیا که له به‌رنه‌وه‌ی دلیان پره له کینه نیسه‌ت به‌یه‌کتر، کاتی له مه‌جلیسی رابواردنا دانه‌نیشن به‌ته‌واوی پیمان خوش نیه روویان له‌یه‌کتر بی‌و خوشیان له‌یه‌کتر نایه‌ت. له‌وی کینه و رق و دوژمنایه‌تیه‌ک له‌به‌ینا نیه‌و هه‌موو یه‌کتریان خوش نه‌وی. له‌به‌رنه‌وه کاتی له‌و مه‌جلیسانه دانه‌نیشن روویان له‌یه‌کتره. جا نه‌وان دانیشتون، خویان زه‌هه‌ت ناده‌ن، خزمه‌تکار هه‌یه له‌به‌رده‌ستیانا نه‌گه‌ری :

﴿يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ. بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقَ وَكَأْسٍ مِّنْ مَّعِينٍ﴾ : منالانی که هه‌میشه هه‌ر منالن، خوی (متعال) وای بریار داوه هه‌میشه منال بن و هه‌روا بچینه‌وه، بو‌نه‌وه‌ی نه‌و بروادارانه که‌یف خوش بن له بینیان. جا نه‌گه‌ری به‌سه‌ریانداو خواردنه‌وه‌یان بو‌نه‌هین به‌پرداخو کوپ و سوراخی و پیاله‌ی پر، له‌شه‌راییک که هه‌میشه هه‌ر ره‌وانه‌و هه‌رگیز دوا‌یی نایه‌ت.

﴿لَا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا وَلَا يُرْفُونَ﴾ : نهوانه نه بلا وهيان بي نه گري -
 كه بيان بلين : دهی به سه هه لسن، برؤن، نيتر نه ما - نه خوار دنه وهو
 شهرا به كه شيان تهواو نه بين، تا کاتي خويان دليان پنهوهی بي نه لوهی
 دانه نيشن.

﴿وَفَاكِهَةً مِّمَّا يَتَخَيَّرُونَ﴾ : له گهل نهوهش ميوهيان بو ههيه،
 ميوهيه كه له کاتي خوشی و رابوار دنا نه خوري ، لهو جورانهی خويان
 هه لبيژن و بيان خوش بي، نه بهين نه يگين به سه ريانا. جا هه رکس
 هه رچی بي خوش بوو هه لي نه بژي و هه لي نه گري بو خوی.

﴿وَلَحْمِ طَيْرٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ﴾ : گوشتی په له وهه رانيش نامادهيه بويان،
 له هه ر کامهی خويان هه زيان لي بي، هه رچی هه زي لي بکهن داواي
 نه کهن و بويان حازر نه گري.

﴿وَحُورٍ عِينٍ. كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ﴾ : هاوسه راني چاو خري
 چاو جوان، كه ههروهه مرواري و دورنك له جيگايه كا پاريزراو بيت
 بو نهوهی توزو گهردو چلکي پنهوه نه نيشي، ناوهها پر له سه فاوپا کين
 و، نهوپهري خاوي تي و جواني يا ان ههيه.

﴿جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ : نهوانه پاداشتي نهو کرده وانهن له
 دونيادا نه نجاميان نه دا. جا له بهر نهوهی لهو جوره مه جليسانه دا که له
 دونيادا رينك نه خرين - مه جليسه کاني سه فاو رابوار دن - ، قسه
 و کرده وهی بي هودهی زور روو نه دا، قسه وتن بهيه كه و، لهيه كه

هه‌لچوون زۆر نه‌بی، ره‌نگه‌ لێره‌دا گومانێ ئه‌وه‌ بکری، که‌له‌ویش هه‌روا نه‌بی، هه‌ر قسه‌ی بی‌هوده‌ نه‌کری، کرداری ناپه‌سه‌ند نه‌نجام نه‌دری، له‌گه‌ڵ یه‌کتر شه‌رو داوایان نه‌بی! بو‌یه‌ نه‌فه‌رموی :

﴿لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْتِيًا. إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا﴾ : له‌وی -

نه‌ وته‌یه‌کی بی‌هوده‌و بی‌سه‌مه‌ر، نه‌ قسه‌ی خراب به‌یه‌کتر وتن و یه‌کتر به‌ گوناهاکار ژماردن - هه‌یچێک له‌وانه‌ نایسن، که‌س قسه‌یه‌کی ناخۆش له‌وی‌تر نایسی. جا نه‌گه‌ر سه‌رت سو‌رماوه‌ له‌مه‌، نه‌گه‌ر ناتوانی قبۆلی بکه‌ی له‌ئاوا دانیشتیکا که‌ پره‌ له‌و رابواردنانه‌، قسه‌یه‌ک له‌و قسانه‌ روونه‌دا هه‌ر زۆر زۆر به‌لاته‌وه‌ جیی سه‌ر سو‌رمانه‌ و نه‌ته‌وی حه‌قه‌ن بلیین که‌ شتی‌ک له‌وی روو نه‌دا، نه‌وه‌ ته‌نها یه‌ک شت هه‌یه‌ ناوی بنیین (لغو و چه‌ئالته‌)، ناوی بنیین قسه‌ی بی‌هوده‌، ناوی بنیین جوین به‌یه‌کتر دان، ته‌نها نه‌وه‌ هه‌یه‌ نه‌گه‌ر حازری قبۆلی بکه‌ی نه‌وه‌ ناو بنیین قسه‌ به‌یه‌ک وتن و جوین به‌یه‌کدان و قسه‌ی بی‌هوده‌ کردن، به‌لێ نه‌وه‌ش سه‌لام له‌یه‌کتر کردنه‌! دو‌عای سه‌لامه‌ت بو‌یه‌کتر کردن. ته‌نها نا نه‌وه‌یه‌ که‌ له‌یه‌کتری نه‌بیسن. نه‌وه‌ حالی (سابقین). با به‌جینه‌ باسی ده‌سته‌ی دو‌وه‌م :

﴿وَأَصْحَابُ الْيَمِينِ مَا أَصْحَابُ الْيَمِينِ﴾ : نه‌وانه‌ی نه‌هلی (یومن) و

به‌ختیاری و سه‌عاده‌ت و خۆش به‌ختین. چین نه‌وانه‌؟ چوزانی چ سه‌ره‌نجامو جه‌زایه‌کیان هه‌یه‌! جا ئیستا که‌ باسی سه‌ره‌نجامه‌کیان نه‌کا،

دەر نه که‌وئ پاداشتی نمان جوړه ژيانیکه له چه‌سني ژيانی نه‌هلی
ده‌شتو (بادیه) به. نه‌وه که‌ی تر ژيانی شارسټانی بوو. به‌وجودی باس
کرا. به‌لام نمان :

﴿فِي سِدْرٍ مَّخْضُودٍ وَطَلْحٍ مَّنْضُودٍ. وَظِلِّ مَمْدُودٍ. وَقَاقِئَةٍ كَثِيرَةٍ. لَّا
مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ. وَفُرْشٍ مَّرْفُوعَةٍ﴾ : نه‌وان (اصحاب اليمين) له‌ناو
نم شټانه‌دان : دره‌ختی (سدر) - نه‌و در که‌ی که لای خو‌مان په‌رژینی
لی دروست ده‌کړی - نه‌گه‌ر بهیلندر یته‌وه تا گه‌وره نه‌بیت، به‌ره‌مینیکی
هه‌یه وه‌ک گوټز، نه‌وه (سدر) ه. جا نه‌گه‌ر ه‌رواین - وه‌ک دره‌ختی
دو‌نیا - نینسان ناتوانی بروا به‌قه‌دیاو به‌ره‌مه‌که‌ی لی کاته‌وه‌و بیخوات
, چونکه پره له درک، مه‌گه‌ر له خواره‌وه به‌داری، به‌به‌ردی، به‌شتی،
به‌ره‌مه‌که‌ی دا‌ج‌خا. به‌لام نه‌و (سدر) انه‌ی له به‌ه‌شتا ه‌ن
در که‌کانیان لابراره، بو نه‌وه‌ی بتوانن به‌ره‌ختی بر و نه‌قه‌دیان و لیان
بخون. ه‌روه‌ها دره‌ختیکی تریش هه‌یه ناوی (طلح) ه، نه‌ویش چین
له‌سه‌ر چین میوه‌که‌ی دانراوه، بو نه‌وه‌ی بیخون. دره‌ختیکه له
عه‌ره‌بستانا نه‌رووی و سه‌مه‌ریکی تایه‌تی هه‌یه. جگه له‌وه نه‌وان وان له
سیبه‌ریکا که کیشی بی دراره‌و در ټز کراوه‌ته‌وه، به‌مه‌عنای نه‌وه وه‌ک
سیبه‌ری دره‌ختی دنیا نه‌ که له ده‌شتیکا بی، خوی ته‌نها جینگایه‌کی
که‌م دا‌گر کاو، نه‌گه‌ر نینسان له‌ژیریا چووه نه‌ولاره نیز سیبه‌ری
نه‌مینی.. له‌وی - له‌به‌ه‌شتا - ه‌تا بر و نه‌و بیان‌ه‌وی بگه‌رین

به‌ناو‌باخه‌که‌یانا هەر سیبهره، چونکه خۆری تیا نیه که نه‌زیه‌تیا ن بکات. وان له جینگایه‌کدا که ناو له به‌رزی یه‌وه نه‌رژتیری و، به‌تاف دیته خواره‌وه، جا نیتز یا هەر وه‌ک نه‌و تاف و تاف‌گانه‌ی که له که‌ژو کیوانی دونیادا ههن، یا به‌جۆریکی تر که خوا خۆی نه‌زانی چۆنه. جا میوه‌ی زۆری وایان هه‌یه که لیتی بخۆن و، نیستیفاده‌ی لی‌بکهن. هه‌روه‌ها وان له‌سه‌ر دۆشه‌که‌ی به‌رز که له جینگای به‌رزدا دانراون، بو‌خۆیان نیسراحت نه‌که‌ن و رانه‌بوین. جا که‌ناوی سیسته‌م و دۆشه‌ک برا، هاوسه‌ر نه‌که‌و‌یتته بیر، باسی حالی نه‌وانیش نه‌کاو روشنی نه‌کاته‌وه که هاوسه‌ران له‌وی نه‌و حاله‌یان نیه که نیستا له دونیادا هه‌یانه، نالو‌گۆرێک به‌سه‌ریانا هاتووه:

﴿إِنَّا أَنشَأْنَاهُنَّ إِنِشَاءً. فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَارًا. غُرُبًا أَثْرَابًا﴾ : نه‌فه‌رموی : به‌راستی سه‌رله‌نوێ جاریکی تر دروستمان کردونه‌ته‌وه، غه‌یری نه‌و دروست بوونه که یه‌که‌م جار بوویانه. هه‌میشه زیندوون و کردومانته‌وه به‌کچو، حاله‌تیکمان پی‌داون که که‌مه‌تر ژنی دونیایی هه‌یانه. ناخر ژنی دونیا نه‌گه‌ر زۆریش می‌رده‌که‌ی خوش بو، هه‌ول نه‌دا نه‌م خۆشویستنه‌ی ده‌رنه‌خا، و نه‌زانی نه‌گه‌ر ده‌ری بخا قه‌درو قیমে‌تی لای شووه‌که‌ی نامینی، به‌لام نه‌وان - هاوسه‌رانی به‌هه‌شت - (عرب‌ن)، نه‌و شتانه له‌لایان نامینی، هه‌رکام چه‌نی هاوسه‌ره‌که‌ی خۆی خوش نه‌وی، به‌و جۆره بو‌ی ده‌رنه‌به‌ری،

خۆشهویستی خۆی بۆی روۆشن نه کاتهوه. هه مووشیان هاوسالتن، له یهك
عومردان، بۆ نهوهی که کهس دلتی له خۆی دانهمیته، که هاوسهری
نهو عومری زیاتره و پیرتره لههی کهسیکی ترا!

﴿لَأَصْحَابِ الْيَمِينِ﴾ : نهوانهش بۆ (باصدا بینمیالا) ن. بۆ
موسولمانانی پله دووهمی بهههشت.

﴿ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ وَثَلَاثَةٌ مِنَ الْآخِرِينَ﴾ : نهوانهش زۆریکن له
نوممهته پیشوووهکانو، زۆریکیش له نوممهته دواییهکان. چونکه
موسولمانی پله دووهم بوون ئاسانه، له بهر نهوه زۆتر نهبن له
موسولمانانی دهرهجه یهك، دهرهجه یهك کهکان نهوانه بوون که ژمارهیان
کهتر بوو. سهبارت به دهستهی سییهمیش دهفرموی:

﴿وَأَصْحَابِ الشَّمَالِ مَا أَصْحَابِ الشَّمَالِ﴾ : نهوانهی که تاقمی
دهسه چهپن.. نهوانهی که نههلی شوومی و دووری له بهر کهت و
بهختیاری و خۆش بهختین! (ههروا کهلای خهلك باوه دهستی راست به
نیشانهی بهر کهت و خۆش بهختی نهزانو، دهستی چهپ به
پنچهوانهوه، به نیشانهی شوومی و دووری له بهر کهت نهزانن) چین
نهوانه؟ وهزعیان چونه؟ نهبن تووشی چی بن؟ چ سهرهنجامیکیان
نهبن؟! نهفرموی:

﴿فِي سَمُومٍ وَحَمِيمٍ. وَظِلٍّ مِّنْ يَحْمُومٍ. لَّا بَارِدٍ وَلَا كَرِيمٍ﴾ : نهوانه
وان لهناو بایه کدا ههچگار گهرمهو لییان نه داتو، بهو کونه وردانهی

پیستی به‌ده‌نیانا نه‌چیته ناوه‌وه و نه‌یان سوتیتی. هه‌روه‌ها له‌ناو ناوینکی زۆر داخو کولادوان. له‌ سیبه‌ریکدان، چ سیبه‌ریک؟ سیبه‌ریک که دوکه‌لیکی زۆر داخو زۆر ره‌شی هه‌یه، ره‌نگینکی جوانی نیه که له په‌نایا پشووویه‌ک بدری.. بو؟ بۆچی نه‌وه پاداشتیانه؟! ناخر له‌به‌ر نه‌وهی :

﴿إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُتْرَفِينَ﴾ : چونکه نه‌وان له‌وه‌وه پیش خو‌شگوزه‌ران بوون. (خو‌شگوزه‌رانی غه‌فلت نه‌وه‌یه که نینسان له نیعمه‌ت و نیماکاناتی خوا داویه‌تی، وا نیستیفاده‌ی لی نه‌کات که خۆی بی نیصلاخ بکا، خۆی بی بیا به‌ره‌وه که مال و ته‌واو بوون. بو نه‌وه نیستیفاده نه‌کات که مه‌سئولیه‌ت و نه‌رکی به‌ندایه‌تی خۆی نه‌نجام بدا، به‌لکو نه‌وه نیعمه‌ت و نیماکاناته خۆی بووبنه هه‌ده‌ف له‌لای و، هه‌میشه خه‌ریکی له‌زه‌ت بردن و راباردن بی..). به‌لتی له‌وه‌وه پیش له‌ دونیادا خو‌شگوزه‌ران بوون. جا که سیک که خو‌شگوزه‌ران و غافل بوو نیز تووشی هه‌رچی گوهرایی و له‌ری لادانه نه‌بی.. بۆیه :

﴿وَكَانُوا يُصِرُّونَ عَلَى الْحِنثِ الْعَظِيمِ﴾ : هه‌میشه سووربوون له‌سه‌ر نه‌نجامدانی گونا‌هه گه‌وره‌که، کام گونا‌هی گه‌وره؟ نه‌وه‌ی وا نیز له‌وه گونا‌هی گه‌وره‌تر نیه. به‌جۆری هه‌ر که وت گونا‌هه گه‌وره‌که، دیاره که چیه. گونا‌هی (شه‌ریک بو خوا قه‌راردان). نه‌وه که نینسان فه‌رمانه‌ه‌وایه‌کی ترو فه‌ریادره‌سینکی تر له‌ژیا‌نیا قبول بکا،

بلی بیان : به‌لی بی گومان پیشووان - نه‌وانه‌ی که له‌وه‌وپیش
 بوون و نه‌وانه‌ش به‌ دوایاندا دین - هه‌موویان کو‌کراوه‌ن، حه‌قه‌ن
 کۆنه‌کرینه‌وه بو‌ روژیکی تایه‌ت که دیاری کراوه، روژیکیه‌ زانراوه،
 هه‌موو له‌وه‌و روژه‌دا جه‌م نه‌کرینه‌وه. جا‌ دوای نه‌وه، نی‌وه - نه‌ی
 نه‌وانه‌ی که گومرا بوون و لاتان داوه له‌رینگای به‌نده‌ی خواو تووشی
 هاوه‌ل بریاردان بو‌ خوا بوون!، نه‌ی نه‌وانه‌ی که زیندوو‌بونه‌وی دوای
 مردن و مو‌حاکمه‌و مو‌حاسبه‌به‌ بدرۆ نه‌خه‌نه‌وه! - ناله‌و کاته‌دا نی‌وه
 نیشان هه‌ر نه‌وه‌یه له‌ دره‌ختیک بخۆن که ناوی (زقوم) ه. نه‌وه‌نده‌ی لی
 بخۆن تا سکتان پر که‌ن. جا‌ دوای نه‌وه له‌بهر گه‌رمای نه‌و خۆراکه‌تان
 ده‌س بکه‌ن به‌ناو خوارده‌نه‌وه، به‌لام چ ناوی؟ ناوی کولای زۆر داخ،
 که هه‌ر نه‌خۆنه‌وه و نه‌خۆنه‌وه به‌سه‌ریا. هه‌روه‌ک و شه‌رتیک که ده‌ردی
 تینویتی گرتی، ناواتان لی بی که هه‌ر بخۆن و بخۆنه‌وه و تیری لی
 نه‌خۆن، نئه‌وه سه‌ره‌نجامی گومرای به‌که‌تانه‌و باوه‌ر نه‌کردتانه‌به
 زیندوو‌بونه‌وی دوای مردن. نه‌وه شه‌تیکه‌ ناماده‌کراوه بو‌یان، که له
 روژی جه‌زادان و سزادانه‌وه، به‌وه میوانداریان لی نه‌کری و پیشوازی
 نه‌کری.

جا‌ دوای نه‌وه چه‌ند به‌لنگه‌و نیشانه‌یه‌ک - له‌وانه‌ی له‌وه‌وپیش
 نیشاره‌یه‌کمان بو‌ کردن - به‌یان نه‌کری، بو‌ نه‌وه‌ی باش‌ر روشن

بکریته وه که نم شته ی وا باس کرا حه قتی بهو، حه قمن نهو رۆژه دیته پیشه وهو، هه رکهس - بهو جوژه که باس کرا - نه گا به جهزای خوئی.
له ناخری سوره ته که وه شتیکی تریش به بیان نه کا، دوا ی نه وه نهو نیشانانه نه هیئته وهو روؤشنی نه کاته وه که حه قمن نهو رۆژه دیت،
نه فمرموی :

﴿أَفِيْهَذَا الْحَدِيْثِ اَنْتُمْ مُدْهِنُوْنَ . وَتَجْعَلُوْنَ رِزْقَكُمْ اَنْكُمْ تُكْذِبُوْنَ﴾؟
نا یا نهو باسه، نهو قسه یه که کرا بو تان (روؤژیک دیته پیشه وهو روودا وینکی ناوا روو نه داو هه رکهس ناوا نه گا به جهزای خوئی)، نیوه نهو رودا وه هه روا شل نه گرن و بی موبالات له گه لئی روو به روو نه بن؟
هه موو رزقو روؤزیتان لی ره دا بووه به وه ی که بلین نه وه درو یه و شتی ناوا نابین، روؤژی ناوا نایه ته پیشه وه؟! هه رنه وه تان بووه به نسیب؟ هه ر نه وه به شتان بووه؟ هیچ شتی تر نیه؟ هه ر ما وه ته وه نه وه ی که به درو بخه نه وهو (تکذیب) بکه ن و بروا نه که ن بهو شته که باس نه کری؟

جا نه گه ر وایه - روؤژیک وایه و نیه و نینسان مه سئول نیه - فه رموون مه هیلن مردن - به پتی به رنامه یه که نیمه دامان ناوه - بیی... ناخر نه گه ر قیامت نه بوایه؟ خوای گه وره بو مردنی خه لکی به رنامه ی داننه نا. نهو کاته کاره کان هه ره مه نه بوون، نیژ ریکو یینکی به که له کارا نه نه بوو. مردن بی به رنامه نه بوو. جا که بی به رنامه نه بوو، نیژ نه کرا خه لک نه هیلن لهو کاته دا مردن دیت به سه ر وه ختیانه وه، بمرنو

نه‌یانتوانی بیخه‌نه دواوه. به‌لام له‌بهرئه‌وه‌ی ئینسان مه‌سئوله‌و، نه‌بئی بانگ بکریته دادگای خواو، پرساری لی بکری، که چی کردوه و چی نه‌کردوه؟ له‌بهرئه‌وه‌ی ئهم ژبانی دونیایه بو تاقیکردنه‌وه‌یه، تاقیکردنه‌وه‌ش دیاری نه‌کری له‌که‌ی تا که‌ی بیت، دیاری نه‌کری که‌ی ژبانی ئهم ئینسانه نه‌بئی دوا‌ی پی بی و نیتر به‌سی بی. نه‌وه‌تا کاتی پی دراوه کام له‌م دوو ریبه نه‌یه‌وی، هه‌لی بژیری و پیاا بروا، نازادبی. دوا‌ی نه‌وه که تاقیکردنه‌وه‌ی ته‌واو بوو، نه‌وه‌نده که پیوسته، کاتی پی درا، نیتر له‌کاتیکی دیاری کراودا نه‌بئی بروا گیانی بکیشری تا بگا به پاداشت و سزای خوی.

ده‌ی نه‌گهر قیامه‌ت نه‌بوایه‌و مه‌سئولیه‌ت نه‌بوایه، دیاربوو نیوه نه‌تانتوانی ده‌خاله‌ت بکه‌ن له‌مه‌رگداو، نه‌یه‌لن له‌و کاته‌دا که مه‌رگ دیت به‌سه‌ر وه‌خته‌وه، بمرن. به‌لام له‌بهرئه‌وه‌ی مه‌سئولیه‌ت هه‌یه، مردنیش به‌به‌رنامه‌یه، بویه هه‌رچه‌ند پیتان ناخوش بی، هه‌رچه‌نه هه‌ول و ته‌قه‌لا بده‌ن، ناتوانن مردن له‌وکاته‌ی وادیت به‌سه‌ر وه‌خته‌وه، بجه‌نه دواوه.

﴿فَلَوْلَا إِذَا بَلَغَتِ الْخُلُقُومَ . وَأَنْتُمْ حِينْتُمْ تَنْظُرُونَ . وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِنْ لَا تُبْصِرُونَ . فَلَوْلَا إِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ . تَرْجِعُونَهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ :

دهی نه‌گهر مه‌سئولیه‌ت و قیامه‌ت و لیپرسینه‌وه نیه، بۆچی کاتیک گیان نه‌گاته (گه‌روو)، ههر له‌وکاته‌دا - ئیوه خه‌ریکن نه‌روانن بۆ کابرا که له سه‌ره‌مه‌رگایه، ئیمه‌ش نزیکترین له ئیوه به‌و، به‌لام ئیوه نابین - بۆچی که نه‌بینن خو‌شه‌ویسته‌که‌تان خه‌ریکه نه‌مرئ، گیانی ناگێر نه‌وه؟! بۆ ری ناگرن له ده‌رچوونی گیانی؟! نه‌گهر راست نه‌که‌ن مردن نیه‌و، لیپرسینه‌وه و قیامه‌ت نیه‌و، مردن به‌ به‌رنامه نیه‌و، هه‌ره‌مه‌یه.. به‌ئێ نه‌وه‌ی که ناتوانن ریگر بن له مردن، له‌به‌ر نه‌وه‌یه کاتی دیاری کرا و هه‌یه بۆ مردن! هه‌ر که‌س له کاتی دیاری کراوی خویدا نه‌بین بمرئ، بپروا و بگاته‌وه به‌جه‌زای خو‌ی .

﴿فَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُقْرَبِينَ. فَرَوْحٌ وَرِيحَانٌ وَجَنَّةٌ نَعِيمٌ﴾ : جا نه‌وه‌ی نه‌مرئ نه‌گهر له (مقربین) و نزیکخراوه‌کانه - نه‌وانه‌ی ناویکی‌ترین (سابقین) بوو، نه‌وانه‌ی نزیکخراوه‌ی باره‌گای خوان، له موسولمانانی ده‌ره‌جه یه‌ک - نه‌وه ئانه‌مه‌یه جه‌زاکه‌ی : ههر له قیامه‌تاو دوا‌ی زیندوو بوونه‌وه، به‌لکو هه‌ر له‌وکاته‌وه که نه‌مرئ (روح) ی بۆ هه‌یه، واته : له نیسه‌راحه‌تیکایه که هه‌یج ناخو‌شی و ماندوو بوون و نا‌ره‌حه‌تیه‌ک تووشی نابن، نه‌وه یه‌ک، دووه‌م (ریحان) ی بۆ هه‌یه، واته : له حاله‌تیکێ خو‌شایه، له وه‌زعی‌کدا که ره‌یحان چۆن بۆنی خو‌شه ناوه‌ها نه‌ویش بۆنی خو‌شه . (وجنَّةٌ نَعِيمٌ): هه‌روه‌ها باخیک که پره له نیعمه‌تی خو‌ش خو‌ش.. نه‌وشتانه‌ی بۆ هه‌یه ، ههر له کاتی مردنه‌وه تا

روژی قیامت. نه مه غیری نه و به هه شته نه سلئی یه یه که له دو اییدا هه موو بر واداران نه چنه ناوی. نه م باخچه یه هه ر به مردن نه و بر واداران ه - له پیشه نگه نزی که خراوه کان - نه چنه ناوی و تایدا نه بن تا روژی دوا یی. هه رو ه که له وه و پیش و تمان له سه ره مه رگا - پیش مردن - نه حرام گرتن و ریز لیمان بو بر واداره و، نه هانه ت کردن و نه زیه تیش بو بی با وهران.

﴿وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ أَصْحَابِ الْيَمِينِ. فَسَلَامٌ لَّكَ مِنْ أَصْحَابِ الْيَمِينِ﴾:

نه گه ر نه و که سه ی گیانی ده ر نه چی له (أصحاب اليمين) ه، واته له موسولمانانی پله دو وه مه، نه وه نه وه نه مورانه ی گیانی نه کیشن سه لامی بی نه گه یه نن له برا کانیه وه، نه وانیه ی که له ناستی (صُلباً حه اليمين) دان و له وه و پیش چوون، چونکه نه وان نه زانن له و ی خه به رو ده نگ و باس چیه. هه سه لامه ت و رزگاری یه و، ده ردی سه رو نه شکنجه و نازار نه. نه لئین: به و برا یه مان که قه راره بیست بو لامان، سه لام و دو عای خیری ئیمه ی بی بگه یه نن، خوا سه لامه تی کا.

﴿وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُكَذِّبِينَ الضَّالِّينَ. فَنُزُلٌ مِّنْ حَمِيمٍ. وَتَصْلِيَةٌ جَهِيمٍ﴾: نه گه ر له وانمش بوو که بر وایان نه به وه ی زیندوو نه بنه وه، نه وه دوا ی مردن مو حاسه به و مو حاکه مه یان نه کری. نه وانیه و ا گو مر ا بوون و له رینگای به نده یی خوا لایاندا وه و تووشی شه ریک

قهراردان بوون بۆ خوا، نه‌گهر له‌و كه‌سانه‌یه نه‌وا شتیك كه‌ بۆی
 ناماده كراوه‌و میوانداری پی‌بکری، ئاویکی کولای زۆرداخه،
 دوايش بیخه‌نه ناو ناگریکی زۆر سه‌خت و هه‌لگیرساو تا بیسووتینی ،
 نه‌ك له‌ قیامه‌تا هه‌ر له‌و کاته‌وه كه‌ گیانی ده‌رنه‌چی. هه‌رله‌وله‌حزه‌یه‌وه
 ئینسانی کافر سزاونه‌شکه‌نجی ده‌ست پی‌نه‌کا تا رۆژی قیامه‌ت. له‌
 رۆژی قیامه‌تیشا خوا نه‌فه‌رموی : عه‌زاب و سزای نه‌و که‌سه تا ئیستا هیچ
 نه‌بووه! ناده‌ی ئیستا بیخه‌نه ناو سه‌ختترین عه‌زاب و نه‌شکه‌نجوه!

وتمان نه‌گهر ئینسان نیمان و باوه‌ری به‌ قیامه‌ت نه‌بوو، ناتوانیت
 به‌نده‌ی خوا بیست، ناتوانی نه‌وه‌ی خوا فه‌رمویه‌تی نه‌نجامی بدات.
 هه‌روه‌ها نه‌گهر نیمان به‌ قیامه‌ت له‌دلیدا دامه‌زرا بوو نه‌وه‌ حه‌تمه‌ن
 نه‌توانی رینگای به‌نده‌یی خوا بگری.

وتیشمان نیمان نه‌وه‌یه له‌ دلێا به‌جۆرنك دامه‌زرا بی نه‌کری لێی
 جیابیتته‌وه، نه‌کری له‌ دلێ ده‌ربچی، نیمان به‌ قیامه‌ت نه‌وه‌یه : ئینسان
 به‌جۆری هه‌ست به‌ مه‌سئولیه‌ت بکا که‌ نه‌گهر هات و گوناھی کرد
 زۆری پی‌نه‌چی خۆی بۆ خۆی مه‌حکمه‌وه دادگایه‌ك دروست بکا،
 هه‌روه‌کو دادگای قیامه‌ت مه‌حکمه‌ی خۆی بکا ، پیش نه‌وه‌ی له‌وی
 موحاکه‌مه‌ی بکری، چونکه‌ له‌وی جینگای په‌شیمان بو‌نه‌وه‌و ته‌وبه‌ نیه‌.

له‌مه‌ش زیاتر نیمان به‌ ناخیره‌ت ده‌ره‌جه‌ی تریشی هه‌یه : شه‌ویش
 نه‌وه‌یه ئینسان له‌و کاته‌دا که‌ خه‌ریکه‌ گوناه‌ نه‌نجام بدا، بیری قیامه‌ت

ئەكاتەو، دەستی ئی ئەكیشی و تەواوی ناكا. لەوێش زیاتر دەره‌جەیی
 تریش هەیه كه هەر ناهیلی توشی گونا‌هه كه بی‌ت. ئەمه زۆر گرنگه‌و
 ئەبی گرنگی بی‌بدری. ئیمان به قیامەت ئەو‌یه ئینسان له گونا‌هه
 كرده‌وی ناپه‌سەند بگێرتە‌وه، یا نه‌هیلی ئەنجامی بدا. یا ئەگەر ئەنجامی
 دا زوو هەلی ئی بۆ ئەوهی تەوبه‌ بكاو په‌شیمان بیته‌وه.

تەفسیری سوره‌ی (الماعون)

ئەگەر كەسێ كرده‌ویی به‌كارو پێشه‌و به‌نامه‌ی خۆی، كه گونا‌هی
 گه‌وره‌و كرده‌وی ناپه‌سەند ئەنجام بدا، ئەوه ئەگەرچی نوێژی بكا،
 ئیمانی به قیامەت نیه، ئەو‌تا خوا ئەفەرموی :

﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالْذِّينِ﴾ : ئەری بی‌ت ئەوهی كه باوه‌ری به
 رۆژی جه‌زا نیهو ئەلی درۆیه‌و نیه؟ ئەگەر دیو‌ته پیم بلی كه بی‌رورات
 له‌باره‌یه‌وه چیه؟ چۆن باسی ئەكه‌ی بۆم؟ چۆن وه‌صفی ئەكه‌ی بۆم؟
 كیه ئەو‌كه‌سه‌ی باوه‌ری به رۆژی (دین) - رۆژی جه‌زا - نیه؟
 ئەگەریش نەت دیو‌هه نەت زانیو‌هه، گۆی را‌گره‌و با من باسی بكه‌م بۆت
 : تەنها ئەو‌كه‌سه نیه كه بلی : قیامەت نیهو زیندو‌بو‌نه‌وه‌ی دو‌ای مردن
 نیه، ئەگەر تەنها ئەوه بو‌ایه زۆر كه‌م بو‌ون ئەوانه‌ی كه ئیمانیان به
 قیامەت نیه.

به‌لئی کافر بوون به قیامت و باوهرینه‌کردنی تنها نه‌وه نیه نینسان
 به‌لئی قیامت نیهو نینسان زیندوو نابیته‌وه! نه‌خیر. هه‌یه نه‌لئی قیامت
 هه‌یهو نینسان زیندوو نه‌بیته‌وه، موخاکه‌مه‌و موخاسه‌به‌یه‌کیش هه‌یه،
 به‌هه‌شت و جهه‌نه‌میش هه‌یه، نو‌یژیش نه‌کا، له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا ئیمانی
 نیهو، خوا لئی قبول ناکا. چون؟

﴿فَذَلِكَ الَّذِي يَدُعُّ الْيَتِيمَ﴾ : نه‌گه‌ر نه‌ته‌وی بزانی کییه که باوهری
 به‌روژی جه‌زا نیه، نه‌وه نه‌وه‌که‌سه‌یه که زور به‌توندوتیژی له‌گه‌ل
 هه‌تیو روو‌به‌روو نه‌بیته‌وه‌و به‌زبری مو‌عامه‌له‌ی له‌گه‌ل نه‌کا. نه‌و
 هه‌تیوه‌ی وای ده‌سه‌لاته‌و نیازی به‌وه هه‌یه پشتیوانی لی بکری،
 کۆمه‌کی بکری، دی‌فاع له‌حقی بکری، نه‌و زور به‌توندوتیژی و
 به‌دره‌فتاری به‌وه مو‌عامه‌له‌ی نه‌کا.

﴿وَلَا يَحْضُ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ﴾ : هه‌روه‌ها که‌سیش هان نادا بو
 نه‌وه‌ی خو‌راکی بدا به‌هه‌ژانک و ته‌شویقی که‌س ناکا بو نه‌و کاره. جا
 هه‌ر که‌س نه‌و دو‌وشته‌ی هه‌بوو: نه‌هلی به‌زه‌ی و میهره‌بانی نه‌بو له‌گه‌ل
 هه‌تیو، دلی بو هه‌ژار و مسکینیش نه‌سوتا، نه‌وه ئیتر درو نه‌کا که نه‌لئی
 موسولمانم. بو‌یه نه‌گه‌ر نو‌یژیش بکات درو نه‌کا..

﴿فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ﴾ : ده‌ی وای بو نه‌و نو‌یژ که‌رانه، نه‌و نو‌یژ که‌رانه‌ی
 که نانه‌و کارانه نه‌که‌ن.

﴿الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ﴾ : نه‌وانه‌ی نوپژ نه‌کهن، به‌لام له نوپژه‌که‌یان و حه‌قیقه‌ت و رۆحی نوپژه‌که‌یان غافلن. له‌بیریان نیه نینسان کاتی نوپژ نه‌کاو نه‌پارپته‌وه له خوا که کۆمه‌کی بکا، بۆ نه‌وه‌یه به‌نده‌یی بۆ خوا بکا، ده‌ی به‌نده‌ییش به‌شیکی نه‌وه‌یه نینسان دیفاع له حه‌قی هه‌تیو بکا، به‌شیکی نه‌وه‌یه بیری به‌هه‌زارانه‌وه بی، به‌زه‌یی بیته‌وه به‌خه‌لکا، لایه‌ک له به‌نده‌یی نه‌وه‌یه نینسان له‌گه‌ل خوای خو‌ی به‌و جوژه بی که لیبی داواکردوو. نه‌ولاکه‌ی تریشی نه‌وه‌یه له‌گه‌ل مه‌خلوقه‌کانی خوا به‌به‌زه‌یی و به‌ره‌حم و میهره‌بانی‌یه‌وه بجولیتیه‌وه - ده‌ی نه‌و که‌سه که نوپژ نه‌کا به‌لام ناوا له‌گه‌ل هه‌تیو هه‌زار مامه‌له نه‌کا، نه‌وه له حه‌قیقه‌تی نه‌و نوپژه‌ی که نه‌یکا غافله، نیتر نوپژه‌که‌ی دهر د ناخوا، نوپژه‌که‌ی حه‌قیقه‌تی نه‌و رۆحی نیه، نه‌می‌یتیه‌وه رواله‌تی زاهیری.

﴿الَّذِينَ هُمْ يُرَاؤُونَ﴾ : نه‌وانه‌ی وا ریا نه‌کهن، خو ئه‌نوین، هه‌ر هه‌ده‌فیان نه‌وه‌یه له نوپژه‌که‌یاندا خو‌یان به‌نوپژگه‌ر بناسین به‌خه‌لک، خه‌لک بلین نوپژ نه‌کهن، هه‌ر نه‌وه‌نده‌یان به‌سه ، نوپژه‌که‌یان بۆ نه‌وه نیه که به‌راستی له خوا بپارپته‌وه کۆمه‌کیان بکات، بۆ نه‌وه‌ی به‌نده‌ی خو‌ابن، عیباده‌تی خوا بکه‌ن. چونکه نه‌گه‌ر وابویه له‌گه‌ل هه‌تیو هه‌زار ناوا ره‌فتاریان نه‌نه‌کرد. دیاره هه‌ده‌فیان هه‌ر نه‌وه‌یه خه‌لک به‌نوپژکه‌ریان بناسن و به‌س. هه‌ر له‌به‌ر نه‌وه‌شه :

﴿وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ﴾ : رى له خيّر ده گرن. ئاخىر بېرىار وايە كە
 ئەو نىعمەت و ئىمكاناتەى خوا قەرزارى داوہ ھەمىشە لە جولە دابىن و،
 لەملا بۆ ئەولا بېرۆن و، لەدەستى ئەم بېرۆن بۆ دەستى ئەو و، لەدەستى
 ئەو بېرۆن بۆ دەستى ئەو و، كەسانى تر ئىستىفادەيان لى بکەن و كەلكيان
 لى وەرگرن، ئەو نىعمەتەنە قەرارە لە ھىچ كويىكەك ھەپس نە كرىن و
 كەس مەنەى خەلكيان لى نە كا.. ئەو مەنەيان ئەكات و ناھىلتى كەلكيان
 لى وەر بگىرى و ئىستىفادەيان لى بگىرى. ناوا كەسىك ئىمانى بە رۆژى
 جەزا نى؟ ئەگەر ئىمانى بە رۆژى جەزا بىوايە، ئىحساسى مەسئولەت
 نەى ئەھىشت و باكات و بەوجۆرە بىت.

ھەروەك لەو ھەپش بە كورتى باسماں كەرد، ھەر ئىنھىراف و
 گومرايى بەك لە رىنگەى بەندەبى روو ئەدا، لەبەر ئەو ھە ئىنسان ئىمانى
 بە ئاخىرەت و رۆژى جەزا نى، چونكە ئەگەر ئىنسان ھەمىشە لە بىرى
 بى كە دادگايەك ھەيدو موھاسە بە بەك ھەيدو بە ھەشت و جەھەننەمىك
 ھەن و، دلتى دامەزراو بى لەسەر ئەمەو تەسلىمى ئەو بووبى، ئىت
 دوای ئەو چۆن گوناھكارى و نافرمانى خوا ئەكاتە كارو پىشەى
 خۆى و، غافل ئەبى و دوور ئەبى لە ئىحساسى مەسئولەت و ھەزىفەى
 ژيانى خۆى؟! ھەر ئىنسانىكتان دى گومرا بوو و لە رنى بەندەبى لای
 دابوو و تووشى گوناھو نافرمانى بوو بوو و، كەردبووى بەكارو
 پىشەى خۆى بزەن ئەو ئىمانى بە دوا رۆژ نى.

هەر ئینسانیکیش تووشی گوناھو نافرمانی ئەبوو، بۆ ماوہیەك دواى ئەوہ دەستی لى ئەکیشا، لەو کاتەدا کە خەریکە تووشی نافرمانیە کە ئەبى لەقیامەت غافلەو ئیمانە کەى ئەو ئیمانە نیە کە بە دەردى ئەو کاتە بخوا. تەنھا لە کاتیک ئیمانە کەى ریکوینک ئەبیتەوہ کە بیری قیامەت ئەکاتەوہو تەوہبە ئەکاو دەست ئەکیشی لەو گوناھانە کە کردوونی.

زۆر رۆشنە بەو جۆرە کە باس کرا، کاتیک ناوہا سەرەنجامیک چاوەروانی ئینسانە، بەهەشتیکی ناوا جەھەننەمیکى ئاواو، دادگاو موخاسەبەو موخاکەمەبە کى ناوا لەسەر ریتەتی، ناکرى ئینسان برىواى ئابەوہ بىتو، دوور لە ئیحساسى مەسئولیت بى وبى موبالات و سست بى و باش ئەنجامى وەزىفەى بەندایەتی ئەدا، پىویستە لەسەرى هەول بەدات بۆ ئەوہى ئیمان بە دوارۆژ بەهیز بکاو، لەخۆى وردبیتەوہ کە حەتەن ئیمانى بە دوارۆژى لاوازە، بۆیە هەست بە مەسئولیتەتی باش نیە. بۆیە ئەرکى سەرشانیتەتی لەوتەمەلتى یە دەربجى تا ئیمان بە ناخیرەتە کەى ریکوینک بىو، ئەو کەمو کورتیەى لى دەربکا.

به‌شی سی‌یه‌م

تیشکیک له‌سه‌ر چه‌مکه ئیمانیه‌کان

- مانای راسته‌قینه‌ی (عبادة) و (استعانة)
- مانای (رب) و په‌روه‌رشیا‌ری خوا
- مانای (اله) و فریاد‌ره‌سی و فه‌رمان‌ره‌وایی خوا
- چۆنیه‌تی جیبه‌جیک‌کردنی به‌رنامه‌ی خوا
- مانای ته‌واوی (استعانه) و داوای یارمه‌تی له‌خوا
- حه‌قیقه‌ت و مانای (توکل) و پشت به‌خوا به‌ستن
- پله‌ی پیاو‌چا‌کان و حه‌قیقه‌تی ریتلی گرتنیان
- ده‌باره‌ی (وه‌سیله) له‌نیوان عه‌به‌ده‌کان و خوا‌ی

گه‌وره‌دا

- ده‌باره‌ی غه‌یب زانین
- پوخته‌یه‌ک ده‌باره‌ی شه‌فاعه‌ت
- چۆنیه‌تی دو‌عا‌کردن و له‌خوا پارانه‌وه

مانای راسته‌قینه‌ی (عباده) و (استعانه):

نه‌گهر نینسان نیمانی به قیامت و ا جیگیر بوو، که نیحساس به مه‌سئولیت هموو گیانی داگیر کرد، نهو کاته زور ناسان له‌گه‌ل خوای خوئی پیمانی به‌ندایه‌تی نه‌به‌ستی و، قهولی بی‌نه‌دا که له هموو ژیانیدا فه‌رمان‌برداری نه‌و بی‌ت. بویه له سورهی فاتحه‌دا له‌دوای ﴿مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾ نه‌فه‌رموی: ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ﴾ رینمایمان نه‌کا بو نه‌وه‌ی نانه‌وه بلتین، له‌کاتیکا نینسان گه‌یشت به نیمان به ناخیره‌ت - بهو جوړه‌ی روشن کرایه‌وه - ناماده‌یه بو نه‌وه‌ی بیته به‌نده‌ی راسته‌قینه‌ی خواو، ناله‌و کاته‌دا پیمانی به‌نده‌یی له‌گه‌ل خوای موته‌عال نه‌به‌ستی.

عباده‌ت یانی نه‌وه نینسان له ژیانیا بو نه‌وه‌ی بچی به‌ره‌و که‌مال، بو نه‌وه‌ی خوئی نیصلاح بکا، له نیعمه‌ته‌کان و نیماکاناتی که خوا داویه‌تی، به‌جوړی که‌لک وهرگری که خوا خوئی فه‌رمویه‌تی. عباده‌ت یانی نه‌وه، که له پینشا به‌دریژی باسمان کرد.

به‌لام هه‌رجوړه نیستیفاده کردنیک لهو نیعمه‌ت و نیماکاناته نایگه‌ینه‌نی به‌وه، نه‌ین به‌ینی فه‌رمانی خوا نیستیفاده بکا لیان، بو نه‌وه‌ی به‌ره‌و که‌مال بچی و نیصلاح بی‌ت، نانه‌وه نه‌بیته عباده‌ت. لیره‌شدا روشن نه‌بیته‌وه که خوا نه‌فه‌رموی: (جن و انس) م هه‌ر بو‌نه‌وه خه‌لق کردووه که عباده‌تم بکه‌ن، عباده‌ت شتیک نیه سوود به

خوا بگه‌ینه‌نی، یا نه‌گه‌ر نه‌کرا زیان به‌و بگاو کاری نه‌و په‌کی بکه‌وئ. نه‌وه که نه‌فهرموی ئینسانم هه‌ربۆنه‌وه خه‌لق کردووه که عیاده‌تم بکه‌ن، مانای نه‌وه‌یه ئینسان بۆ نه‌وه‌ی به‌ره‌و که‌مال برّوا، بۆ نه‌وه‌ی ئیصلاح بیی. بۆ نه‌وه‌ی بیی به‌ ئینسان.. پیوستی هه‌یه‌که به‌رنامه‌یه‌کی بیی و به‌پیی نه‌و به‌رنامه‌یه‌ به‌هره‌ بیا له‌ نیعمه‌ته‌کانی خوا و له‌و ئیمکاناته‌ی له‌ ده‌سه‌رسیدا قه‌رار دراوین. جا نه‌فهرموی: نه‌و به‌رنامه‌یه‌ هه‌ر لای خوومه، که‌سی تر ناتوانی به‌رنامه‌ی ناوا دابنی.

که‌وابو عیاده‌ت هه‌ر بۆ ئینسان خو‌یه‌تی، سوودی هه‌ر بۆ خو‌یه‌تی، نه‌گه‌ر بی‌کا خو‌ی به‌هره‌ نه‌با، نه‌گه‌ر نه‌یکا خو‌ی تووشی زیان نه‌بی.

جا کاتی ئینسان بریاریدا له‌سه‌ر نه‌وه که له‌ ژانیدا له‌ که‌لک وه‌رگرتن له‌هه‌ر نیعمه‌تیک له‌ نیعمه‌ته‌کان، ته‌نها به‌فهرمانی خوا بچو‌لیته‌وه‌و، له‌ هه‌یج گۆشه‌یه‌کی ژانیدا ناماده‌ نه‌بی که فەرمان‌به‌رداری له‌غه‌یری خوا بکا، قانون و به‌رنامه‌ی غه‌یری خوا به‌کاربینی بۆ که‌لک وه‌رگرتن له‌و ئیمکانات و نیعمه‌تانه، نه‌بی روو بکاته‌ خاوه‌نه‌که‌ی خو‌ی و داوای کۆمه‌کی لی بکا، چونکه‌ نه‌زانئ که ناتوانئ یه‌ک هه‌نگاویش هه‌لگرئ به‌بی نه‌وه‌ی نه‌و کۆمه‌کی بکا. ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾
نه‌مه‌یه.

جا که گه‌شتینه‌ سه‌رنه‌م باسه، با که‌منی زیاتر مانای نه‌م دوو وشه‌یه

روشن بکه‌ینه‌وه.

(عباده و استعانه):

﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ﴾ باسی فرمانبهررداری و ئیتاعه‌تی ئینسانه له خوای گه‌وره له هه‌موو ژیانیدا.

﴿وإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ باسی (توکل) له‌سه‌ر خوایه، به‌پشت و په‌نا زانیه‌تی، داوای کۆمه‌ک لی‌کردنی له‌ژیاندا، بۆ نه‌وه‌ی فرمانبهررداری و عیباده‌ت وای بی که خۆی له ئینسانی داوا کردوو.

جا بۆ نه‌وه ئه‌م باسه‌ر روشن بی، نه‌بی ئه‌م چه‌ند شته‌ له‌پیش چاو بن و

سه‌رنج بدرین :

یه‌که‌م : خوای گه‌وره دروستکاری ناسمانه‌کان و زه‌وی و هه‌موو شتی‌که که تیا‌ندا‌یه‌و، شتی‌ک نیه ئه‌و دروستی نه‌کرد‌بی. له‌باره‌ی خاوه، ئینسان له‌سه‌ره‌تاوه نه‌بی نه‌وه‌ی لارۆشن بی که هه‌رئه‌و به‌دییه‌ته‌ری هه‌موو دروستکراوه‌کانه. تا ئیره هه‌موو خه‌لکی وه‌ک یه‌کن، ته‌نانه‌ت نه‌وانه‌ش که شه‌ریکیان بۆ خوا قه‌رارداه، داوای نه‌وه‌ی حه‌قیان بۆ روشن بۆته‌وه و هه‌رماونه‌ته‌وه له‌سه‌ر شه‌ریک بۆ خوا قه‌راردان و کافر بوون، نه‌وانیش باوه‌ریان بووه که غه‌یری خوا که‌سی تر به‌دییه‌ته‌ر نیه.

له قورئاندا زۆر ئایه‌ت هه‌ن باسی نه‌وه ئه‌که‌ن نه‌وخه‌لکه‌ی پیش هاتنه‌ خواره‌وه‌ی قورئان بوون و، له زه‌مانی پیغه‌مبه‌ره‌کانی تر (علیهم صلوات الله و برکاته) ژیاون، پیغه‌مبه‌ران بۆ ریتما‌یی و هیدایه‌تی نه‌وان

هاتوون، له‌دوای ئەوه که ده‌عه‌ته‌که‌یان قبۆل نه‌کردوه و، هەر له‌سه‌ر گومرایی خۆیان ماونه‌ته‌وه، خوای گه‌وره‌ له‌ناوی بردوون. نه‌وانیش زانیویانه هەر خوا به‌دیهینه‌ره‌و که‌سی تر نه‌یه. تا ده‌گاته‌ فیرعه‌ون - که‌مه‌شه‌وره‌ لافی خوا به‌تی لێداوه - خوای گه‌وره‌ باس نه‌کا که نه‌ویش عه‌قیده‌ی وابوو که هەر خوا خالقه.

به‌ کورتی هیچ میلیه‌تیک - له‌وانه‌ی قورئان باسیان ده‌کات - تیااندا نه‌بووه ئەوه نه‌زانێ که هەر خوا به‌دیهینه‌رو خالقه. وه‌ک نه‌فه‌رموی: ﴿وَلَمَّا سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ﴾ ، ﴿وَلَمَّا سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ﴾. نه‌گه‌ر لێیان پرسی: کێ ئیوه‌ی خه‌لق کردووه؟ کێ دروستی کردوون؟ ئەلێن (الله). نه‌گه‌ر لێیان پرسی: کێ ناسمانه‌کان و زه‌وی خه‌لق کردووه و، خۆر و مانگی کردۆته‌ ژێر ده‌سه‌لاتی خۆی و به‌ فرمانی خۆی نه‌یانگه‌رینیت؟ ئەلێن: (الله).. غه‌یری نه‌وانه‌ش نابه‌تی تر زۆر هه‌ن له‌ قورئاندا که ئەو باسه‌ نه‌که‌ن نه‌گه‌ر که‌سی یان که‌سانێ بووبن له‌ رابردوودا عه‌قیده‌یان وا نه‌بووبێ که خوا خالقه، ئەوه نه‌ه‌نده‌ که‌م بوون که قورئان باسیان ناکاو، هیچ ناویکیان لێ نابات. له‌به‌رئه‌وه‌ له‌ قورئاندا - غه‌یری باسی نه‌وانه‌ی زانیویانه‌ خوا خالقه‌و دروستکه‌ری ناسمانه‌کان و زه‌وی و نه‌وشتانه‌یه‌ که تیااندا به‌ - هیچکی تر نابینی. ئەمه‌یه‌ک.

دووهه : دوای نهوه ئه‌بی ئینسانی موسولمان باوه‌ری بیی به‌وه‌ی که هه‌ر خوایه ئه‌توانی هه‌ر شتی بکاوه، غه‌یری نه‌وه هیچ شتی ترو هیچ که‌سی تر ناتوانی یه‌ک کاریش نه‌نجام بده. به‌مانای نه‌وه‌ی که مه‌خلوقه‌کان هه‌ر کام سبه‌ب و وه‌سیله‌یه‌کن، خوای گه‌وره خه‌لقی کردوون بۆ نه‌وه‌ی به‌هه‌ر کامیان نیش و کارئ بکری. بۆ‌غونه : نه‌گه‌ر ناگر نه‌سوتینی، نه‌وه له حه‌قیقه‌تا خوایه که نه‌سوتینی، ناگر ته‌نها سبه‌بیه‌که خوا دایناوه بۆ سووتاندنی نه‌وه شتانه‌ی که نه‌سوتین. نه‌گه‌ر ناگر بووه به‌لام نه‌وه نه‌یویست که شتی بسوتینی، ناگر ناتوانی له‌خۆیه‌وه شت بسوتینی، هه‌روه‌ک له قورئانا باسی نه‌کا له کاتیکدا پیغه‌مبه‌ری خوا ئیبراهیم (علیه الصلاة والسلام) کافره‌کان خسته‌یانه ناوه ناگر، له‌جیاتنی نه‌وه‌ی بسوتنی یان ته‌نانه‌ت گه‌رمای بیی، فینکی بووه‌وه و ناگره‌که سارد بووه‌وه، هیچ ته‌نسیرتکی تی نه‌کرد، له‌به‌ر نه‌وه له‌راستیدا ناگر نه‌یه که نه‌سوتینی، خوایه نه‌سوتینی، ده‌ی هه‌ر کاتیک ویستی نه‌سوتینی، ناگر له‌گه‌ل ناوه هیچ فه‌رقی نابی.

خوای گه‌وره به‌رنامه‌ی وا داناوه بۆ نه‌وه‌ی شتی بکا، سبه‌بیه‌ک دینتی، خۆیشی بیه‌وی نه‌وه شته بیی، نه‌بی. نه‌گه‌ر سبه‌به‌که نه‌بووه، یان سبه‌به‌که‌ی بووه، به‌لام نه‌وه نه‌یویست، نه‌وه نه‌وه شته روونادا.

نه‌وه‌ش نه‌بی بزاین نه‌گه‌ر هاتوو سبه‌بی شتی هه‌بووه وه‌ک ناگر، خواش ویستی نه‌وه شته بیی، نه‌وه حه‌تمه‌ن سووتاندن نه‌بیته‌وه هیچ‌یکێ تر

پئویست نیه. هەر سه‌به‌به که پئویسته و ئیراده و ویستی خوا، نه‌گهر هات و سه‌به‌ب بوو، نه‌ویش ویستی، حه‌قه‌ن نه‌وه نه‌و شته روو نه‌داو نیاز به‌شتیکی سییم نیه. جا له دواییدا - له‌باسی داوای کۆمه‌ک کردن له خوا - دووباره نه‌چینه‌وه سه‌ر نه‌م باسه.

سییم : شتیکی ترکه نه‌بی موسولمان بر‌وای پنی بیی، نه‌وه‌یه که هەر خوا خاوه‌نی ناسمانه‌کان و زه‌وی و ئینسان و غه‌یری ئینسانه. مانای نه‌مه نه‌وه‌یه بۆ نه‌وه‌ی دروستکراویک بر‌وا به‌ره‌و که‌مال و به‌ره‌و ته‌واو بوون، هەر خوایه ئیمکاناتی بۆ ریک نه‌خا، هەر نه‌وه نه‌توانی کۆسپ و گرفت له رینگیدا لابه‌ری. هه‌روه‌ک چۆن جوتیاریک - به‌ زاہیر - که زه‌راعه‌تی نه‌کا، هه‌موو ئیمکاناتی که لازمه بۆ نه‌و زه‌راعه‌ته سازو ناماده‌ی نه‌کا - له زه‌وی و ناوو له‌مه‌وادی غه‌زایی و غه‌یری نه‌مانه - نه‌گهر هات و نافه‌تیك یا به‌لایه‌کیش هاته سه‌ر ریی زه‌راعه‌ته‌که‌ی هه‌ول نه‌دا بۆ نه‌وه‌ی لای با.

جا که وتمان - به‌ زاہیر - له‌به‌ر نه‌وه‌ی نه‌و جوتیاره‌ش هەر سه‌به‌بیکه، له‌حقیقه‌تا نه‌وه خوای گه‌وره‌یه که نه‌و ئیمکاناته ناماده‌و ساز نه‌کا، نه‌و کۆسپ و گرفتانه‌ش له‌سه‌ر رینگه‌ی لا نه‌با. جا هه‌روه‌ک چۆن نه‌و جوتیاره‌ ناوا نه‌کا، خوای گه‌وره - وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْأَعْلٰی - بۆ هەر مه‌خلوقیک، بۆ نه‌وه‌ی بر‌وا به‌ره‌و که‌مال و بگاته نه‌و سنوره‌ی خوا بۆی داناوه، چی پئویسته له‌ ئیمکانات و نیعمه‌ته‌کان، ناماده‌ی

کردووو نامادەى ئەكاو، چ كۆسپىك دیتە سەر رىى لای ئەباو نایهتلى.

مانای (رب) و پەروەرشىارىى خوا

هەروەها مانای خاوەن بوونى خوا ئەوێهە كە دەسلاتى هەیه بەسەر ئىنسان و غەیری ئىنسانداو، چارەنووس تەنها لە دەستى ئەوداىه، هەم ئىستای مەخلوقات لە دەست خواداىه، هەم عاقىبەتیشیان.

جا كاتى ئىنسان ئىمانى بەو هینا تەنها خواى گەورە ئىمكانات و پىوستىه كانى بۆ نامادە ئەكا، تەنها ئەوێشه كۆسپه كان لەسەر رىى لائەباو، دەسلاتى هەیه بەسەریه و، سەرەنجامى دىارى ئەكا، ئەو ئىمانى هیناوە بەوى خوا خاوەنىهتى. بەعەرەبى خواى گەورە بوو تە (رب) بۆى، ئەمەش لە زۆرىك لە نایهتە كاندا باس كراو، زۆرىك لە نایهت و سورەتە كانى قورئان باسى ئەو ئەكەن ئەم شتانه هەر لە دەست خوادان، هەر ئەو (رب) و، غەیری ئەو ئىنسان خاوەنىكى تری نیه. هەروەك بەیانى ئەو ئەكەن كە هەم (رب) ئىنسانه، خاوەنى ئىنسانه، هەم خاوەنى ئاسمانه كان و زهوى و هەموو ئەو شتانهیه لە بەینانداىه.

مانای (إله) و فریادِ رِه‌س و فرمانِ رِه‌وایی خوا

دوای نه‌وه ئینسان گه‌یشته نیرِه، جا کاتی نه‌ویه بریار بدا له
ژیانیدا تهنه‌ها هر خوا فرمانِ رِه‌وای بی، هر لهو نیتاعت و
فرمان‌برداری بکا، تهنه‌ها داوای کۆمه‌ک لهو بکا.

نه‌گهر وای لی هات نه‌وه مدعناى (لا إله إلا الله) ی بۆ خوئی به‌دی
هیناوه. (لا إله إلا الله) مانای نه‌ویه : بیجگه خوا فرمانِ رِه‌وای تر نیه،
بیجگه لهو فریادِ رِه‌سی تر نیه. قورئان باسی نه‌وه‌ش نه‌کا نه‌وانه‌ی
شهریکیان بۆ خوا قهرارداوه و کافر بوون و دوژمنی خوا بوون، لهو دوو
شته‌ی پیشوردا، (دووهم و سیه‌م) هه‌روه‌ک موسولمان بوون، باوه‌رپان
بووه هر خواهیه نه‌توانی هر شتی بکا، باوه‌رپشیان به‌وه بووه هر نه‌وه
خواه‌ن، به‌مانای نه‌وه هر نه‌وه ئیمکانات و نعمه‌ت نه‌دا به
مه‌خلوقه‌کانی، هر نه‌ویشه هر کۆسپیک له‌سهر ری لانه‌باو، لای
بردووه، هر نه‌وه ده‌سه‌لاتی هیه به‌سهر مه‌خلوقه‌کانیه‌وه،
سه‌ره‌نجامیان له‌ده‌سته‌یایه‌تی. هیچ کام لهو کافرانه‌ی قورئان
سه‌رگوزه‌شتیان باس نه‌کا، وانه‌بوون و بزنان غه‌یری خوا که‌سیکی
تریش نه‌توانی نه‌وانه بکا. ته‌نانه‌ت فیرعه‌ون و نه‌مرودیش که قورئان
باسی حالیان نه‌کا نه‌وه‌یان لی رۆشن بووه که هر خواهیه نه‌توانی نا نه‌و
شته‌نه بکا.

ئه‌وه‌ش که مه‌شه‌وره ئه‌لین فیرعه‌ون ئیددیعیای خوایی کردووه، ئه‌وه به‌مه‌عنای ئه‌وه‌یه ئیددیعیای کردووه که ئه‌و فه‌رمانه‌ویه، ولاتی میسر هه‌ر به‌ده‌ست ئه‌وه‌ویه، ئه‌بێ هه‌ر قانون و به‌رنامه‌ی ئه‌وی تیدا ئیجرا بێ.. نه‌ک ئه‌وه که وای زانیی دروستکه‌رو خالقی خه‌لکه، یا ئه‌توانی ئیمکانات و نیعمه‌ت بۆ خه‌لکی دروست بکا، یا کۆسپه‌کان له‌سه‌ر رێیان لایبا، یا سه‌ره‌نجامیان به‌ده‌ست ئه‌و بێت و ئه‌و دیاری بکا.

جا لێه‌دا به‌جییه‌ پرسیاریک بکری و بو‌ترئ: ئه‌گه‌ر ئه‌و کافرانه‌ لییان روشن بووه‌ و باوه‌ریان بووه‌ به‌وه‌ی هه‌ر خوا خالقه، هه‌ر خوایه‌ هه‌رشتی ئه‌توانی بکا، هه‌ر خوایه‌ که خاوه‌نه، ئیتر گومراییان له‌ چیا بوو؟ ئیتر بۆ لایان داوه؟ خوای گه‌وره‌ بۆچی پیغه‌مه‌بری ناردووه‌ بۆیان که ده‌عه‌وتیان بکا بۆ رینگای خو‌ی؟ مه‌گه‌ر رینگای ئه‌و چه‌یه؟

له‌ قورئاندا ئه‌وه‌ش باس کراوه‌ که ئه‌و کافرانه‌ زیاتر له‌وه‌ش شتی تریان بووه، باس ئه‌کا که کافره‌کانی زه‌مانی هاتنه‌ خواره‌وه‌ی قورئان نوێژیان کردووه، چه‌جیان کردووه، له‌ فه‌رمووده‌ی سه‌حیحا هه‌یه‌ که رۆژوویان گرتووه. هه‌روه‌ها له‌ ئومه‌ته‌ پێشووه‌ کانی‌ش زۆریک بوون عیاده‌تیا‌ن بۆ خوای گه‌وره‌ ئه‌نجام داوه. به‌لام له‌ گه‌ل ئه‌وه‌دا ئه‌فه‌رموی: ئه‌وانه‌ی گومرا بوون، ئیمه‌ پیغه‌مه‌برانمان ناردووه‌ بۆ ئه‌وه‌ی ده‌عه‌وتیان بکه‌ن تا بێنه‌وه‌ سه‌ر رینگای به‌ندایه‌تی و عیاده‌تی خوا.

جا به‌جییه نهم پرسیاره بگری: نه‌گمر نه‌و شتانه‌یان بووه، ناوا
 عه‌قیده‌و باوه‌ریان به‌خوا بووه، ئیتر بۆ گومرا بوون؟! که‌سی بزانی
 همر خوا خالقه، همر خواجه همرشتی نه‌توانی بکا، همرخواجه خاوه‌نه‌و
 نه‌توانی ئیمکانات ناماده بکاو کۆسپ و مانع له‌سهر ری لا بیا،
 ده‌سه‌لاتی به‌سهر مه‌خلوقه‌کانیه‌وه بییت، سه‌ره‌نجامیان له‌ده‌ست نه‌وایی،
 که‌سی نوێژ بکا، رۆژوو بگری، حه‌ج بکا، نه‌زر بکاو، شتانی تریش
 غه‌یری نه‌مانه، ئیتر بۆ گومرایه؟ بۆ له‌ری لای داوه‌و ناموسولمانه؟ بۆ
 پیوستی هه‌یه به‌وه که پیغه‌مبه‌ری بۆ بنی‌دری و ده‌عه‌تی بکا بۆ نه‌وه‌ی
 بگه‌ریته‌وه بۆ لای خوا؟ مه‌گمر نه‌و پیغه‌مبه‌رانه چی‌یان فه‌رمووه‌ و
 خه‌لکه‌که‌ بوون به‌ دوزمنیان و له‌گه‌لیان به‌شهر هاتون و، حازر نه‌بوون
 بکه‌ونه شوینیان و، ناوا که نه‌وان بۆیان باس نه‌که‌ن عیبادت و به‌نده‌یی
 خوا بکه‌ن؟ مه‌گمر عیبادت غه‌یری نه‌و شتانه‌یه؟ به‌لێ نه‌و پرسیارانه
 به‌جین و نه‌گمر که‌سیک جوابی نه‌و پرسیارانه نه‌زانی و، باش لای روون
 نه‌بن، ناتوانی به‌نده‌ی خوابی، ناتوانی به‌و جوژه‌ی که لێی داوا کراوه
 عیبادت و به‌نده‌یی خوا بکا. وه‌لامی نه‌و پرسیارانه‌ش نه‌وه‌یه:
 هه‌روه‌ک و تمان قورئان له‌ زۆریک له‌ نایه‌ت و سوهره‌ته‌کانیا باسی
 کردووه‌ که نه‌و خه‌لکه‌ ناوا بوون، نه‌وه جیی گومان نیه، ئینسانیک
 جاریک به‌ده‌رک و فه‌مه‌وه قورئان بخوینیته‌وه نه‌وه‌ی لی رۆشنه‌ که نه‌و
 عه‌قیده و بیروبروایه هه‌بووه.

به‌لام گومراییان له‌وه‌دا بووه که له ژانیاندا - دواى نه‌وه ههر
 خویایان به خالق و خاوه‌نی خویان زانیوه، هه‌ندی عیاده‌ت و به‌نده‌ییان
 بۆ کردووه - فه‌رمانه‌ه‌واى تر غه‌یری خویاشیان بووه، له ژانی
 خه‌یزانیدا، له ژانی کۆمه‌لایه‌تیدا، له نابوو‌ریاندا، له سیاسه‌تیاندا، له
 هه‌ندی شتی تری ژانیاندا، ئی‌تاعه‌ت و فه‌رمانه‌رداری‌یان له قانونی
 غه‌یری خوا کردووه، (فه‌رمانه‌ه‌وا) ی تریان هه‌بووه که به فه‌رمانی خوا
 حکومه‌تیان نه‌کردووه به‌سه‌ریانه‌وه. نه‌وانیش قبولیان کردووه غه‌یری
 خوا و، غه‌یری قانون و به‌رنامه‌ی خوا، حاکم بی به‌سه‌ریاندا. خوا
 نه‌فه‌رموی: نه‌وانه - به‌و کارانه - ئی‌ددی‌عای خویایان کردووه، نه‌وه
 یه‌کینه له گومراییه‌کانیان..

نه‌وی تریشیان نه‌وه بووه که له ژانیاندا جگه له خوا (فه‌ریاد‌ره‌س)
 ی تریان بووه، نه‌گه‌ر چی ههر خویایان به خاوه‌نی خویان زانیوه، به‌لام
 وتویانه ئی‌مه راسته‌وخۆ ده‌ستمان به‌خوای گه‌وره ناگا، روو ره‌شین،
 گونا‌ه‌کارین، ناتوانین له‌رێی خۆمانه‌وه له‌گه‌ل خوا په‌یوه‌ندی بکه‌ین ،
 جا با تکاکارو واسیته‌و وه‌سیله بی له‌به‌ینی ئی‌مه‌و خوا‌دا تا ئی‌مه له‌و
 به‌پارینه‌وه‌و، نه‌ویش له خوا به‌پاریته‌وه بو‌مان و دا‌وای کۆمه‌کمان بۆ بکا.
 ئانهم دوو شته بوون که خه‌لک تووشی بوون و، پی‌غه‌مه‌بران (علیهم
 الصلاة والسلام) بۆ راست‌کردنه‌وی هاتوون.

چۆنیه تى جیبه جیگردنى بهرنامه ی خوا

نه گهر بمانهوی به کورتی سهر گوزه شتی تهواوی پیغه مبه رانی خواو
تهواوی موسولمانه کانی ته نریخو تهواوی کافرو نا موسولمانه کان
به بیان بکهین، نه لئین :

دواى نهوه که خه لکی تووشی نهو جوژه بیروبروایانه بوون،
تووشی نهو دوو گومراییه بوون: (غهیری خوا فه رمانه وای تریان
قبول کرد. ههروه ها غهیری خوا فه ریاد ره سی تریان بریار دا)، خوا ی
گهوره بهمه رازی نه بوو، پیغه مبه ره کانی یهک له دوا ی یهک نارد بو
نهوه ی بو خه لکی رووشن که نهوه که نه بی له ژياندا فه رمانه بر دار یی هه ر
له خوا بکه ن. هه ر نهو فه رمانه و او حا کمیان بی. ته نها داوا ی
کو مه کیش لهو بکه ن و هه ر نهو فه ریاد ره سیان بی. ناردنى
بو نه مه، خه لکه که ش نه مه به لایانه وه زور گران بوو. ههروه ها حا کم و
ده سه لات داره کان - نهوانه ی خو یان کرد بوو به فه ریاد ره سو خو یان وا
ناساند بوو به خه لک که نه توان لای خوا شتیکیان بو بکه ن، نهوانه یان
که خو یان خو یانیان ناو نابوو فه ریاد ره سی خه لک و، به درو و به ناحق
خو یانیان کرد بوو به واسیته و هه سیله له بهینی خه لک و خوادا - نهوانه
نهوه یان به لاهه گران بوو، حازر نه بوون نهو هه موو ده سه لات و مه قامو
سهروه ت و ماله ی که لهو ریگه یه وه ده ستیان که وت بوو ده ستی لی
به رده ن، بو یه دوژ منایه تییان کرد له گه ل پیغه مبه ره کانی خواو له گه ل

بانگکردن بۆ رینگهی خوا، له‌سه‌ر به‌نامه‌ی کوفرو دووری له‌به‌نده‌ی خوا هه‌رمانه‌وه، خواش له‌به‌ینی بردن، چونکه نه‌گه‌ر ئینسان فه‌رمانی غه‌یری خوا قبول بکاو تووشی شه‌ریک قه‌راردان بۆ خوا بی، ئیتر خوا هه‌یچی لی قبول نا‌کا. نایه‌تی زۆر له‌م باره‌یه‌وه له‌ قورئاندا هه‌ن. بۆ نمونه نه‌فه‌رموی : ﴿أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءَ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنَ بِهِ اللَّهُ﴾، ئەم شه‌ریکانه چی‌یان کردووه؟ خو نه‌یان وتوووه ئەمانه خالقن، یا ئەمانه خاوه‌نیانن، یا رازقن و، یا سه‌ره‌نجامیان له‌ده‌سته‌یاندایه.. نه‌خه‌یر، وایان نه‌زانیه‌وه، به‌لام نه‌وانه هاتوون به‌نامه‌و قانونیکیان بۆ دامه‌زراندوون، که خوا ئیزنی بی‌نه‌داوه و پنی رازی نه‌بووه که ئاوا کردویان به شه‌ریک. نه‌وه که قبولیان کردووه که‌سه‌یک له‌مه‌خلوقاتی خوا، یا به‌نده‌کانی خوا، بیست به‌نامه‌و قانونیان بۆ دابنئ، قانونی غه‌یری خوا حوکم بکا به‌سه‌ریاندا.. نا نه‌وه شه‌ریک قه‌راردانه بۆ خوا، که‌سانیک که له‌به‌ینی نه‌بردوون، ویستووویه‌تی به‌هانه‌یان بۆ نه‌هه‌لتی، له‌ پێشا که‌سه‌یکیان بۆ بنه‌ی تا هه‌دایه‌تیا‌ن بداو، رێیان بۆ روشن بکاته‌وه، نه‌گه‌ر نه‌هاته‌وه سه‌ر رێی به‌نده‌ی خوا، جا نه‌وکاته ئیتر به‌ته‌واوی له‌به‌ینیان نه‌بات.

له‌نایه‌تیکی تردا نه‌فه‌رموی : ﴿إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ﴾ : حوکم و فه‌رمانه‌وا‌یی، قانون دانان، به‌قانون حوکم کردن، هه‌ر شایه‌نی خوا‌یه، هه‌ر نه‌وه حاکم و فه‌رمانه‌وا‌یه، نه‌وه فه‌رمانی داوه

بیجگه خۆی به‌نده‌یی و فه‌رمانبه‌رداری بۆ که‌سی تر نه‌کری، ئیتاعه‌ت له‌ قانون و فه‌رمانی که‌سی تر نه‌کری.

﴿ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ : ئانه‌وه رێ‌و‌ره‌وشتی ملکه‌چ کردن و ئیتاعه‌ت و فه‌رمانبه‌رداری به، که‌ رێ‌ک و پێ‌که‌و هیچ که‌مو‌کو‌ری تیا نه‌یه، به‌لام زۆربه‌ی خه‌لکی نازانن، زۆرت‌ری خه‌لکی وا نه‌زانن نه‌گه‌ر هه‌ر نه‌وه‌نده‌ی خ‌وایان به‌ خالقی خ‌ویان زانی و به‌خواه‌نی خ‌ویان زانی و نوێژیان کردو روژوویه‌کیان گرت ، ئیتر قه‌می ناکا نه‌گه‌ر ئیتاعه‌ت و فه‌رمانبه‌رداری له‌غه‌یری خوا بکه‌ن.

به‌ئێ، خ‌وای گه‌وره‌ ته‌نها یه‌ك شیوه‌ به‌ندایه‌تی قبول نه‌کا ، که‌ به‌بێ قورئان و ژباننامه‌ی پێ‌غه‌مبه‌ر بێ (ﷺ). چۆن یارانی ده‌ست په‌روه‌رده‌ی پێ‌غه‌مبه‌ری خوا (خوا لیبیان رازی بێ) ژبانیان به‌سه‌ربرد، نه‌بێ ناوایی. نه‌وان چۆن به‌رنامه‌ی خ‌وایان جیه‌جی و پیاده‌کرد، نه‌بێ ناوه‌ها بیت.

دوای نه‌وه‌ش له‌ هه‌ر زه‌مانیکدا نه‌وانه‌ی وا زاناو پسپۆرو (مجته‌هد)ن، به‌یه‌که‌وه هه‌ر شتێک باس نه‌که‌ن و مه‌شوه‌ره‌ت و راوێژ نه‌که‌ن، به‌چی نه‌گه‌ن، چ نه‌تیه‌جیه‌ک نه‌گرن، له‌سه‌ر چی رێ‌ک نه‌که‌ون، نه‌بێ موسلمان له‌وه‌یش ئیتاعه‌ت بکا. موسولمان له‌و سێ شته‌ نه‌گه‌ر ئیتاعه‌تی کرد، یانی فه‌رمانبه‌رداری کردووه، ئیتاعه‌تی له‌خوا

کردوووه، خوای گه‌وره به‌وه رازی‌یه. نه‌گهر شوینی نه‌وانه نه‌که‌وت،
نه‌وا له ریگه‌ی به‌نده‌یی لای داوه.

خۆ نه‌گهر زه‌مانیک و ابوو - وه‌ك نیستا - که ریک نه‌که‌وت زانا
موسولمانه‌کان یه‌ك بگرن و به‌یه‌که‌وه دینی خوا بو‌ خه‌لک رو‌شن
بکه‌نه‌وه، نه‌وه له‌بهر ناچار ی قه‌ی نا‌کا نیسان بکه‌ویته شوین
فرموده‌ی یه‌کیک له‌ نیمامو پیشه‌واکان، تا نه‌وه‌نده‌ی وه‌زه‌که
بگۆریو، ریک که‌وی که‌ زاناو موسولمان و (مجتهد) و (متخصص) ه‌کان
یه‌ك بگرنه‌وه، نه‌وان نی‌داره‌ی کاروباری کۆمه‌ل بگرنه‌وه ده‌ست،
حکومه‌تی نی‌سلامی بی‌نه‌وه سه‌رکار، قانون و به‌رنامه‌ی خوا بی‌نه‌وه ناو
خه‌لک، ده‌ست بکه‌ن به‌ نیجرا کردن و پیاده‌کردنی و، له‌ناو خۆیا نا
که‌سیک هه‌لبژێرن، که هه‌روه‌کو ره‌ئیس جه‌هوریکه، دوا ی نه‌وه‌ی
نه‌وان قانون و به‌رنامه له‌ کتیی خوا له سونه‌تی پی‌غه‌مبه‌ری خوا (ﷺ)
ده‌ردین، بیده‌نه ده‌ست نه‌و، نه‌ویش نیجرای بکا له‌ناو خه‌لکدا..
هه‌روه‌ك چۆن له‌ زه‌مانی پی‌غه‌مبه‌ری خواو یارانی و خوله‌فای راشیدیندا
وابوو، قانون و به‌رنامه‌ی کۆمه‌ل قورئان و نه‌و ری‌وره‌وشته‌ی
پی‌غه‌مبه‌ری خواو یارانی بوو که دایان نابوو، دوا ی نه‌وه هه‌رشتی رووی
نه‌دا، نه‌وانه‌یان که پسپۆر و (مجتهد) و زانا بوون کۆ نه‌بوونه‌وه و ریک
نه‌که‌وتن له‌سه‌ر شتی، نیتر خه‌لکی تر واجب بوو له‌سه‌ریان نی‌تاعه‌ت
بکه‌ن له‌وشته.

(سابقین‌ی) (أولین) و شوین‌گه‌وتوانیان :

لیزه‌شدا با نه‌وه باس بکه‌ین که خوا له قورئاندا باسی نه‌وه‌ی کردووه، نه‌گهر ئینسان هه‌روه‌ک نه‌بی بکه‌ویته شوین قورئان، نه‌گهر وا بکه‌ویته شوین پیغه‌مبه‌ری خواو یاران‌ی ده‌سته‌په‌روه‌ده‌ی نه‌وو به‌و ری‌یه‌دا بپروا که نه‌وان پیایدا رویشتون، نه‌وه خوا رازی نه‌بی، نه‌گهر نا‌خوا‌ی گه‌وره رازی نایب.

جا که ده‌لین یاران‌ی ده‌ست په‌روه‌ده، مه‌به‌ست نه‌وانه‌ن قورئان ناویان نه‌نی (سابقین‌ی) (أولین) و، نه‌وانه‌ی به‌چاکی به‌شوین نه‌واندا چوون. (سابقین) واته : نه‌وانه‌ی پیش‌په‌رو بوون و پیش‌که‌سانی تر که‌وتوون. نه‌وانه‌ی له‌رینگای به‌نده‌ییدا وه‌ستانیان نه‌بووه‌و، تووشی لادان نه‌بوون، تووشی نه‌نجامدانی کرده‌وه‌ی ناشایسته وگوناھی گه‌وره نه‌بوون، هه‌میشه له‌حه‌ره‌که‌ت و روشتنا بوون به‌ره‌و خوا‌ی گه‌وره. نه‌وه مه‌عنا‌ی (سابقین‌ه) (أولین‌یش) : مه‌به‌ست نه‌وه‌به‌ پیش‌له‌ خه‌لکی تر موسولمان بوون. نه‌و موسولمانانه‌ی پیش‌له‌ کۆچ کردن بو مه‌دینه‌ بپروایان هینا، نه‌و موسولمانانه‌ی مه‌دینه‌ش که پیش‌له‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ری خواو یاران‌ی کۆچ که‌ن بو نه‌وی، موسولمان بوون. نه‌وانه (سابقین‌ی) (أولین‌ن). هه‌ر که‌سی تریش له‌دواییدا موسولمان بووبی و به‌شوین نه‌واندا چووبی، نه‌وانه‌ش نه‌وانه‌ن قورئان وه‌سفیان نه‌کا به :

﴿وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ يَأْخِصَان﴾ وه‌ک له‌نایه‌تی سه‌دی سوره‌تی ته‌وبه‌دا

باسیان نه کا. خوا دهره قیان نه فرموی : لهوسنی دهستهیه رازی بووه، بهههشتی بو ناماده کردون، هموو نازو نیعمه ته کانی بهههشتی بو داناون : نهوانهی کۆچیان کرد بو مه دینه، نهوانهی له (انصار) و یاریده دهرانیس بوون، له مه دینه دا بوون و کۆمه کی (مهاجرین) یان کرد، نهوانهش دواپی به شوین نهواندا چوون، نهوانهی دهست پیشخهر بوون و له ریگای بهنده پیدا نه وهستانو، پیش له خه لکی تر موسولمان بوون، رچه یان شکاندو رییان روشن کرده وه بو خه لک.

جا به پی نهو باسه که نه فرموی : خوا لهو سنی دهستهیه رازی بووه، نه گهر که سیک به شوین نهواندا چوو، له ژیانیدا ری وره و شتی نهوانی کرد به بهرنامه ی خۆی، نهوه خوا لیتی رازی نه بی. نه گهر نا گومرپایه و لای داوه و خوی گه وره لیتی قبول نا کا. نه مه زور گرنگه و نه بی موسلمانان لیتی به ناگا بن. نه بی بزنان که سه حابه و یاران یته مبه ری خوا وه ک خه لکی تری عادی نین، ره زامه ندی و لیخو شبوونی خوا له ریگای شوینکه وتنی نهوانه وه دهستی نینسان نه که وی.

جا نه گهر که سنی شوینکه وتووی نهوان نه بی نهوه نه زانو گومرپایه، نه گهر دینی بو روشن نه کرابووه وه، نهوه نیازی بهوه هیه بو ری روون بکریته وه، نه گهریش خۆی زانیبووی قورنان چی باس کردووه، زانی بووی چه نده نایهت هه ن له قورناندا بو باسی نانه مه - که تنه ا له ری

شوینکه‌وتنی نه‌وانه‌وه ئینسان ره‌زامه‌ندی خواو به‌هه‌شتی ده‌ست نه‌که‌وی و له‌عه‌زایی جه‌هه‌نهم رزگار نه‌بی - نه‌گهر نه‌وه‌ی زانی بوو، دوا‌ی نه‌وه‌ی ههر خه‌ریکی ئیه‌انه‌ت کردن و قسه‌وتن بوو پی‌یان، له‌جیاتی نه‌وه‌ی شویتیان که‌وی، خه‌ریکی دوژمنایه‌تی بوو له‌گه‌لیان، نه‌وه‌ی دیاره‌ی نه‌بی شک له‌ئیمانیا بکری.

به‌هه‌رحال تا‌کاتی پی‌غه‌مه‌ری خوا (ﷺ) وه‌فاتی کرد وله‌دنیایا دهرچوو، به‌رنامه‌ناو‌ابوو، قورئان قانونی کو‌مه‌ل بوو، پی‌غه‌مه‌ری خوا (ﷺ) شته‌کانی باس نه‌کرد بۆ خه‌لک . نه‌و شتانه‌ی که‌سی‌تر نه‌یه‌زانیان نه‌و رو‌شنی نه‌کردنه‌وه، له‌و شتانه‌ی‌شا که‌ روویان نه‌دا - وه‌ک نه‌و مه‌سه‌لانه‌ی په‌یوه‌ندیان به‌ (جه‌نگ) و (صولح) وه‌وه‌ بوو، یان په‌یوه‌ندیان به‌ نابوری و سی‌اسه‌ته‌وه‌ بوو، یا غه‌یری نه‌وانه - خو‌ی بانگی نه‌کرده (مجتهد) و (متخصص) ه‌کان له‌ناو یارانیدا - نه‌وانه‌یان که‌ خاوه‌نی راو‌بو‌چوون بوون - نه‌وانیش له‌خزمه‌تیدا دانه‌نیشان و به‌یه‌که‌وه‌ مه‌شوهره‌تیا‌ن نه‌کردو نه‌گه‌یشان به‌ نه‌تیجه‌یه‌ک و ریک نه‌که‌وتن له‌سه‌ری.. نه‌وه‌ش نه‌بوو به‌ قانون و فه‌رمانی که‌ نه‌بوایه‌ موسولمانه‌کان ئیتاعه‌تیا‌ن لی بکریایه.

دوا‌ی نه‌وه‌ی نه‌و کو‌چی دوا‌ی کرد، به‌رنامه‌هه‌ر به‌و جو‌ره‌ بوو، ته‌نها نه‌وه‌ بوو نه‌و له‌ناویاندا نه‌بوو. جا دوا‌ی نه‌و بۆ نه‌وه‌ی که‌سیک بی‌ت قانون و به‌رنامه‌کان نیجرا بکاو جیبه‌جییا‌ن بکا، نه‌و (مجتهد) و

پسپۆرانه له‌ناو سه‌حابه‌دا - نه‌وانه‌ی نه‌یان‌توانی به‌رنامه‌و قانونی خوا له قورئان ده‌ر به‌یتن و روّشی بکه‌نه‌وه بوّ خه‌لک - هه‌لسان یه‌ کێکیان له‌ناو خۆیانا که به‌ باش‌ترینی خۆیانیان نه‌زانی (نه‌بو به‌ کړی صدیق)یان - خوا له‌و وله‌وانی تریش رازی بی - هه‌لبژارد به‌ عینوانی خه‌لیفه تا نوینه‌ری نه‌وان بی له‌ نیجرا کردن و پیاده‌کردنی فه‌رمان و قانونی خوای گه‌وره‌دا. دوای نه‌و (عومه‌ری فاروق)، دوای نه‌و (ئنا - سموع ذی النورین)، دوای نه‌و (عه‌لی کوری نه‌بو تالیب)، دوای نه‌و (حه‌سه‌نی کوری عه‌لی) نه‌م پینج نه‌فه‌ره، پینج خه‌لیفه‌ن ، پینان نه‌وتری هه‌م‌فلخا الراشدون) که یه‌ک له‌ شوینی یه‌ک زاناو مجتهد بوون، (متخصص) بوون، موسولمانه‌کان له‌ یارانێ پیغه‌مبه‌ری خواو شوینکه‌و تووانی نه‌وان هه‌لیان بژاردن، واجب بوو له‌سه‌ر موسولمانان ئیتاعه‌تیان لی بکه‌ن و شوینیان بکه‌ون. دوای نه‌وان نیژ نه‌و به‌رنامه‌یه‌ تیک چوو، نیزامینکی تر هاته‌ سه‌ر کارو، که‌م که‌م قانون و به‌رنامه‌ی خوای گه‌وره هه‌روا روژ به‌ روژ بیگانه‌ تر نه‌بوه‌وه‌و غه‌ریب نه‌بوه‌وه ، تا ئا‌وای لی هات که ئیستا نه‌یینین ، موسولمانان دوورن له‌ قانون و به‌رنامه‌ی خوا، له‌ جیی قانون و به‌رنامه‌ی نه‌و قانون و به‌رنامه‌ی نه‌وروپا و نه‌میریکا و غه‌یری نه‌وانه‌ له‌ناو موسولماناندا نیجرا نه‌کری. دیا‌ره واجبه‌ له‌سه‌ر موسولمانان به‌ هه‌موو هیژو توانایانه‌وه هه‌ول بده‌ن بوّ نه‌وه‌ی جارینکی‌تر نه‌و حکومه‌ته‌ و نه‌و وه‌زعه‌ته‌ی که له‌و کاته‌دا بووه‌ بیته‌وه

سەر دەور. ئەو ەى ەو ەم ئەكا لەناو كۆمەلى موسولماناندا بەرنامەى
 خواو قورئان و سوننەتى پېغەمبەرى خوا بى، زانا موسولمانەكان
 بەيەكەو ە رىك بكةون لەسەر شتىك و، بىدەن بە كۆمەل تا ئىتاعەتى لى
 بكةن و فەرمانبەردارى بن. بتوان ەمروە كو سەردەمى خولەفاى
 راشدىن خەلىفە لە خۆيان ەلبژىرن و بتوان بەتەواوى عىبادەت و
 ئىتاعەتى خواى گەورە بكةن.

نەمە بە كورتى باسى فەرمانبەردارى كردن و ئىتاعەت كردن لە
 خواى گەورەو، قبول كردنى ئەو بە عىوانى تەنھا فەرمانرەوا ، ماناى
 (إِيَّاكَ نَعْبُدُ) بوو.

ئىستا كاتى ئەو ەيە بەشى دوو ەم باس بكةىن : ﴿وَأِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ :
 داواى كۆمەك كردن لە خواو، كردنى ئەو بەتەنھا فەريادرس و
 پشتىوان.

ماناى تەواوى (استعانە) و داواى يارمەتى لە خوا

وتمان ەدرشتىك روونەدا لەم عالەمەدا تەنھا خوا ئەنجامى ئەدا، ەم
 ئەو ە ئەىكاو سەبەبىكى بۆ داناو ە. كاتى سەبەبەكە بوو، ئەوىش وىستى
 ئەو شتە بى، ئەبىت. ئەگەر سەبەبەكە نەبوو، يا سەبەبەكە بوو بەلام ئەو
 نەبوىست بى، ئەو ە ئەو شتە نابى.

جا له‌سەر ئەو ئەساسە، نینسانیک کە بە ناگایی و زانسته‌وه، رینگای
 ئیمان و به‌نده‌یی خوای گرتیی، ئەوه هیچ شتیک له ژیانیدا - غه‌یری
 خوا - نا‌کا به فریاد‌ه‌س و په‌ناو پشٹیوانی خۆی، چون‌که هەر شتیکی
 بۆی، بیه‌وی شتیک بۆی رووبدا، یا بیه‌وی تووشی هیچ زه‌ره‌رو زیانیک
 نه‌یه‌ت و مه‌نفه‌عه‌تیکی ده‌ست که‌وی، ئەوه هه‌ول ئەدا بۆ ئەوه‌ی
 سه‌به‌بی ئەو شته به‌کار به‌یئیی، داواش بکا له خوای (معال) تا ئەو
 شته‌ی بۆ بکا، نی‌ز ته‌واو بوو. یا نه‌گه‌ر بیه‌وی له نه‌خۆشی‌یه‌ک رزگاری
 بیی، نه‌چی به شوین سه‌به‌به‌که‌یا - به شوین سه‌به‌بی شیفایه‌وه
 نه‌خۆشی‌یه - که ئەو ده‌واو ده‌رمانه تایه‌ته‌یه خوا بۆی داناوه، کاتی‌ک
 ده‌واو ده‌رمانه‌که به‌کار نه‌ه‌یئیی، داوا نه‌کا له خوا شیفای بی‌دا، نی‌ز
 شتیکی تر نه‌له‌وه به‌ینه‌دا.

به کورتی به‌بی ئەو دوو شته (به‌بی سه‌به‌بو، به‌بی ویست و ئیراده‌ی
 خوا) هیچ شتی نابێ. نه‌گه‌ر ئەو دووانه بوون حه‌تمه‌ن شته‌که نه‌بی.

حقیقه‌ت و مانای (توکل) و پشت به‌خوا به‌ستن

به‌بی ئەو باسه، واجبه له‌سەر نینسانی موسولمان کاتی ویستی
 شتیک بکا سه‌به‌به‌که‌ی به‌کار به‌یئیی، له‌گه‌ڵ ئەوه‌ش که سه‌به‌به‌که
 به‌کار به‌یئیی نه‌بی ته‌وه‌ک‌کول بکا له‌سەر خوا، داوا‌ی کۆمه‌کی لی بکا. بۆ

ثونە (نەخۆش) واجبه لەسەرى بڕواتە لای پزیشك و دەواو دەرمانى لى
 وەرگرى، دواى ئەو لەوكاتەدا دەرمانەكە بەكار دىنى عەرز ئەكا :
 خوايه! ئەوا من واجب بوو لەسەرم بڕۆم دەواو دەرمان بىنم و بەكارى
 بهيتم، ئەوا بەكارم هيناو تەكليف و وهزيفەى خۆم ئەنجام دا، جا خو
 ئەزانم ئەو دەرمانە خۆى شتى ناك، ئەگەر تۆ نەتەوى چاك بىمەوه، جا
 لە تۆ داوا ئەكەم تەنسىر دابنى لەو دەرمانەداو چاكم بكهيتەوه.

لەبەرئەوه موسولمان لە كاتىكا دەست ئەكات بە خواردن ئەلتى :
 (بسم الله الرحمن الرحيم). لە بىريايەتى كە خواردن بۆ ئەوهيه خيىركى
 دەس كەوى، سوڊىكى بىبگا، نەخۆشى و لەبەين چوون لەسەر رىى
 هەلگىرى، كۆسپ لەسەر رىى لابرى.. دەى ئەزانى ئەوانە هەر
 بەدەست خوان، بەلام سەبەبىكى داناوه بۆ ئەوه كە (خۆراك)ە،
 خۆراكە كە ئەخوا، سەبەبەكە بەكار ئەهينى، جا تەوه ككول ئەكا لەسەر
 خواو دوعا ئەكا، داواى لى ئەكا ئەوكارەى بۆ بكا. لە (بسم الله
 الرحمن الرحيم) وتندا يادى ئەو خوايه ئەكا كە سوودگەيانندن و زيان
 لە كۆل كردنەوه هەر بەدەست ئەوه. ئەوهيه مەعناى (توكل) كە
 پىويستە ئىنسانى موسولمان لىى حالى بىى.

(توكل) ئەوه نىيه ئىنسان تەركى وهزيفە بكا، لە ئەداى تەركى
 بەندەى و عبادەت و مەسئولەت دەس بكيشى، جا بلتى : خوا

گه‌وره‌یه‌و خوا بۆم نه‌کا.. نه‌خیر، خوا شتی وا نا‌کا، نه‌بی سه‌به‌بی شته‌که به‌کاربیتنی، جا داوا بکا له خوا ئه‌و شته‌ی بۆ نه‌تجام بدا.

بۆنمونه : نه‌گهر ئینسان بیه‌وی خوا له ناخیره‌تا ره‌جمی بی‌بکا، له گونا‌هه‌کانی ببوری و نه‌یخاته جه‌ه‌نهم و، بیخاته به‌هه‌شت و لیبی رازی بی، نه‌وه نه‌بی سه‌به‌بی نه‌و شته به‌کاربیتنی. نه‌بی سه‌ره‌تا له‌رتی گومرایی بگه‌رپه‌ته‌وه، ده‌س بکا به‌ حه‌ره‌که‌ت کردن له ریگای ئیمان و عه‌مه‌لی سالت‌دا، جا دوعا بکا و بلتی : خوایه! نه‌وه من سه‌به‌به‌که‌م به‌کاره‌ینا، له گومرایی گه‌رامه‌وه، نه‌وه هاتمه‌ سه‌ر ریگای ئیمان و عه‌مه‌لی سالت، جا له تۆش داوا نه‌که‌م لیبی ببوری، ره‌جم بی‌بکه‌ی وله عه‌زاب رزگارم که‌ی، له نيعمه‌ت و خوشبه‌ختی به‌شم بده‌ی.

که‌وا‌بوو له‌به‌رئه‌وه‌ی هه‌ر مه‌خلوقینک له مه‌خلوقات، ته‌نها سه‌به‌به‌و خۆی به‌خۆیه‌وه ناتوانی هه‌یچینک بکا، هه‌رخوایه نه‌توانی هه‌رشتی بکا، له‌به‌رئه‌وه، ئینسان جیگای نه‌وه‌ی نیه که هاوار له غه‌یری خوا بکا و له‌غه‌یری خوا داواي کۆمه‌ک بکا، که‌سی ترو شتی تر نیه ئینسان بتوانی داواي کۆمه‌کی لی بکا، بۆ نمونه نه‌فه‌رموی : ﴿قُلْ إِنَّمَا أَدْعُو رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا﴾، نه‌فه‌رموی :

بلتی: هه‌ر له خوا‌ه‌نه‌که‌م داوا نه‌که‌م که شتی‌کم بۆ بکا، (دوعا کردن نانه‌وه‌یه، ئینسان داوا بکا خوا سو‌دیکی بی‌بگه‌یه‌نی، یا له زه‌ره‌رو زیانی رزگاری بکا). هه‌ر هاوار لای نه‌و نه‌به‌م، هه‌ر له‌و

داواى كۆمەك ئەكەم، كەسى تر ناكەم بە شەرىكى ئەو لە ھاوار
لېكرىندا. دەى ئەو ماناى ئەوئە ئەگەر ئىنسان ھاوارى كىردە ھەر
شەئىك غەبرى خوا، ئەو كىردوئەتى بە شەرىكى خوا..

رەنگە لېرەدا ئەو پىسارە بىرى : فەرقى ئەو چىە كە ئىنسان
لەكەسى داوا بىكە لە چاللى دەرى بېنى، لەگەل ئەوئەدا ھاوار بىكە
لەئەكەنى لەبەندە صالحەكانى خوا، يا لە روحى يەكەنى لە پىاو صالحان
كە بىت بە فرىايەوئە كارىكى بۆ بىكە، خۆ ئەمىش ھەر سەبەبىكە؟!
رەنگە ناوا گومانىك بىرى و بوترى : وەختىك من ئەللىم : يا روحى
فلان كەس لەبەندە صالحەكانى خوا! ھەرئەك ئەوئە بىللىم بەو
شەخسە لەو چالە دەرم بىنە. بۆ لەوئە گوناھ نەبوو، بۆ لېرەدا گوناھو
شەرىك بۆ خوا قەرادانە!؟

جوابى ئەمە ئەوئە : ئىمە بۆمان روژن بۆتەوئە خوا بۆى دىارى
كىردوئە كە ئەو سەبەبەو، خوايە كە كارە حەقىقە كە دەكات ، بەلام
خواى گەورە روحى ئەو بەندە صالحەكانى نەكىردوئە بەسەبەبى ئەو كە
زەرەرو زىانى لە كۆلى ئىنسان بېتەوئە، يا سوودو مەنقەئەتەكى دەست
كەوئە. بىرىارى نەداوئە ئاوەھا شەئى بىرى. نە لە قورئانا باس كراوئە، نە
لە ھىچ حەدىسەكا لەو حەدىسانەى كە صەحىحن باسى ئەو نەكراوئە
ھاوار كىردە غەبرى خوا جايز بىت ، يا بە سەبەب بەكارھىتان بزائىرى،

به‌لکو زۆرئیک نایه‌ت و فه‌رمووده هه‌ن باسی ئه‌وه ئه‌که‌ن که دروست
 نیه ئینسان هاوار بکاته غه‌یری خواو داوای کۆمه‌کی لی بکا.
 نه‌گهر که سینک داوای کۆمه‌کی له غه‌یری خوا کردو، هاواری برده
 لای غه‌یری خواو غه‌یری نه‌وی کرد به فریاد په‌سی خۆی - نه‌گهر چی
 به‌و جووره بی که بلتی لای خوا داوای شتیکم بو بکه، واته بیکا به
 واسیته و سه‌به‌ب له به‌ینی خۆی و خوادا - ئه‌وه قورئان نه‌فه‌رموی :
 ئه‌وه شه‌ریکی بو خوا قه‌رارداه. نه‌لّه‌ته ئه‌وه به‌و مانایه نیه که سانیک
 له موسلمانان نیستا هاوار نه‌که‌نه غه‌یری خوا موشریکن. نه‌خیر،
 خه‌لکی له‌به‌رئه‌وه‌ی حه‌قیان به‌ته‌واوی بو روشن نه‌بوته‌وه مه‌عزورن.
 موسولمانان عوزریان هه‌یه، له‌به‌رئه‌وه‌ی ئه‌م حه‌قه به جوانی روون
 نه‌کراوه‌ته‌وه بۆیان. به‌م موسولمانانه ناوتری موشریک. ناوتری ئه‌مانه
 موسولمان نین.

به‌لام له‌گه‌ل ئه‌وه‌دا داوا نه‌که‌ین له‌هه‌ر موسولمانی که دلی بو
 خۆی نه‌سووتی، ئه‌یه‌وی به‌نده‌ی راسته‌قینه‌ی خوا بی، به‌ زووترین
 کات بگه‌رپه‌ته‌وه ده‌ست بکیشی له‌ هاوار کردن له غه‌یری خوا.
 چونکه له‌داوای ئه‌وه که روشن بووه‌وه بۆی دروست نیه هاوار بکاته
 غه‌یری خوا، نیتر به شوین ئه‌وه‌دا گوناها‌بار نه‌بی، خوا لسی قبول نا‌کا.
 نه‌گهر له‌وه‌وپیش - پیش ئه‌وه‌ی بۆی روون بووبه‌ته‌وه - هاواری

ڪرڊيٽه غهيري خوا، خوا لئي تووره نه بوويو و غهزه بي لي نه گرتي،
دواي نه وه كه بوي مه علوم بوو نيتر لئي قبول ناڪا.

پلهي پياوچاڪان وحه قيقه تي ريزلٽيگان

نممش ماناي نه وه نيه بلين بنده صالحه كاني خوا له مه لائيڪه و
پيغه مهران و دوستاني خوا (عليهم صلوات الله وبركاته) كه م قدهر
وقيمه تن و سوڪاڀه تي يان پي بڪري، پنا به خوا.. كه سيڪ كه نيماني
به خوا و روي ئاخيرت بي، نه تنها ناتواني كه مزين ئهانه تيك
بهه كيك له و بنده صالحه انهي خوا بكا، نه تنها ناتواني به چاوي
سوڪ ته ماشاي به كيك له وان بكا، به لكو تنها له كاتيكا نيماني هيه
و ته واوه، كه پيغه مهراني له خوي خوشتر بوي و، له هه موو
به برنامه كاني زيانيدا، په ره وي نه وان بي و به شوين نه واندا بزوا، گيان و
مالي له رتي سهر خستني به برنامه يه كدا كه نه وان هئاوايه به خت بكا.

نه وه به به راستي ريزلٽيگان، نينسان و بياناسي كه خوا باسي
ڪر دوون، كه بنده ي خوابوون، فريادرس نه بوون، بو نه وه نه هاتوون
خه لڪ هاواريان لي بكا، بو نه وه هاتوون بو خه لڪي روشن كه نه وه هه
خوا فريادرسه. ريزلٽيگاني نه وان نه وه به نينسان په ره ويان لي بكا.
بزاني نه گهر شوين نه وان نه كه وي خوا ره جي بي ناڪا. نه وه به نيحترام،

نە ئەو ھى بە ناھەق بىيان كات بە فرىادرس ، يا شتىك بكا كە خۆيان
بۆ لەبەين بردنى ئەو شتە ھاترون .

دەربارەى (وەسىلە) لە نىوان عەبدەكان و خواى گەورەدا

زۆر كەس ئەلەين نىمە كاتىك ھاوار نە كەينە يە كىك لەو پياوچاكانە،
خۆ وا نازانين خۆى لە خۆيەو نە توانى شتىك بكا، ئەزانين ھەر خوايە
نە توانى ھەر شتى بكا، بەلام نىمە لەبەر ئەو ھى خۆمان زۆر باش نين -
و ەك ھەندى ئەلەين لەبەر ئەو ھى گوناھبارو روورە شين ناستوانين
راستەو خۆ لە گەل خوادا تەماس بگرين ولە گەل خۆى رازو نياز بکەين
- ناچارين يە كىك لەوان بکەين بە واسىتەى خۆمان، بەھۆى ئەو ھى
نزىك بکەوينەو لە خواو شتىكى لى داوا بکەين . ھەر وەك چۆن ئە گەر
كەسىك بىھوى بپروا بۆلاى حاکمىك بۆى رىك ناکەوى، مە گەر
پارتىو واسىتەىك دەست بخا تا بە ھۆى ئەو ھى بتوانى بپروا .

جوابى ئەمە ئەو دىيە : ئەم قەسەى قەسەى كەسىكە خواى نەناسى بى،

خوایەك كە ئەفەرموى :

﴿وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ﴾ واتە : من لە رەگى بنا مل لە

ئىنسان نزىكترم . خوایەك ئەفەرموى : ھىچ شتىكى ئىنسان نىە لە من

پەنھان و پۆشراو بى . خوایەك ئەفەرموى : لە ھەر خاتىرەو خەيالىك بى

به‌دهروونی نینساندا من خه‌به‌ردارم. خوایه‌ك نه‌هلی ناحه‌قکاری و کاری نابه‌جی نیه - نعوذ بالله - چ نیازی هه‌یه به‌وهی نینسان که‌سی بکا به‌واسیته له‌به‌ینی خۆی و نه‌ودا؟! خۆی له‌هه‌موو که‌س نزیکه. ناگاداره له‌نه‌حوالی هه‌موو که‌س، هه‌ر که‌س به‌راستی و به‌نیخلاص رووی تی‌بکاو هاواری لی بکاو په‌نای پی بی، حه‌قنه‌ن دیت به‌هاواریه‌وهو نه‌وهی وای نه‌یه‌ویت بۆی نه‌کا، نه‌گه‌ر به‌خیر و مه‌سله‌حه‌تی بی، نه‌گه‌ر به‌خیر و مه‌سله‌حه‌تیش نه‌بوو شتیکی تری بۆ نه‌کا له‌وه‌باشتر.

به‌نیسه‌ت حاکمه‌که‌وه له‌به‌ر نه‌وه‌یه خه‌لکی پارتی و واسیته دروست نه‌که‌ن، که‌جاهیل و نازانی خه‌لک له‌چ وه‌زعیکا نه‌ژین و چییان لی قه‌وماوه، نازانی چی‌یان نه‌وی و گه‌رفتاری چین، له‌به‌ر نه‌وه نه‌بی و واسیته‌یه‌ك دروست بکری و واسیته‌یه‌ك بییت بیان گه‌یه‌نیته لای نه‌و حاکمه. به‌لام خوای موته‌عال وای نه‌! یا نه‌و حاکمه نه‌زانی وه‌زعی نه‌و خه‌لکه‌چۆنه، به‌لام له‌به‌ر نه‌وهی که‌عه‌بدی هه‌واو هه‌وه‌سه، نایه‌ویت گه‌ر و گه‌رفت و کۆسی سه‌ر رتی خه‌لکی لابه‌ری. ته‌نها له‌کاتی‌کا نه‌وه نه‌کا که‌واسیته‌یه‌ك برّوا، له‌ناشناو نزیکه‌کانی خۆی و هه‌لی نین بۆنه‌وهی نه‌و کاره‌بکا. ده‌ی خۆ خوا به‌و جوّره‌نیه.

نه‌گه‌ر نینسانیک له‌نوێژ کردن حالی بووبی، به‌راستی نیتر ناتوانی شتیکی ناوا بلتی، بلتی: من خۆم ناتوانم راسته‌وخۆ له‌گه‌ن خوا ته‌ماس

بگرم، نهی کەسیک یا واسیتەیک دەست خەم تا ئەو نزیکم خاتەو لە خوا، چونکە نوێژکردن بوو ئەو یە ئینسان لە گەڵ خوا راستەوخۆ تەماس بگرتی و رازو نیازی لە گەڵ بکاو داوای شتی لی بکا، غەیری ئەو شتیکی تر نیە. ئیتر چی ماوە تەو؟! ئیتر چۆن کەسیک نەتوانی - نەگەر لە نوێژ تۆزیک حالی بوو بی - بلای : من ناتوانم خۆم لە گەڵ خوا تەماس بگرم؟! مەگەر واسیتەو وەسیلەیک لە خوا نزیکم کاتەو.

لە سەریکی ترەو قورئان بەیانی کردوووە کە وەسیلە بوو نزیک کەوتنەو لە خوا تەنها (ئیمان و عەمەلی صالحە)، باوەر کردنەو کردەوێ چاک نەجام دانە. وەك لە ناخین نایه تی سورە ی (علق) دا نەفەر موی : ﴿وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ﴾، کورنوووش بیه بوو خوا و ملکه چکردن و خوێژکردن و خوێژم گرتن بکە بوو خوا و، بیه به بەندە ی راستەقینە ی.. لەو رێیەو لە خوا نزیک بیه رەووەو بگە به خزمە تی. هەرۆهە لە زۆرنایه تی تری قورئان ئەمە به یان کراوە ئەگەر کەسیک کەسیکی تر بکات به واسیتە بوو نزیک کەوتنەو لە خوا، ئەو کردوو یه تی به شەریک. بوو ئومو نەفەر موی : کەسانیک کە غەیری خویان کردوو بە دۆستی خویان، کردوو یان به فریاد رەس و پەنا و پشتیوانی خویان، کاتیک کە رەخنە یان لی نەگرتی و ئەوتری بوو وا نەکەن؟ جوابیان ئەو یە کە : ئیمە نەمانە مان بۆ یە کردوو بە فریاد رەس و پشتیوانی خۆمان بوو ئەو یە لە خوامان نزیکمان کەنەو،

هەر تهنه‌ها بۆ ئەوه‌یه‌و بۆ غه‌یری ئەوه‌ نیه‌. خوا ئەفهرموئى : ئەوانه‌ درۆزنن. ئەوانه‌ دواى ئەوه‌ى حه‌قیان بۆ رۆشن نه‌کریته‌وه‌و ده‌لیل و نیشانه‌کانیان بۆ به‌یان نه‌کری، که غه‌یری خوا کس فریادرس نیه‌، زۆر زۆر کافرن. خواى گه‌وره‌ له‌ دوایدا حوکم و قه‌زاوه‌ت نه‌کا له‌ به‌ینی ئەوان و به‌نده‌ موخلیسه‌کانیدا، رۆشنی نه‌کاته‌وه‌ کئى راستی و تووه‌و کئى درۆی و تووه‌، هه‌ر که‌سه‌یش نه‌گه‌یه‌نئى به‌ جه‌زاو به‌ سه‌ره‌نجامی خوئى.. ئەفهرموئى:

﴿أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ﴾ .

له‌ جینگای تردا ئەفهرموئى : ئەوانه‌ى وا ملکه‌ج نه‌که‌ن بۆ غه‌یری خوا، په‌نا نه‌به‌نه‌ لای غه‌یری خوا، غه‌یری زاتى ئەو نه‌که‌ن به‌ فریادرسى خوئیان و به‌نده‌و مه‌خلوقه‌کانى خوا نه‌که‌ن به‌ پشتیوان و په‌ناگای خوئیان، کاتیک که ره‌خه‌یان لى نه‌گیری، بۆچی ناوا نه‌که‌ن؟ ئەلین : خوئ نيمه‌ نه‌مانوتوه‌و ئەمانه‌ خوئیان سه‌ره‌خۆ شتى نه‌که‌ن، به‌لکو ئەمانه‌مان به‌ شه‌فيع و تکاکارو واسيته‌ له‌ به‌ینی خوئمان و خوادا قه‌رار داوه‌. قورئان سه‌باره‌ت به‌وه‌ ئەفهرموئى : نانه‌وه‌ شه‌ريك قه‌راردانه‌ بۆ خوا. خواى گه‌وره‌ له‌وه‌ به‌رى‌یه‌و دووره‌، خوا پاك و مونه‌زه‌هه‌، کس

شهریکی نیه، شتی وای قمرار نه‌داوه، نه له ناسمانه‌کاندا نه له زه‌ویدا،
 یه‌ک نه‌فهری قمرار نه‌داوه که بیی به واسیته‌و وه‌سیله، خوا نه‌فهرموی :
 ﴿وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ
 شَفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ قُلْ أَتَنْتَبُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي
 الْأَرْضِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾

دو‌باره‌ی غه‌یب زانین

جگه نه‌وه‌ش که‌سیک که هاوار نه‌کا له‌یه‌کئی له‌بهنده‌ صالحه‌کانی
 خوا، له‌ پیغه‌مبه‌ران ، یا له‌ مه‌لاییکه، یا له‌ دۆستانی خوا، له‌ راستیدا
 تهنه‌ له‌ کاتی‌کدا هاواری لی نه‌کا که‌ وانه‌زانی نه‌و که‌سه‌ غه‌یب
 نه‌زانی، وانه‌زانی نه‌و خه‌به‌ری هه‌یه‌ که‌ نه‌م چ‌ حاله‌تیکی هه‌یه‌ و نه‌توانی
 بچی به‌ هاواریه‌وه، نه‌مه‌ش شتیکی نادروسته‌و گومراییه، خوا له‌
 زۆریک له‌ نایه‌ته‌کانی قورئاندا به‌یانی کردووه که‌ غه‌یری خوا که‌س
 غه‌یب نازانی، تهنه‌ یه‌ک شت له‌ غه‌یب هه‌یه‌ که‌ خه‌لک نه‌یزانن،
 نه‌ویش نه‌و به‌رنامه‌ی ریتمای و هیدایه‌ته‌یه‌ که‌ له‌ کتیبه‌کانیدا
 ناردوو‌یه‌تی، له‌ قورئان و ته‌ورات و نینجیل و غه‌یری نه‌وانه‌دا، وه‌ک
 نه‌فهرموی:

﴿قُلْ لَّا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ وَمَا يَشْعُرُونَ
 أَيَّانَ يَبْعَثُونَ﴾ : بلی : هه‌رچی نه‌و که‌سانه‌ی وان له‌ ناسمانه‌کان و

زهویدا، بیجگه خوا، هیچ کهسیان غهیب نازانن . تنانته نازانن کهی
خویان زیندوو نه کرینه ووه له قهبره کانیان رانه پهرتیرین . ههروهها
نه فهرموی :

﴿قُلْ لَّا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ﴾ : له جیتی
تری قورنانشا نهم باسه به دریزی کراوه .

له لایه کی تره وه خوی گه وره به پیغه مبهری خوا نه فهرموی : تو
بویان باس بکه که چیت؟ بییان بلتی که غهیب نازانی، نه گهر غهیب
بزانیایه زور شتی باشت بو خوت دهست نه خست، به لام له بهر نه وهی
توش ههروهک به شه ریکی تری، زوری شتی باشت له دهست دهر نه چی .
تویش تووشی گیرو گرفت و دهر دیسه ری نه بی، نه وه نیشاره ی نه وه به
توش غهیب نازانی، تنه شتی نه زانی نه وه بهرنامه ی هیدایه ته به که خوا
داویه تی . نه فهرموی به پیغه مبهر : تو بلتی :

﴿وَلَوْ كُنْتَ أَعْلَمُ الْغَيْبَ لَأَسْتَكْثَرْتَ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ إِنْ
أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾ :

بویان باس بکه که تو تنه نه رکی ناگادار کردنه وهت له سه ره،
له گهل نه رکی مژده پیدان . ناگادار کردنه وه بو نه وانده ی ریتی به نده یی
شهیتان نه گرن و نایه نه وه سه ر رینگای به نده یی خوا، مژده دان به وانده ش
رینگای به نده یی خوا نه گرن و به ئیخلاصه وه عیبادت و به نده یی بو خوا

ئەكەن . تۆ تەنھا ئەوەى، غەيب نازانى، غەيب تەنھا خواى (متمعال)
خۆى ئەيزانى و كەسى تر نازانى .

جا لە كاتىكدا هېچ كام لەبەندە صالحەكانى خوا غەيب نازانو،
خەبەريان لە حالى كەسى تر نيه، نيت چۆن دروستە هاوار بكرى
لييانو، بكرين بە فریادرس و پەناگا؟!!

دواى ئەو قورنان ناوا باسى كردووہ كە كەس غەيب نازانى، نيت
دەرئەكەوى ھەر كەس نىددىعائى ئەوہ بكا خۆى شتى ئەزانى، يا
كەسىكى تر شتى تری زانیوہ، ئەمە بە ھەلەدا چووہ، يا نەگەر عەمدەن
بىلتى ئەوہ درۆى كردووہ، ئەو شتەى وا بەغەيب ناوى ئەبەن خەيالى و
گومان زياتر هېچىكى تر نيه . . كەسىك خەيالى ديت بە دلیدا، دوايى
وا ريك دەكەوى ئەوشتە روو ئەدا، وا ئەزانن ئەمە غەيبى زانیوہ ، لە
حالىكا ھەر خەيالىكە كەوتووہ تە دلى و گومانىكە وا ريك كەوتووہ .

وہك چۆن كەسى خەوى ئەبىنى، دوايى خەوہ كەى ديتە دى، دەى
خۆ ئەو لە كاتىكا خەوہ كەى ديوہ، لىي روشن نەبووہ ئەو شتە روو
ئەدا، دوايى كە شتەكە رووى دا، روشن ئەبىتەوہ خەوہ كە مەعنائى ئەوہ
بووہ .

ھەر وھە نەگەر ھات و كەسى شتى لە دەمى دەر چوو، وتى ئەو شتە
وانەبى، دوايى شتەكە وابوو، وا رووى دا، ئەوہ وە نەبى ئەو شەخسە
ئەو شتەى زانى بىت و لىي روشن بوو بى، بەلكو ھەر وا خەيالى

کهوتوته دلی و وتویه تی، دواییش به هه لکهوت نهو شته وا رووی داوه، خه لکیش وا نهزانن نهوه غهیی زانیوه .

له بدر نهو هسه خوا نه فهرموی : نهوانه ی غهیری خوا ده کهن به فریاد ره سی خویان، هیچ ده لیل و بورهانیکیان نیه، چونکه فریاد ره س نه بی خالق بی، دروستکاری شت بی . نه بی خواوه نو ده سه لاتدار بی، سوودو زینانی له ده ستا بی، ده سه لاتی به سه ر نینساندا هه بی، سه ره نجامی نینسان له ده ستیا بی .. دیاره هیچ کس غهیری خوا ئاوا نیه . که سی خالق نیه، خالقی هیچ شتیک نه له ناسمان و نه له زهوی، هیچ کس ده لیلی نیه بو نهوه ی که سیکی تر غهیری خوا شایسته بی نهوه ی ههیه هاواری لی بکری . جا نه فهرموی : کهس لهوه گو مر اتر نیه که هاوار نه کاته که سانیک له خواری خواوه، که تا روژی قیامت جوابی ناده نهوه، نه تهنها جوابی ناده نهوه و نایه ن به هاواری یهوه، به لکو له هاوار کردنه که شی غافلن، هه رخه بهریان نیه که هاواریان لی نه کا . نهوه تا نه فهرموی :

﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُو مِن دُونِ اللَّهِ مَن لَّا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَن دُعَائِهِمْ غَافِلُونَ . وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ﴾ :

له روژی قیامت نهوانه ی وا هاواریان لی کراوه، نهوانه ی به ناحق کراون به فریاد ره س، نهوانه یان که صالح بوون و بهنده ی خوا بوون،

ئەبن بە دوژمنی ھاواربەرەکان و، بێزاریی خۆیان دەرئەبرن لەو کارانەى ئەوان کردویان و، ئەلێن: ئەصلەن ئیمە رازی نەبووین، ناماقولیتان کردوووە کە ھاوارتان کردۆتە ئیمە. ئیمە حەزمان لەو نەکردوووە. دەعوەتی ئیوەمان نەکردوووە بۆ ئەووە رازی نەبوین بەووە. ئیستاش هیچ کاریکمان لەگەڵ ئیوە نیە، هیچ عەلاقەیکمان بە ئیوەوە نیە و ناگەینە فریاتان و ناتوانین ئەصلەن ئیوە لە خۆمان بزائین، لەبەرئەوێ ئیوە خیاڵی ئەوەتان کردوووە کە ئیمە دەعوەتمان بزێ کردوووە!! ئیمە ھاوئوین بە خەلک بەگەینەن کە ھاوارکردنە غەیری خوا دروست نیە و شەریک بۆ خوا قەراردانە. کەچی ئیوە خیاڵی ئەوێ و ئیمە بۆ ھاوئوین کارتەن کردوووە. کەوا بوو هیچ پەيوەندی و رابیتەیک لەبەینی ئیمە و ئیوەدا نیە .

جا رەنگە هەندێ خەلک و بزائن ئەوێ و قورئان لێرەدا بەیانێ ئەکا و لەم نایەتەدا ئەفەرموی: نابێ ھاوار بکریتە غەیری خوا، ئەوانەى کە ھاواریان لە غەیری خوا کردوووە تووشی شەریک قەراردان بۆ خوا بوون، و بزائن مەبەست لەو نایەتە، (بەتەکان) بوووە کە موشریکەکان لەو سەرەمەدا ھاواریان لێ کردوون .. بەلام ئەگەر ئینسان بە توژی ناگایی و ئینسافەووە سەیری قورئان بکا، هیچ دوودلی و گومانیکى نامینی کە مەبەست تەنها ئەو بتانە نیە، زۆر زۆر روشن لە قورئاندا بەیان کراوە ئەوانەى و ھاواریان لێ کراوە بت نەبوون، تەنانەت ئەو

بتانه‌یش (یادبوود) و یادگاری و نزه‌رگه‌و موجه‌سه‌مه‌و شت بوون بۆ
 نه‌و به‌نده‌ صالحه‌ پیش‌ووانه‌ی که نه‌وان هاواریان لی کردوون. بۆ
 غونه : نه‌و بتانه‌ی موشریکه‌کانی قوره‌یش دروستیان کردبوون به‌ناوی
 (لات و، مه‌نات و، عوززا) و غه‌یری نه‌وانه، نه‌و بتانه‌یان بۆ نه‌وه بۆ
 خویان قه‌رار دابوو که نه‌یان وت : مه‌لانیکه‌ رۆلته‌ی خوان . به‌مه‌عنای
 نه‌وه که لای خوا نازیان نه‌رواو نه‌توانن تکایه‌ک بۆ نیمه‌ بکه‌ن . جا
 نیمه‌ ده‌ستمان به‌ خویان ناگات، با موجه‌سه‌مه‌و یادگاری و نزه‌رگه‌و
 شتیان بۆ دابننن، نیمه‌ نه‌وانه‌ ماچ نه‌که‌ین، به‌ده‌وریانا نه‌گه‌رپنن، نه‌زرو
 شتی وا نه‌به‌ینه‌ سه‌ریان، مه‌لانیکه‌کانیش دلیان خو‌ش نه‌بی‌و،
 خو‌شه‌ویستی نیمه‌ نه‌که‌ویتته‌ دلپانه‌وه‌و لای خوا بۆمان نه‌پارینه‌وه‌!!
 شه‌ریک بۆ خوا قه‌رار دانیان به‌و جو‌زه‌ بوو، نه‌ نه‌وه‌ی که‌وا بزنان نه‌و
 بتانه‌ خویان شتی نه‌که‌ن . کاتی ناوی نه‌و بتنه‌یان نابوو (عوززا)
 مه‌به‌ستیان نه‌وه‌ بووکه‌ (معاذ الله) خواکچینکی هه‌یه، که یه‌کینک له
 مه‌لانیکه‌کانه‌و ناوی عوززایه، وه‌ک خۆی ناوی (أعز)ه! عه‌قیده‌یان
 وابووکه‌ خۆی نیسمی (أعز)ی هه‌یه (نه‌مه‌ دروستیشه‌و مه‌عناکه‌ی
 وایه)، به‌لام نه‌یان وت : کچینکی هه‌یه‌ ناوی عوززایه . وه‌ک چۆن
 نه‌وتری به‌ پیاو (اکبر) و به‌ ژن (کبری)، یا (أصغر) و (صغری)، ناوا
 خوایش (أعز)ه‌و یه‌کینک له‌و فریشتانه‌ش کچیته‌ی و ناوی (عوززا)یه .

به‌لام له روژی قیامه‌تا نهو به‌نده صالحانه (نهو فریشتانه) بیزاری
خۆیان دهر نه‌بهرنو، خۆیان بی‌به‌ری نه‌که‌ن له‌و گونا‌هه گه‌وره‌یه‌ی
نه‌وان تووشی بوون .

نه‌فه‌رموی :

﴿ وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَقُولُ: أَأَنْتُمْ أَضَلَلْتُمْ
عِبَادِي هَؤُلَاءِ أَمْ هُمْ ضَلُّوا السَّبِيلَ؟ قَالُوا سُبْحَانَكَ مَا كَانَ يَنْبَغِي لَنَا أَنْ
تَتَّخِذَ مِنْ دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَاءَ ﴾ .

لێ‌هه‌دا دیاره که نهو قسانه قسه‌ی (بت)‌نین، بگره قسه‌ی نه‌وانه‌ش
نین که ناصالحن، به‌لام خه‌لک به‌ پیاو‌چا‌کو صالحیان زانیون، به‌لکو
نه‌وه قسه‌ی مه‌لانیکه‌یه، قسه‌ی یتغه‌مه‌رانی خواجه، قسه‌ی نه‌ولیا‌یه
(عليهم الصلاة والبركات).

با لێ‌هه‌دا یه‌کیک له‌ فه‌رمووده‌کانی ئیمام عه‌بدو‌لقادری گه‌یلانی
(رحمه الله) - که زۆر سته‌می لیکراوه و نه‌ناسراوه - بگێرینه‌وه، که
چۆن له‌باره‌ی یه‌کتا‌به‌رستی‌یه‌وه قسه‌ نه‌کات :

له‌ وتاریکیدا که له‌ جزوری زۆریک له‌ خه‌لکا له‌ به‌غدا داویه‌تی،
نه‌فه‌رموی: (ئێوه پشتو په‌ناتان به‌ دینارو دره‌ه‌متان و به‌ده‌سه‌لاتداران
به‌ستوه، ئێوه مال و سه‌روه‌تتان کردووه به‌ پشتیوانی خۆتان، مه‌قامو
شوه‌ره‌تتان کردووه به‌ یاریده‌ده‌ری خۆتان، نه‌مونه‌وتان کردووه به
پشتگیری خۆتان). جا دوا‌ی نه‌فه‌رموی : (كُلُّ مَنْ اعْتَمَدَتْ فَهُوَ

إِلَٰهَكَ)، ھەر كەس غەيرى خوا پىشتى بىن بېستى و تەوھ ككولى لەسەر بگەى، بە پىشتىوانى خۆتى بزانى، ئەوھ كرددوتە بە نىلاھى خۆت . ئەوھ كرددوتە بە فەرمانرەواو فریادەرەس و بەخواھنى خۆت . ئەوھ تووشى شەرىك قەراردان بۆ خوا بوويت . جا روويان تى ئەكاو ئەفەرموى: (يا مشرکین بىناپسەسلاً!)، ئەى ئەوانەى وا سەبەبە كاتنان كرددوھ بە شەرىكى خوا! ناخر بەندەى خوا سەبەبە بۆ كرددوھى خوا. خوا ئەپەوى شتى بگا بەندەى كى كرددوتە سەبەبى ئەوھ . دەى ئىپوھ ھەستاون ئەو سەبەبانەتان كرددوون بە شەرىكى خواو بە ھاوتای ئەو...).

ئەو پىشەواپە ھەمىشە خەرىكى ئەوانە بوو، باسى ئەكرد بۆ خەلك كە ھەر خوا فەرمانرەواو فریادەرەسە . ھەر وھە زۆرىكى تر لە پیاو سالىحە كان كە ئىستا بە جۆرىكى تر ناسراون، وەك ئىمامى رەببانى (ھو اللہ) كە ئەویش بانگخوازىك بوو بۆ لای رىنگەى خوا، (داعیە) بەك بوو بۆ يەكتاپەرستى . بەلام لە دواپیدا بە جۆرىكى تر ناوى براوھ و خەلك وا ئەزانن شتىكى تر بووھ .

لیرەدا ئەیلینەوھ كە ئەوھ مەعناى ئەوھ نپە ئەم خەلكەى وا ئىستا ھاوار ئەكەنە غەيرى خوا، ئەوھ بە موشرىك ناو ئەبرىن؟! نەخیر! ئىمە بە موسولمانان نالىین موشرىك، بەلام لەگەل ئەوھدا دەلىین كرددوھ كە خۆى شىركە، بەلام موسولمانان مەعزورن، داوايان لى ئەكەین ئەگەر

ئه‌یانه‌وی خوشبه‌ختیی دونیاو ناخیره‌تیان ده‌س که‌وی، بی‌ئه‌وه‌ی هه‌ل و فرسه‌ت له‌ده‌سه‌ت بده‌ن، بگه‌رینه‌وه و ده‌سه‌ت بکیشنه‌ له‌و کاره‌، رووبکه‌نه به‌رنامه‌ی خوا، رووبکه‌نه قورنانه‌و سونه‌تی پیغه‌مه‌ری خوا (علیه الصلاة والبرکات).

شتیکی‌تریش لی‌ره‌دا باشه که بو‌تری ئه‌ویش ئه‌وه‌یه : جار‌جبار هه‌ندی له‌ موسولمانان له‌ کاتیکدا که‌ دو‌عا ئه‌که‌نه‌و هاوار ئه‌که‌ن، نه‌لین : خوا‌یه! له‌به‌رخاتری فلان شه‌خس، له‌به‌رخاتری فلان که‌س له‌ پیغه‌مه‌ران یا له‌ ئه‌ولیاو دۆستانه‌ت، ئه‌و شته‌مان بو‌ بکه . ئه‌مه‌ شتی‌که که‌ زانا‌یان تی‌ایدا ئیختیلافیان بو‌وه، هه‌می‌ان نه‌یان وتوو‌ه که‌ گونا‌هه‌؟! هه‌ندی وتوو‌یا‌نه گرفت نیه .. ئه‌مه‌ شه‌ریک قه‌رار‌دان بو‌ خوا نیه، وه‌ک ئه‌وه‌ی پینشو‌و نیه، وه‌ک هاوار‌کردنه‌ غه‌یری خوا نیه، به‌لام له‌گه‌ل ئه‌وه‌دا شتی‌که دو‌وره له‌ ئه‌ده‌بی دینی، ئه‌گه‌ر ئینسانی بیه‌وی به‌ ئه‌ده‌به‌وه دو‌عا‌و هاواری بباته لای خوا، حه‌ق نیه ناوا شتی بلتی . چونکه نه له قورنانه‌دا شتی ناوا هه‌یه، نه له حه‌دیه‌سه سه‌حیه‌کانا هه‌یه، نه له به‌رنامه‌ی پیا‌وساله‌کاندا شتی ناوا بو‌وه .. له قورنانه‌دا به‌یان کراوه که ئینسان له دو‌عا کردنیا هه‌ر (یارب ، یارب!) و شتانی تری له‌و بابه‌تانه بلتی، ناوه‌کانی خوا بلتی: (ب‌را‌یه ،ن‌ه‌را‌یه ،اس‌یه رزاق ، یاغفور ، یاودود) یا شتانی تری له‌م جو‌زه . حه‌ق نیه غه‌یری ئه‌وه شتیکی تر بلتی .. ئینسان ئه‌بی ئه‌وه بزانی ئه‌و که‌سه‌ی وا پیاوی

صالحہ، تنہا لہ کاتیکا کہ سیکی تر لہ صہ لاحت و پیاو چاکیہ کہی
 نہو نیستیفادہ نہ کا کہ شوینی بکہوینت .. نہ گہر پیغہ مہری خوا بہ
 باشترین بہندہی خوا نہ ناسی و نہ زانی کہ نہو نزدیکترین بہندہی خوا
 بووہ، نہ بی بزانی کہ باشربوونی و نریک بوونی بو خوہتی، تنہا
 لہ کاتیکا بو نہم مہنفعہ عتی ہدیہ کہ نہمیش شوینی کہوی، نیمانی پی
 بیٹی، پیرہوی بیت . لہو کاتہدا سوودی دہس نہ کہوی، نہ گہر نا
 خوی باش نہ بی، ہزار سال عومر بکاو ہاوار بکاتہ لای خوا کہ
 لہ بہر خاتری پیغہ مہر رہمی پی بکا، رہمی پی ناکا . خوا بریاری ناوای
 نہ داوہ .. بہ لام نہ گہر خوی نینسانی باش بوو، رنگای نیمان و عہ مہلتی
 صالحی گرت، نہوہ ہم خوا رہمی پی نہ کا، ہم نیجازہ نہ دا بہ
 پیغہ مہرو بہ تیکرای پیغہ مہران و بہندہ صالحہ کانی، کہ دوغای خیری
 بو بکہن ..

نالہو کاتہدا خیر و بہرہ کہت و خوشبہختی دہس نہ کہوی . ہر وہا
 نہ گہر نینسان بہندہی صالح و پیاوی چاک بوو، لہ دونیادا موسلمانانی
 تر و بہندہ صالحہ کانی تر دوغای خیری بو نہ کہن . چونکہ شتیکی
 باشہ کہ موسولمان بو موسولمان دوغای خیر بکا.. ہر وہا لہ
 قیامہ تیشا خوا مولت نہ دا کہ بہندہ صالحہ کان بو یہ کتر دوغای خیر
 بکہن . تکا بو یہ کتر بکہن . دواي نہوہ روونی نہ کاتہوہ ہر کہس

مۇستەھەقى چىيە؟ ھەر كەس جەزاو پاداشتى چۈنە؟ بەو جۆرە ئەوھى وا
پىنى ئەوتىرى شەفاعەت لە قىامەتا، روونەدا..

پوختەيك دەربارەى شەفاعەت

لە پىشا ئەوھ بلىين كە شەفاعەت بە مەئناى ئەوھيە كەسىك يا
شتىك بىي بە پشتىوان و لايەنگرى كەسىكى تر. ئىنسانى خۆى تەنھا
شتىكى پىي ناكىرى و لاوازو بىن دەسەلاتە، كەسىكى تر خۆى ئەداتە پالى و
بەھىزى ئەكا و كۆمەكى ئەكاو ئەبىتە پشتىوانى، لەو حالەتە دا ئەوتىرى :
ئەو كەسەى تر بووھ بە شەفيعى ئەم . ئەوھ پىي ئەلەين شەفاعەت ..

ئەگەر كەسى لەگەل كەسىكى تر دا دوزمنايەتى بوو و خۆى بەتەنھا
چارى نەئە كرد و نەبىتەوانى خۆى لەدەست ئەزىبەت و نازارى رزگار
بكا، كەسىكى تر ھات و خۆى دا يە پالى و كۆمەكى كرد، جا بەھوى
كۆمەككردنى ئەوھوھ چارى دوزمناكەى كرد و، توانى خۆى لەدەستى
رزگار بكا .. ئەوھ ئەوتىرى : ئەوپشتىوانە، ئەوشەخسە سىيەمە، بووھ بە
شەفيع و شەفاعەتى ئەوى كردووھو تەئىدى كردووھ .. جا ئەم شەفاعەتە
ھەم لە دونيادا ھەيە، ھەم لە قىامەتا، بەم جۆرەى كە ئىستا باسى
ئەكەين :

ئەگەر ئىنسانىك خوراك نەخوا، دوای بەئىن ئەفەوتى . ئەوھ
بەرنامەو قانونىكە خوا دايناوھ .. دەى ئىنسانى برىار بەدا خوراك نەخوا،

بەینىكى بىي چوو مردن بەبىي فەرمانى خوا ھېرشى بۆ ئەھبىي و لەبەبىي ئەبا و، رووبەر وو ئەبىي لەگەل ئەم بەلاو موصىبەتە كە مردنە، جا بۆ ئەوھى رزگارى بىي، پەناو پشتىوانىكى ئەوئ، كەسىكى ئەوئ كە تەئىدى بكاو رزگارى بكا لەدەست مەرگ .. ئەمە چىە؟ ئەمە قانونىكى ترە كە خوا دایناو، ئەوئش ئەوھىە كە بړوا خۆراك بخواو تەوھ ككول بكا لەسەر خواو داواى لى بكا كە خوا تەئسیر لە خۆراكە كەدا دابىي ..

ئەگەر چوو پەناى بىر دە بەرئەو قانونەى (خواردن) و، داواى تەئسیر كردن ، ئەوھ ئەم قانونە خۆى ئەداتە پالى و شەفاعەتى ئەكا و ناھىلىي قانونى مردنە كە لە بەبىي ببا ..

يا ئەگەر كەسى توشى گوناھ بوو، بەرپى ناموسولمانى و ئەنجامى كردهوھى ناپەسەندا چوو، ئەوھ ئەكەوئتە بەر غەزەبى خواو خوالىي تورە ئەبىي و، موستەحقى ئەوھ ئەبىي كە خوا ئەشكەنجەى بىدا، دەى بۆ ئەوھى لەوھ رزگارى بىي، رىچارەى ئەوھىە پەنا بباتە بەر قانونىكى تىر خوا، ئەوئش ئەوھىە (تەوبە) بكا، بگەرپتەوھ، كردهوھى چاك و بىروبرواى موسولمانانەى بىي .. لەكاتىكا ئەگەرپتەوھو ئەكەوئتە سەر رىي ئىمان و عەمەلىي صالح، قانونىكى تىر خوا پشتىوانى ئەكاو لە عەزابى خوا رزگارى ئەكا، ئەوئش قانونى ئەوھىە كە ھەر كەس تەوبەى

کردو گه‌رایه‌وه، نه‌وه له گونا‌هه‌کانی نه‌بوریت، ره‌جی بی‌کا، به‌زه‌هی دیته‌وه پیا‌دا..

که‌وابو‌نهم قانونه‌ نه‌بی به‌ شه‌فیی، واته‌ شه‌فاعه‌تی بو‌ نه‌کا که له‌ده‌ست قانونه‌که‌ی تر رزگاری بی. قانونیکیان نه‌یه‌وی عه‌زابی بدا، به‌لام که گه‌رایه‌وه و ته‌وبه‌ی کردو نیمان و عه‌مه‌لی صالحی کرد به‌کارو پیشه‌ی خۆی، قانونه‌که‌ی تر که لی‌بوردن و ره‌جه‌ت و به‌زه‌یی‌یه، نه‌بی به‌ پشتیوانی و رزگاری نه‌کا.. هه‌روه‌ها له‌هه‌ر شتی‌کا، له‌هه‌ر کارو رو‌وداوین‌کا، له‌هه‌ر وه‌زه‌یه‌تی‌کا دوو قانون هه‌ن لای خ‌وای (م‌ت‌عال)، یه‌کین‌کیان هه‌جوم نه‌کاته سه‌ر ئینسان، وه‌ک قانونی نه‌خۆشی له‌کاتیک‌ا که ته‌ندروستی و پاک و ته‌میزی و نه‌وانه ریه‌ایه‌ت نه‌کری، وه‌ک قانونی تووشی سه‌رمابوون و له‌به‌ین چوون له‌سه‌رمادا له‌کاتیک‌ا که سه‌به‌یی خ‌وپاراستن له‌سه‌رما به‌کارنه‌هینی و غه‌یری نه‌وانه. له‌هه‌ر شتی‌کا دوو قانون هه‌ن یه‌کین‌کیان به‌ره‌و نه‌وه نه‌روا ئینسان له‌به‌ین ببا، نه‌وی تریان نه‌بیته پشتیوان و په‌نای ئینسان و نه‌جاتی نه‌دا.. ئینسان بو‌ نه‌وه‌ی له‌ تی‌اچوون له‌ دونیا و له‌ قیامه‌تا رزگاری بی، نه‌بی په‌نا بی‌اته به‌ر نه‌و قانونانه‌ی خوا دایناون بو‌ نه‌جاتی ئینسان و، نه‌وانه بکا به‌ شه‌فیی و پشتیوانی خۆی.

ناوا رۆشن نه‌بیته‌وه که شه‌فاعه‌ت هی نه‌و قانونانه‌یه که خوا

دایناون، خۆی نه‌فه‌رموی :

﴿لِلَّهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعًا﴾ : شەفاعەت ھەمووی ھەر ھی خوا
 خۆیەتی، خۆی بریاری داوھ کە شتیک بیئە پەناو پشتیوانی شتیکی تر.
 جا لە کاتیکا ئینسان لەرێنی نافەرمانی گەراپەوھو تەوبەیی کردو ریتی
 ئیمان و ەمەلێی سالتھی گرت، خوا رەھمی یی ئەکاو لێی ئەبوری .
 لەو کاتەدا جی خۆیەتی موسلمانانی تریش دوغای خیری بۆ بکەن ..
 ەرزێ خوا بکەن : (خوایە نەم شەخسە لە رینگای گومرایی
 گەراوھتەوھو موستەحقی ئەوھە تۆ رەھمی یی بکەیت و بەزەیت بیئەوھ
 پیاو لێ ببوریت، جا ئیمەش داوای ئەوھ نەکەین کە لێ ببوریت)،
 ئەوھ ھەم لە دنیادا بەجیئە کە بکری، ھەم لە قیامەتیشا خوای گەورە
 ئیجازە ئەدا کە بەندە صالحەکانی، بۆ یەکتەر ناوا دوغایەک بکەن ..

شەفاعەت بەم مانایە شتیکی قورئان بەیانی کردوھ، لە زۆرێک لە
 ھەدیسەکانیشدا ھەبە، کەسێک کە شایستەیی و لیاقتی ئەوھ یی خوا
 لێی خۆش بیی و لە گوناھەکانی چارپۆشی بکا، ئەوھ خوا ھەم لە
 دنیا، ھەم لە قیامەتیشدا، ئیجازە ئەدا بە بەندە صالحەکانی دوغای بۆ
 بکەن، بە تایبەت ئیجازە ئەدا بە پیغمبەران، بەتایبەتی تر بە (محمدی
 کوری عبداللہ) خاتم النبیین - علیہ وعلیہم صلوات اللہ وبرکاتہ -
 دوغای خیری بۆ بکەن، شەفاعەت بکەن بۆ بەندە صالحەکانی، بەو
 مانایە کە ھەرکەس موستەحقی چیە؟ لایەق و سزاواری چ جۆرە
 جەزاو پاداشتیکی؟ دوای ئەوھ کە خوا خۆی بریاری ئەوھ ئەدا،

نه‌وانیش دوعا بکهن و دلسۆزیی خۆیان و دۆستایه‌تی خۆیان بۆ نه‌و
شەخسه‌ ده‌ربهرن .

جا بۆ نه‌وه‌ی که باشتر روشن بیه‌وه‌ پێویسته‌ بلین:

جۆریکی‌تر شەفاعه‌ت هه‌یه‌ که قورئان فه‌رمویه‌تی : نیه‌، نه‌گه‌ر
که‌سی بڕوای بێ بوو نه‌وه‌ شه‌ریکی بۆ خوا قه‌رار داوه‌ . له‌ قورئاندا
نایه‌تی زۆر باسی نه‌وه‌ نه‌که‌ن نه‌گه‌ر که‌سی بڕوای به‌و جۆره‌ شەفاعه‌ته‌
بێی (نه‌مه‌یان که‌ ئیسته‌ به‌یانی نه‌که‌ین) نه‌وه‌ شه‌ریکی بۆ خوا
قه‌رارداوه‌و له‌ ره‌حه‌تی خوا بیه‌ش نه‌ی .

له‌ دونیادا باوه‌ کاتی که‌سانیک تووشی نافه‌رمانی حکومه‌ته‌کان
نه‌بن، له‌ قانون و به‌رنامه‌ی حکومه‌ته‌کان لانه‌ده‌ن و سه‌رپێچی نه‌که‌ن،
کاتی که‌ نه‌کیشرینه‌ دادگا، بۆ نه‌وه‌ی تووشی سزا نه‌بن، بۆ نه‌وه‌ی
خۆیان رزگار که‌ن، هه‌ول نه‌ده‌ن پارته‌یه‌ک، یا وه‌کیل مودافیعیک،
(محامی)یه‌ک ده‌ستخه‌ن و، به‌ کۆمه‌کی نه‌و خۆیان رزگار بکه‌ن .

که‌سی تاوانبار و موجریمه‌، به‌لام بۆ نه‌وه‌ی رزگاری بێ، مه‌حامی‌یه‌ک
په‌یدا نه‌کات بۆ خۆی که‌ بڕوا قازی‌یه‌که‌ بجه‌له‌تینی و به‌ بێ‌تاوان ده‌ری
بکاو رزگاری بێ . یا نه‌گه‌ر قازی‌یه‌که‌ نه‌یزانی تاوانباره‌، نه‌چی
پارته‌یه‌ک ده‌ست نه‌خاو هه‌ول نه‌دا به‌ پۆل و پاره‌ رزگاری کا له‌ سزاو
موجازات . یا زۆر جار وا نه‌بێ که‌ که‌سی بێ‌گناهه‌، به‌لام قازی‌یه‌که‌
نازانی و له‌به‌ر نه‌وه‌ی که‌ جاهیله‌ به‌ تاوانبار و موجریم ده‌ری

نه‌کاو حوکمی زیندانی بو دهر نه‌کا، جا ناچاره نهو شه‌خسه برّوا مه‌حامی و وه‌کیل ده‌ست خات بو خوی تا بو نهو قازی‌یه روشن کاته‌وه که نه‌مه موجریم نیه .. یا قازی‌یه‌که نه‌زانی نه‌م شه‌خسه موجریم نیه، به‌لام هه‌وه‌س و نارّه‌زوی و حوکم نه‌کا که به موجریم ده‌ری کاو توشی سزاو موجزاتی بیتی .. ناله و کاته‌دا نه‌میش پارتی‌یه‌ک ده‌س نه‌خا که برّوا تکای بو بکا، نه‌هیلتی قازی‌یه‌که ناوا حوکمی‌کی بو دهر کا .. نه‌مه باوی دونیایه و له دادگا دنیایی‌یه کانداو له حکومه‌ته جاهیلیه‌کانا ناوا شتاینک هه‌ن ..

جا له‌به‌ر نه‌وه‌ی خه‌لکی وانه‌زانن دادگای خواش شتی ناوای تیا‌دایه، قورنان له زورینک له نایه‌ته‌کاندا باسی کردوه که له دادگای خوادا نه مه‌حامی و وه‌کیل مودافیع هه‌یه، نه پارتی و واسیته . چونکه هیچ شتیک له خوای گه‌وره پو‌شراو نیه، وایه تاوانبار به‌ین تاوان بزانی، یا به‌پنجه‌وانه‌وه . یا گونا‌ه‌کار به‌ینی گونا‌هو بی گونا‌ه به گونا‌ه‌کار بزانی . هه‌روه‌ها نهو تابع و شوینکه‌وته‌ی هه‌وا و هه‌وه‌س‌یش نیه، نه‌گه‌ر زانی که‌سی گونا‌ه‌کاره به‌ینی گونا‌ه ده‌ری کا، یا زانی که‌سی بی گونا‌ه به گونا‌ه‌کار ده‌ری کا .. هه‌ر که‌سی تریش له مه‌لانیکه یا پیغه‌مبه‌ران یا پیا‌وصال‌حه‌کان نه‌گه‌ر شتی بزانی نه‌وه خوا بی و تو‌وهو بوی به‌یان کردوه و که‌س له‌خویه‌وه شتی نازانی ..

که و ابو نهوى جيڳاي نهوه نيه کهسى بروا (وهك له دونيادا نه کرى) شتى بو خوا روشن کاتهوه. يا نه هيلتى شتى بکا نه گونجاو بى، خوا نه هيچيکى لى شاراو هيه تا کس بوى روون بکاتهوه، نه نه هلى ههواو ههوه سيشه تا (پهنا به خوا) شتيکى نابه جي بکا..

له بهر نهوه نه فهرموى که له دادگاي خوادا جي پارتيازي و وه کيل مودافيعى و نهو جوړه شتانه نيه، هه رکس به کرده وهى خويه وه حازر نه بى و خوى به تنهها نه چيته جزورى خوا، نه وه تا نه فهرموى :

﴿ وَكُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَرْدًا ﴾ : هه رکام له وان روژى قيامت خوى به تنههاي ديته جزورى خوا، بهو شته وه خوى نه نجامي داوه، به نيمان و عمه لى صالحى خويه وه، يا به کوفرو کرده وه خراپه کانيه وه، کهس له گهل کهسى تر دا نايهت، جا نه فهرموى : هيچ کهس له سهر غهبرى کرده وهى خوى و غهبرى نه وهى خوى ههولى بو داوه، جه زاو پاداشتيکى دهست ناکهوى . ههروه ها هيچ که سيش له بهر گوناهاکاري که سيکى تر موجازات ناکرى و سزاي نادري، هه رکس به کرده وهى خويه وه حازر نه بى . نه فهرموى :

﴿ قَالِيَوْمَ لَا تُنظَّمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَلَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴾ : جا دواى نهوه که هه رکس خوى به تنهها چوه دادگا و موهاکه مه کهى کرا و ديارى کرا که سه ره نجامي چيه؟ بهه شته، يان دوزه خ؟ نه گهر بهه شته له کام پله دايه، نه گهر جهه ننه مه له کام به شيايه تى؟ دواى نهوه

ئەوانە ديارى كىران، بەندە سالجەكانى خوا زانىيان ھەركەس
 موستەحقى چىيە، ئەو كاتە خوا ئىجازە ئەدا بۆ ھەركەس بەپىي
 لياقەت و شايستەيى خۆي دوغاي خىر بىكەن، خۆي ئەفەرموى : بەپى
 مۆلەت و ئىجازەي ئەو كەس ناتوانى قسە بىكا، تەننەت مەلانىكەش -
 كە مەئمورى خوان و خەلكىي نامادە ئەكەن بۆ دادگا - ناتوان قسە
 بىكەن .. كەسش ناتوانى قسەي نارېك بىكا. ئەپى قسەي رېك بىكرى،
 قسەي رېكىش ئەو ەيە كە بۆ كافر لەعنەت داوا بىكرى، بۆ بىروادارىش
 پاداشت و جەزاي باش داوا بىكرى، ھەركام بەپىي خۆي .. كافرېك
 لەعنەتى لى ئەكرى بە قەدەر ئەوكوفرەي كە ھەيەتى، بىروادارىكىش
 دوغاي خىرى بۆ ئەكرى بەپىي ئەوئىمان و ەمەلىي سالجە كە
 ھەيەتى .. زياتر لەو ە نا ، كەمتر لەو ەش نا ..

ئائەمە شەفاعەتېكە كە ھەيەو خوا ئىجازەي ئەدا، ئەو ەكەي تىران
 (ئەو ە كە وئمان و ەكىل مودافىعېك يا مەحامىيەك بىي، يا پارتىيەك)،
 ئەو ە شەفاعەتېكە كە قورئان نەفى كىردو ەو، ھەركەس ەقىدەي پىي
 بىي، شەرىكى بۆ خوا قەرار داو ەو گومرا بو ەو لە رى دەرچو ە ..
 تەنھا كەسى ئەكەوتتە بەر شەفاعەتى پىغەمبەرى خوا و باقى بەندە
 سالجەكان ، كە لەو ە دووربى بىگرى، خۆي بىرپار ئەدا كەسى ئەگاتە
 فرىاي و دى بە ھانا ەو ە، خۆي خەرىكى ئىمان و ەمەلىي سالى بىي،
 خەرىكى ئەداي مەسئولىەت و نەركى بەندەيى بىت ، جا كاتى نەركى

خۆی نهدا کرد، تهوه ککول بکا له سههرا خواونو میدی بێ خوا رهحمی
 بێ نهکا، ههروهها بهنده سالحه کانی خوايش دو عای خیری بو نه که نه
 بێ نهوهی خۆی لیان داوا بکاو، بێ نهوهی خۆی که سهی بکا به
 نکا کاری خۆی .

بهلام نه گهر هه لهی کرد و گومرا بوو، وای زانی که سهی نه بیته
 نکا کاری، بێ نهوهی کرده وه به کی چاکی بێ، بێ نهوهی نیمان و کاری
 چاکی بێ، یا له حالیکه نیمان و عه مه لی سالحهی زور که مه که سهی
 نه گاته فریای، نهوه گومرا بووه، نهوه تووشی هه له بووه .. مه شهووره
 که پیغه مبهری خوا به فاتیمه ی کچی فهرمووه : (نهی فاتیمه ، خۆت له
 بیری دوا رۆژی خۆتا به . نه لهی من کچی پیغه مبهرو، نه گهریش
 کرده وهی باشم نهی نهو نه گاته فریام و شتی کم بو نه کا، نهوه بزانه و
 دلنیا به که نه گهر خۆت شتی کم بو خۆت نه که ی من ناتوانم هیچت بو
 بکه م). خوای گهوره نه فهرموی:

﴿ فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ ﴾ ..
 کاتیک که فوو کرا به شه یورد او، فه رمان درا به زیندوو بو نه وه و حازر
 بوونی خه لک بو داد گای خوا، ئیتر له و رۆژه دا نه سه به کان نین له
 به یناو نین له نارادا، هیچ کام له نه سه ب و بنه ماله - که له دونیادا
 بوون- نین . کهس له کهس ناپرسیته وه، کهس له کهس شت داوا
 ناکا .. یانی له و رۆژه دا هه ر کهس خۆی ته نه یاهه، ناوتری : فاتیمه ی

كچى محمد .. ناوترى فلانە كەس كورى فلان بەندەى صالحى خوا ..
 ھەر كەس خۆى تەنھايە، بە ئيمان و عەمەلى صالحى خويەو ھازر
 نەبىت، بە پىتى ئيمان و عەمەلى صالحى خۆى موھاكەمە و موھاسەبەى
 نەكرى، خۆى موستەھقى چيە، ئەو ەى پىنەدرى .. جا كاتىك جەزاو
 پاداشتى ديارى كرا، ئىجازە نەدرى بە بەندە صالحەكانى خوا كە
 دوغاي خيىرى بۆ بكن .

چۆنەتى دوغاكردن و لە خوا پارانەو

ئەو ەش ئەبى بزائىن كە ئىنسانى موسولمان لە دوغاي خيىردا نابى
 زياتر لەو ە كە خوا بربارى داو ە داوا بكا .. بۆ غوونە : ئەگەر ئىنسان
 ئەو ەندە ئيمان و عەمەلى صالحى بوو كە لە پلەيەك لە پلەكانى بەھەشتا
 بوو كەوا لە خوارەو ە، لەبەرئەو ە ئيمان و عەمەلى صالحى كەمە، ھەقى
 نى ە داواى ئەو ە بكا كە بروتە پلە بەرزەكان .. ھەر و ھا لە دونيادا
 ئەگەر كەسى خۆراكى نەخوارد جايز نى ە داوا بكا لە خوا، كە تىرى
 بكات . چونكە ئەگەر خۆراك نەخواو داوا بكا لە خوا تىرى بكا،
 ماناى ئەو ەيە داوا ئەكا لە خوا، كە بەرنامەى خۆى تىك بىدا . خوا
 قەرزى داو ە ھىچ كەس تىر نەبى مەگەر بە خواردنى خۆراك، دەى
 ئەگەر ئەو داوا بكا لە خوا كە بەبى ئەو ەى خۆراكى خواردبى تىرى

بکا، مه‌عنای نه‌وه‌یه داوا نه‌کا له‌خوا نه‌زمو به‌رنامه‌یه‌ك كه رینکی
خستوو ه تیگی بدات ..

هه‌روه‌ها نه‌گه‌ر ئینسان ئیمان و عه‌مه‌لی سال‌حی نه‌بوو، داوای کرد
له‌خوا ره‌حمی بی‌بکا، یا که‌سی تر‌بو‌ی داوا کرد، نه‌وه داوای کردوو
خوا به‌رنامه‌ی خو‌ی تیک بدات . یا که‌سی شایانی شتیکی زور‌نیه
نه‌گه‌ر داوا بکری که نه‌و شته زوره‌ی پی‌بدری، نه‌وه ناشه‌رع‌ی‌یه‌و
نادروسته، هه‌ر که‌س ته‌نها نه‌وه‌نده دروسته دو‌عای بو بکری که خو‌ی
حه‌قیه‌تی و خو‌ی شایانه‌تی، چونکه خوا خو‌ی دیاری کردوو
هه‌ر که‌س موسته‌حه‌قی چی‌ه‌و چی و چه‌نده‌ی ده‌ست نه‌که‌وی؟

بو‌یه جائیزه موسولمانانیش به‌پی نه‌وه بو‌یه کتر دو‌عای خیر بکه‌ن،
بپارینه‌وه‌و شه‌فاعه‌ت بکه‌ن بو‌یه کتر.. دیاره له‌سه‌رووی هه‌مو‌شیا‌نه‌وه
په‌غه‌مه‌ری خوا‌یه (علیه الصلاة والسلام کبر‌او) که عه‌لاقه‌ی به‌هه‌موو
بر‌وادارانه‌وه هه‌یه، له‌گه‌ل تیک‌رای په‌غه‌مه‌ران، که دو‌عای خیریان بو
نه‌که‌ن، له‌خوا نه‌پارینه‌وه که بیانگه‌یه‌نیت به‌وه‌ی وا هه‌ولیان بو داوه‌و
سه‌به‌به‌که‌یان بو به‌کاره‌یناوه..

ئاخر نه‌بی نه‌وه بزاین که وه‌نه‌بی نه‌گه‌ر ئینسان ئیمان و عه‌مه‌لی
سال‌حی بوو، ئیز حه‌قه‌ن نه‌بی دل‌ی ته‌خت بی‌و خوای له‌بیر بجیته‌وه‌و
وابزانی ته‌نها ئیمان و عه‌مه‌له‌ صالحه‌که نه‌یگه‌یه‌نی به‌خوشه‌ختی . نا،
نه‌خیر، هه‌روه‌ك چو‌ن که‌سیك خو‌راك نه‌خوا به‌لام دوای نه‌وه

تەوہ ككول نەكا لەسەر خوا، بۆ ئەو ەى كە تىرىى، ئەزانى خۆراك بەتەنيا تىرى ناك، ەروايش ئيمان و ەمەلى صالح سەبەبىكە ئىنسان بەكارى نەهينى، جا دواى ئەو نەى ئومىدى بەخوا بىت كە نەسەر دائەبىت لەو ئيمان و ەمەلى صالحەدا. ئەبى ەىواى بىى كە رەھى بىنەكا، لە گوناھى خۆش نەبى، جەزای باشى نەداتەوہ .. ئيمان و ەمەلى صالح سەبەبىكە، ئىنسان كە ئيمان و ەمەلى صالحى بوو، جا دواى ئەو نەى تەوہ ككول بكا لەسەر خوا، داوا بكا : خوايە ئەو من ئيمان و ەمەلى صالح ەمە، جا تۆش تەئسىرى تىدا دابنى تا بگەم بە خۆشەختى و، لە بەدبەختى رزگار بىم .. ەروەھا بەندە صالحەكانى تىرىش ئەو دوعايەى بۆ ئەكەن : خوايە ئەم شەخسە ئيمان و ەمەلى صالحى ەمە، جا تۆش رەھى پى بكە .. ناوا دوعاى خىرنەكرى و شەفاعەت نەكرى ..

ئەو ەش بزائىن كە لە قورئاندا زۆرىك دوعا ەن كە خواى گەورە بەيانى كرددون تا پروادارەكان ئەو دوعايانە بكەن، ەمووشيان بەو جورەن كە وتمان، ەمويان باسى ئەو ئەكەن ئەبى سەبەبەكە رىككەوتبى و بەكار ەتربى، جا دواى ئەو ئىنسان ەقى ەمە دوعا بكا ، بلى : خوايە، وامن ئەم سەبەبەم بۆ بەكار ەتتاوہ، ئەو ەم بۆ بكا يا دوعا بكا بۆ كەسىكى تر.

بۆنوهوش که وتمان ئیمان و عمه‌لی سالت تنها سه‌به‌بیکه، نه‌بی
دوای نه‌وه نینسان ته‌وه ککولی له‌سه‌ر خوابی و نو می‌دی به‌و بیت، خوا
نه‌فرموی :

﴿ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ
يَرْجُونَ رَحْمَةَ اللَّهِ ﴾ واته : نه‌وانه‌ی ئیمانیا، نه‌وانه‌ش له‌به‌رختری
خوا هم‌وو شتیکی خۆیا نیا، به‌جی هیشته و کۆ چیا، کردو، له‌ری
خوادا به‌هم‌وو هیژو توانایانه‌وه هه‌ولیا، نه‌وانه ئومیدیا، هه‌یه به
ره‌حه‌تی خوا. به‌لی پاش نه‌وه ئومیدیا، هه‌یه به‌ره‌حه‌تی خوا، چونکه
نه‌و ئیمان و هیجره‌ته، نه‌وتیکۆشانه له‌به‌ر خوا، خۆی سه‌به‌به (هه‌روه‌ک
خۆراکه‌که وایه)، نه‌میش خۆی به‌ته‌نها نینسان ناگه‌یه‌نیت به
خۆشبه‌ختی .. نینسان نه‌گه‌ر پر به‌م زه‌وی به‌کرده‌وی چاکی هه‌بی،
نه‌بی هه‌ر نو می‌دی به‌خوا بی، وا نه‌زانی کرده‌وه چاکه‌که‌ی - به‌ته‌نها
- نه‌بیاته به‌هه‌شت .

له‌ریوایه‌تی‌کا هه‌یه‌که پیغه‌مبه‌ری خوا (علیه‌قلاصدا و ستا کبرلا)
نه‌فرموی: هیچ که‌س ته‌نها به‌کرده‌وی چاکی خۆی ناچیت به‌هه‌شت .
له‌و کاته‌دا یارانی عه‌رزى نه‌که‌ن: (ته‌نانه‌ت تویش؟!) نه‌فرموی:
(به‌لی، ته‌نانه‌ت منیش، مه‌گه‌ر خوا ره‌حه‌م بی بکاو بم خاته به‌ر ره‌حه‌تی
خۆی). به‌لی کرده‌وه سه‌به‌بیکه و نه‌گه‌ر خوا نه‌یه‌وی نینسان
خۆشبه‌خت بی، کرده‌وه به‌ته‌نها خۆشبه‌ختی ناکا ..

به کورتی نه‌وه‌ی باسمان کرد نه‌وه بوو که : نه‌بی ئینسان ئیمانی بیی
 هرخوا دروستکهری ناسمانه‌کان و زه‌وی و هرچی به‌ک له به‌یناندایه،
 هرخوایه نه‌توانی هر شتی بکا، مه‌خلوقه‌کان هه‌موو سه‌به‌بن،
 هرخۆیه‌تی شتیان پی‌ئه‌کا. هرخوایه خاوه‌نه‌و هه‌موو ئیمکانات و
 نیعمه‌ته‌کان ریک نه‌خاو کۆسپو؛ موشکیله‌کان له‌سهر ری لانه‌بات .
 هرخوایه که (پلـط) واته‌ فرمانه‌ه‌واو فه‌ریادره‌سه، غه‌یری نه‌و
 فه‌رمانه‌ه‌واو فه‌ریادره‌سی تر نیه . به‌جووره‌ مه‌عنای ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ
 نَسْتَعِينُ﴾ روشن نه‌بیته‌وه، که تیایدا ئینسان په‌یمان نه‌به‌ستی له‌گه‌ل
 خوای خۆی که به‌نده‌یی بو نه‌و بکا، هر داوای کۆمه‌ک له‌و بکا،
 موخلیسانه‌ داوای نه‌وه‌ی نه‌رکی خۆی به‌جی هینا، ته‌وه‌ککول
 له‌سهر نه‌وه‌نه‌کاو لئی نه‌پاریته‌وه که کۆمه‌کی بکات بو نه‌وه‌ی وانه‌یه‌وی
 نه‌نجامی بدا، تا بتوانی نه‌نجامی بدا. هه‌روه‌ها مانای (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)
 روشن نه‌بیته‌وه که به‌عنی: هیچ فه‌رمانه‌ه‌واو فه‌ریادره‌سیک بیجگه‌ له
 (الله) نیه . .

نامه‌ وشه‌یه‌که پیش له هه‌موو وشه‌یه‌ک بو ئینسانیک بیه‌وی رینگای
 به‌نده‌یی خوا بگری، نه‌بی مانای روشن بی، به‌بی روشن بوونی مانای
 نه‌مه، به‌بی ته‌سلیم بوون به مانای نه‌و وشه‌یه، ئینسان به‌نده‌یی خوای
 بی‌ناکری .. زۆر به‌ داخه‌وه نه‌و که‌لیمه‌ گه‌وره‌یه‌ ماناکه‌ی غه‌ریب
 بووه‌و داپۆشراوه‌ له‌ زۆریتک له‌ موسولمانه‌کان .

بەشى چوارەم

پوختەيەك دەربارەى حىكمەتەكانى نوپۇز و پۇز و زەكات

- پوختەيەك دەربارەى حەقىقەتى نوپۇز حىكمەتەكانى
- ماناى حەقىقى (الله أكبر)
- كورتەيەك لە ماناى سورەتى (فاتىحە)
- ماناى سورەتى (إخلاص)
- ھەندى لە حىكمەتى جولەو زىكرەكانى نوپۇز
- كورتەيەك لە ماناى (التحيات)
- حىكمەتى چەندبارەبونەوھى نوپۇزەكان لە شەوو پۇزدا
- حىكمەتى نوپۇزى وپتر لە شەودا
- پوختەيەك لە باسى زەكات
- پوختەيەك دەربارەى پۇزوو

بوخته‌یهك ده‌رباره‌ی حه‌قیقه‌تی نوێژ و حه‌یگمه‌ته‌كانی

ئێستا جێی نه‌وه‌یه باسی نه‌وه بکه‌ین که گه‌وره‌ترین کرده‌وه‌یه‌ك نهنسانی موسولمان نه‌بی نه‌نجامی بدا (نوێژه). له پینشا وتمان که عیبادهت و به‌نده‌یی مانای نه‌وه‌یه نهنسان له ژیانیدا بو نه‌وه‌ی به‌ره‌و پیگه‌یشتن بره‌و، بو نه‌وه‌ی نیسلا‌حی خۆی بکا، نه‌بی به‌ینی فه‌رمانی خوا له نیعمهت و ئیمکاناتی بۆی ناماده کردوه نیستیفاده بکا..

وتیشمان نهنسان کاتی که خۆی ناسی و زانی مه‌خلوقیکه ناماده‌یی هه‌یه بو نه‌وه‌ی نیسلا‌ح بی و بچی به‌ره‌و ته‌واو بوون . هه‌روه‌ها زانیسی که ناسمانه‌کان و زه‌وی و نه‌وه‌ی تیا‌اندایه هه‌مووی نیعمهت و ئیمکاناتن، له‌به‌رده‌ستیا دانراون، بو نه‌وه‌ی که‌لکیان لی وه‌رگری بو نه‌و کاره، واته : خوا نه‌ناسی به‌وه که (رحمن و رحیم)ه، میهره‌بانه، هه‌میشه‌ش ره‌حم نه‌کا به به‌نده‌کانی خۆی، نه‌وه‌ی که پیوستیانه بۆیان ناماده نه‌کا، نه‌وه‌ی کۆسپ و گه‌رفیشه له‌سه‌ر زینان لای نه‌با.. دیاره بی‌ه‌وده نه‌م کاره ناکا، نه‌وه که نهنسانی دروست کردوه، بو نه‌وه‌ی به‌ره‌و که‌مال بره‌و، نه‌و ئیمکاناته‌شی له‌به‌رده‌ستیا قه‌رارداوه، ته‌نها هه‌ر نه‌وه نیه، حه‌قنه‌ن روژتیکیشی داناوه بو نه‌وه‌ی له نهنسان پرسیار بکا :

که‌چی کردوه‌و و چی نه‌کردوه‌و؟

که‌وا‌بوو خ‌وای گه‌وره خ‌اوه‌نی د‌وار‌و‌ژیشه، خ‌اوه‌نی رو‌ژیکه نهنسان جه‌زای کرده‌وه‌ی خ‌وی وه‌رنه‌گریته‌وه . کاتیک خوا ئاوا ناسرا که

(رحمن) و (رحیم) و (مالك يوم الدين) ه، نیتِ دهر وونی نینسان - نهو
 نینسانه‌ی ناوا نه‌یناسی - پر نه‌بی له (نومید) و له (ترس) به‌رام‌بهر خوای
 گه‌وره . نه‌وش هه‌لی نه‌نی بۆ نه‌وه‌ی په‌یمانی به‌نده‌یی له‌گه‌ل خوا
 به‌ستی، بۆیه نیتِ رووده‌کاته خوای خو‌ی و ده‌لی: ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ﴾ ..
 دیاره له‌بهر نه‌وه‌ی که ناتوانی یه‌ک هه‌نگاو به‌بی کۆمه‌کی نه‌و هه‌ل‌گری،
 داوای کۆمه‌کیشی لی نه‌کا، په‌نای پی‌نه‌باو هاواری لی نه‌کا، که بی‌ت
 به‌هاواریه‌وه‌و کۆمه‌کی بکا، بۆ نه‌وه‌ی بتوانی عیاده‌ت و به‌نده‌یی بکا،
 بۆیه پاش نه‌وه ده‌لی: ﴿وَأِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ .

جا له‌بهر نه‌وه‌ی نینسان سه‌ری لی نه‌شیوی له‌هاوار کردن و داوای
 کۆمه‌ک کردن، له‌بهر نه‌وه‌ی هه‌ر که‌س به‌مه‌یلی خو‌ی ریگایه‌ک بۆ خو‌ی
 هه‌ل‌نه‌بژی‌ری، یه‌کی به‌هه‌لسانه‌وه، یه‌کی به‌دانیشتن، یه‌کی به‌راکردن،
 یه‌کی به‌خولان به‌ده‌وری خو‌یا، یه‌کی به‌مات بوون، یه‌کی به‌قال
 کردن، هه‌ر که‌س به‌جۆری ده‌ست نه‌کا به‌هاوار کردن و داوای کۆمه‌ک
 کردن، بۆ نه‌وه‌ی نه‌وه روونه‌دا، خوا خو‌ی به‌ره‌مه‌تی خو‌ی، باش‌ترین
 چه‌شنی دو‌عاو پارانه‌وه‌و هاوار کردنی بۆ نینسان دیاری کردووه،
 روشنی کردۆته‌وه که چ جۆره هاوار کردن و دو‌عا کردن و پارانه‌وه‌یه‌ک
 له‌گشت جۆره‌کانی تر باش‌تره، واجبی کردووه له‌سه‌ر نینسان که ناوا
 بپارێته‌وه، نه‌و پارانه‌وه‌یه له‌هه‌ر چی دو‌عاو پارانه‌وه‌ی تره باش‌تره،
 نه‌وش نوێزه.

ئه‌لبه‌ته نه‌به‌و شیوه‌یه که ئیستا هه‌یه، ئه‌مه دو‌اتر وای لی‌هاتووه .
به‌لام له پێشا دو‌عاو پارانه‌وه‌و نوێژ به‌چهند چه‌شن و شیوه‌یه‌ك هه‌بووه،
هه‌ر له‌سه‌ره‌تای ده‌عه‌وت و بانگ کردن بۆ رینگه‌ی خواوه، پێغه‌مبه‌ری
خوا خه‌ریکی نوێژو دو‌عاو پارانه‌وه‌ بووه..

شتیکی زۆر روونه نوێژ - که دو‌عا‌یه - لازمه‌و پێویسته به‌ر له‌ هه‌ر
کرده‌وه‌و کارێکی‌تر نه‌نجام به‌دری .. به‌بێ نوێژ ئینسان ناتوانی رینگای
به‌نده‌یی خوا بگری .

له‌به‌ر ئه‌وه‌ پێویسته له‌سه‌ر موسولمان دو‌ای ئه‌وه‌ی ئیمان و باوه‌ری
دروست بوو - وه‌ك باس کرا -، دو‌ای ئه‌وه‌ که نه‌یه‌وی ده‌ست بکات
به‌ نه‌نجام دانی کرده‌وه‌ چاکه‌کان، پێویسته له‌سه‌ری پێش له‌ هه‌موو
شت بزانی نوێژ چی‌یه؟ پاشان نوێژ بکا، هه‌ر له‌ ئیستایشه‌وه‌ بلێین که
نوێژێک نوێژه ئینسان لێی حالێ بێ و بزانی چی نه‌کا؟ چی نه‌تی؟ به‌بێ
لێ‌حالی بوون و به‌بێ ده‌رک‌کردنی مانای نوێژ، که‌لکی وای لی‌ ناباو
ئیه‌ستیفاده‌ی وای لی‌ ناکا، به‌داخه‌وه‌ ئه‌و کرده‌وه‌ گه‌وره‌یه، نه‌و شته
گرنگه‌ زۆربه‌ی موسولمانان به‌بێ ئه‌وه‌ی فه‌می ماناکه‌ی بکه‌ن، به‌بێ
ئه‌وه‌ی بزانی چی‌یه؟ نه‌نجامی نه‌ده‌ن. بۆیه زۆر ئیه‌ستیفاده‌ی نه‌بووه‌و
نه‌تی .. که‌سی وا هه‌یه هه‌شتا سا‌له‌ نوێژ نه‌کا به‌لام نه‌خلاق و
خوره‌وشته ناله‌باره‌کانی هه‌رماون، هه‌ر به‌وه‌شه‌وه‌ ئه‌مری .. که نه‌گه‌ر

نویژی به‌دهرک و فه‌مه‌وه بگردایه، بیزانیایه چی نه‌کا، حه‌قه‌ن ناوا نه
نه‌بوو.. خوا نه‌فه‌رموی:

﴿ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ ﴾ : به‌دلنیایی نویژ نینسان
مه‌نع نه‌کا و نه‌یگ‌یرتی‌ه‌وه له‌مه‌رشتی که ناپه‌سه‌نده‌وه مونکرو
ره‌دکراوه‌یه .

دهی که‌سانی که زۆر زۆر نویژ نه‌که‌ن و دوا‌ی نه‌وه‌یش هه‌ر
کرده‌وه‌ی ناپه‌سه‌ند نه‌نجام نه‌ده‌ن، دیاره نه‌وه نویژه‌که‌یان نویژ نه‌بووه .
پنویسته له‌سه‌ر هه‌ر موسولمانی که نه‌توانی، نه‌م راستی‌به‌رۆشن
کاته‌وه بو‌خه‌لکی، مانای نویژیان بی‌یگه‌یه‌نی، بۆیان باس بکا .

باس بکا که (قیام) و وه‌ستان له‌حزوری خوا‌دا بۆچی‌یه؟! (رکوع) و
چه‌مینه‌وه بۆچی‌یه؟! (سجود) و کړن‌ووش بردن بۆچی‌یه؟! (دانیشن) له
ته‌شه‌هوددا بۆچی‌یه؟! سوره‌تی فاتحه‌ بو‌نه‌خوینری؟! مانای چی‌یه؟!
(تحيات) بو‌نه‌خوینریت و مانای چی‌یه؟! هه‌روه‌ها هه‌ر شتیکی‌تر که له
نویژدا نه‌نجام نه‌دری، چی‌یه و بۆچی‌یه؟! فه‌رزه له‌سه‌ر هه‌ر
موسولمانیکیش پیش له‌هه‌ر شتیکی‌تر هه‌ول بدا بو‌نه‌وه‌ی مانای نویژ
فیریبی و بزانی نویژ چه‌یه؟! به‌زاینه‌وه نویژ نه‌نجام بدا.. نه‌وانه‌ش که
منالیان هه‌یه و نه‌یان‌ه‌وی مناله‌کانیان فیری نویژ بین، با نه‌وه بزانی که
واجبه له‌سه‌ریان له‌پیشا نویژه‌که‌یان بین فیر بکه‌ن، مانای نویژه‌که،

حقیقه‌تی نوژده که. جا نهو کاته پینان بلین نوژ بکه‌ن، نه‌گه‌ر دوو
 سالیس فیری مانای نوژده که بووه بابکه‌ویته دواوه نه‌وسا نوژ بکا..
 خوا نه‌فهرموی: له کاتیکا حه‌واسان جه‌م نیهو هوشتان به‌خوتانه‌وه
 نیه، نازانن نه‌گه‌ر نوژ بکه‌ن چی نه‌لین، حه‌قتان نیه نزیکی نوژ
 بکه‌ونه‌وه:

﴿لَا تَقْرُبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ﴾ .
 عالمه‌کان له ته‌فسیره کانایانا باسیان کردووه : نه‌مه بو نه‌ویه
 هه‌ر که‌سینک له حاله‌تیکا بی که هوشی به‌لای نوژده که‌وه و به‌لای
 نه‌وشتان‌وه له نوژده که‌یا نه‌یانکا و نه‌یانلی نه‌بی، نیجازه‌ی نیه نزیکی
 نوژ بکه‌ویته‌وه .. چ که‌سی که مه‌ستی شه‌راب بی، چ که‌سیکی تر که
 حه‌واسی جه‌م نه‌بی و هوشی له‌سه‌رخوی نه‌بی ..

هه‌ر چو‌نیک بی ته‌نها له کاتیکا جائیزه و دروسته نینسان نزیکی نوژ
 بکه‌ویته‌وه، که هوشی به‌خویه‌وه بی، بزانی چی نه‌کاو چی نه‌لین .
 دیاره که‌سی مانای نوژده که نه‌زانی له مه‌ستیش خراپه‌زه ..

جا با باس له‌وه بکه‌ین که حه‌قیقه‌تی نه‌وشتان‌هی له نوژدا نه‌نجام
 نه‌درین چین و چو‌ن؟ نینسان نه‌بی به‌ چ حالیکه‌وه خه‌ریکی نوژ کردن
 بی ؟ ..

نه‌وه به‌ره‌به‌یانه، فه‌جر بووه، نوژی به‌یانی هاتوته پینشه‌وه، قه‌راره
 نینسان به‌وه‌ی زانیبیت که روژ ده‌ستی بی کردووه‌و، له‌خه‌و خه‌به‌ری

بووبیتنه وه.. که لهخه و خه بهری بوه وه نه بی بیری نه وه بکاته وه نه وا
 روژیکي تر دهستی پی کرد، نهم نینسانه که بنده ی خواجه نه بی
 نه مړیش وهك روژانی تر بنده یی بو خوا بکا، یا نه گهر یه که م روژی
 بنده یی یه نه بی دهستی پی بکا و خه ریکی عیادهت و ئیتاعهت و
 فه مان بهرداری خوا بی.. نانوه یه که م شتی که که نه بی بیت به دلی
 نینسانا کاتیک که خه بهری نه بیتنه وه و لهخه وه لدهستی.

دیاره نهم بنده یی و ئیتاعهت به بی پارانوه و دوعا ناکری، بویه نه بی
 به شوین نه وه دا زوو له بیری نه وه دا بی که بر وا له خوا یار پیتنه وه،
 دوعا بکا، نویژ بکا، که خوا کومه کی بکا بو نه وه ی بتوانی بنده یی
 بکا..

جا هه لئه سی و نه روا.. به لام نهك هه روا به شل و شیواوی، به بی
 ناماده نه کردنی دیمه نی دهره وه ی، یان ناماده یی دهره نیی . نه خیر، نه بی
 بر وا نه گهر پیسه کی پیوه یه لای ببا، خوی پاک کاته وه و لیبا سی جوان
 بکاته بهری . جیهك که قه راره به سه ریوه نویژ بکا پاک و ته میز بی،
 ههروه ها چون نینسان نه روا ته مه جلیسیك، نایه ویت له و مه جلیسه دا
 نامو حتره م بیت و خه لك به چاوی سووك ته ماشای بکه ن، دهستیك
 نه هی تی به سه روو رووی خویاو ده م و چاوی نه شو او، خوی پاکو خاوی ن
 نه کا..

بۆ نوێژیش نه‌یهی بپروا ده‌موچاوی بشوا، ده‌سته‌کانی تا نه‌نیشکی بشوا، ده‌ستی بکیشی به‌سه‌ریا، سه‌ری نه‌گه‌ر تو‌زو شتی پتوه‌یه به‌و ده‌ست به‌سه‌را کیشانه‌ پاک‌ی بکاته‌وه.. پتیه‌کانی تا قاپکی بشوا، دوای نه‌وه بپروا رووبکاته نه‌و مال‌ه‌ی خ‌وای گه‌وره له‌ زه‌ویدا قه‌راره‌و ده‌ستوری داوه که بینا بکری بۆی، نه‌وه وه‌ک پایته‌ختی خ‌وای گه‌وره‌یه له‌سه‌ر زه‌وی، چونکه خ‌وا حاکم و فه‌رمانه‌روای نینسانه، نه‌وه‌ش پایته‌خته‌که‌یه، جا نه‌گه‌ر نینسان ناتوانی له‌گه‌ل خ‌وای خ‌ویدا رووبه‌روو بیی - چونکه نایینی و نه‌و وه‌ک حاکمیک له‌حاکمانی به‌شه‌ری نه‌یه - با روو بکاته نه‌و مال‌ه، رووبکاته نه‌و پایته‌خته، هه‌ر وه‌ک چو‌ن نه‌وانه‌ی وا به‌نده‌ی حاکمه‌کانن روونه‌که‌نه پایته‌خته‌کانیان و نه‌یانکه‌نه قیسه‌ی دل‌ی خ‌ویان ..

با نینسانی که به‌نده‌ی خ‌وایه رووبکاته پایته‌ختی خ‌وای گه‌وره - که که‌عبه‌یه و له‌ مه‌که‌دا - روو به‌ نه‌وی بو‌هستی . جا هه‌رکات کاتی نوێژ هاته پتسه‌وه‌و خ‌وی ناماده کرد، به‌ده‌ست و ده‌مو چا‌و شۆردنه‌که‌ی - به‌ده‌ست نوێژ گرتنی - وپاش پۆشاک‌ی جوان وپاک کردنه به‌ریو، پاک‌بوونی لاشه‌و لیباس و جینی نوێژه‌که‌ی، نه‌وجا رووی نه‌کاته که‌عبه‌و مال‌ه‌که‌ی خ‌وا، به‌و جو‌ره هه‌م رووی ده‌ره‌وه‌ی و هه‌م ناوه‌وه‌ی ناماده ده‌یهی بۆ نه‌وه‌ی ده‌ست بکات به‌ نوێژ کردن .

مانای حەقیقی (الله اکبر)

دیاره وهك لەمەوپێش باسمان كرد، گومرایی و نینحرافی زۆرێك له خەلك ئەویە كه غەیری خویان كردوو بە فرمانەرەواو فەریادەرەسی خویان ، ئەوش كه ئەبێ بە كۆسپ لەسەر ریی نینسانا و ناهێلتی بەندەیی موخلیسانەیی خوا بكا، ئەو فرمانەرەواو دەسەڵاتدارە زالمانەن . هەر وەها ئەوانەیی وا سەر له خەلك ئەشیتۆتین و، خویان ئەكەن بە واسیتە وەسیلە لەبەینی خەلك و خوادا، جا بۆ ئەو كه نینسان لە دەست ئەوانە رزگاری ببێ، ئەبێ بەیادی خواوە دەست ببێ بكا، بەسكالاو دوعاو نوێژ كردن . چۆن؟ سەرەتا بیری ئەو بەكاتەو ئەم خەلكەیی و اسەریان لی شیواوە ئەچن بەندەیی بۆ ئەو تاغوت و حاکمە زالمانە ئەكەن، ئەوانەیی سەریان لی شیواندوون، ئەمانە کردووینان بە فەریادەرەسی خویان، لەوانەیی وا درۆزن و بەناحەق خویان ئەكەن بە واسیتە لەبەینی خەلك و خوادا . بیری ئەو بەكاتەو خەلكی وا ئەزانن ئەمانە دەسەڵات و گەورەیی بەکیان هەیە بۆیە كه وتووێتە شویتیان .

دەیی ئەمیش كه رووی كردە خوا بیری ئەو ئەكاتەو كه خوا گەورەترە لەوانە، گەورەترە لەهەرچی حاکم و دەسەڵاتدارە، گەورەترە لەهەر كەسێك خەلكی وا ئەزانن دەسەڵاتیکی هەیە - بە فەرزێ ئەویش كەسێکی تر غەیری خوا دەسەڵاتی ببێ - خو خوا دەسەڵاتدارتر و

گه‌وره‌تره، بیری نهمه نه‌کاته‌وه، نیتر نه‌وان له‌به‌ر‌چاوی نه‌که‌ون، له‌به‌ر‌چاوی ون نه‌بن‌و هه‌ر خ‌وا‌یه که حازره‌و رووی دلی هه‌ر له و نه‌بی، هه‌موو شتیکی جی‌هیش‌تووه‌و رووی کرد‌وته خوا. جا نیتر ناماده‌یه بو نه‌وه‌ی نویژ بکا‌و بیار‌یت‌ه‌وه، وه‌ک نه‌فه‌رم‌وی: ﴿ وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى ﴾ به‌یانی خ‌وش‌به‌ختی که‌سی نه‌کا د‌و‌ای نه‌وه که حه‌ره‌که‌تی کرد‌وو‌ه به‌ره‌و که‌مال‌و عه‌زمی گرت‌وو‌ه ری‌نگ‌ای به‌نده‌یی خوا بگری نیمانی هیناوه، پاش نه‌وه یادی خوا نه‌کا، جا ده‌ست ده‌کات به‌ د‌وعا کرد‌نو پارانه‌وه‌و نویژ کردن، سه‌ره‌تا نه‌لی: (الله اکبر)، بیری نه‌وه نه‌کاته‌وه نه‌بی نویژیک بکا (نویژی فه‌رزی نه‌و به‌یانی‌یه وه‌ک نم‌ونه). نه‌لی: (الله اکبر) خوا گه‌وره‌تره، نه‌گر حاکمیک، ده‌سه‌لات‌داریک گه‌وره‌بی، هه‌ر‌جی بی‌ت، خو خوا گه‌وره‌تره .

که‌وابوو هه‌ر حاکم‌و ده‌سه‌لات‌داریکی تر نه‌بی ون بی‌ت‌و له‌ دل‌ ده‌ر‌کری، چونکه وه‌ختی خوا گه‌وره‌تره نه‌بی نیسان هه‌ر رووی دلی له‌و بی‌ت .

د‌و‌ای نه‌وه که وتی: (الله اکبر) خوا گه‌وره‌تره، نیجا ده‌ست نه‌کا به‌ د‌وعا‌و س‌کالا.. دیاره بو نه‌وه‌ی به‌شی‌وه‌ی باش‌تر د‌وعا‌و س‌کالا بکا، خوا خ‌وی چ‌ه‌ند که‌لیمه‌یه‌کی داناوه تا نیسان به‌وانه د‌وعا بکا، که عیبارته له‌و سور‌ه‌ی (فاتحه)‌یه‌ی مه‌شه‌وره‌و هه‌موو که‌س خه‌به‌ری لی هه‌یه، له: ﴿ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴾ تا نه‌گاته ﴿ غَيْرِ

المَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ﴿۱﴾. نانهوه گهوره ترين دوعايه كه خوی له قورئانا نار دوو بهتی بۆ نه وهی بنده كانی به وه دوعا بکهنو و بپارینه وه وسکالا بکهن .. له وهش گهوره تر ئینسان ناتوانی دوعا بکا..

گورتهیهك له مانای سوره تی (فاتحه)

جا له بهر نه وهی به قورئان خویندن دهست پێ نه کا، پێش له وه نه بی نوێژ خوین پنا به خوا ببا له دهست ههر شهیتان وه هر کۆسپێک ، تا بتوانی به جوانی سکالاو دوعا که ی بکا . که سانیك که خوینده وارن شتی تر ههیه که پێش له ﴿ اَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴾ بیلین که سووننه تهو نه گهر که سیک نه وهش نه لیت قهینا کا، به لام نه وه واجبه که له دلته وه رووی کرد بپته خوا، ههروهك که سیک نه روا بۆ سه فه ریک ئیتر ههر بیری وا به لای سه فه ره که وه و، له هه موو شتیکی تر له مال و له منال وله هه موو کهس غافلنه، چونکه نه روا بۆ سه فه ر، نوێژ خوینیش نه بی ناوا رووی هه رله خوابی، له هه موو شتیکی تر روو وه رنه گیر ی . جا دهست پێ نه کاو نه لئ:

﴿ اَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴾ پنا نه بهم به (الله) له شهیتانیک که له ره هه تی خوا ده ر کرا وه دوور خرا وه ته وه . جا لیره دا مه به ست ته نها شهیتانه گهوره که - واته (ابلیس) - نه . به لکو ههر مه خلوقیک موزاحیمی ئینسان بێ، نه هیلئ ئینسان بهنده یی خوا بکا، نه هیلئ

ئینسان به جوانی دو عاو سکا لاو نو یژ بکا له لای خوا، نه وه شهیتانه و
 دووره له ره جهتی خوا. جا کاتی ئینسان په نا نه با به خوا ئیتر نه جاتی
 نه بی له ده ست نه وانه ..

جا یه که یه که نه م که لیمان نه وترین، نه بی له مانه که یان وردینه وه،
 هدر که سی که نو یژ نه کاو هدر که لیمه یه که له مانه نه لئی نه بی مه عنا که ی
 بیت به دلیا .. ﴿ اَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴾ په نا نه به م به (الله)
 له شهیتانی که له ره جهتی خوا دوور خراوه ته وه.

کاتی که نه مدی وت مه عنا که ی بیت به دلیا، جا نه گهر نه بیتوانی
 له گه ل وتی که لیمه که مه عنا که ی بی به دلیا، دوا ی نه وه تو زی
 بو یستی و بیر له مه عنا که ی بکاته وه. دوا ی نه وه نه لئی :

﴿ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ﴾ بو نه ویش تو زی نه وه ستی،
 مه عنا که ی دیت به دلیا، جا نه روا ت بو که لیمه ی دوا یی .. ههروه ها
 تا نه وه نده ی مه عنا ی که لیمه کان له دلیدا جیگیر نه بی .. دوا ی نه وه
 ئیتر نه توانی هدر له و کاته دا که لیمه که دیت به زمانیا، مه عنا که یش بیت به
 دلیا .

بو که سی کیش ئی مامهت بکات، باشتر نه وه یه له جیی نه وه خو عا
 بالله (بلی) (نعوذ بالله) بلیت، واته : هه موومان په نا نه به یین به (الله) له
 شهیتانی ره جم کراو و دوور خراوه له ره جهتی خوا ..

دوای نه‌وه ده‌ست نه‌کا به‌ خویندنی سورهی فاتحه . دیاره ئینسان
 همر کارینک نه‌کا نه‌بی به‌ کۆمه‌کی خوا بیک‌ا، خویندنی سورهی
 فاتحه‌یش کارینکه، نه‌بی ئینسان به‌ کۆمه‌کی خوا بیک‌ا، مه‌علومه
 ئینسان نه‌ سوودینکی ده‌ست نه‌که‌وی، نه‌ له‌ زهره‌رو زیانی نه‌جاتی
 نه‌بی، نه‌گهر خوا کۆمه‌کی نه‌کات..

جا که نه‌یه‌وی لیره‌دا سوودو نه‌فینکی ده‌ست که‌وی و له‌زه‌ره‌رو
 زیان دور که‌ویته‌وه، نه‌بی له‌ خوا داوای کۆمه‌ک بکا، بۆیه‌ نه‌بی
 له‌سه‌ره‌تاوه‌ بلتی :

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ : به‌ناوی (الله)، میهره‌بانی به‌ ره‌حم،
 ده‌ست نه‌که‌م به‌ خویندنی نه‌م سورته ..

پیشتر وتمان : (رحمان) یانی نه‌وه‌ی خوا هه‌موو زاتی ره‌حمه‌ت و
 میهره‌بانی به‌ . (رحیم) یش واته : هه‌میشه‌ خه‌ریکی ره‌حمه‌ت کردن
 و سوودگه‌یانده‌ به‌ خه‌لک و زهره‌رو زیان له‌سه‌ر ریگیان لا ده‌با .

جا که نه‌لتی ﴿ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ﴾ یادی نه‌و خوایه
 نه‌کاته‌وه که هه‌رچی ره‌حمه‌ته له‌لای نه‌وه‌یه . هه‌ر نه‌وه سوود نه‌گه‌یه‌نی
 ، هه‌ر نه‌وه زهره‌ر و زیان لا نه‌با .. جا که نه‌وه‌ی وت، ئیتر نو‌مید په‌یدا
 نه‌کا به‌وه‌ی له‌ خویندنه‌وه‌ی سورته‌که‌دا وله‌ دو‌عا کردنه‌که‌یدا سوودی
 ده‌ست که‌وی و له‌زه‌ره‌ر و زیان رزگاری بیی ، سوودیش نه‌وه‌یه که

بگات به خوْشبه‌ختی، زهره‌ر و زیانیش نه‌ویه که تووشی غه‌زهبی خوا
بی‌و به‌ره و گومرای بی‌وا.

﴿ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴾ : ستایش و قه‌دردانی بوْ خوایه‌ك که
خاوه‌نی خه‌لکه . بوْ نه‌وه مانای (ستایش و قه‌دردانی) روْشن بی‌ نه‌بی
ئینسان هر خوا به‌وه بزانی که نه‌توانی سوود بگه‌یه‌نی و هر نه‌ویش
زهره‌رو زیان لانه‌با، ته‌نها نه‌و به‌و زاته بزانی که ده‌سه‌لاتی هه‌یه‌و
سه‌ره‌نجامی ئینسان له ده‌ستیایه‌تی، هر نو‌میدی به‌و بی‌ت، هر ترسی
له‌و بی‌ت، هر فرمان‌به‌رداری بوْ نه‌و بکا، هر داوای کو‌مه‌ك له‌و
بکا، نا نه‌مانه هه‌مووی به‌یه‌که‌وه نه‌بی‌ته ستایش و قه‌دردانی . دیاره
هه‌ندیکی به‌ دلّه، هه‌ندیکی به‌ زمانه، هه‌ندیکی به‌ نه‌عزای به‌ده‌نه،
به‌کرده‌ویه، که هه‌موو ژبانی ئینسان نه‌گریته‌وه . ستایش و قه‌دردانی
بوْ (الله) له‌به‌ر نه‌وه‌ی که خاوه‌نه، له‌به‌ر نه‌وه‌ی نه‌و شتانه له‌ده‌ستیایه‌تی
نه‌بی قه‌دردانی لی بکری‌و، ئیمه‌ش ناوا بیناسین، ناوا بکه‌ین که لی
داوا کردوین . جا پاشان خوا‌ی گه‌وره خو‌ی نا نه‌مه روْشنتر
نه‌کاته‌وه و نه‌فه‌رموی :

﴿ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴾ : میهره‌بانی به‌ره‌حم . نه‌وه‌ی هه‌موو زاتی
ره‌جه‌ته، هر قازانج و سو‌دیک ته‌نها به‌ده‌س نه‌وه‌و نه‌و نه‌یگه‌یه‌نی، هر
زیان و زهره‌ریک له‌ده‌س نه‌ودایه‌و، نه‌وه که لای نه‌با .

﴿ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ﴾ : داراو خاوهنى روژى جهزايه . دواى نهوه
 كه ههرچى سوورده نهىگهيهنىو ههرچى زيانه لاي نهبا، دياره
 روژتيكىشى داناوه بو نهوهى نينسان زيندوو بكاتهوهو لىنى پيرسىو
 موحاكهمو موحاسبههى بكا، چوَن بووه بهيى نهوه جهزاي بداتهوه .
 نهگر نيمانو عمهلى صالحى بووه جهزاي خير،
 نهگر كوفرو كردهوهى ناپهسهنديشى بووه ، جهزاي شهري بداتهوه .

﴿ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ﴾ : خاوهنى روژى جهزا و پاداشت .

كاتى كه گهيشته نيره دلى پر بوو له نوميدو له ترس، جا روو
 نهكاته خوا. نهوهثمان لهبير نهچى كه نهبن كاتيك نينسان نههم سوورته
 نهخوينتتهوه نىحساسى نهوه بكات كه بهنده موخليسكهانى تريش وان
 لهگهلى، ههروهك نهوهكه له جهماعهتيكدا، لهگهل چهن نهفهرى تردا
 نهزانى كه ژمارهيهك وان له دهورى و پيكهوه خهريكى دوعاو
 سكالان و دهسته جهمعى خهريكن دوعا نهكهن، ههروا نهگر خويزشى
 تنها بوو ههر لهبيري نهچى كه بهندهى صالحى تريش ههن، نهوانيش
 ههر خهريكى دوعاو پارانهوهن، وا ههست بكا كه وا لهگهل نهوان .
 بويه لييرهيشا بهم چهشنه دوعاكه هاتروه كه نيستا دهرنهكهوى بوَمان،
 نينسان خوَى تنها نيه، لهگهل جهماعهتى برواداراندايه كه خهريكه
 سكالان نهكاو نهپارپتهوه .

﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ : تنها بۆ تو به‌نده‌یی و فرمان‌به‌رداری
 بی غل‌وغه‌ش نه‌که‌ین، تنها له تو‌ش داوای کۆمه‌ک نه‌که‌ین . نه‌وه
 کورته‌ی مانای دوو‌که‌لیمه‌ی (عباده) و (استعانه) ه‌یه که پیشتر به باشی
 روون کرانه‌وه .

جا داوای ئه‌م شتانه که بۆی رو‌شن بو‌وه نه‌مه ریگای راسته ،
 له‌گه‌ل نه‌وه به‌نده موخ‌لیسانه‌ی تر، روو نه‌کاته خوای گه‌وره و،
 به‌یه‌که‌وه هاوار نه‌که‌ن له خوا که هیدایه‌تیان بداو رینو‌مایان بکا، بۆ
 نه‌وه‌ی بکه‌ونه سه‌ر ریگه راسته‌که، یان نه‌گه‌ر وان له‌سه‌ری هیدایه‌تیان
 بدا بۆ نه‌وه‌ی هه‌نگاوه‌کانی تریشیان له‌وه‌و دواتر هه‌ر له‌سه‌ر ریگای
 راست بی‌و لئی لانه‌ده‌ن .

﴿إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾ : رینمایمان بکه بۆ ریگه راسته‌که .
 نه‌وه ریگه‌یه‌ی ئینسان ره‌حەت پایدا نه‌چی . چونکه خوا ئینسانی ناماده
 کردووه بۆ چوون به‌و ریگه‌یه‌دا، ریگه‌که‌ش سازگارو موافقه له‌گه‌ل
 ئینسانا، (مستقیم) ه، ئینسان نه‌گه‌یه‌نی به‌مه‌به‌ست ، (دواتر باسی
 نه‌که‌ین که مه‌به‌سته‌که چی‌یه؟) .

﴿صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ﴾ : ریگای نه‌وانه‌ی خو‌ش به‌خت
 کردن، نیعمه‌تی خو‌ت رزّان به‌سه‌ریاندا . له نایه‌تی تر‌دا به‌یان کراوه
 که نه‌وانه (پیغه‌مه‌رانی خوا) و (راستگۆکانن)، یانی نه‌وانه‌ی هه‌موو
 گیانیان (صدق) و راستی بو‌وه، به‌راستی به‌نده‌ی خوا بوون، درۆ له

کاریانا نه‌بووه، هه‌روه‌ها (شه‌هیده‌کان) یانی نه‌وانه‌ی هه‌موو ژیانان شایه‌تی بووه بۆ نه‌وه‌ی هه‌ر به‌رنامه‌ی خوا راسته . هه‌روه‌ها (صالحه‌کان)، نه‌وانه‌ی نه‌گه‌ر چی له‌ده‌ره‌جه‌ی خوارتره‌وه بوون به‌لام له‌رتی نیمان و عه‌مه‌لی صالحا بوون، نه‌گه‌ر جارجاریش تووشی گوناھینک بووبن گه‌راونه‌ته‌وه و په‌شیمان بوونه‌ته‌وه .. نه‌مانه‌ خوای گه‌وره له‌ دنیا و ناخیره‌تا خو‌شبه‌ختی کردوون ، له‌ دنیا‌دا خو‌شبه‌ختی کردوون که ژیانیکی بی‌داون دوور له‌ ترسو له‌ خه‌فته، هه‌روه‌ک له‌مه‌وپی‌ش به‌یاغمان کرد. له‌به‌ینی مردن تا قیامه‌تیشا دیاره نه‌و هه‌موو نیعمه‌ته‌ی بۆ ناماده کردوون، له‌ هه‌مووی زیاتر ره‌زامه‌ندی و لی‌خو‌شبوونی خو‌ی .

﴿ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ﴾ : نه‌ک ریگای نه‌وانه‌ی وا غه‌زه‌بیان لی‌گیراوه . نه‌وانه‌ی وا رییان بۆ رو‌شن کرایه‌وه، به‌لام نه‌که‌وته سه‌ری، نه‌یانویست به‌نده‌ی خوابن، جا غه‌زه‌بیان لی‌گیرا. غه‌زه‌بی خواش نه‌وه‌یه که له‌ دنیا‌دا ژیان ته‌نگ و تال بی، نه‌گه‌ر چی نیمکانات بی، نه‌گه‌ر چی نیعمه‌تی زۆر هه‌بن، به‌لام دل پر بی له‌ ترسو له‌ خه‌فته، له‌ مردنیشه‌وه عه‌زاب و ئاگر ده‌ست پی بکا، له‌ قیامه‌تیشدا جهه‌ننم به‌و هه‌موو عه‌زابه‌وه، له‌ هه‌مووی زه‌حمه‌ت تر تووره‌یی و غه‌زه‌بی خوا ﴿ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ ﴾ ریگه راسته‌که غه‌یری ریگای نه‌وانه‌یه غه‌زه‌بیان لی‌گیرا. ﴿ وَلَا الضَّالِّينَ ﴾ غه‌یری

رینگای نه‌وانمش که گومرا بوون، سه‌ریان لی شیوا، دواى نه‌وهی به‌رنامه‌ی خویان بو هات، حه‌قیان بو روشن بووه‌وه، له‌به‌ر بی موبالاتیان، له‌به‌ر نه‌وهی ژیانی دنیایان ویست، لایانداو غافل بوونو هیدایه‌ته‌کیان له‌بیر چوه‌وه‌و سه‌ریان لی شیوا. دیاره نه‌وانه‌یش هه‌ربه‌وه به‌دبه‌ختی نه‌روون .

جا کاتی دوعاکیان به‌و جوړه کرد، سوره‌ی فاتحه یان ته‌واو کرد، پاشان پیکه‌وه‌نه‌لین : (آمین) که نه‌م وشه‌یه له‌قورئاندا نه‌ه . ماناشی نه‌وه‌یه : خویه ، نه‌و پارانه‌وه‌یه‌مان لی وه‌رگه .

نه‌مه گه‌وره‌ترین دوعایه که ئینسان نه‌یکا . واجبه له‌سه‌ری له‌شه‌و و روژنکدا لای که‌م حه‌فده جار نه‌گه‌ر له‌سه‌فه‌را نه‌بیته، نه‌گه‌ریش له‌سه‌فه‌را بیته که‌مه‌ر له‌وه (له‌سه‌فه‌را له‌جیاتی چوار رکات دوو رکات نه‌خوینتیت) - واته به‌قه‌ده‌ر رکاتی نویتزه فه‌رزه‌کان - نه‌بی نه‌م دوعایه بکا .

دواى نه‌وه سوره‌یه‌کی‌تر له‌قورئان نه‌خوینتی ، نه‌ویش به‌م فکروه‌وه : دواى نه‌وه برپاری دا که به‌نده‌ی خویان و داواى کرد له‌خوا کومه‌کی بکا بو نه‌وه‌ی بتوانی عیاده‌ت بکا، نه‌بی رووبکاته کتیه‌که‌ی خوا، بزانی له‌وه‌ی رینگای به‌نده‌ی چون به‌یان کراوه . به‌عزیکى لی بخوینتیه‌وه، تا شاره‌زا بی له‌رینگای به‌نده‌ی به‌وه رینگایه‌دا بروات . بو‌یه سووره‌یه‌ک له‌قورئان نه‌خوینتیه‌وه، باشتر نه‌وه‌یه لای که‌م هه‌ر

موسولمانی دوو سوره‌تی له‌بهر بی، وه‌ك سوره‌تی (قُلْ هُوَ اللَّهُ) و سوره‌تی (والعصر) كه له‌ههر ره‌كه‌تیکایه‌کیکیان بخوینی، نه‌گه‌ر له دوو ركه‌تیشا هه‌ر (قُلْ هُوَ اللَّهُ) بخوینی هه‌ر دروسته، به‌لام باشه‌ره دوو سوره‌ت بی.

مانای سوره‌ی (إِخْلَاصِ)

له‌بهر نه‌وه‌ی زۆر كه‌س نه‌و سوره‌ته نه‌خویننه‌وه، باش نه‌وه‌یه نه‌ویش مانا كه‌ین نه‌فه‌رموی :

﴿ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ﴾ بلی : حه‌قیقه‌تیک هه‌یه كه (الله) یه‌كتایه، هه‌ر نه‌وه له خاوه‌نیتیدا كه‌سی ترینه، هه‌ر نه‌وه فه‌رمان ره‌وایه‌و هه‌ر نه‌وه فه‌ریادره‌سه‌و، غه‌یری نه‌و كه‌س نه‌و ده‌سه‌لاته‌ی نیه .

﴿ اللَّهُ الصَّمَدُ ﴾ : (الله) په‌ر كه‌ماله، هه‌یج ناته‌واوی تیا نیه، بی نیازه، فه‌رمانه‌ه‌واكانی تر پوچن، فه‌ریادره‌سه‌كاني تر له حه‌قیقه‌تیدا فه‌ریادره‌س نین . خوا له هه‌موو صیفه‌ته‌كانیدا كه‌مالی هه‌یه، هه‌یج جۆره ناته‌واوی و كه‌میی تیدا نیه .

﴿ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ﴾ : نه‌منالی لی بووه، نه‌خوی رۆله‌ی كه‌سیكه‌و له‌كه‌سی تر بووه . نه‌ك وه‌ك فه‌رمانه‌ه‌وا ناره‌واكان، نه‌ك وه‌ك نه‌و ناهه‌ریادره‌سه‌انه‌ی كه‌ به‌گومانی خه‌لكی فه‌ریادره‌سن، هه‌موویان هه‌م منالیان نه‌بیت، هه‌م خویشیان منالی كه‌سی ترن و

له‌که‌سی‌تر بوون، که‌واته‌ نیازمه‌ندن، چونکه‌ له‌وه‌و‌پیش‌ نه‌بوون و له‌
دواییشدا له‌به‌ین نه‌چن و نامین، مه‌گهر رۆله‌کانیان ریڭگیان درینژه
بینه‌دهن.

﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفْرًا أَحَدٌ﴾ : هیج‌ که‌سێک‌ هاوتای نه‌ونه‌بوو، هیج‌
فه‌رمانه‌وایه‌ک‌ و هیج‌ فه‌ریادره‌سێک‌ نه‌که‌ هاوشان و هاوتای نه‌و‌بیت .

هه‌ندی له‌ حیکمه‌تی جوله‌و زیکره‌کانی نوێژ

دوای نه‌وه‌که‌ نوێژخوین سوره‌تێک‌ یا چه‌ند نایه‌تێک‌ له‌ قورئانی
خویندو، به‌و جۆره‌ له‌ خزمه‌تی خوادا وه‌ستا و، نه‌وبه‌شه‌ له‌ به‌نده‌یی
جیه‌جی کرد، بێر له‌وه‌ نه‌کاته‌وه‌ که‌ نه‌م راده‌یه‌ به‌س نه‌، خوا له‌وه‌ش
گه‌وره‌تره‌و زیاتر له‌وه‌ نه‌بی به‌نده‌یی بو بکری، بۆیه‌ نه‌لی : (الله‌ اکبر)
خوا له‌وه‌ گه‌وره‌تره‌، بۆیه‌ زیاتر به‌نده‌یی نه‌کات، نه‌چیه‌تێک‌وع ، ده‌س
نه‌یته‌ سه‌ر نه‌ژنۆ، سه‌ری به‌رێژه‌ینانه‌وه‌ دانه‌وه‌ینی بو خوا . جانه‌بی بیری
بی له‌ کاتیک‌ا به‌ پیه‌ویه‌ نه‌وه‌ له‌ خزمه‌تی خوادا راوه‌ستاوه‌، نیستایش
نه‌بی نه‌وه‌ له‌ بیری بی که‌ بو‌رێژلینانی نه‌و خه‌ریکه‌ سه‌ری دانه‌وه‌ینی،
جا له‌ ویشدا نه‌لی :

(سبحان ربی العظیم): خاوه‌نه‌که‌م دووره‌ و پاکه‌ له‌وه‌ی هه‌ر جۆره
ناته‌واویه‌کی بی . دیاره‌ بو که‌سانیک‌ که‌ خوینده‌وارن شتی تریش

هەن نەتوانن بیاخوینن و، شتی زیاتر بلێن و، لە ڕکوعا خێری زیاتریان دەس نەکەوی .

دوای ئەوە نەم کارەشی کردو سەری دانەواند بۆ خوا، کاتی ئەوەیە تۆزی نێسراحت بکا، دوای ئەوە بپروا زیاتر ئیحزامی خوا بگری، بۆیە هەلنەسێتەو و نەلی :

(سمع الله لمن حمده): خوا قوبولتی بکا، خوا گوێراگری بۆ نەوانەیی حمەدی نەکەن، نەوانەیی قەدر دانی لێ نەکەن و ستایشی نەکەن . (ربنا ولك الحمد): نەیی خواوەنە کەمان، حمەد و قەدر دانیشت تەنها بۆ تۆیە، - هەر وەك بەیاغان کرد - چونکە تۆ دووری لە هەر عەیب و ناتەواوییەك . جا نەگەر ئەو کەسە خویندەوار بێ لێرەشدا شتی تریش هەیه کە بیلێ .

دوای ئەوە کاتی ئەوەیە بیری ئەوە بکاتەو و نەمەش بەس نیە . خوا گەورەترە لەوەش، نەمیش نەتوانی لەوە زیاتر تەعزیمی بکا و بەندەیی بۆ بکا، بۆیە نەلی : (الله أكبر) خوا گەورەترە لەمە، جا خۆی نەخاتە زەوی، دەم و چاوی نەنێتە سەر خاك ، هەر وەك چۆن نەوانەیی کە بەندەیی غەیری خوان، خۆیان نەخەن بەسەر پێی خواوەن و ناغا کانیاندا و پێیان و خاکی بەر پێیان ماچ نەکەن ، نوێژ خوینیش ئاوا حالەتیکی نەوی کە خۆی بخاتە سەر زەوی و، دەم و چاوی - کە بە قیمەتترین نەعزای بەدەنیەتی - بنێتە سەر خاك، تا خوا بەزەیی بیتەو و پێیدا، رەحمی بێ بکا و نەو و و نەنجامی داو و لێ قبول بکا .

دوای نه‌وه بیری نه‌وه نه‌کاته‌وه نه‌گهر ناتوانی زیاتر به‌نده‌یی بکا، خو نه‌وه نه‌توانی که له سهر نه‌م به‌نده‌یی‌یه که بی گه‌یشتوه پایه‌دار بی و بینه‌تیه‌وه و درێزه‌ی بی بدا. بویه نه‌لی : (الله أكبر) خوا گه‌وره‌تره له‌وه‌ی که نینسان هه‌ر جارێک نانه‌وه بکا و له‌سه‌ری نه‌روا.. بویه جارێکی‌تر سهر نه‌نیه‌وه سهر زه‌وی، هه‌روه‌ک جاری پێشو، نه‌م جاره که له‌وه‌ش بووه وه دوباره نه‌لی : خوا له‌وه گه‌وره‌تره، ته‌نانه‌ت له‌وه‌ش گه‌وره‌تره که نینسان پایه‌داری بی و هه‌رچی له هیزو توانایدا‌یه بیکا، هه‌ر خواهش له‌وه گه‌وره‌تره، وا نه‌زانی حه‌قی به‌نده‌یی بوخوا نه‌دا کردووه . بویه هه‌له‌سه‌یتیه‌وه و ره‌که‌ه‌تیکی تریش هه‌ر به‌و جو‌ره نه‌نجام ده‌دا .. دوای نه‌وه ره‌که‌ه‌تی دووه‌می نه‌نجام دا، دانه‌نیشی له‌ حه‌زوری خوادا، جا سوپاس نه‌کا له‌ خوا، هه‌روه‌ها له‌ چه‌ند که‌سه‌یکی‌تر که‌بوون به‌هۆی نه‌وه‌ی بگاته‌ حه‌زوری خواو نانه‌م دو‌عاو سکا‌لایه بکا، سوپاس نه‌کاو پاشان دوایه‌مین قسه‌و رازو نیازی خو‌ی نه‌کا و نه‌چیه‌وه بو‌لای خه‌لکی و نوێزه‌که‌ی ته‌واو نه‌کا .

کورته پهک له مانای (التحيات)

(التحيات لله) : هه موو ریږلینانه کان، هه موو نیحترام گرتنه کان، بو
خوان .

(والصلوات) : هه موو نویژو سکالاو دو عاکان، نه وانیش هه ر بو
خوان، نه بی هه ر بو خوا بکرتین .

(والطيبات) : هه موو کرده وه پاکو خالیسه کان بو خوان، هه ر
نه بی بو نه وه نه نجام بدرین .

جا نه وه ی که نه وتری (التحيات لله) هه موو ریږلینانو
نیحترامه کان، هه موو (ته عزمه کان) بو خوان، نه واننه که له پینشا
نه نجام دراون، وهک (به پیوه و به حاله تی به نده بی وه ستان)، (رکوع
بردن)، (سجود بردن)، (وتی نه وه که لیمانه ی که و تراون). هه روه ها
هه ر جوړه قه دردانییه کی تر که نینسان نه توانی بیکا، جا روونی نه کاته وه
هه موو نه وانه بو خوان، که سی تر نیه نینسان نه وه ته عزمانه ی بو بکا جگه
له خوی گه وره .

به جوړیکی تریش نه کری نه وه ته حیاته بخوینرته وه : (تسلیحتا
المبارکات، والصلوات الطیبات لله)، که زور له گهل نه وی تر فرفرقی نیه،
هه ر کامیان بی دروسته .

به م جوړه قه دردانی له خوی (متعال) نه کا، که ته و فیقی داوه
بو نه وه ی بگاته نه م پله یه . پاشان بری نه وه نه کاته وه نه گهر پیغه مبه ری

خوئا (محمدەدى كورى عبدالله) (عليه الصلاة والبركات) نەبوايە - كە
بەرنامەى ھىدايەتى لەلايەن خواوۋە ۋەرگرت ۋە ھىناى - خو ئەم رېنى نە
ئەكەوت لەم نىعمەتە گەورەيە . بۆيە سوپاسى زۆرى ئەۋىش نەكاو
دوعاى خىرى بۆ نەكا .

جا لەدلى خویدا حازرى نەكا بۆئەۋەى بەكول دوعاكەى بۆبكا،
وہك چۆن كەسېك باسى پياۋىكى سالخ نەكا ، جا لەناكاو ئەلى : ئەى
خوئا دەرەجەت بەرز كاتەۋە، ئەى خوئا رەھمت پى بكا، ئەى خوئا
بىبەخشىت .. لىرەدا يادى پىغەمبەرى خوئا ئەكاتەۋە، بۆيە ۋەك لە
بەرامبەرىۋە بى پى ئەلى :

(السلام عليك أيها النبي ورحمة الله وبركاته) : ئەى پىغەمبەرى خوئا،
خوئا سەلامەتت كا، خوئا رزگار ت كا لە ھەر دەر دو نافاتىك كە دىتە
رېنى ئىنسان ، لە بەرزەخا، لە بەينى مردن تا قىامەتا، ھەر ۋەھا لەرۋژى
قىامەتدا، ئەى خوئا بىتپارىزى لە ھەر نافاتىك، خوئا بەزەبى بىتەۋە پىاتا و،
ئەۋەى خىرە بۆتى بكا، ياخوئا خوئا بەرەكەت و خىرە بەردەۋامەكانى
خۆى برژىنى بەسەرتا .

دوای ئەۋە بىرى ئەۋە ئەكاتەۋە كە بەندە سالخەكانى خوايش چ
ئەۋانەى لەمەۋپىش بوون و رېيان بۆ روشن كەردۆتەۋە، چ ئەۋانەى
ئىستاھەن ۋە ھاۋكارى لەگەل نەكەن بۆ بەندەبى، ئەۋانىش حەقىيان

به سه ریوه ههیه، نه بی دو عای خیر بو نه وانیش بکا له گهل خوی، بو به
خوی و نهوانی تریش که خه ریکن نو یژ نه کهن نه لئین :

(السلام علینا وعلی عباد الله الصالحین) : خوا نیمهیش و بهنده
سالحه کانیش سالم بکا و بمانپاریزی له هه شتی که نافاته و زه ره و زیانه
له دونیا و له قیامه تیشدا. کاتی نه لئین : (السلام علینا) خوا نیمه سالم و
رزگار کا، خوی و نهوانی نیستا هه ن له سه زه ویدا نه گریته وه، چ
نهوانی له بهر چاون، چ مه خلوقی تری وه که مه لانیکه و غه یزی
نهوانیش. کاتی نه لئین : (و علی عباد الله الصالحین) که سانی تر که له مه و
پیش بوون و رییان روشن کردۆته وه نه گریته وه. نه وه سوپاس کردن
له و که سانه ی حه قیان به سه ریوه ههیه .

جا دوا ی نه وه باسی نه و نیعمه ته گه وره یه و نه و پله و پایه به رزه نه کا
که بی گه یشتوه و نه لئین : (أشهد أن لا اله الا الله) : مانای نه وه یه
دوا ی نه وه خۆم بۆم روشن بوته وه و هیچ گومان و دوو دلیم نه ماوه،
نیستا بو خه لکیش روون نه که مه وه که بزنانن : (لا اله الا الله) بزنانن
هیچ فه رمانه و او فه ریاد ره سیک نیه بیجگه له (الله).

(وَأشهد أن محمدا رسول الله) : هه ره ها شایه تی نه ده م و نه ویشم لی
روشن بوته وه و نیقراری پی نه که م که (محمد) فرستاده و نیروای
خوایه .

جا باشتر نه‌ویه که بَلَّيْن : (وَأَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا عَبْدُ اللَّهِ - سُرُو) :
 شایه‌تی نه‌دهم که - محمهد - بنده و فرستاده‌ی خواجه .. بنده‌ی خواجه،
 دیاره له‌وپه‌ری پله‌ی بنده‌ییدا بووه، له هم‌وومان زیاتر بنده‌ی بی بو
 خوا کردوو، هر وه‌ها ره‌سول و فرستاده‌ی خواجه، نه و ناردویه‌تی
 بو‌نه‌وی ریگای بنده‌ی بو نیمه روشن کاته‌وه .

تائیره سوپاسگوزاری کردوو له‌وانه‌ی حه‌قیان به‌سه‌ریه‌وه هه‌یه،
 باسی نه‌وی کردوو که گه‌یشتوته چ پله‌یه کی به‌رز.
 نیستا کاتی نه‌ویه دوا قسه‌ی خوی بکاودوای نه‌وه براوته‌وه بو
 لای خه‌لک، جا ناوا ده‌ست بی ده‌کات:

(اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ
 وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ) يَا (اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ
 عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ لَسَيِّدُ الْمُرْسَلِينَ). یانی : خواجه
 ره‌حه‌ت، هاوری له‌گه‌ل نیحترامو ریژلیتان برژینه به‌سه‌ر محمدا،
 هر وه‌ها به‌سه‌ر لایه‌نگران و په‌یره‌وانی محمدا، نه‌وانه‌ی هر وه‌ک نه‌وان
 ریان روشن کردوته‌وه و به‌رنامه‌ی بنده‌ییان گه‌یاندوته خه‌لک،
 مردومیان هتاوته سه‌ر ریگای بنده‌ی خوا، هر وه‌ک ره‌حه‌ت و ریژ
 لیانت رژاند به‌سه‌ر نیبراهیم و په‌یره‌وو دوستانی نیبراهیم دا، به راستی
 تو (حمید)ی، شایسته‌ی نه‌وی قه‌در دانیت لی بکری، هر وه‌ها
 (حمید)ی، خیره به‌ره‌که‌تت زور زوره و گه‌وره‌ی .

(وباركُ على محمد وعلى آل محمد كما باركتَ على إبراهيمِ - يدعو آل ابراهيمِ إنك حميد مجيد) :

بەرەكەت بېرىشە بەسەر محمدو لايەنگرانى محمددا، ھەرۈك بەرەكەتت رزاند بەسەر ئىبراھىم و لايەنگرانى ئىبراھىم دا، چونكە بەراستى تۆ شايستەى ئەوۋى قەدردانىت لى بىكرى، تۆ خىرو بەرەكەت و گەرەبى زۆرت ھەيە..

جاكە ئەمەى ووت، ھەم دوغای خىرى كىرۈۋە بۆ پىغەمبەرى خوا، ھەم بۆ ئەوانەى ھاۋرىنى ئەو بوون تا قىامەت ، ئەوانەى رېنگايان بۆ خەلك رۆشن كىرۈتەۋە..

دوای ئەوۋە ئەگەر زانى دوغای تىرىش بىكا، ئەوۋە خۆ زۆر باشە، دوغا بىكا بۆ خۆى و ھەموو موسولمانانى تر، ئەگەر ھەر نەيتوانى لەبەرئەوۋى كە نەخوتىندەۋارە ، يەكىك لەو دوغايانەى كەلە ھەدىسە كاندا بەيان كراون بىكا، ئەتوانى كەلىمەبەك يا دوو كەلىمە لای كەمەكەى لەبەر بىكاو چەند جارنىك بىنانلىتەۋە، ۋەك ئەوۋى بلىت :
(اللهم اغفر لنا وارحمنا) : خوايە لە گوناھە كانمان چاۋپۆشى بىكەو رەھمان بى بىكە .

دوای ئەوۋە كە ئاخىرىن قىسە و رازو نىازى خۆى كىرد، ئىز نەركى خۆى تەۋاۋ بوۋە، كاتى ئەوۋى بەگەرپتەۋە بۆ ناۋ خەلك .. بۆيە دوای ئەوۋە ئەبى لىبكاتەۋە بەملاۋ بەۋلادا، جا لە كاتىكدا لادە كاتەۋە

لە حەزوری خوادا نەگەریتەووە - وەك ئەووی كەلە سەفەرىك
 نەگەریتەووە - ئەبىنى خەلكى لەملاو لەولاووە هەن، نەگەرىش كەس
 نەبوو خۆ مەلانىكە هەن، خۆموسولمانى تر لە جیهانى تر هەن..
 سەلامیان لى ئەكاو نەحوالىان نەپرسى ، ئەلى:

(السلام عليكم ورحمة الله .. السلام عليكم ورحمة الله) : خوا
 سەلامەتتان كات، خوا بتان پارێزى لە هەرچى نافات و دەردو بەلایە ..
 خوا رەحمتان پى بكاو ئەووی خێرە بۆتانى بكات، (لەسەفەر هاتۆتەووەو
 ئەبى سەلامیان لى بكا)..

دیاره عادهتن كەسێك كە ئەروا بۆ سەفەر بۆلای گەورەسەك ،
 كاتى هاتەووە خەلكى چاوەروانى ئەوون شىتێكىان بۆ بەینى، ئەمىش
 ئەمەى بۆ هیناوەتەووە، (دوعای خێروسەلامەتى و رەحمەتى خواى).

حیكمەتى چەند بارەبۆنەووەى نوێزەگان لە شەو و رۆژدا

بەو جۆرە دوعاو سكالاو پارانەووە بەباشترین شیوە ئەنجام ئەداو،
 نامادەبى پەیدا ئەكا بۆ ئەووی دەست بكا بە جیبه جیكردنى ئەركو
 بەندەبى لەدوای نوێزى بەیانى تا ئەگاتە نیوەرۆ، بەلام لەو بەینەدا لەبەر
 ئەووی رەنگە غەفلەت هاتى بەسەریا، یا گرفت و دەردیسەرى بۆ پەیدا
 بووى، لەبەر ئەووی هەمیشە ئىنسان نیازی هەبە بەووی خوا كۆمەكى

بکا، تارادهیه کیش ناتواوی و لاوازی رووی تی کردوو، له بهر نهوه واجبه له نیوه رویشا نویژیکی تر بکاو دو عاو سکالایه کی تر بکا - نه مجاره زیاتر له ره کعه ته کانی بهیانی نه کا، چوار ره کعه ت نه کا، له ره کعه تی دوو مه مدا کاتیک که ته حیاته که ی گه یانده نهو جینگایه ی هموو نه زانن، هه له سیته وه نه ئی: (الله اکبر) خوا گه وره تره له وه ی که نه مه بهس بی بوی، هه روا برۆم و به جیی بهیلم، بۆیه دوو ره کعه تی تر نه کا، پاشان ته واوی نه کا، لا نه کاته وه و سه لام نه کا له ملاولای خۆی .

ههروه ها دوا ی نهوه ماوه یه کی تری پی چوو نیازی نه بی به وه نویژیکی تر بکا، له بهشی دوا بی رۆژدا، بۆنه وه ی کارو چالاکی نهو رۆژه ی به دو عاو سکالا دوا بی پی بی نی، ههروه ها له سه ره تای شه ویشدا نویژی مه غریب نه کا، پاشان له کاتی خهوتیشا نویژی عیشا

بهو جو ره که ژیا نی به نویژو دو عاو سکالا دهستی پیکرد، ههرواش به دو عاو سکالا و نویژ دوا بی بی بی نی .

حیکمه‌تی نوژی ویتر له‌شه‌ودا

جا دواى نهم پینج نوژنه که فهرزنو به‌بی نانه‌مانه ئینسان ناتوانی
به‌نده‌ی خوابی، پاش نوژی خهوتنان نوژیکی تریش هه‌یه که نه‌کری
ره‌کهه‌تیک بی، نه‌کری سی ره‌کهه‌ت بی، نه‌کری پینج ره‌کهه‌ت بی،
تا یانزه بی به‌شیوه‌ی تاک، واته : پینج، جهوت، نو، یانزه..

نه‌گهر نمو نوژنه‌ش بکات نه‌وه زور باشه، پینی نه‌وتری نوژی
(وتر) یانی (تاک) چونکه ره‌کهه‌ته‌کانی تاکن، یا یه‌که، یا سی‌یه، یا
زیاتره له‌وه، جا نه‌کری پینج له‌خهوتن بیکا، نه‌کری له‌نیوه شه‌ودا
خه‌به‌ری بیته‌وه و بیکا، نه‌کری له‌ئاخری شه‌ویشه‌وه یا له‌پارشیوا
بیکا، چونکه نوژیکی گه‌وره‌یه و باش نه‌وه‌یه نه‌گهر ئینسان نوژنه
سوننه‌ته‌کانی تر نه‌کا، به‌لایه‌نی که‌مه‌وه نهم نوژنه بکا..

ئاوا روشن بووه‌وه که نوژن سکالوو دو‌عا‌یه، گه‌وره‌ترین و کامل‌ترین
شیوه‌یه بو سکالوو دو‌عا و پارانه‌وه له‌خزمه‌ت و حزوری خواى
گه‌وره‌دا.

جا نه‌گهر ئینسان نمو پینج نوژنه فهرزه‌ی به‌ناگایی و ده‌رک و فه‌مه‌وه
کرد، نه‌وه خواى (متعال) قه‌ولی بی داوه‌که هیدایه‌تی بداو ته‌وفیقی
بدا که به‌رینگای به‌نده‌ییدا بر‌وا، نه‌گهر نمو نوژنه‌ی ئاوا کرد، نیتر
هه‌میشه دلی لای خوا‌یه و له‌خوا غافل نابی، نه‌گهریش جار‌جار
غه‌فله‌تیک بیت به‌سه‌ریا زور که‌م نه‌بیت و زوونه‌که‌وینسه‌وه بیری خواو

خۆی نه‌جات نه‌دا و نه‌گه‌رپه‌توه بۆلای خوا. کاتی وایش هه‌یه زیاتر له‌م نوێژانه ئینسان له‌ هه‌ندی کاتا مه‌جبور نه‌بی دو‌عا‌یه‌ک بکا نه‌وه‌ش هه‌ر دروسته .. کاتی وا هه‌یه ئینسان توشی به‌لایه‌ک نه‌بی، توشی خه‌ته‌ریک نه‌بی، هه‌رچه‌ندکاتی نوێژیش نه‌، دیاره نه‌گه‌ر برۆا له‌وکاته‌دا بۆی بکری دوو ره‌که‌عت نوێژ بکاو له‌و نوێژه‌دا به‌پارپه‌توه، نه‌وه زۆر باشره .. په‌غه‌مه‌بر (علیه‌ الصلوات والبرکات) هه‌ر کاتی توشی گرفت و ده‌رده‌سه‌ریه‌ک ببوایه له‌ نوێژدا دو‌عا و پارانه‌وه‌ی نه‌کرد له‌ لای خوا، نه‌گه‌ریش بۆی ریک نه‌که‌وتایه نوێژ بکا، ده‌ستی نه‌کرد به‌ دو‌عا کردن و پارانه‌وه له‌لای خوا، به‌لام نه‌بی بزانی که نوێژگه‌وره‌ترین دو‌عا‌یه که سو‌دی زۆری لی نه‌که‌ین .

پوخته‌یه‌ک له‌ باسی (زه‌کات)

دوو‌ه‌مین کرده‌وه‌یه‌ک که ئینسانی موسو‌لمان نه‌بی نه‌نجامی بدات، زه‌کات دانه . له‌ زۆریک نایه‌تی قورئاندا نه‌م باسه‌ کراوه که دوو کرده‌وه‌ی گه‌وره هه‌ن حه‌قه‌ن نه‌بی ئینسان دو‌ای ئیمان هه‌تسان نه‌نجامیان بدات ، یه‌کیکیان نوێژه به‌و جو‌زه‌ی باسه‌مان کرد، دوو‌ه‌میان زه‌کاته ..

زه‌کات به‌ مانای نه‌وه‌یه ئینسان له‌و سه‌روه‌ت و ماله‌ی هه‌یه‌تی، نه‌وه‌ی زیاده له‌ پێوستی خۆی، بیدا به‌وانه‌ی ئیحتیاجیان پیه‌تی . ئاوا

کرده و بهیهک ئەبێ بەهۆی ئەوێ بڕوا بەرەو کەمال و زیاد بکا، هەر وەک
چۆن گیایەک یا دارێک مەوادێ غەزایی بێ درا زیاد نەکا و بەرەو کەمال
نەڕوا.

مەعناى زەکات لە ئەصلاً یانی زیاد کردن و چوون بەرەو کەمال،
جا لەبەر ئەوە کە بەخشینی مال ئەبێ بەهۆی گەشە کردنی ئینسان، ناوی
نراوە (زەکات). دیارە ئەو کارە بەستراوە بە ئیمانی ئینسان و لە خوا
ترسانییەوه، چونکە ئینسان خۆی دەزانێ چ شتیکی لێ زیاده لەنیازی
خۆی، تا بیدا بەوانەى کە نیازیان پێتەتی. چونکە نابێ ئینسان خۆی
دەست بکات بە خوشگوزهرانی و رابواردن و بلێ ئیتر هیچم لە خۆم
زیاد نیه تا بیدەم بە خەلکی.. ئەبێ ژيانەکەى خۆی دوور بێت لە
خوشگوزهرانی و رابواردن، جا لەوکاتەدا شتی زۆری ئەبێ کە لە
خۆی زیادنەبێ، و ئەبێ بیداتە ئەم و ئەو.

پوختهیهك دهربارهى رۆژوو

لێرەدا ئیشارەیهکی کورتیش بکەین بە رۆژوو. حەقیقەتی رۆژوویش
پێویستە ئینسانی موسوڵمان بیزانیت ئەویش ئەوێهە کە ئینسان لە
رینگای بەندەبێ دا ئەبێ ئەوێ خوا پێی خۆشە، ئەو بەکات، ئەوێ خوا
پێی ناخۆشە نەى کات و لێی بەدوور بێت. جائەوه زۆر زەحمەتە
ئینسان وای لێ بێ خوا چی بێ خۆشە ئەو بەکا و چی بێ ناخۆشە ئەو

نەکا، واتە (تەقوا) ی بییت، لەبەرئەوێ خۆی گەورە دەورە ی داناوێ بۆ
 ئینسان لەو دەورەیدا بەشداری ئەکات و، لە فەجرەوێ تاخۆر ئاوا
 بوون خۆی دوور ئەگرێ لەو شتانە ی زۆر دڵی پێوێهەتی و
 نیشتیهایەتی، لەو شتانە دووری ئەکا، تا فیری تەقوا بییت،
 لەمانگەکانی تر و رۆژەکانی تردا لە خوا بترسی، لەکاتی کدا خۆراکی
 هەبێ، خواردەوێ هەبێ، نەتوانی لەگەڵ هەوسەریا نزیکی بکا، بەلام
 لەبەر خاتری خوا، لەتەواوی رۆژدا خۆی دوور ئەگرێ لەوانە،
 بەهەوس و ئارەزووی خۆی کار ناکات .. جا کە مانگیك لەو
 دەورەیدا کاری کرد فیری ئەوێ ئەبێت لە مانگەکانی تریشدا لەوێ
 خوا مەنە ی ئەکا دووری بکا، ئەوێ کە خوا ئەمری پێ ئەکا ئەنجامی
 بدا. بەو جۆرە (مەقی) بەرەو خۆشەختی و سەعادەتی هەمیشەیی
 ئەروا..

جا ئەو دەورە یەك مانگییە بەشی یەك سالی ئەکا، دوایی کە
 ئەندازە یەك لاوازی رۆوی تی کردەو، دەورە کە دوبارە ئەبێتەو
 مانگیکی تر دیتە پێشەو و ئەچیتەوێ ناو دەورە و خۆی بەهێز ئەکات بۆ
 یانزە مانگی تر.

به‌شی پینجه‌م

کورتبه‌باسیٚک ده‌رباره‌ی پایه‌کانی نیمان

- کورتبه‌باسیٚک ده‌رباره‌ی فریشته‌کان
- کورتبه‌باسیٚک ده‌رباره‌ی کتیبه‌ناسمانیه‌کان
- کورتبه‌باسیٚک ده‌رباره‌ی پیغهمبه‌ران (علیهم
السلام)
- هه‌ندی له‌صیفه‌ته‌کانی خوای په‌روه‌ردگار
- ده‌رباره‌ی قه‌زاو قه‌ده‌ر

کردوون به فرستاده ، که‌لیمه‌ی (رسل) یانی فرستاده (نیرراو). باسی کردووه هەر کاتی بیهوی فه‌رمان و نه‌مری دهرکا بۆ‌لایه‌ک له‌م جیهانه‌دا، نه‌یسه‌یری بیه‌کیک یا چه‌ند نه‌فه‌ریک له‌وفریشه‌نه ، نه‌وانیش نه‌یه‌ن و نه‌یگه‌یه‌نه‌ه جینگای خو‌ی . به‌و جو‌ره فه‌رمان ره‌وایه‌که‌ی سه‌رئه‌گری و، جیهان به‌و جو‌ره ئی‌داره نه‌کا.

نه‌و مه‌لانیکانه هه‌ندی سیفاتیان هه‌یه که‌قورنان باسیان نه‌کا ، نه‌بی ئینسان بیان زانی و با‌ه‌ری پیان بی ، بۆ‌خونه : نه‌وه که‌ له‌ فه‌رمانی خوا دهرناچن . هه‌رچی‌ه‌ک نه‌و نه‌فه‌رموی نه‌وه نه‌که‌ن ، غه‌یری نه‌وه هه‌چی تر نا‌که‌ن . هه‌ر په‌یامیکیان پی درا بیت نه‌یگه‌یه‌نن . به‌نده‌ی به‌ریز و ری‌زلینراوی خوا‌ی گه‌وره‌ن ، کاریان هه‌میشه به‌نده‌ی و عیاده‌ت و طاعت و فه‌رمان به‌رداری‌یه له‌فه‌رمانی خوا. له‌کاتی‌که‌وه خوا ئینسانی دروست کرد، ده‌ستوری دا به‌وان که‌ له‌خزمه‌تی ئینساندا بن، نه‌و شتانه‌ی که‌ پیوستیه‌تی بۆ‌ی نامه‌ه بکه‌ن ، یارمه‌تی بده‌ن تا بتوانی عیاده‌ت و به‌نده‌ی خوا بکا، ئاسانکاری بۆ‌ ئینسان بکه‌ن تا بیانوی نه‌می‌ی ، بۆ‌ هه‌ج شتی‌ک دانه‌می‌ی، نه‌لی ئیمکانیات له‌به‌ر ده‌ستما نه‌بوو، نه‌متوانی به‌نده‌ی بکه‌م .

نه‌وانیش هه‌ر له‌و سه‌ره‌تایه‌وه قبولیان کرد، ئیتاعه‌تیان کرد، له‌وکاته‌وه وان له‌خزمه‌تی ئینساندا، هه‌رشتی‌ک پیوست بیت بۆ‌ ئینسان نامه‌ی نه‌که‌ن ، په‌کی‌ک له‌و شتانه‌ی ملاتی‌که‌ نه‌یکا بۆ‌ ئینسان نه‌وه‌یه

کە هەردوو کەسیان مەنموری یەك نینسان ، لەلای راست و چەپییەوه
 هاوینشن، هەرشتی کە ئەیکا ئەینوسن و یاداشتی نەکەن، بۆئەوهی
 لەدوایدا بەپێی ئەوه موحاسەبەو موحاکەمەیی بکری لەدادگای
 خوادا..

هەر وەها یەکیکی تر لە نەرك و کاری مەلانیكە ئەوهیە نەگەر نینسان
 ڕێی نیمان و عەمەلی صالحی گرت، ئەوان کۆمەکی نەکەن، بەئیزی
 خواتەئیدی نەکەن . نەگەر نیمان زۆر زۆر بەهێز بوو، ئەوان زۆرتر
 پستی نەگرن ، تارادەیهك کە لە کاتی شەرکردن لە گەل کافرەکاندا دین
 بۆ پشتیوانی لی کردنی، ئەوانیش دەست ئەوهشتین، شەرئەکەن، لە
 دوزمن ئەکوژن . هەر وەك لە قورئاندا باس ئەکا لە غەزای (بەدر)دا
 کاتی پروادارەکان لە پلەیهکی بەرزی نیماندا بوون، (هەزار نەفەر)
 لەمەلانیكە بە دەستوری خوای گەورە هاتن و، کۆمەکیان کردن،
 دەستیان کرد بەلیدانی دوزمن .

هەر وەها نەگەر کەسیکیش ڕێی کوفرو ئەنجامدانی کردەوهی خراب
 بگریته بەر، خوای (متعال) شەیتانی ئەکا بە مەنموری کە لە گەلبایی بۆ
 ئەوهی زیاتر بیبا بەرپی گومراییدا..

لە قیامەتیشدا ئەو مەلانیكە بەرێزانە کە بەندەیی بەرێزی خوان،
 مەنمورن و، وەزیفەو مەسئولەتیان هەیە ، خەلکە کە کۆتەکەنەوه
 و حازریان نەکەن لە دادگای خوادا . پاشان ئەوان نامادەن بۆئەوهی

ره‌نیسی دادگا، قازی دادگا - که خوای گه‌وره‌یه - هه‌رفه‌رمانیک
ده‌رنه‌کا نه‌وان جیه‌جینی بکه‌ن .

بۆ نمونه : کاتیک نهمر ده‌رنه‌کا بۆنه‌وه‌ی موئینه‌کان بترین بۆ
به‌هشت و، کافره‌کان بترین بۆ جه‌ه‌نهم، نه‌وان نه‌یاندنه‌ی پیش خو‌یان
و هه‌ر کامیکیان ده‌به‌ن بۆ جینگای خو‌ی، چه‌ند نه‌فه‌رینکیش له‌وان
مه‌نموری نازاردانی کافره‌کان له‌ جه‌ه‌نهمدا، هه‌ندیکی تریشیان
مه‌نموری میوانداری و په‌زیرایی کردن له‌ موئینه‌کان له‌ به‌هشتدا.

گورته‌ باسیک ده‌رباره‌ی کتیبه‌ ناسمانه‌کان

پێویسته‌ موسولمان بروای به‌ کتیبه‌کانی خوا هه‌بیت ، هه‌روه‌ک
پیشتر به‌ کورتی نیشاره‌یان بۆ کرا . نه‌بی نیمانێ به‌وه‌ بیت که‌ بۆ هه‌ر
نوممه‌تیک خوای (متعال) به‌رنامه‌ی هیدایه‌ت و رینمایی ناردوو، له‌هه‌ر
جی و زه‌مانیکا که‌ پێویست بوو، بۆنه‌وه‌ی خه‌لکی عه‌قیده‌یان به‌و
جووره‌ بی که‌ خوای گه‌وره‌ نه‌یه‌وی . بۆ نه‌وه‌ی ری و ره‌وشتی ژانیان
وابی که‌ خوا نه‌یه‌وی ، بۆنه‌وه‌ی رینگای عه‌مه‌لی صالح بگرن، نه‌و
کتیبه‌نه‌ی ناردوو، که‌ هه‌موشیا‌ن یه‌ک به‌رنامه‌ بوون، نه‌ویش نه‌وه‌یه
نیشان به‌نده‌ی خوا بیت . هه‌روه‌ک له‌وه‌و پیش باسما‌ن کرد . فه‌رقیک
که‌ بوویانه‌ نه‌وه‌ بوو که‌ یه‌کیکی به‌عه‌ره‌بی ناردوو، یه‌کی تر به‌

عیری ، یا به‌کوردی ، یا به‌تورکی ، یا به‌فارسی ، به‌غیری نه‌وانه‌ش ،^۱ بۆ
 هەر ئوممه‌تیک به‌زمانی خۆیان کتییی ناردوو ، تا نه‌و خه‌لکه‌ بکه‌ونه
 سه‌ر رتی هیدایه‌ت ، بۆیه ئوممه‌ت نه‌بوه که پیغه‌مبه‌ری بۆ نه‌ئیرری

کورتە باسیک دەرباره‌ی پیغه‌مبه‌ران (علیهم‌السلام)

هه‌روه‌ها نه‌بی بروادارنیمانی بیی به پیغه‌مبه‌ران ، به‌ها—بیئاً) ، یانی :
 نه‌وانه‌ی خه‌به‌ری وه‌حی و به‌رنامه‌ی هیدایه‌تیان له‌لایه‌ن خواوه
 بو‌هاتوو . هه‌روه‌ها به (مرسلین) یا (لـسر) واته : نه‌وانه‌ی خوا
 ناردونی بۆ نه‌وه‌ی به‌رنامه‌ی هیدایه‌ت بگه‌یه‌نن به‌خه‌لک و رتی به‌نده‌ییان
 بۆ رۆشن بکه‌نه‌وه . نیمان هینان به‌وانیش نه‌وه‌یه باوه‌ری بیی که
 پیغه‌مبه‌ری خوا بوون ، فرستاده‌ی نه‌و بوون ، نه‌وه‌ی وه‌ریانگرتوه‌ حق
 بووه ، به‌رنامه‌ی هیدایه‌ت بووه له‌لایه‌ن خواوه . شتیك نه‌بووه له
 لایه‌ن شه‌یتانه‌وه بیئ ، یاخه‌یالی خۆیان بی . نه‌وانیش توشی که‌مترین
 خه‌تاو هه‌له نه‌بوون ، به‌تایه‌تی له‌ومه‌جاله‌دا که‌نه‌و شه‌تیان وه‌رگرتوه ،
 یانی نه‌و به‌رنامه‌ی هیدایه‌ته .

^۱ مامۆستا ناصر به‌ره‌حه‌ت بیی به‌پشت به‌ستن به‌نوو تاییه‌تی ﴿وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ﴾ و
 تاییه‌تی ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمٍ﴾ بپوای ته‌واوی هه‌بوو به‌وه که هه‌موو نه‌ته‌وه
 په‌سه‌نه‌کان به‌زمانی خۆیان په‌یامی ناسمه‌نیان بۆ هاتوو و پیغه‌مبه‌ریان بووه . (ده‌زگای به‌ره‌م).

هه‌روه‌ها نه‌بی باوه‌ر و یه‌قینی بیی که هه‌رچییه‌ک پێیان دراوه‌ بیی
 نه‌وه‌ی لێی زیاد و که‌م که‌ن گه‌یان‌دو‌یانه و ته‌بلیغیان کردووه .
 هه‌روه‌ها له گه‌یان‌دنه‌که‌شدا هیچ که‌مه‌ترخه‌مییان نه‌کردوه .
 جگه له‌وه‌ش نه‌بی باوه‌ری به‌وه‌ بیی که نه‌وان نێمام و پێشه‌وا و
 سه‌رمه‌شق بوون بۆنه‌و خه‌لکه‌ی له زه‌مانی خۆیان‌ا بوون، هه‌روه‌ها بۆ
 هه‌ر به‌نده‌یه‌ک بیه‌وی رینگای به‌نده‌یی خوا بگه‌ری تا رۆژی قیامه‌ت .
 نه‌وان که به‌رنامه‌ی هه‌یدایه‌تیا‌ن له‌خوا وه‌رگرته‌وه و گه‌یان‌دو‌یانه به‌خه‌لکه‌ک،
 موکه‌له‌ف بوون خۆیان یه‌که‌م که‌سه‌نیک بن عه‌مه‌لی بیی بکه‌ن ، واجب
 بووه له‌سه‌ریان ببن به‌پێشه‌واو بۆ خه‌لکه‌ی رۆشن که‌نه‌وه که‌نه‌بی چۆن
 نێمان بێتن به‌کته‌به‌کانی خوا و نه‌بی چی بکه‌ن و چی نه‌که‌ن؟ جاله‌سه‌ر
 مه‌شق و پێشه‌وا‌یی‌یه‌که‌یاندا به‌باش‌ترین شیوه پێشه‌وا‌یی‌یان کردوه و
 نه‌رکی به‌نده‌یی خۆیان‌یا‌ن به‌جی هه‌تاوه ، به‌لام له‌به‌ر نه‌وه‌ی که به‌شه‌ر
 بوون جار‌جا‌ر توشی هه‌له‌ بوون، به‌لام عه‌مه‌دی نه‌بووه، به‌قه‌صد
 نه‌بووه، دوا‌ی نه‌ویش که تووشی بوون خوا وه‌حی بۆ نا‌ردوون و به‌یانی
 کردووه که نه‌وه هه‌له‌به‌بووه، نه‌بوا‌یه ئاوا بوا‌یه‌و وا نه‌بوا‌یه، رۆشنی
 کردۆته‌وه که‌حه‌ق کامه‌یه ، نه‌وه‌ی دروسته کامه‌یه، نه‌وان‌یش زوو له
 هه‌له‌ی خۆیان ده‌ستیان کێشاوه و هاتونه‌ته‌وه سه‌ر نه‌و شته‌ی خوا
 به‌یانی کردوه .. هه‌له‌به‌ته هه‌له‌کان‌یش زۆر که‌م بوون ، نه‌وه‌ش
 پێچه‌وانه‌ی نه‌وه نیه که نه‌وان پێغه‌مه‌به‌ر بوون و نه‌و ده‌ره‌جه به‌رزانه‌یا‌ن

هەبوو .. يانی وا نەزانری کە نایی کەسیک پیغمبەر بیّت لە شتیکا
 هەلە بکا، چونکە هەرچیەك بیّت بەشەرە ، حیکمەتیشی تیا بوو کە
 خوا بەو جۆرە بەخەلکی نیشان داوہ تا بزانی ئەوانیش بەشەرن،
 بۆنەوہی خەلکی نەیانکەن بەفەر یادرسە خویان و توشی شەریک
 قەراردان بۆ خوا نەبن ..

لەلایەکی تریشەوہ ئەم حالەتە خەتەری تیا نەبوو، چونکە دوای
 ئەو کە توشی هەلە و(اشتباہ) بوون خوا وەحی بۆ ناردون، رۆشنی
 کردۆتەوہ کە ئەوہی دروستە شتی ترە و ئەوہ نیە .. بۆ نمونە:
 مەسەلەیک کە لە غەزوہی (بەدر) دا رووی دا، کاتی پیغمبەری خوا بە
 مەشوەرەتی هەندی لەیارانی رەئی لەسەر ئەو بوو ئەو کافرانی و
 نەسیر کرابوون، نەکوژرین و، لە بەرانبەری فیدیە نازادیان کەن، کە
 نازادیان کردن هەندی نایەتی قورئان نازل بوون، هەرەشە زۆر
 توندیان تیا بوو، بەیانی ئەو کرا کە نە دەبوو ئەو کارە بکری ، حەق
 نەبوو وا بکەن، بەلای خواوە کارە کە زۆر کارێکی گەورە و نابەجی
 بوو، بەلام نیستا خوا لییان نەبووری و عەزایبان نادا، لەبەر ئەوہی
 ئیجتیهادیان کردووہ و، بەعەمدی نافەرمانی خویان نەکردوہ، لەرووی
 هەلەوہ توشی ئەو کارە بوون، نەئەوہی بیانەوی نافەرمانی خوا بکەن .

نه‌فهرموی: نه‌وا نیستا چاوپۆشی نه‌که‌م، عه‌فووتان نه‌که‌م، به‌لام جارینکی‌تر ناوا کارینک نه‌که‌ن^۱ ..

جالیره‌دا شتیک زۆر پتۆیسته‌ گرنگی پی‌ بدری و دیققه‌تی تیا بکری، نه‌ویش نه‌وه‌یه‌ که‌ نیمان به‌ مه‌لانیکه‌ و کتیبه‌کان و پیغه‌مبه‌ران (عليهم الصلاة والبرکات) نه‌وه‌ نیه‌ ته‌نها نیسان بزانی مه‌لانیکه‌ هه‌ن به‌و جووره‌ که‌ وتمان، کتیبه‌کان هه‌ن، یا پیغه‌مبه‌ران نیرراون، به‌و جووره‌ی باس کرا، نه‌وه‌ ته‌نها زانستیکه‌ و نیمانی پی‌ ته‌واو نابی. بۆ ئه‌وه‌: نیمان به‌ مه‌لانیکه‌ نه‌وه‌یه‌ نیسان بزانی خوا فه‌رمانه‌وه‌ی نه‌م جیهانه‌یه‌، فه‌رمانه‌کانی به‌هۆی مه‌لانیکه‌وه‌ نه‌گه‌یه‌نی به‌هه‌موو لایه‌کی جیهاندا. هه‌روه‌ها مه‌لانیکه‌ خه‌ریکن کرده‌وه‌کانی نیسان تۆمار نه‌که‌ن .. له‌ قیامه‌تیشدا مه‌نموری خوان بۆ ناماده‌کردنی خه‌لک له‌دادگای خوادا. له‌ به‌هه‌شت و جهه‌نه‌میشدا هه‌رکام مه‌نموریه‌تیکیان هه‌یه‌. جا نه‌بی نیسان ئانه‌وانه‌ بزانی و ته‌سلیمی نه‌وانه‌ بی، پاشان زیاتر نیحساسی مه‌سئولیه‌ت بکا له‌به‌رانه‌ری خواوه‌ که‌ئهو هه‌موو نه‌زم و ته‌شکیلاته‌ی رینک خسته‌وه‌ بۆ نه‌وه‌ی نیسان به‌نده‌یی بکا.

۱ - مه‌به‌ستی مامۆستا ناصر نه‌وه‌یه‌ که‌ ده‌بوابه‌ نه‌و دیل و نه‌سیرانه‌ بکوژرانا، چونکه‌ نایه‌ته‌کانی ۶۶- ۷۱ الانفال نه‌وه‌ ناگه‌یه‌ن.. گومانی زۆر بۆ نه‌وه‌ ده‌چی که‌ بۆ هیچ پیغه‌مبه‌رینک نیه‌ دیل بگری تا تواناو ده‌سه‌لاتینکی نه‌بی و پینگه‌و هه‌تری مه‌یدانی نه‌بی. نایه‌تی بۆما کان لیبی آن یکه‌ن له‌ آسری حتی یئهن فی الأرض^۲ نه‌م و اتایه‌ هه‌لده‌گری. (ده‌زگای به‌رهم).

ههروه‌ها ئیمان به کتیبه‌کان نهوه نیه ئینسان بزانی نه‌وانه کتیبی
 خوان . به‌لکو ئیمان نه‌وه‌یه ئینسان ته‌سلیمیان بی ، چی له کتیبه‌کانیدا
 هه‌یه دوا‌ی نه‌وه که نه‌یزانی عه‌مه‌لی بی بکا ، به‌پئی نه‌وانه بژی ، نه‌گه‌ر
 نا زۆر باشیش بزانی که‌له‌و کتیبه‌نه‌دا چی هه‌یه‌و بزانی کتیبی خوان ،
 به‌لام عه‌مه‌لیان بی نه‌کا ، نه‌وه نه‌و زانینه ته‌نیا‌یه هه‌چ به‌که‌لکی نایه‌ت .
 هه‌روه‌ها ئیمان به‌په‌غه‌مه‌رانی خوا (علیهم صلوات الله ویرکاته)
 نه‌وه‌نیه ئینسان بزانی نه‌وانه په‌غه‌مه‌ر بوون ، یا ته‌نانه‌ت نه‌وه‌ش نیه بلی:
 خو‌شم نه‌وین و ئیحه‌ترامیان نه‌گرم ، قه‌ده‌میان نه‌نیمه سه‌رچاو‌م و نه‌و
 جو‌ره شتانه .. نه‌خه‌یر؟ ئیمان به‌په‌غه‌مه‌رانی نه‌وه‌یه دوا‌ی نه‌وه ئینسان
 زانی نه‌وان به‌رنامه‌یان له‌لایه‌ن خوا‌وه وه‌رگرتوه و هه‌تا‌ویانه و خو‌یان
 بوون به‌سه‌رمه‌شق و ، رێیان رو‌شن کردۆته‌وه بو‌خه‌لک ، دوا‌ی نه‌وه
 ته‌سلیمی نه‌وه بی ، له ژیانیدا په‌یره‌وی نه‌وان بی ، ته‌نها شوین نه‌وان
 که‌وی ، په‌شه‌وا‌و رابه‌ری ترغه‌یری په‌غه‌مه‌رانی قبول نه‌کا ، ته‌نانه‌ت
 نه‌گه‌ر زانایه‌کی موئمین و له‌خوا ترس نه‌کا به‌په‌شه‌وا و رابه‌ری خو‌ی ،
 نه‌بی له‌به‌ر نه‌وه بی که به‌شوین په‌غه‌مه‌رانی خوا‌دا نه‌روا ، له‌به‌ر نه‌وه‌ی
 شوین که‌وتووی نه‌وانه نه‌م شوینی نه‌که‌وی ، چونکه له‌حه‌قیقه‌تا
 ته‌نها له‌و‌حاله‌ته‌دا شوینی نه‌وان که‌وتووه ..

که‌وا‌بوو ئیتر ناتوانی شوین قانون و به‌رنامه‌ی تر بکه‌وی ، ناتوانی
 ئیتاعه‌ت له‌و‌حاکمانه بکات که به‌قانونی خو‌یان و هه‌وا‌و هه‌وه‌سی
 خو‌یان حوکم نه‌که‌ن . نه‌گه‌ر که‌سی ئیتاعه‌ت و فه‌رمانداری له‌و‌حاکمانه

کرد و، که‌وته شوین نه‌و قانون و به‌رنامانه‌ی که هه‌وه‌س و هه‌وای نه‌و حاکمانه‌ن، نه‌وه ناتوانی بلی که من ئیمانم هه‌یه به پیغه‌مبه‌ران، نه‌گه‌ریش پیغه‌مبه‌رانی خوش بوی و بزانی که پیغه‌مبه‌رن، یا بزانی نه‌و کتیبانه کتیبی خوان به‌که‌لکی نایه‌ت و، خوای (متعال) لئی قبول ناکا .

هه‌ندی له صیفا‌ته‌کانی خوای په‌روه‌ردگار

شتیکی زۆرگ‌رنگ هه‌یه به‌بی نه‌وه ئینسان ناتوانی به‌نده‌ی خوایی و عیبا‌ده‌تی بکات، نه‌وه‌ش نه‌بی رۆشن بی و، ئینسان به‌ته‌واوی ته‌سلیمی بیت، تاب‌توانیت ریگای به‌نده‌یی خوا بگ‌ریت.. نه‌ویش نه‌وه‌یه بزانی که خوای (متعال) له هه‌موو شتی خه‌به‌رداره، هه‌موو شتی نه‌زانی، قودره‌ت و توانای هه‌یه بۆ نه‌وه هه‌ر شتی بیه‌وی بیکا و نه‌نجامی بدا، هه‌ر کاری بیکا به‌جیگه‌یه‌و دروسته، کاری ناب‌ه‌جی و بی‌هووده ناکا. بۆیه له‌سه‌ر نه‌و نه‌سسه‌ پیش نه‌وه‌ی نه‌م جیهانه دروست بکا، نه‌خشه‌یه‌کی رژاندوه بۆ دروست کردنی، هه‌روه‌ک چۆن نه‌گه‌ر له‌جیگایه‌کا بیان‌ه‌وی نه‌خۆش‌خانه‌یه‌ک دروست که‌ن، له‌پێشدا موه‌ندیسی نه‌خشه‌و گه‌لاله‌ی نه‌رپژی و دیاری نه‌کا، دوا‌یی می‌عمارو وه‌ستا و ک‌رێکار دینه‌ سه‌ری و به‌وجۆره که نه‌خشه‌ی بۆ رژاوه دروستی نه‌که‌ن و نه‌خشه‌که پیاده نه‌که‌ن.. هه‌روه‌ها خوای گه‌وره‌ش - وَلَلَّهِ

المثل الأعلى - پیش نه‌وه نهم جیهانه دروست بکا، نه‌خشه‌ی بو رژاند، دیاری کرد که چند نه‌وع مه‌خلوقات دروست بکا، له‌مه‌رنه‌وعیتک چند فمرد به‌دی بیئی و چند شتیش خه‌لق بکا، هه‌روه‌ها دیاری کرد چند روداونه‌بیی رووبدات، چی بیی، چی نه‌بی؟ هه‌موونه‌وه‌ی که نه‌بیی دیاری کرد، روّشنی کرده‌وه که چی دیته دی، چی نایه‌ته دی، چی نه‌بی، چی نابیی؟ جادوای نه‌وه ده‌ستی کرد به پیاده‌کردنی نه‌وه نه‌خشه‌یه ..

خوای گه‌وره له پیشا ناوی به‌دی هینا، دوای نه‌وه ناوه‌که‌ی کرد به دوو‌که‌ل، جا له دو‌که‌له‌که ناسمانه‌کان و زه‌وی و نه‌وه‌ی له به‌ینیاندایه دروست کرد .. ناسمان و زه‌وی له‌دوو مه‌رحله‌ه و روژگادا، نه‌و شتانه‌ش که‌وان له زه‌ویدا - له گیا و دارو دره‌خت و خیرات و به‌ره‌کاتی تیایدا هه‌ن و که‌ژو کیوه‌کان - نه‌مانه‌ش له‌چوار مه‌رحله‌ی تردا، له‌چوار روژگاری تردا، هه‌مووی بووه شه‌ش روژ، شه‌ش روژی خوا که هه‌ر روژیکیی زه‌مانیکیی زور دوور و دریژه .

ده‌بارهی قه‌زاو قه‌ده‌ر

جا هه‌ر له‌وه نه‌خشه‌وه گه‌لاله‌یه‌دا نه‌وه‌ی دیاری کرده که مه‌خلوقیتک دروست بکا، هه‌م (عیلم و زانست) ی بیی و، خیرو شه‌رو، دروست و نادروست له‌یه‌ک جیا بکاته‌وه، واز له‌وی تریان

بەيتى، ئەو مەخلوق قەش ئىنسانە . بەلام ھەروەك لەپىشا وتەن خەوای گەورە باسى كەردووە كە ھەر خۆيەتى ھەرشىنك ئەكا ، كارىنك بكەرى ھەر خوا ئەيكا، ئىنسانىش ھەروەك ناگر و بەرد و دار و ھەرشىتىكى تر، سەبەبىكە لە سەبەبەكانى خوا، خوا بەھۆى ئەووە ھەندى لە كارەكانى نەنجام نەدا . بەلام ماناى نەمەش ئەو نە ئىنسان ئىرادەى نە، يا ھەروەكوناگر واىە و بى ئىرادەى، يا سەبەبىكەو خەو شتى بى ئەكا بە بى ئەوەى كەخۆى ئىرادەى بى . نەخىز لەعەينى ئەو دا كەئىنسان سەبەبىكە لەسەبەبەكانى خوا، داراى (ئىرادە) شە، ئەتوانى لە دوو رىنگا يەكىنكىان ھەلبىژىرى و لەوى تىريان دەست بەردار بى، بوى ھەيە رىنگاى خۆشەختى يا بەدبەختى بۆخۆى ھەلبىژىرى . وانىە كە خوا زۆرى لى بكا ، بەزۆر بەرىنگايەك لەو رىنگايانەدا بىيا .

جا بۆئەوەى ئەمە رۆشن بىتەوہ، با يەك دوو نمونە بىتەوہ و رەونى كەينەوہ كە چۆن ئىنسان ھەم سەبەبە بۆ كارەكانى خوا، ھەم ئىختىيارو ئىرادەشى ھەيە و بە ئىرادەى خۆيەتى كە رىنگايەك ھەلئەبىژىرى : فەرز ئەكەين رۆژى قىامەتە ، خەوای گەورە خەلكى بانگ كەردۆتە دادگا ، يەك نەفەر كەكابرايەكى بە تەفەنگ كوشتوہ راگرتوہ ، خەرىكە مەحكەمەى ئەكا و پەرسىارى لى تەكا كە بۆچى ئەو كەابرايەت كوشت؟ ئەوئىش جەواب ئەداتەوہ كە مەن خۆم شتىكەم نەكەردوہ، مەگەر مەن سەبەبى كارەكانى تۆ نەيم؟ مەئىش وەك ھەر شتىكى تر مەگەر

سەبەب نەم؟ تۆ - واتە خۆی گەورە - کارت کردوو و من سەبەبی تۆبووم، ئیتر من چ گوناھێکم هەیه؟ خۆی گەورەش نەفەر موی : باشە تۆ سەبەبی کاری منی، بەلام شتیکی ترههیه : خۆ من لەسەر ئەو مەحکەمەت ناکەم کە کابرایەك کوزراوە، ئەو تا کەستیکی تریش لەولاوێه نەفەریکی کوشتو، بەلام لەبەر ئەو کە قەسەدو (تەصمیمی) نەبوو بیکوژی مەحکەمەتی ناکەم ، چونکە لە دەستی دەرچوو کە کوشتویدی، بۆیە تۆ لەسەر ئەسلی کوشتنە کە موخاکەمە ناکەم، لەسەر شتیکی تر موخاکەمەت ئەکەم، تۆ لە کاتی کدا پەنجەت نابوو سەر ماشەیی تەفەنگە کە ، خەریک بوو بیتەقینی و بیدەیی لەسەر دلتی کابرا و بیکوژی، نالەو کاتەدا ئەترانی من چیم بریار داو ؟ چیم تەقدیر کردوو کە تۆ بیکەیی؟ ئەترانی کە من نوسیومە ئەبێ تۆ ئەم شەخسە بکوژی؟ دیارە کابرا عەرز ئەکا : نەخیر، لەو کاتەدا ئیحتیمالی ئەو هەبوو کە تۆ (مقدر) ت کردبێ من ئەو شەخسە بکوژم، ئیحتیمالی ئەو هەبوو کە (مقدر) ت نەکردبێ و قەرار وابێ کە من نەیکوژم . واتە پەنجە لە سەد ئیحتیمالی کوشتن بوو، پەنجە لە سەد ئیحتیمالی نەکوشتن، لەو کاتەدا من نەمئەترانی کەچی بریار دراو . جا خواش نەفەر موی : ئەی کەیی بۆت روون بوو؟ کابرا ئەلتی : من تەفەنگم تەقاند، کابرا کەوت و چوومە سەری ، تەماشام کرد سارد بۆتەو، ئەو

کاته من زانیم که (مقدر) بووه و بریار بووه که من بیم به سه بهب بو
کوشتی نهم شه خسه..

جا خوای (متعال) نه فرموی: که و ابو له کاتینکدا و تو خه ریک
بووی نهو بکوژی، له لات رۆشن نه بووه چی بریار دراوه و له دواییدا
مه علوم بووه که قه رار بووه تو بیکوژی، تازه تو کاری خوئت
کردبوو، تو نه وهی و له ده ست هاتبوو نه نجامت دابوو، نیت شتیک
نه ما بوو بو تو که بیکهیت؟ دهی من له سه ر نانه وه مو حا که مهی تو نه که م
، که له و کاته دا و ا نه نه زانی که کوشتنو نه کوشتن کامیان بریار دراوه،
که چی تو کوشتن هه لبژارد بو خوئت، من نه لیم: بو له دوو
نیحتمال، له و خیر و شه ره، تو شه ره که یانت بو خوئت هه لبژارد؟ خو
شه ریعت و بهرنامه و کتیبه کهی من حارز بوو، له و کاته دا بهرنامه ی
هیدایهت پی ووتی که: مه کوژه، له جیاتی نه وه که کوشتنه که
هه لبژی، نه کوشتن هه لبژی ره. پیشتر و ترا بوو: مه کوژه، دروست نیه
.. تو بوچی له بهینی کوشتن و نه کوشتن دا، کوشتنه کهت هه لبژارد؟ من
له بهر نهو هه لبژارد نه تو مو حا که مه نه که م و تو لهت لی نه که مه وه،
ته نانهت نه گه ر دوای نه وه که تو کوشتن هه لبژارد و تهنه گت ته قاندا،
نه شی کوشتایه، نیستا هه ر مو حا که مه نه کردی، چونکه تو نه و نیهت
و عزمه و نهو هه لبژارد نهت له ده ست هات و نه وهت نه نجامدا..

بهم جوړه روښن نه‌بیته‌وه که نینسان له رینگای به‌نده‌یی خوا دا نه‌وه‌ی له‌ده‌ستی بیت نه‌وه‌یه (تصمیم) بگری کاری باش بکات، له خراپه دوور بیت ، له وکاته‌دا که نیت دینی روښن نه‌وه‌ی که خوا چی دیاری کرده .

که‌وابو نینسان بوخوی موختاره و به‌مه‌یلی خو‌یه‌تی که به‌کینک له‌وه‌ی دوولایه هله‌نه‌بزیږی . دوا‌یی که هله‌بزیږد نه‌وکاته روښن نه‌بیته‌وه‌ی خوا چی کرده‌وه ، نه‌م ته‌کلیفی خوی و مه‌سولیه‌تی خوی نه‌نجام داوه ، له‌سهر نه‌وه‌ی ته‌کلیف و مه‌سولیه‌ته‌خوا مو‌حاکمه‌ی نه‌کا ، جه‌زاو پاداشت یا سزای نه‌داته‌وه ..

پاشان نه‌بی نه‌وه‌ش بزاین مادام نینسان بو به‌نده‌یی دروست کراوه ، نه‌بی هم‌میشه‌بیری لای نه‌وه‌ی بیت ته‌کلیفی چیه ، نه‌بی چی بکا و چی نه‌کا؟ چی خوا نه‌فهرموی بیکه ، نه‌وه‌ی بکا . نه‌وه‌ی مه‌که ، نه‌یکا . مانای نه‌وه‌یه نه‌وه‌ی خیره (تصمیم) بگری بوی و هله‌بزیږی ، نه‌وه‌ش که شه‌ره لئی دوور که‌ویتنه‌وه ، نه‌وه‌ی له‌ده‌ستی نه‌م بیت ته‌نهما (تصمیم) گرتنه‌که‌یه ، به‌لام به‌نه‌نجام گه‌یشتنی خیره‌که‌یا شه‌ره‌که ، نه‌وه‌ی له‌قودره‌تی نه‌ما نه‌وه‌ی و خوی گه‌وره رینکی ده‌خا .. ده‌ی کاتی و ابو نیږ نینسانی موسولمان نابی بیری به‌لای نه‌وانه‌وه‌ی بی که چی نه‌بی و چی نابی ، چی رووده‌داو و چی روونادا؟ نه‌وه‌ی بسپیږی به‌خوی (متعال). نه‌وه‌ی بیری به‌لای نه‌وه‌ی بیت که نه‌بی چی بکا و چی نه‌کا؟ که‌سینک

که‌رینگای به‌نده‌یی خوا نه‌گریته به‌ر، زۆرینک له‌و‌گیرو‌گرفت و
 ده‌رده‌سه‌ری به - له‌وانه‌ی که ده‌ردی سه‌ر و گیرو‌گرفتی زا‌هیرین -
 دینه‌رینگای ..

ئه‌بێ ئینسانی موسولمان هه‌ر بیری لای نه‌وه بیت که خوا ته‌کلیدی
 لی کردووه ئیمان و عه‌مه‌لی صالحی بییت، به‌رینی خیرا بر‌وا، له‌ کوفرو
 کرده‌وه‌ی ناپه‌سه‌ند، له‌ کاری شه‌ر، دووری بکا . نه‌و خه‌ریکی
 نه‌رکی خۆی نه‌بێ، جا ئیتر چی نه‌بێ و چی نابێ، نه‌وه به‌ده‌ست خوا به
 .. نه‌گه‌ر خوا قه‌راری دابوو خیری تووش بیت، نیعمه‌ت و ئیمکاناتی
 دو‌نیای ده‌ست که‌و‌یت، نه‌وه ده‌ستی نه‌که‌و‌یت، نه‌گه‌ر هه‌زاره‌ه‌زار
 دوژمنی هه‌بییت . نه‌گه‌ر قه‌راریشی دابوو تووشی ده‌رده‌سه‌ری و
 چه‌رمه‌سه‌ری و گیرو‌گرفت بییت، حه‌قه‌ن دینه‌رینگه‌ی، نه‌گه‌ر هه‌زار
 پشتیوانی هه‌بییت له‌ دو‌نیادا. نه‌گه‌ر قه‌راری دابوو له‌سه‌ر ده‌ستی
 ده‌سه‌لاتداریک بکوژری، حه‌قه‌ن نه‌کوژری نه‌گه‌ر هه‌زار نو‌که‌ریشی
 بو‌ بکات . نه‌گه‌ر خوا قه‌راری دابوو به‌ده‌ستی که‌س نه‌کوژری، هه‌زار
 دوژمنی بی و بکه‌ونه هه‌ول بو نه‌وه‌ی له‌ به‌ینی به‌ن، حه‌قه‌ن ناتوان
 زیان و زه‌ره‌ری بی بگه‌یه‌نن و نا‌کوژری .. عومرو رزقو، خو‌شی و،
 ناخو‌شی و، ئیسرا‌حه‌ت و، ده‌ردی سه‌رو، گیرو‌گرفت و، خیر و نیعمه‌ت و،
 نه‌بوونی نیعمه‌ت، نه‌مانه هه‌موو له‌ده‌ست خوادان .. ئینسان نه‌بێ هه‌ر
 بیری لای نه‌وه بیت چی بکا و چی نه‌کا؟ نه‌وه‌ی که‌چی نه‌بێ و چی

نایب؟ خوشی ئەبێ یا ناخۆشی؟ مردن ئەبێ یان نا؟ لە دەست دەرچونی مال و سەرۆت ئەبێ یان نا؟ ھەرچیەك ئەبێ و ھەرچیەك نایب، ئەوانە ھەمووی عەلاقەیی لەگەڵیا نە، حەق نە بیریان لی بکاتەوہ . ئەوانە بەدەست خۆان، خوا بیریاری دایب ببن، حەقەن ئەبن ، بیریاری دایب نەبن، نابن ئینسان ئەبێ دلی رەحەت بی، دلی نارام بگری ، نەگەر رینگای بەندەیی خوا بگری، خەریکی ئەدای وەزیفەیی بەندەیی بی ، ئەوہی بۆی دیاری کراوہ حەقەن پئی نەگا، ئەوہش بۆی دیاری نەکراوہ، بۆی قەرار نەدراوہ ، ھەزار جاریش لە رینگای بەندەیی لابادات دەستی ناکەوێت . نەگەر شتیکت دەست کەوت ئەوہ ہی خۆت بوو، خوا ھەر لە ئەوہ ئەوہ بیریاری داوہ و حەقەن دەست نەکەوێت .. نەگەر شتیکیش لەدەستت دەرچوو، ئەوہ بزانی ھەر قەرار نەبووہ ہی تۆ بی، بۆیە لەدەستت دەرئەچی، چونکە نەگەر ہی تۆ بوایە حەقەن ہی تۆ ئەبوو، ئەبوو بەنسبیت .. جا کەوايە ئیتر ئینسانی مۆنمەن ئەبێ لەوپەری دلتارامی و ھیمنیدا خەریکی ئەدای مەسئولیت و بەندەیی بی ، بیری بەلای ئەوہوہ ئەبێ چی ئەبێ و چی نایب و چۆن ئەبێ و چۆن نایب، ئەوانە بسپیژی بەخوا، تەوہ ککول بکا لەسەر خوا.. ھەمیشە خەریکی ئەوہ بیت کە ئیمانی زیاتر و زیاتر بکا ، کردەوہی چاک ئەنجام بدات - کە ئەمانە سەبەیی خۆش بەختین - دوای ئەوہ، خۆای گەورەش خیری دونیاو ناخەرەتی بۆ فەراھەم نەکا.

ئەمە ئەو یە پئی ئەوتری (قەزاو قەدەر)، پئویستە ئینسانی
 موسولمان ئیمانی پئی بئی، بەبی ئانەمە ناتوانی بەندەیی خوا بکا . نە گەر
 بیری بەلای ئەمەوہ نەبیت و تەسلیم نەبوو بیت لە دلایا، سەری لی
 ئەشیو بیت، لە جینی ئەوہی وەزیفەیی بەندەیی بکا، لە جینی ئەوہ
 عیادەت بو خوا بکا، ھەر لەبیری ئەوہ دا ئەبی چی ئەبی و چی نابی،
 عیادەت و بەندەییە کە لە دەست دەر ئەچی، سەبەبی خو شەختی
 لە دەست ئەدا، ھیچیکیش ناتوانی بگوری، چونکە خوا (متعال) ھەر
 بپاریکی داوہ ھەر ئەوہ ئەبی و غەیری ئەوہ نابیت، جا لە
 ناواکاتیکدا یە کە ئیتر ئینسان لە ھیچ دەستەلاتداریک ترسی نابیت،
 ئەزانی کە غەیری خوا کەسی تر ناتوانی کەمترین زیان و زەرەریکی بی
 بگەینی، ھەر وەھا دلایا ئەبی کە ھیچ خیر و چاکە یەک لە دەستی
 کەسی تر دا نیە، ھەمووی ھەر لە دەستی خوادایە، ھەر ئومیدی بەوہ،
 ترسی ھەر لەوہ و ترسی لە غەیری ئەو نیە، خەفەت و ناخو شی روو
 ناکاتە دلی ئینسان، بە دلایکی ئارام و پەر لە ھیمنی بەوہ خەریکی
 جیہ جیکردنی نەرکی بەندەیی ئەبی، رپی بەندەیی نەگری، نەروا
 بەروو خو شەختی و بەختیاری ھەمیشەیی

به‌شی شه‌شهم

هه‌ندی له ئه‌ر که ره‌ه‌وشتیه‌کانی سه‌رشانی مو‌سه‌لمان

- ئه‌و ره‌ه‌وشته‌ ناپه‌سه‌ندانه‌ی له‌ سه‌ره‌تی (القلم)
 باسه‌کراون: • سه‌وتند خواردنی زۆر • سه‌وکی و نزمی
 • شه‌کاندنی که‌سه‌ایه‌تی خه‌لکی • سه‌هه‌نان و به‌ردن • به‌نگرتن
 له‌ خه‌رو چاکه‌ • ده‌سه‌ت دره‌زهی • به‌دبه‌فتاری • توند ته‌بیه‌تی
 • نامۆی له‌ خه‌لکی • سه‌رکه‌شی و له‌ خۆبایی بوون.
- ئه‌و ره‌ه‌وشتانه‌ی له‌ سه‌ره‌تی (المعارج) باسه‌کراون:
 • به‌راره‌ی ئه‌نسان • به‌رده‌وامی له‌نوێژ • به‌خه‌شینی مال و
 دارایی • به‌روا به‌ دوا‌ه‌وه‌ژ • له‌ سه‌زای خوا ترسان
 • داوین پاکي • ده‌سه‌ت پاکي و سه‌پارده‌ به‌به‌زهی
 • شه‌ایه‌تی دانی هه‌ق.

• هه‌ندیکی تر له ره‌وشته باشه کان:

• چاکه له گه‌ل دایک و باوک • به‌خشینی مافی خزم و هه‌زار و
لی‌قه‌وماو • مان به‌فیرۆ نهدان و میان‌ره‌وی له سهرفی مان • بپروا
به رۆزیده‌ری خوا • دوور که‌وته‌وه له داوین پیسی • نزیك
نه‌که‌وته‌وه له کوشتنی ناهه‌ق • نزیك نه‌که‌وته‌وه له مالتی
هه‌تیوان • به‌لین پارێزی و وه‌فاداری • دادخوازی له کیشانه‌و
پێوانه‌دا • دلنیا بوون له زانیاری • فیزنه‌کردن.

• نامۆژگاریه‌کانی لوقمان بۆ کوره‌که‌ی:

• نوێژ • فه‌رمان به‌چاکه‌و قه‌ده‌غه‌ی خراپه • خۆراگری
• له‌خۆبایی نه‌بوون • خاکی بوون • ده‌نگ نزمی.

• به‌شی له‌ ته‌فسیری سوره‌ی (الفرقان):

• یه‌واش به‌زه‌ویدا چوون • مامه‌له‌ی چاک له‌ گه‌ل نه‌فامان
• شه‌وپیاداری • ترس له‌سزای دوا‌رۆژ • گه‌واهی نه‌دانی ناهه‌ق
• گوێ نه‌دان به‌نه‌فامان • تیرامان له‌ نایه‌ته‌کانی خوا • دوعای
خۆشوپیستنی هاوسه‌رو نه‌وه • دوعای بونه‌ سه‌رمه‌شق.

- به‌شیّ له ته‌فسیری سوره‌تی (الحجرات):
 • فه‌رمانبه‌رداری خواو پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) • ری‌زگرتن له
 پیغه‌مبه‌رانی • بروانه‌کردن به فاسقان • گالته نه‌کردن به‌یه‌کتر
 • ناووناتوره نه‌وتن • خو‌لادان له زوری له گومان • سیخوری
 نه‌کردن • غه‌یه‌ت نه‌کردن.
- پوخته‌یه‌ک له ته‌فسیری سوره‌تی (العصر)
- پوخته‌یه‌ک له نه‌حکامی سوره‌تی (الاحزاب):
 • هاوسه‌رانی رابه‌ران و چۆنیه‌تی ره‌فتاریان • نه‌حکامی ژنی
 بروادار له هه‌لس و کهوت و پۆشته‌ییدا.
- هه‌ندی له نه‌حکامی سوره‌تی (النور)
- گرنگی دوباره‌کردنه‌وه له په‌روه‌رده‌کردندا

هه‌ندی له ئه‌ركه ره‌وشته‌گانی سه‌رشانی موسلمان

دوای ئه‌وه‌ی ئیمان و باوه‌ری ئینسان به‌م جو‌ره‌ی باسکرا دامه‌زرا و ئیمان له دلیا جینگیر بوو، ئیمان به‌خوا، به‌مه‌لانیکه، به‌کتیبه‌گانی خوا، به‌په‌غه‌مه‌ران، به‌روژی قیامه‌ت، دوای ئه‌وه‌ عه‌زمی کرد که ریگی به‌نده‌یی خوا و ئیمان و عه‌مه‌لی سالح بگه‌رتته به‌ر له‌ژیاندا، برپاری دا هه‌ر له‌و ئیتاعه‌ت بکا، به‌نده‌یی و عیباده‌ت هه‌ر بو ئه‌و بکات ، داوای کو‌مه‌کیشی لی کرد ، به‌تایبه‌ت نوێژی کرد، له‌ خوا پاراپه‌وه‌کو‌مه‌کی بکا، بو ئه‌وه‌ی بتوانی ئه‌و په‌یمان‌ه‌ی بیاته‌ سه‌ر... دوای ئه‌وانه‌ زو‌ریک له‌ته‌ کلیف و مه‌سه‌ئولیه‌ته‌کان روونه‌که‌نه‌ ئینسانی موسولمان، که‌له‌ قورنان و، له‌ هه‌دیسه‌گانی په‌غه‌مه‌ری خواو کرده‌وه‌کانیدا (علیه‌ الصلوات والبرکات) دیاری کراون و روشن کراونه‌ته‌وه‌، ئه‌بی یه‌ک له‌ دوای یه‌ک ئه‌وانه‌ بزانی و ئه‌نجامیان بدا، له‌ژیاندا به‌لین بدا له‌ گه‌ل ئه‌وانه‌ بژی .

ئه‌بی ئه‌وه‌ش بزاین که ئه‌و ئه‌رك و ته‌کلیفانه‌ هه‌موو ژینانی ئینسان نه‌گه‌رنه‌وه‌ ، مه‌سه‌له‌یه‌ک، یا حاله‌تیک له‌ژیانی ئینساندا نیه‌ که له‌ لایه‌ن خواوه‌ به‌رنامه‌و قانونی بو نه‌هاتبی ، شتیک نیه‌ ئینسان بتوانی له‌وشته‌دا له‌غه‌یری خوا به‌رنامه‌ و یاسا وه‌رگری و ئیتاعه‌ت له‌ غه‌یری خوا بکا . بو‌یه‌ پێویسته‌ لی‌ره‌دا باسی چه‌ند ده‌ستوو و حوکمیک بکه‌ین که له‌ قورنانا باس کراون . ئه‌و ده‌ستورانه‌ی زو‌ر پێویستن موسولمان بیانزانی

و عه‌مه‌لیان بی بکا، چونکه تهنه‌ها به‌کار کردن به‌وانه‌و شوینکه‌وتنی فرمانی خوا له‌وانه‌دا، ئینسان نه‌بیته به‌نده‌ی خوا و ریگه‌ی ئیمان و عه‌مه‌لی صالح نه‌گریته‌بهر. به‌بی ریعا‌یه‌تی نه‌وانه و، بی کار کردن به‌وانه، ناکری بی بوتری به‌نده‌ی خوا.

نه‌وه‌ش بزاین که دینی خوا و ده‌ستور و فه‌رمانه‌کانی یه‌ک دینه و یه‌ک به‌رنامه‌یه، ناکری ئینسان هه‌ندیکی قبول بکا و هه‌ندیکی قبول نه‌کا. نه‌وانه‌ی وا هه‌ندی له‌فه‌رمان و ده‌ستوره‌کانی خوا قبول نه‌کهن و هه‌ندیکی تری قبول ناکهن، یا موبالاتی بی ناکهن، خوا لیان قبول ناکات. نه‌وانه به‌نده‌ی خوانین، نابی دل خوشکهن به‌وه‌ی نه‌گهن به‌خوشبه‌ختی و به‌ختیاری له‌دوینا و ناخیره‌تدا.

جا له‌ زۆریک له‌ نایه‌ته‌کانی قورئاندا نه‌و ده‌ستور و فه‌رمانانه به‌یان کراون. چهند دانه‌یه‌کیان له‌ چهن‌دین نایه‌تی قورئاندا باس کراون که ئیمه باسیان نه‌کهن تا بزانی نه‌بی چی بکری و نه‌بی چی نه‌کری ..

ئەو رەوشتە ناپەسەندانەى لە سورەتى (القلم) دا باس كراون

لەسورەى (لقلم) دا خواى گەورە دواى ئەوەى ریتمايى پتەمبەرەكەى ئەكا بۆئەوەى ھەر لەسەر ریتی بەندەيى و تەبليغ و گەياندننى بەرنامەى خوا بىتتەو، گوی ئەدا بەقسەى ئەم وئەو لە دوژمنانى خوا دلئى خوش ئەكا و پى ئەفەرموى: (وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ): بە راستى تۆ خوو رەوشتيكى زۆرگەورەت ھەيە، لەسەر خوورەوشتيكى زۆر بەرزو دامەزراوى . دواى ئەو بەيانی ئەو خوورەوشتە ناپەسەندانە ئەكا كە دوژمنەكانى ئەو ھەيانە ، لەو رەوشتانەى كە نىسانى موسولمان ئەبى ھەول بەدا لىيان دوور بىت ، خو ئەگەر شتى لەوانەى تىدا بى ئەبى بە زووترين كات تى كۆشى بۆئەوەى خوئى لىيان دوورخاتەو. ئەفەرموى:

(وَلَا تُطْعِ كُلَّ حَلَّافٍ مِّمَّيْنِ . هَمَّازٌ مَّشَاءً بِنَمِيمٍ . مَتَّاعٌ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ . عَتَلٌ بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٌ . أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَنَدِينٍ . إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ):

* يەكێك لەوانە (زۆرسویندخواردن)ە، خواى گەورە وشەى ﴿حَلَّافٍ﴾ ى بەكارھێناو ھەتە ئەو كەسەى زۆرسویندەخوا. زۆرسویندخواردن نیشانەى ئەو ھەيە ئەو نىسانە شەخسەتى نى، خوئى بە خوئى ئەزانى كە داراى شەخسەت نى ، داراى نرخ و نىعتيار نى . لەبەرئەو كە خوئى بپروا بەخوئى ناکا، وانەزانى خەلكى تریش بپرواى

بى ناكەن، ھەرقسەيەك كە لە دەمى دەردىت لە گەل سۆيىدىكا لە دەمى دەردىت ..

جا كاتىك ئەو ە لاى خەلك دەركەوت و خەلك واى ناسى، ھەروا كەخۆى ھەيە ، ئەو ەى ھەروا لىي ئەترسا ھەر ئاوا دەرنەكەوى ، تووشى ئەو ە نەبىت كە خەلكى تىرش ئەيزانن .

ئىنسانى شەخسىەتى ھەيى، قەدر و قىمەتى ھەيى، لە قسە كەردنيا دەرنەكەوى، پىش لە ھەموو كەس خۆى بە خۆى بىروا ئەكا، خۆى بە خۆى ئىعتىمادى ھەيە، ھەر ئەو بىروا ئىعتىمادەى كە خۆى بەخۆى ھەيەتى لاى خەلكىش مەقبول ئەبىى ، خەلكىش بىرواى پى ئەكەن، ئىعتىمادى پى ئەكەن، قبول ئەكەن كە داراى شەخسىەتتەكە، ئىتر نىيازى نايى بەو ەى لە گەل ھەر قسەيە كەدا سۆيىند بخوا.. بەلى جار جار زۆر كەم ئىنسان نىيازى ئەبىى بەو ەى بۆ رۆشنىكەردنەو ەى شتەك سۆيىندى بخوا، بەلام ئىنسانى مۇسلمان زۆر كەم ئەو كارە ئەكا .

* بە كىنكى تر لەو خوورەو شتە پىسانە كە ھەر لە پال ئەو ەدايە، (زىللەت و سوكى و نزمى) بە . نە بە مەعناى (تواضع) چونكە ئەو ە صىفەتتەكى باشە .

زىللەت ئەو ەيە ئىنسان لە بىرى ئەو ەدا نەبىت كە ئە گەر لە گەل خوادا بى و پەيوەندى لە گەل ئەو ەيى، سەربەرز و سەرفرازە . لە بەر ئەو ە كە دللى خالى بە لە نىمان، ھەمىشە حازرە بۆ ئەم و ئەو سەردانەو ەيتى،

گەردنی زیللەتیان بۆ شۆرکا ، نۆکەریی بۆئەم و ئەوبکا، تا وای لی
 دیت شەخسیەتی بۆ نامیتی، شەخسیەتی لە ژیر پیی ئەم و ئەودا
 لە دەسەلاتداران و زۆرداران ورد دەکری، هەروەک ئەیین زۆریک
 هەن لەو پەری زیللەت و سەر شۆریدان، بەجۆریک هەر دەستەلاتدار
 و زۆرداریک ئەوێ بیهوێت پێیان ئەکات بەبی ئەوێ کەمترین هەست
 بکەن بە شەخسیەت و نرخ و قەدر و قیەمەت بۆ خۆیان، نائەو
 لەخوورەوشتی نینسانی موسوڵمان دوورە، موسوڵمان لە عەینی
 ئەو دەکا کە تەوازوعی هەیه، لە عەینی ئەو دەکا کە (تکبیر) ناکا و خۆی
 هەلناکیشی بەسەر ئەم و ئەودا، لە عەینی ئەو دەکا نیحساسی سەربەزری و
 عیززەت ئەکا- چونکە نێمانی لە دلایە، وانەزانی کەسێک عەلاقە
 بەخواوە بی و لە گەل خوادا بی، سەربەرز و سەرفرازە، حازر نابێ بۆ
 غەیری خوا سەر دانەوینی - (تواضع) یشی هەر بۆ بروادارو برایانی
 نێمانی خۆیەتی .

بەلام نێسبەت بە کافرانی دوژمن، بەتایبەت نێسبەت بە حاکمانی
 زالم، هەرگیز قبول ناکا سەری زیللەت و شۆری دانەوینی . حازر
 نابێ کەمترین زیللەت و سەر شۆری لە خۆیدا نیشان بدات، بەلکو زۆر
 زۆر بە عیززەت و زۆر زۆر بە سەرفرازی یەوێ لە گەلیان مامەلە ئەکا ،
 خۆی لەوان بەرزتر ئەگری ، هەرگیز ئیجازە بەخۆی نادا بۆ
 لەحزەبە کیش خۆی لەوان نزم تر بگری ..

* به‌کیکی ترله‌و خووره‌ووشته خراپانه نه‌ویه همه‌یشه کاری نه‌وه‌بی
 شه‌خسیه‌تی خه‌لکی ورد بکا، واته ﴿هَمَّازِ﴾ هه ، به‌هر جورنیک بۆی
 رنیک که‌وی هه‌ول‌بدا بۆنه‌وه‌ی شه‌خسیه‌تی خه‌لکی بی‌نیعتیار و بی‌
 نرخ و بی‌قدر و قیمت بکات، له‌به‌ر نه‌وه‌ی خو‌ی شه‌خسیه‌تی نه‌،
 له‌به‌ر نه‌وه‌ی شه‌خسیه‌تی خو‌ی وورد بووه، حه‌ز نا‌کا که‌سی تریش
 بی‌نی که‌ دارای شه‌خسیه‌تیک بی‌ت . نه‌و که‌سه به‌ جو‌ره‌ها فیل و حیل‌ه
 ونه‌خشه‌و پیلان هه‌ول نه‌دا بۆنه‌وه‌ی شه‌خسیه‌تی که‌سانی که‌ دارای
 شه‌خسیه‌تن ورد بکاو له‌ به‌ینان بیات .

* دوای نه‌وه قورئان خووره‌ووشتی ناپه‌سه‌ندی (قسه‌ هینان
 وقسه‌بردن) باس نه‌کا. ﴿مَشَاءَ بِنَمِيمٍ﴾ واته : همه‌یشه به‌رنامه‌ی نه‌ویه
 قسه‌ی نه‌م نه‌بات بۆنه‌و و، قسه‌ی نه‌و دینیت بۆ نه‌م ، بۆنه‌وه‌ی که‌ له‌
 به‌ینان بدات، فساد بخاته به‌ینی خه‌لکه‌وه ، کۆمه‌ل تیک بدات،
 به‌جو‌رنیک که‌س بروا و نیعتی‌مادی به‌که‌سی تر نه‌مینی ..

* به‌کیکی تر له‌و خووره‌ووشته پیسانه نه‌ویه که‌ نه‌فه‌رموی : ﴿مَنَاعِ
 لِّلْخَيْرِ﴾، همه‌یشه کاری نه‌ویه مه‌نع نه‌کا له‌وه‌ی خیر بگا به‌وانه‌ی
 نیازیان پیه‌تی، نیعمه‌ت و نیمکانات بگاته ده‌ست نه‌وانه‌ی موحتاجن .
 نه‌گه‌ر سه‌روه‌تی هه‌یه مه‌نعی نه‌کا، دریفی نه‌کا ، نابدا به‌م و به‌و له‌
 نیازمه‌ندان، نه‌گه‌ر که‌سی تریش سه‌روه‌تی هه‌یه پی نه‌لی و داوا نه‌کا

که نه‌یدا به‌م و به‌و، به‌خ‌ش‌ش نه‌کا، نین‌فاق نه‌کا، زه‌کات نه‌دا،
هه‌روه‌ک خۆی که شتی نادا به‌که‌س .

* یه‌کی‌کی تر له‌و ره‌وشته پيسانه نه‌وه‌یه که نه‌فه‌رموی ﴿مُعْتَدٍ﴾،
واته : ته‌جاوز‌کاره (لاده‌ره)، له‌مه‌رزه‌کانی به‌نده‌یی و مه‌سئولیه‌ت
هه‌میشه تی نه‌په‌ری، حازر نیه له‌هیچ کاتیکدا له‌سنوری به‌نده‌یی و
عیاده‌تی خوادا ب‌میت‌ه‌وه، هه‌میشه له‌فکری نه‌وه‌دایه له‌ژیر باری
مه‌سئولیه‌ت ده‌رچی ..

* یه‌کی‌تری‌ش له‌و خوور‌ه‌وشتانه نه‌وه‌یه که ﴿أَتَمِّمٌ﴾ هه‌میشه
خه‌ریکی نه‌نجام دانی نه‌و‌کاره ناپه‌سه‌ندانه‌یه که نینسان له‌چوون
به‌ره‌و‌که‌مال و چوون به‌ره و سه‌عاده‌ت و خو‌شه‌ختی، نه‌گیر‌نه‌وه و
نه‌یخه‌نه دواوه و ناهیلن به‌ره و پیش بروا ..

* ﴿عُتْلُ بَعْدَ ذَلِكَ﴾ نه‌مه‌ش یه‌کی‌کی تره له‌و خوو ره‌وشته
ناپه‌سه‌ندانه . به‌د نه‌خلاق و توند ته‌بیعه‌ته . کاری نه‌وه‌یه هه‌رش‌تیک به‌ره
و خۆی ب‌کی‌شی، فکری به‌لای که‌سێکی تره‌وه نیه، هه‌ر ش‌تیک بی‌ت
ته‌نها بو‌خۆی نه‌بیات، هه‌ر خۆی له‌به‌ر چاوه ..

* یه‌کی‌کی تر له‌و خوو ره‌وشته ناپه‌سه‌ندانه، نه‌وه‌یه که نه‌فه‌رموی‌ت :
﴿زَنِيمٌ﴾. یانی به‌نا‌ح‌ق خۆی لکاندوو به‌خه‌ل‌که‌وه و له‌خه‌ل‌ک نیه
.. وه‌ک حاکمه زالمه‌کان، نه‌وانه هه‌موو (ز‌نیم)ن، له‌خه‌ل‌ک نین، نه

له‌گه‌ل دهر دو گرفتیی خه‌لکدا به‌شدارن، نه‌له‌گه‌ل خواست و ناره‌زه‌کانی خه‌لکیدان . نه‌له‌خو‌شی خه‌لکدا شه‌ریکن ، نه‌له‌ناخو‌شیدا . نه‌هه‌ولیان نه‌وه‌یه خه‌لکی بگه‌ن به‌خو‌شبه‌ختی، نه‌خو‌ماندوونه‌که‌ن بو‌نه‌وه‌ی خه‌لک له‌ده‌ردی سه‌ر و گه‌روگرفت دوورخه‌نه‌وه .. خه‌لکی تر وان به‌ده‌م یه‌که‌وه، کو‌مه‌ک و هاو‌کاری یه‌کتر نه‌که‌ن له‌سه‌ر خه‌یر ، هه‌ولئه‌ده‌ن بو‌نه‌وه‌ی شه‌ر له‌یه‌کتری دوور خه‌نه‌وه، به‌زه‌یی و ره‌همیان هه‌یه بو‌یه‌کتر، له‌حدودی توانایی و قودره‌تیانا هه‌ولئه‌ده‌ن بو‌نه‌وه‌ی چی باشه‌بیکه‌ن بو‌یه‌کتر، چی خراپه‌دووری خه‌نه‌وه له‌یه‌کتر ، به‌لام نه‌و حاکمه‌زالم و پسانه‌و ، نه‌وانه‌ش که وه‌ک نه‌وانن ، هه‌چ عه‌لاقه‌و ره‌بتیان به‌خه‌لکه‌وه‌نیه، به‌ناحق خو‌یان لکاندوه به‌خه‌لکه‌وه - هه‌روه‌ک چو‌ن جار جار به‌گه‌رووی بزنی و شته‌وه گو‌شتیکی زیاد ده‌ردیت ، که‌له‌نه‌عزای نه‌و بزنه‌نیه، نه‌و گو‌شته‌زیاده که‌شو‌ر نه‌بیته‌وه به‌قه‌دیا و خو‌ی چه‌سپاندوه بیته‌وه - (نه‌وه‌مانای حه‌قیقی وشه‌ی (زنی‌م) ه). هه‌روا نه‌و حاکمه‌زالمانه‌ش له‌خه‌لک نین ، بیگانه‌ن ، به‌ناحق خو‌یان سه‌پاندوه به‌سه‌ر خه‌لکدا .. نه‌وه‌ش یه‌کیکه له‌خو‌وره‌شته‌ناه‌سه‌نده‌کان که‌له‌موسولمان دوره .. به‌راستی نینسانی موسولمان له‌گه‌ل نینسانه‌کانه ، به‌ته‌واوی هه‌یزو‌توانایه‌وه هه‌ولئه‌دا بو‌نه‌وه‌ی چی خه‌یره و نه‌وه‌ی له‌ده‌ستی بیست له‌خه‌یر، بیگه‌یه‌نیت به‌خه‌لکی، نه‌وگه‌روگرفت و کو‌سپانه‌ی که‌دینه

رینگای خه لک، له سنوری تواناو قودره تیدا، له خه لکی دووریان خاتوه و له خه لکیان لادا.

* دواى نهوانه نه فمرموى : ﴿أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ . إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ﴾ : له بهر نهوهی دارای دارایی و ماله ، خاوه نی منالو داروده ستهیه ، له بهر نهوهی قودره تی ههیه ، قودره ت له نیختیار یایه تی ، سه رکمش بووه ، نافه رمان بووه ، که وتوته (نالیغط) و یاخی بوون . له جیی نهوه که شوکری نهوشتانه ی بگردایه ، نهو نیعمه ت و نیمکانات و قودره تانه ی له رینگای به ندهیی خوادا به کار بهی تابه ، وای لی هاتوه که کاتی نایه ته کانی نیمه ی به سه ردا دیت و له شوینیک نه خوینرینه وه به سه ریدا ، بو نه وه ی عه قیده و بیر و بر وای بو روشن بگریته وه و حه قی بو ده رکه وی ، له جیی نه وه ی بروایان پی بکا و ته سلیم بیت ، نه لی : نه مانه نه فسانه کانی پیشینان ، نه یان گیرایه وه ، حه قیه تیان نیه ، بهو جو ره مامه له نه کات له گه ل بهر نامه ی هیدایه تی نیمه ..

نه و رهوشتانهی له سوره تی (المعارج) باسکراون

خوای گه وره له سوره تی (المعارج) بشدا چهند خووره و شتیکی چاک و باشی موسلمان بهرامبر نه و رهوشته چه وتانه باس نه کات .
نه فهرمویت :

﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا، إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا، وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا﴾: به راستی ئینسان (به گشتی) ناوا دروست کراوه که دهوامی له سهر حاله تیک نیه، شه خسیه تی دامه زراوی نیه، هه رساتی به لایه کدایه، به جوژی کاتیک توشی شهر و گیر گرفتیک بوو صهبر و تاقه تی له دهست نه دا، دهست نه کات به هاوار و فریاد، به ناشکوری کردن، به بی تاقه تی کردن . کاتیک توشی خیر نیکیش نه بیت، نیعمه ت و ئیمکاناتیک نه که ویته دهستی، منع نه کا له وهی بگا به وانهی که موسته حه قن، نه یگیر پته وه، ناهیللی که سی لی به شدار بی و کس که لکی لی وهر گری ..

شه خسیه تیکه نیستی قامه تی تیا نیه، له سهر یه ک حاله ت نیه، هه ر جاره به لایه کدانه که وی، هه رساتی به جوژیکه . هه ر له بهر نه وه شه ناتوانی موسولمان بیت، چونکه که سی نه توانی بروادار و موسولمان بیت که شه خسیه تیکه دامه زراوی هه بی، له سهر یه ک حاله بئینه وه، چونکه ئیمان هیتان گیر و گرفنی زوری به شوینا دیت له لایه نی دوژمانی دینه وه

نه‌گەر شه‌خسیه‌تیکی نارام و له‌سه‌ر خۆی نه‌بی، ناتوانی رینگای ئیمان
 به‌ری و به‌رواته ناخرین پله‌ی رپی ئیمان و عه‌مه‌لی صالح...
 دوا‌ی نه‌وه نه‌فه‌رموی: ﴿إِلَّا الْمُصَلِّينَ﴾ بیجگه نوێژ خوێنان،
 نه‌وانه‌ی وا به‌راستی نوێژ نه‌که‌ن، نه‌وانه نا له‌و خوورپه‌وشته به‌دوورن،
 نه‌وان نه‌وه‌یان نه‌.. شتیکی تریان هه‌یه، خوورپه‌وشت و سیفه‌تیکی تریان
 هه‌یه، له‌به‌ر نه‌وه‌یه نه‌و خوورپه‌وشته ناپه‌سه‌ندانه‌یان نه‌، نه‌توانن (موئمین)
 بن و بگه‌ن به‌خۆشه‌ختی.

* ﴿الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ﴾: جا نه‌و چه‌ند خوورپه‌وشته
 باشه به نوێژ ده‌ست پێکراوه، به‌نوێژیش دوا‌یی هاتووه. نه‌وه‌ش به‌یانی
 نه‌وه‌یه که سه‌ره‌تاو کۆتایی کاری به‌روادار نوێژه، نه‌گه‌ر نوێژه‌که‌ی
 دروست بوو، ریکوپیټک بوو، هه‌روه‌ک له‌سه‌ره‌تاوه به‌یاغان کرد، نه‌وه
 هه‌موو کاره‌کانی تریشی ریکوپیټک نه‌بن، نه‌گه‌ر نوێژه‌که‌ی نوێژ نه‌بوو،
 هه‌چی تری ریکوپیټک نابێ و به‌که‌لک نایه‌ت..

نه‌وانه‌ی هه‌میشه خه‌ریکی نوێژ کردن، به‌رده‌وامن له‌سه‌ری،
 ناهێلن له‌ ده‌ستیان ده‌رچی، چونکه نه‌زانن به‌بی نوێژ و سکا‌لاو دوعا
 و پارانه‌وه‌ی لای خوا هه‌یجێکیان بی ناکری..

* ﴿وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ﴾: نه‌وانه‌ی
 له‌دارایی و ماله‌کانیان حه‌ق و به‌شیکی زانراو و دیاری کراو هه‌یه،
 هه‌م بۆ نه‌وه‌که‌سه‌ی رووی هه‌یه داوا بکا، بۆ گه‌دا و هه‌زارێک رووی

ههيه سوال بکا و ليسان داوا بکا .. هم بو نهو کهسهی له گهن ههژاری و نه داريشا رووی نيه داوا بکاو مه حروم و بيهش نه مينيتسه وه نه مان ههول نه دهن نه وانيش بدوزنه وه و بهشی نه وانيش بدهن، زه کاتيان پي بدهن، نه وهی که خويان نيازبان پي نيه له ماله کانيان - ههروه که له پيشا ووتمان - نه وهيان پي نه دهن .

* ﴿وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ﴾ : نه وانیهی نه زانن زوژی پاداشت ههيه، باوه ری پي نه کهن ، ته صدیقی نه کهن، ته سلیمی نه بن، ههست به مهسئولیهت نه کهن، بينا له سهه نه وهیه ریگای نیمان و عه مهلی صالح نه گرنه بهرو، نهو کارانهی باس کران جی به جی نه کهن، وه که : نويز و زه کات و شتانی تریش که له دواییدا بهیان نه کرین .

* ﴿وَالَّذِينَ هُمْ مِّنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ . إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَا تُوعَدُونَ﴾ : نه وانیهی له نه شکه نهجه و عه زابیک - که له ته ره فی خاوه نه که یانه وهیه - هه میسه وان له ترسا، نه همیه تی پي نه دهن و لیی نه ترسن . ناخر چونکه عه زابی خاوه نه که یان شتیک نيه نینسان لیی نه مین بیت و لیی نه ترسی و، نیحساسی مهسئولیهت نه کا ، بیری به لایه وه نه بیت ، بی موبالات بی ، نه نجامی وه زیفه ی بنده یی نه کا . چونکه نه گهر نینسان ریگای بنده یی خوا نه گری - دوا ی نه وه که حقی بو روشن بووه - حه مهن گرفتاری عه زابی خاوه بی .. جائه وان

له‌بهر ئه‌وه‌ی گرفتاری ئه‌و عه‌زابه‌ نه‌بن ، به‌و‌جو‌ره‌ ئه‌ه‌لی ئه‌نجام دانسی کرده‌وه‌ چاکه‌کانن .

* ﴿وَالَّذِينَ هُمْ لِقُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ. إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ﴾ : ئه‌وانه‌ی حه‌یای خۆیان ئه‌پاریزن ، نزیکه‌ی هه‌یج ژنیک ناکه‌ونه‌وه‌ . هه‌روه‌ها ئه‌و ژنانه‌ی نزیکه‌ی هه‌یج پیاویک ناکه‌ونه‌وه‌ ، په‌یوه‌ندیان له‌گه‌ل هه‌یج که‌س ناییت مه‌گه‌ر له‌گه‌ل هاوسه‌ره‌کانی خۆیان . یا پیاوه‌کان له‌گه‌ل که‌نیزه‌که‌کانی خۆیان ، (زه‌مانیک بووکه‌نیزه‌که‌ه‌بوون ، ئه‌وانیش حوکمی ژنیان بووه‌ به‌هه‌ندی مه‌رجه‌وه‌) ، تنه‌ها له‌گه‌ل ئه‌وان عه‌لاقه‌یان هه‌یه‌ ، تنه‌ها نزیکه‌ی له‌گه‌ل ئه‌وان نه‌که‌ن ، ئیتر خۆیان ئه‌پاریزن له‌وه‌ی له‌گه‌ل که‌سیکی تر نزیکه‌یان بییت .. هاوسه‌ریش هه‌مومان ئه‌زانین کامه‌یه‌و چۆنه‌؟ ئه‌وه‌یه‌ به‌په‌ی شه‌ریعه‌تی خوا حه‌لال بووبی ، غه‌یری ئه‌و ئیتر ئه‌نسانیک ئه‌مانی به‌خوا بییت و ، رینگای به‌نده‌یی خاوه‌نی به‌ر نه‌دا ، ناتوانی له‌گه‌ل هه‌یج ژنیکه‌ی تر په‌یوه‌ندی بیی ، یا ژن له‌گه‌ل پیاویکی تر .. بو ئه‌ونه‌ ئه‌نسانیک که‌ موسولمان بییت ، ناتوانی بو ماوه‌یه‌کی که‌م له‌گه‌ل ژنیک بییت ، وه‌که‌ (صیغه‌ کردن) یا وه‌که‌ به‌رنامه‌یه‌کی ناپه‌سه‌ند که‌ له‌ناو ئه‌ه‌لی سونه‌تا هه‌یه‌ که‌ ژنیک سی ته‌لاقی ئه‌که‌وی به‌لام به‌دزیه‌وه‌ بو شه‌ویک ماره‌ی ئه‌برن و بو یه‌که‌ شه‌و به‌لای پیاویکه‌وه‌ ئه‌بی و دوایی ده‌ستی لی به‌ر نه‌دا ،

نهوش ناشه رعیه، نه گهر ئینسانیک له خوا بترسی حهقی نیه شتی
وابکا .

﴿فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ﴾ جا خوا نه فرموی : نهوانه ی تهنها له گهل
هاوسه ره کانی خویمان په یوه ندی یان ههیه نهوانه ههچ سه رزه نشت
ولۆمه یه کیان ناکری، حهقی خو یانه .

﴿فَمَنْ ابْتغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ﴾ : جا کاتی روون
بۆوه ئینسان لهو مه جاله دا نه بی په یوه ندی له گهل کی بی ، نیت
هه رکهس هه وتی نهوه بدا لهوه تیهری، نهوه له سنور ده رچوه و به
تاوانبار نه ژمیهری .

* ﴿وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ﴾ : نهوانه ی هه میسه
ریعایه تی نه مانه ته کان نه کهن که پیمان سپیراوه، ههروه ها ریعایه تی
عهده و په یمانه کان نه کهن که له گهل یان به سراوه . له گه وه ترین
نه مانه ته وه که نه مانه تی به نده بی و مه ستولیه تیکه خوا به ئینسانی
سپاردوه، (که بی سپاردوه له ژیا نا تهنها گوێرایه لی فرمانی نهو
بی و تهنها نهو بکا به پشتیوان و فریاد رهس و کۆمه کی خو ی)، تا
بچو کترین نه مانه ت لهو نه مانه تانه ی هی خه لکه و له لایانه نه یارێزن و
ریعایه تی نه کهن .. ههروه ها له گه وه ترین عهده و په یمان که عهده و
په یمانی به نده بی یه وه که نه فرموی : ﴿أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَّا
تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ﴾ .

* ﴿وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَائِمُونَ﴾ : نه‌وانه‌ی به‌هموو هی‌زو توانایانه‌وه نه‌و شایه‌تیانه‌ی له‌سه‌ریانه‌ نه‌یده‌ن و ری‌عایه‌تیان نه‌که‌ن، به‌جوړنیک که‌ خ‌وای گه‌وره لی‌یان داوا نه‌کا ، نه‌رکی خ‌ویان به‌جی دین، له‌گه‌وره‌ترین شایه‌تیدان تا بچو‌کترینیان، گه‌وره‌ترینیان شایه‌تی دانی عه‌ده به‌وه‌ی غه‌یری خوا فه‌رمانه‌ه‌واو فریاد‌ه‌سیک نه‌ه : (أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن محمدا عبده ورسوله). به‌پی نه‌و شایه‌تیدانه‌و د‌وای نه‌وه، موسولمان نه‌بی له‌ ژیانیا ته‌نها فه‌رمانه‌رداری فه‌رمانی خوا بی‌و له‌ فه‌رمانی که‌سی تر په‌یره‌وی نه‌کا، نه‌گه‌ر جارنیکیش توشی خه‌تاو که‌چه‌ره‌وی بوو، نافه‌رمانیه‌کی کرد، زوو بگه‌رپته‌وه‌وتوبه‌ بکاو بیته‌وه‌ سه‌ر ری‌گه‌ی ه‌دق . شایه‌تیدان به‌ پیغه‌مبه‌ر بوونی محم‌دیش (صلوات الله وبرکاته‌ علیه‌) نه‌وه‌یه : نینسان له‌ ژیانیا په‌یره‌وی نه‌وبی . نه‌و چ‌ون به‌نده‌یی بو خوا کردووه‌ ناوا به‌نده‌یی بکا.. هه‌روه‌ها هه‌ر شایه‌تیدانیک‌ی تریش که‌ له‌سه‌ر شانی نینسان بی‌ت ، واجبه‌ له‌سه‌ری به‌ته‌واوی وه‌زیفه‌ی خ‌وی تیادا جیبه‌جی بکا، له‌ شتی‌کا نه‌زانی‌ونه‌بی شایه‌تی له‌سه‌ر بدا ، خیانه‌ت نه‌کا .

* ﴿وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ﴾ : نه‌وانه‌ی به‌رده‌وامن له‌سه‌ر نویژه‌کانیان، پارنیز‌گاریان لی‌ نه‌که‌ن، نایه‌لن له‌ هیچ لایه‌که‌وه نویژه‌کانیان توشی که‌چو‌کوړی و ناته‌واوی ببن . هم ری‌عایه‌ستی رووی

دەرەووی نوێزه‌که‌یان ، ههم ناوه‌ووی نوێزه‌که‌یان نه‌که‌ن، ههرچیه‌ک که پێویسته له نوێزه‌کانیاندا، له دو‌عاو سکاڵا‌کانیاندا، ریعایه‌تی نه‌که‌ن و نه‌نجامی نه‌ده‌ن ، به‌جۆری که نوێزه‌کانیش نه‌بن به رینگر له‌ووی نه‌وان توشی نه‌نجامی کرداری ناپه‌سه‌ند بن، هه‌روه‌ک نه‌فهرمووی :

﴿إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ﴾ .

جا له‌به‌یانی پاداشتی نه‌وانه‌دا نه‌فهرمووی : ﴿أَوْلَيْتَكَ فِي جَنَاتٍ مُّكْرَمُونَ﴾ : نه‌وانه وان له‌ناو باخانی‌کدا که له‌ووی ریزیان لی نه‌گیریت یا نه‌فهرمووی : ﴿الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ﴾ : نه‌وانه‌ی له‌ناو نوێزو دو‌عاو سکاڵا‌کانیاندا کزو‌گه‌ردنکه‌چو به (خشوع) ن بو‌خوای گه‌وره‌، نه‌زان هه‌موو بوونیان نیازمه‌ندی‌یه به‌خوای خو‌یان، نه‌گه‌ر نه‌و سودو قازانجی‌کیان بێ‌نه‌گه‌یه‌نی، له‌هیچ لایه‌ک ده‌ستیان ناکه‌وی . نه‌گه‌ر نه‌و زیانو زه‌ره‌ریکیان لی دوور نه‌خاته‌وه، هه‌یچ شتیکی‌تر و هه‌یچ که‌سیکی‌تر ناتوانی لیان دووربخاته‌وه . بو‌یه کاتی نه‌پارینه‌وه‌و سکاڵا نه‌که‌ن هه‌موو گیانیان خو‌نزم گرتنه له‌حزوری خوای خو‌یاندا . نه‌بێ ئینسان له‌نوێزدا ناوایی .

ههنديکي تر له رهوشته باشه کان

له جيئي تريش چهنډ وانهي تر ، لهو خوورهوشتانهي نهبي
موسولمان بيبي باس کراون، که به يه کتاپه رستي و (توحيد) دهست
پنه کهن (بهوش تهواو نهبن). له نايهتي (۲۳-۳۹) له سوره تي
(الاسراء) دا (۱۵) رهوشت باس نهکات نه فرموي :

* (وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ) : خواي گهوره بهيان نهکا که
برياري داوه و اجبي کردوه نينسان له ژيانيا تهنها فرمانبرداري
خوابي و بندهبي و نيتاعت بو نهو بکا.

دواي نهوه گهوره ترين حقيک که بهسه ريهوه ههيه دواي ههقي
خواي گهوره ههقي دايک و باوکه، بوته نه فرموي :

* ﴿وَيَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ : فرماني داوه نينسان له گهل باوک و
دايکي بهباشي بجولتهوهو به باشي رهفتاريان له گهل بکا، بهتايهت
له کاتيکا زور نيازيان ههيه بهو، نه فرموي:

﴿إِنَّمَا يَتَلَفَعْنَ عِنْدَكَ الْكَبِيرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلَا
تَنْهَرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ، وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذَّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ
وَقُلْ رَبِّ ارْحَمَهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا﴾ : نه گهر هاتوو يه کيکيان يا
ههردويان نهونده مانوه که پيربون، لاي تو بوون و نيازيان به تو
بوو، لاي تو ژيانيان بهسر نهبرد، نهوه ههچهنډ زهجهتيان بيست و

چاودیری لیکردنیان و به‌خیو کردنیان زه‌حمت بی‌و ناره‌حمتیت بو پیش
 بیئی، بیرت بی‌یه کجاریش نه‌لتی : (ناه... ه...)، نه‌لتی : (توف ..) قسه‌ی
 توندوتیژیان له‌گه‌ل نه‌که‌ی، قسه‌یه‌ک که له‌گه‌لیان نه‌که‌ی با پرله
 ریژوئیحترام بی‌و باش بی‌، بالی ره‌حمت و به‌زه‌ی و میهره‌بانی و خو
 زه‌لیلگرتن راخه‌بو‌یان . چونکه نیازیان به‌و ره‌حمت و به‌زه‌ی و
 میهره‌بانی به‌هیه . هه‌روه‌ها دوعای خیریان بو‌بکه، له‌خوا بیاریره‌وه
 که به‌زه‌ی بیته‌وه پیا‌انداو ره‌حمیان بی‌بکا . بلتی : خواهی ، ره‌حم بکه
 به‌وان و به‌زه‌یت بیته‌وه پیا‌اندا، هه‌روه‌ک نه‌وان کاتیک من منال بووم ،
 به‌خیویان کردم، له‌پادا‌شتی نه‌و په‌روه‌ده‌یه‌ی من ، تو ره‌حمیان پی
 بکه‌و، جه‌زایان له‌باتی من بده‌روه .

﴿رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلأَوَّابِينَ
 غَفُورًا﴾ : خاوه‌نه‌که‌تان زانایه‌ به‌وه‌ی و له‌ده‌رونتان‌دایه، له
 هه‌موو‌کس زیاتر نه‌زانی چی له‌ده‌رونتان‌دایه، نه‌گه‌ر نه‌تی با‌شتان
 هه‌بی، نه‌و له‌هه‌موو‌کس با‌شتر پی‌ نه‌زانی، جه‌زاو پادا‌شت به‌پی
 نه‌وه نه‌داته‌وه . نه‌گه‌ر سالح بن . نه‌گه‌ر نه‌هلی کرداری چاک و شیاو و
 باش بن نه‌وه دل‌نیا بن جه‌زاو پادا‌شتان ناهه‌وتی، چونکه نه‌وانه‌ی
 هه‌میشه روو له‌خوان، هه‌رکاتی توشی لادانی له‌ریگه‌ی خوا نه‌بن، به
 زووترین کات نه‌گه‌رینه‌وه، نه‌وه خوا ده‌ره‌قیان (غه‌فور) هه‌رکاتی

نیشان تووشی لادان و نافرمانییهك بوو، به شهرتیک بگمریتموه، له گوناھی چاوپوشی نه کا وئیهه خوشی .

* ﴿وَأَتِذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا، إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا﴾ :

دوای نموه واجب نه کا لهسمر نیشان که له گهله هندیکی ترله بهنده کانی خوا، نهوانه ی زور نیازیان هیه بهموی له گهلیان چاکه کاری بگری، له گهلیان چاک بی و کاری باشیان له گهله بکا، نه فرموی : نهوانه ی خزمن، ههقیان هیه بهسمرتهوه، ههقه کهیان بده، نیر چ حهقی نیحترامو ریژلیمان بی، چ حهقی ماددی بی، وهک نهوه ی نیازیان بهشیتیک له مال و سهروهتت بییت که نهییت پییان بدهی . ههروهها ههزاران ههقیان بهسمرتهوه هیه، ههقه کهیان بده . ههروهها نهوانه ی لهمال و ماوای خویمان دوور کهوتوونهتوهوه، شتیکیان بدهستهوه نهماوه، نهوانه ی غهریب کهوتون، نهوانیش ههقیان بهسمرتهوه هیه، ههقه کهیان بده، بهلام هوشت بی له ههق نهداکردنوله بهخشینا ههددیک هیه، نهی ههروهک له بهخیلی و ههقی خهک نهدان دووری بکهی، ههروایش لهمال و نیعمهت پژاندنو زایه کردنی مال و نیعمهت ، خۆت دوور بگری . هههمیشه ههدی ناوهراست بگره، نه به بهخیلی، به دریغی کردن و نه دانی ههقی

خەلك، نه به زایه‌کردنی مال و به‌پژاندنی و به‌فیرۆدانی، هیچ کام له‌وانه نه‌کە، نه‌وه‌ی ناوه‌راسته‌ بیگه‌ره، خوا نه‌وه‌ی خوش نه‌وی، نه‌ک نه‌وه‌ی مال و نێعمه‌تی خوا پێی داوی، بێ‌نه‌وه‌ی جێی خۆی بێ‌ صه‌رفی بکه‌ی و بپێژینی، نه‌وانه‌ی وا نه‌وه به‌رنامه‌و خوروه‌و شتیانه، براهی شه‌یتانه‌کانن، دیاره شه‌یتان زۆر زۆر کافره نێسه‌ت به‌ خاوه‌نه‌کە‌ی خۆی، نه‌گه‌ر تۆش ناوا بکه‌ی وه‌ک نه‌وت لی دیت .

* ﴿وَإِنَّمَا تُعْرَضْنَ عَنْهُمْ ابْتِغَاءَ رَحْمَةٍ مِّن رَّبِّكَ تَرْجُوهَا فَقُل لَّهُمْ قَوْلًا مَّيْسُورًا﴾ : نه‌گه‌ر هاتوو جارێ بکه‌ی له‌وانه‌ی هه‌قی به‌سه‌رتوه هه‌یه، داوای هه‌قه‌کە‌ی کردو نه‌ت بوو، رووت لی هه‌لک‌کرد، له‌به‌ر نه‌وه‌ی نێستا شتیکت نیه بیده‌تی و، به‌ته‌مای نه‌وه‌ی خاوه‌نه‌کە‌ت ره‌حمیکت له‌گه‌ل بکاو، نێعمه‌تیکت بێ‌ بدا، نه‌وا تاکاتی نه‌و ره‌حه‌ته‌ت ده‌ست نه‌کە‌وی، تا هه‌قی نه‌و هه‌قداره بده‌ی، قسه‌یه‌کی باش و خوش و ره‌حه‌تی له‌گه‌ل بکه، به‌ قسه‌ی خوش قانعی بکه تاکاتی نه‌و نێعمه‌ته‌ت نه‌کە‌ویته ده‌ست .

* ﴿وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا﴾، نهم نایه‌ته‌ مه‌نعی ئینسانی موسولمان نه‌کا له‌وه‌ی که به‌خیل بێ، هه‌روه‌ها مه‌نعی نه‌کا له‌وه‌ی هه‌رچییه‌کی هه‌یه به‌جاری صه‌رفی بکاو بیه‌خشی . نه‌فه‌رموی : وه‌ک که‌سی مه‌به‌ ده‌ستی

به کۆت و زنجیر به سزاوه به ملیه وه و ناتوانی هیچ بکا، دهستی به سراوه له وهی خیریک بکا . وهك كه سیکیش مه به به ته وایی دهستی درێژ کردۆته وه دهستی بلا و کردۆته وه، به جۆری هه موو سهروه ت و ماله کت له ماوهیه کی که مدها له دهس بدهی و هه مووی خه رج بکهیت، له دوایدا داکه وی و سه رزه نشت بکرتی به جۆری هه موو هیژو توانایی خۆت له دهست دایی و هیچیکت نه مایی .

﴿إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا﴾، به خیل نهی ، که (إنفاق) نه که ی و وابزانی نه گه ر هات و نه وه ت به خشی نیژ هه چت ده ست ناکه ویته وه، چونکه به راستی خاوه نه کت نه گه ر ویستی رزق و رۆزی زۆر به هه ر که س بدا، پتی نه دا.. ویستیشی له هه ر که سی بگرتیه وه نه بگرتیه وه . هه روه ها هه موو سهروه ت و ماله که شت به جاری خه رج نه که ی و نهیده ی به موبه و، وابزانی نه گه ر بیت و تۆ زیاده له حه د (إنفاق) نه که ی و مال خه رج نه که ی خه لکی له بهین نه چن، چونکه خاوه نه کت چاوی له خه لکی به، خه بهری لیبانه و ناگاده ره، نه زانی کتی نیازی به چه و کتی چ رزق و رۆزیه کی نه وی، که ی پتی به درتی پتی نه دا، تۆ حه دی ناوه راست ربه ایه ت بکه، نه ملا و نه ولا مه که . دوا یی نه فهر موی :

* ﴿وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْئًا كَبِيرًا﴾ : مناله کانتان له ترسی نه‌وی نه‌کو نه‌دار بکه‌ون و مال‌ودارایتان نه‌بی خهرجی که‌ن بو‌یان، مه‌کوژن . چونکه نی‌مه رۆزی نه‌وان نه‌ده‌ین، هه‌روه‌ها رۆزی نی‌وه‌یش نه‌ده‌ین، نی‌وه نی‌جازه‌ی نه‌وه‌تان نه‌ بی‌انکوژن، رزق و رۆزیه‌کیشمان بو نه‌وان داناوه . به‌راستی کوشتیان لادانیکی گه‌وره‌یه له‌ریگه‌ی به‌نده‌یی .. نه‌ل‌به‌ته له‌م زه‌مانه‌دا، نانه‌مه نه‌نجام نادرئ، به‌لام شتیکی نزیک به‌مه نه‌نجام نه‌درئ نه‌ویش نه‌ویه خه‌لکی له‌به‌ر نه‌وه‌ی مناله‌کانیان به‌ حسابی خو‌یان داهاتوو‌یه‌کی رۆشیان بی، وه‌سیله‌ی ژیانیان ده‌سکه‌وئ، ده‌ستیان لی به‌ر نه‌ده‌ن، له‌ته‌ریه‌ت و به‌خو‌یو کردنیاندا به‌جو‌رئ نی‌سلام ده‌ستور نه‌دا هه‌چ هه‌ولتیکیان له‌گه‌ل ناده‌ن و که‌مه‌تر خه‌می نه‌که‌ن، له‌جیاتی نه‌وه هه‌یدایه‌تیا‌ن بده‌ن و بی‌اخه‌نه سه‌ر ریگای به‌نده‌یی، ته‌نها هه‌ولتیا‌ن نه‌ویه به‌ره‌و نه‌وه بیانه‌ن مه‌عاشیکیان ده‌ست که‌وئ، به‌ره‌و نه‌وه بیانه‌ن وه‌سیله‌ی ژیانیان ده‌سکه‌وئ، هه‌ر نابوه کارتیکیان لی نه‌که‌ن وه‌ک نه‌وه‌ی کوژرا‌ین وایان لی دیت . نه‌گه‌ر نی‌سان بیه‌وئ خوا لیتی رازی بی، واجبه له‌سه‌ری منالی به‌جو‌رئ په‌روه‌رده بکا، ریگه‌ی به‌نده‌یی خوا بگری . نه‌ل‌به‌ته نه‌مه به‌ مه‌عنا‌ی نه‌وه‌ش نه‌ موسولمان کارناکات و هه‌ول نادا، ته‌نها مانای نه‌ویه نی‌سان له‌سه‌ریه‌تی به‌ندایه‌تی و عیباده‌ت بو‌ خوا‌ی گه‌وره بکا . جا هه‌ر له‌ جیبه‌جیکردنی نه‌و نه‌که‌دا وه‌سیله‌یه‌کیش بو

ژیان و رزق و روزی به کار دیتی، نیز حتمی به نهوهی خوا کردویدتی به رزقی بی ده گات و لئی به شدار نهی .

* ﴿وَلَا تَقْرُبُوا الزُّنَىٰ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا﴾ : له زینا نزیك مده و نهوه، چونکه نهو کرداره کرداریکی زور سوکو ناپه سهنده، ریگای نه نجامدانی نهو کرداره زور ریگایه کی پیسهو پیدا مهرؤن .

* ﴿وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ : که سیک خوا کوشتی حرام کردووه میکوژن، مه گهر نهوهی هقی به سه ریدهو بی . که سیکیش هقی به سه ره وهیهو موله تی کوشتی هیه، که که سیک تری به ناهق کوشتی، یا فساد بخاته ری له سهر زه ویدا . (نهوش به پی بریار و له ده زگای خویهوه جیه جی ده کری) .

له لایه کی ترهوه قورنان خوی باسی کردووه نهو فساده چیه، روشنی کردوتمهوه تنها لهو دوو حالته دا نه کری نینسان بکوژری، له غیری نهواندا - واته غیری نهوهی فسادیکی کردبی، هروهک قورنان باسی نهکا، یا قه تلکی کردبی - جایز نیه بکوژری، نه گهر چی کافیش بی .

﴿وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيهِ سُلْطٰنًا فَلَا يُسْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنصُورًا﴾ : بؤ نهوهی بهرنامه بهک بی بؤ توله سهندنهوه، له کاتیکا

كەسى كەسىكى ئەكوژرى، خوای گەورە باس ئەكا فەرمانى تايەتیمان
 دەر كەردووه بۆ تۆلەسەندەنەوه . ئەفەرموى : لەكاتىكا كەسىكتان
 ئەكوژرى رىعايەتى ئەوه بەكنو لەوه لامەدەن ، ئەگەر رىعايەتى ئەوه
 بەكن تۆلەى خۆتان ئەسپنەوهو داخى دلتان دەرئەچى، هەقتان نىه
 زیادەرەوى بەكنو، لەوه زياتر برۆن، هەر كەس بە ناھەق و مەزلۇمانە
 كوژرا، ئەوه بۆ ساحىب خوینەكەى، بۆ سەرپەرشتەكەى،
 دەستەلاتىكمان داناو، هەقى ئەوهمان بى داوه قاتلەكە بەكوژتەوه، جا
 با هەرنەوه بەكاو زیادەرەوى ئەكا ، كەسى تر غەبرى قاتلەكە
 ئەكوژتەوه.. خۆ ئەگەر زیادەرەوى ئەكا، ئەگەر گوئ بەفەرمانى خوا
 بدا ، خوايش كۆمەكى ئەكا بۆ ئەوهى هەقى خۆى بسىنیتەوه (دیارە
 ئەوش لە رىئى قەزاوه ئەكرى، ئەك هەر كەس بۆ خۆى).

* ﴿وَلَا تَقْرُبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ﴾ :

نزیكى مالى هەتیو مەكەونەوه، مەگەر بەشیوئەیهك كە باشترین شیوئە
 بى . شیوئەیهك لەوه شیوئەى باشر نەبى بۆ نزیك كەوتنەوه لە مالى
 بى باوك . شیوئەیهك كە زۆرترین مەسلەھەتى تىابى بۆ ئەو . تا كاتى
 ئەگاتە سنورىك بەتەواوى خۆى ئەگرى، ئەبیتە پیاوئى یا ژنىكى كامل و
 واى لى دیت خۆى ئەتوانیت دىفاع لەھەقى خۆى بەكا، لە حالەتى
 هەتیوونو لاوازی دەر دەھچیت .

* ﴿وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا﴾ : همدروها وهفا بکن به عهدو پهیمان، نه گهر پهیمان و عهدیکتان له گهل نه به سرتیت ، تا سر بییدن ، چونکه په ایمانیک که له گهل نینسان نه به سرتی حقه من له دواییدا لهو نینسانه پرسیار نه کړی له سهری، نایا وهفای پی کردوو هو بردوو په تیه سر، یان نا؟ نه گهر نه بیردبوو ته سر، حقه من تووشی سزایه که نه بی، مه گهر توبه ی کردبی ؟

* ﴿وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَزَنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا﴾ : له کاتیکدا شتیک به کاسه منو شتی واهیتون، به ته وای ریعایه تی نهو پیوانه کردنه بکن . نه گهر بو خوتان شتی وهرنه گرن زیاترله نه اندازه وهرمه گرن . نه گهر حقه ی که سی تر لاتانه، کاتی نهیده نه وه که مژ نه بی له وهی نه بی بیدن .. کاتیک شتی نه کیشن و وهزی نه کهن، نه ویش با به میزانی بی ریک و پیک بی، که م و زیادتی تیا نه بی . ناهوه باشره، نه وه سهره نجای چاکره بوتان .

* ﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا﴾ : مه که ونه شوین نه وهی پی نازان و ناگادار نین لی . خوی (متعال) بویه هیزی بیستی پی داون، بویه هیزی بیینی پی داون، بویه دل پی داون، که به کاریان بین بو زانین و شتیان پی بزنان، دوی نه وه شتیکتان زانی، شوینی که ون و نه نجای

بدەن .. لەسەر ھەر کام لەوانە لە دواڕۆژدا پرسیاارتان لێ ئەکری ،
 پرسیار ئەکری چۆن سوودتان بینی لە گوێتان و ھیزی بیستنتان؟ چۆن
 سوودتان بینی لە دلتان و کەلکەتان لێ وەرگرت؟ ئەگەر بەو جوژە خوا
 داواتان لێ ئەکا کەلکەتان لێ وەرنەگرتن، بە کارتەن نەھێنابن بۆ ئەو
 کە شت بزەنن جا عەمەلی پێ بکەن، ئەو مەحکوم و خوا سزاتان
 ئەدا، تەنھا لە کاتیگا لە ئەشکەنجەو ئەزیزەت و نازار رزگار نەبن ، ئەو
 شتانەتان بە کارھێنابن، کە خواپێ داو ، بۆ ئەوێ عیلم و زانستان
 دەست کەوێ، تا بە زانستەو بچولێن و ژیانتان بەسەر بەرن .

کەوابوو پێویستە لەسەر ئینسان (بیستن) و (بینین) و (ھیزی دل) ی
 بە کاربێتی بۆ ئەوێ خوا بناسن، چاک و خراب لەیەک جیا بکاتەو،
 دروست و نادروست و خێر و شەر بناسن .. پاشان ئەوێ خێر ،
 بیکری . ئەوێ شەر ، وازی لێ بێن و دەستی لێ بەردا .

* ﴿وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرْحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ
 الْجِبَالَ طُولًا﴾ : بە جوژی مەچۆ بەسەر زەویدا کە دل بە خۆت خۆش
 بکە و وابزانن شتیکی .. بە تەکەببۆر و خۆ بە شت زانینەو مەچۆ
 بەسەر زەویدا، چونکە خۆ ھەرچیەک بێ ناگەیتە ناستن کە زەوی
 بدری، یا وەک کەزۆکیۆھەکان قامەتت بەرزبێ و بگەیتە بەرزایی ئەوان!
 تۆ چیت؟ تەماشای خۆت بکە، بزانی چیت؟ خۆت بناسە و خۆت بە
 شتێک زیاتر لەو کە ھیت، مەزانی !!

﴿كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا﴾ : هه‌مووئه‌وانه‌ی باس کران، ئه‌وه‌یان که خراپه لای خاوه‌نه‌که‌ت ناپه‌سه‌نده، نه‌و به‌باشی نازانی، دیاره هه‌ر که‌سی‌کیش به‌نده‌ی خوابی ئه‌بی ریعایه‌تی ئه‌وه نه‌کا که له‌و خراپانه دووری بکا. (ذَلِكَ مِمَّا أَوْحَى إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتُلْقَى فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا) : نه‌وانه‌ی باس کران له‌و حیکمه‌ته‌یه که خاوه‌نه‌که‌ت بو‌تی ناردوو، به‌رنامه‌یه‌که ئه‌گه‌ر ریعایه‌تی بکه‌ی نه‌توانی به‌نده‌ی خوا به‌جو‌ری بکه‌ی نه‌تووشی لادان به‌ره‌و لای زیاده‌ره‌وی و (افراط) بی، نه‌تووشی لادان به‌ره‌و که‌مته‌رخه‌می و که‌مکاری و (تفریط) بی .. بو‌ئاخر جار پی‌ت نه‌لینه‌وه له‌گه‌ل خوا‌دا فه‌رمانه‌ه‌واو فه‌ریادره‌سی تر قه‌رار مه‌ده، له‌ژیانتا په‌یره‌وی له‌ فه‌رمانه‌ه‌وا‌ی تر مه‌که، ته‌وه‌ککول مه‌که سه‌ر که‌سی‌تر غه‌یری خوا، داوای کو‌مه‌ک له‌ غه‌یری نه‌و مه‌که، تو که‌خوات هه‌یه، تو که (الله) فه‌رمانه‌ه‌واو فه‌ریادره‌سته، ئیتر که‌سی‌تر به‌ فه‌رمانه‌ه‌واو فه‌ریادره‌سی جو‌ت دامه‌نی، تا به‌ سه‌رزه‌نشکراوی و ده‌رکراوی له‌ره‌جه‌تی خوا نه‌خریته‌ دۆزه‌خ .

(به‌م جو‌ره ئه‌م چه‌ند ره‌وشته‌ش به‌یه‌کتابه‌رستی ده‌ستیان پی‌کراو به‌وه‌ش کو‌تایی هات).

ئامۆزگارىيەكانى لوقمان بۆ كۆرەكەي :

* لە سورەى لوقماندا ھاتتووە، لوقمان - كە يەكئى لەبەندە سالتەكەكانى خوايە - نەسپەتە كۆرەكەي خۆى ئەكرد، نەسپەتەكەئى وا دەست پىن كردد كە مەئەئى كۆرەكەي كردد لەوەئى شەرىك بۆ خوا قەرارىدا، كەسئى تر غەيرى خوا بە فەرمانرەواى خۆى يا فەرپادپرەسى خۆى بزائى . بەئىانى ئەووە ئەكا كە ھاوئەل بۆ خوا قەراردان چەندە گەورەئە .

* دوای ئەووە خواى (متعال) خۆى بەئىانى ئەووە دەككات : بە شوئىن حەقى خوادا، حەقى داىك و باوكىش بەسەر ئىنسانەوئەئە . ئەبئى رىعائەتئان بكا، بەتائىبەت داىك كە رەنج و زەھمەتئى زۆرى كىشاووە، لە (۳۰) مانگدا لەگەل منال، لای كەم (۶) مانگ باردارى، (۲) سالتىش شىر پىن دان و بەخىو كردد . خوا ئەفەرموئى : تەننەت ئەگەر داىك و باوك فرمائىان بەتۆ دا كە شەرىكى بۆ قەرار بەدەئى و لەرپئى بەندەئى دەربچئى، لەو حالەئىشدا ئەبئى ھەر لەگەلئان بەشئوئەئى پەسەند رەفتار بكەئى، بە گوئىان مەكە، فەرمانبەردارىيان لى مەكە، لە كاتئىكا فەرمانئى ئەدەن كە نافرمانئى خواى تئابەو گوناھە، بەباشئى و پەسەندئى لەگەلئان رەفتار بكە، ئەووە كە دەستور ئەدەن شەرىك بۆ خوا قەرار

بدهی و لهرتی بهندهیی دهر بچی، نهوه ناییتسه بههانه که له گهلان
به دهره فتاریی بکهی .

* دواى نهوه روژی قیامت و مهسولیهت و پرسینهوه نه خاتهوه بیر،
تا ههست به مهسولیهت بکا.

* پاشان فهرمانی گهورهترین کردهوی چاک دهدا که نوپزه،
نه فهرموی: ﴿يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ﴾، کوره کهم! نوپز به جی بیته . نوپز
بکه . به لام کردنی که به هیچ لایه کا کورتی و ناتسه و اوایی نه بی، ههم
رووی دهره وهی، ههم ناوه وهی . نوپزی (خشوع) و خوکز کردن
له بهردهم خوای تیسدایی . نوپزی کاتی نهیکه ی هوشت
به لای کرده وه کانیه وه بی، به لای نهو که لیمانه وه بی که تیایدا ههیهو، به
زبان نه یلتی . نوپزی نهو شانیهی فهرزو واجبه ریعایهتت کرد بی . نهو
شانیهی شهرتنو نه بی بن وهك دهست نوپزو غهیری نهوانه، نهوانهت
ریعایهتت کرد بی، ههموو لایه کی نوپزه کهت نوپز بی، سکالوو
پارانه وهی راسته قینهی لای خوایی . (نهمه مانای نیقامه ی نوپزه) .

دواى نهوه که نهوده ستوره ی بی نه دا، دواى نهوه که کوره کهی
عهقیده ی پاکو دروست نه بیو، نه بی به نه هلی نوپز کردن، بهو
جوژه ی باس کرا، دهستوری بی نه دا که (نهمر به معروفو نه هی له
مونکه ر) بکا، نه فهرموی :

* ﴿وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ : نه‌گهر دیت که‌سی کرده‌وه‌یه‌کی په‌سه‌ندی تهرک کردووه‌و نه‌نجامی نادا، نه‌مری بی‌ بکه‌ که نه‌نجامی بدا. نه‌گهر دیت که‌سی شتیکی ناپه‌سه‌ند نه‌نجام نه‌دا نه‌هی لی بکه‌و قه‌ده‌غهی بکه‌ له نه‌جام دانی . دیاره لهم مه‌یدانه‌دا گرفتاریی زور و ده‌ردی سه‌ری و نه‌زیه‌ت و نازارت تووش نه‌بی، له‌به‌ر نه‌وه نه‌فه‌رموی :

* ﴿وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ﴾ : صه‌بر بکه‌ له‌سه‌ر نه‌و شته‌ی تووشت نه‌بی . هه‌ر شتی که‌ تووشت نه‌بی له مه‌یدانی (نه‌مر به مدعروف و نه‌هی له مونکه‌ر) و، به‌یان کردنی ریگهی هه‌قا، سه‌بری له‌سه‌ر بکه‌، شکست مه‌خوو مه‌گه‌ریی دواوه‌ . ﴿إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ﴾ : به‌راستی نه‌وه که‌ نیسان صه‌بر بکا له‌سه‌ر نه‌وانه، نه‌وه له‌و شتانه‌یه که‌ زور گرنگن، نه‌بی نیسان عه‌زمی بی له‌سه‌ریان .

* ﴿وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرْحًا﴾ : وانه‌بی له‌گه‌ل خه‌لکی که‌ به‌که‌میان بزانی و خوت به‌ گه‌وره‌تر له‌وان بگری، به‌ جوړی له‌کاتی دیدار له‌گه‌لیان و پیگه‌یشتیان و قسه‌ له‌گه‌ل کردنیان، ملت لار که‌یته‌وه لییان و، خوت لییان لاده‌ی به‌لای ترداو، فیزت نه‌هینیت که‌ ته‌ماشایان بکه‌ی و، له‌گه‌لیان روو به‌رووی ..

هدروه‌ها کاتی نه‌چی به‌سهر زه‌ویدا به‌فیزو خوبه‌شت زانینو دل به
خو‌خوشکردنوه مه‌رو. ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ﴾ : چونکه
خوا خوشی له هیچ که‌سی نایه‌ت که خوی به‌شت نه‌زانی و فه‌خر
نه‌فروشی و ناز نه‌کا به‌سهر خه‌لکا .

﴿وَاقْصِدْ فِي مَشْيِكَ﴾ : له ری کردنتا، حه‌دی ناوه‌راست بگره،
نه‌پله‌و به‌راکردن برۆ، نه‌هه‌ر ته‌واویش له‌سه‌رخۆ. نه‌وه‌ی که
ناوه‌راسته بیگره، خوا خوشی دیت له‌ ناوه‌راست گری، نه‌که‌مکاری و
نه‌زیاده‌روی .

﴿وَاعْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ﴾ : له‌ده‌نگت که‌م بکه‌روه، نه‌گه‌ر نیاز
نی‌یه به‌وه‌ی ده‌نگت به‌رز که‌یته‌وه، به‌رزی مه‌که‌وه. چه‌نده نیاز هه‌یه به
ده‌نگ به‌رز کردنوه هه‌ر نه‌وه‌نده به‌رزی بکه‌وه، چونکه : ﴿إِنَّ أَنْكَرَ
الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ﴾ : ناخوشترین ده‌نگه‌کان ده‌نگی
گویدر یژه‌کانه، که زۆر به‌رزی ده‌که‌نه‌وه، له‌به‌ر نه‌و زۆر به‌رز کردنوه‌یه
زۆر زۆر ناخوش نه‌بی، جا تو ده‌نگ به‌رز مه‌که‌روه تا نه‌و ناخوشی‌یه
بو ده‌نگت په‌یدا نه‌بی .

به‌شی له ته‌فسیری سوره‌ی (الفرقان)

له سوره‌تی (فرقان) یشدا هه‌ندی شتی تر به‌یان نه‌کا، نه‌وانه‌یان تا ئیستا باس نه‌کراون نه‌مانه‌ن: نه‌فه‌رموی :

* ﴿وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا﴾: به‌نده راسته‌قینه‌کانی خوای ره‌حمان، نه‌و که‌سانه‌ن کاتی نه‌رۆن به‌سه‌ر زه‌ویدا به‌ته‌وازوعه‌وه نه‌رۆن، خۆیان زل ناگرن، خۆیان گه‌وره‌تر له‌خه‌لکی ترناگرن. نه‌لبه‌ته‌نه‌مه‌ به‌مه‌عنا‌ی خو زه‌لیل گرتن له‌به‌رده‌ست ناموس‌لمانان و ده‌سه‌لاتداراندا نه‌یه، موسولمان عیززه‌تی هه‌یه، سه‌ربه‌رزه، خۆی بو‌که‌س کز نا‌کا، سه‌ری خۆی بو‌که‌س دانانه‌ویتی، بو‌غه‌یری خوا کزی نانویستی، به‌لام کاتی هاتوچو نه‌کاو نه‌روا به‌ملاولادا و رووبه‌روو نه‌بیته‌وه له‌گه‌ل خه‌لکی، ئیه‌انه‌تیان بی‌نا‌کا، به‌که‌میان نازانی، خۆی له‌وان زیاتر نا‌گری ..

* ﴿وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا﴾: نه‌وانه‌شن کاتی نه‌زانه‌کان قسه‌یان له‌گه‌ل نه‌که‌ن به‌نه‌زانینه‌وه، ئه‌یانه‌وی تووشی پیکدادان و شه‌ر و هه‌رایان بکه‌ن، سه‌لامیان لی نه‌که‌ن، دو‌عای سه‌لامه‌تی و خه‌ریان بو نه‌که‌ن، خۆیان له‌ده‌ستیان رزگار نه‌که‌ن و، جه‌نگیان له‌گه‌ل نا‌که‌ن .

* ﴿وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا﴾: هه‌روه‌ها به‌نده‌کانی خوا نه‌وانه‌ن که‌له‌شه‌ودا بو‌خواه‌نه‌که‌یان (بو‌خوای گه‌وره) کړنوش نه‌به‌ن،

سهری به‌ندهیی له‌سهر زه‌وی ده‌نین . له‌کاتی به‌ندهیی کردن بو خوا و سکالا و راز و نیازدا هه‌لده‌سن و (قیام) نه‌که‌ن . له‌شه‌ودا نوێژ نه‌که‌ن، له‌نوێژه‌کانیانا له‌خزمه‌تی خوای خوینا رانه‌وه‌ستن . هه‌روه‌ها سهری به‌ندهیی نه‌ینه سهر خاك . جا لای که‌می شه‌و هه‌ستان نوێژی مه‌غریب و عیشایه، لای ته‌واویشی (نوێژی ویت‌ه)، که‌نه‌ویش لای زۆره‌که‌ی (۱۱) ره‌که‌مه‌و لای که‌می ره‌که‌مه‌تیکه و نه‌گهر سیش بیت باش‌ره .

* ﴿وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا. إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا﴾ : شه‌و به‌ندان‌ه‌ی خوا له‌گه‌ل نه‌وه‌ی که‌نه‌و هه‌موو نه‌رکانه جیه‌جی نه‌که‌ن، وانا‌زانن شه‌و کرده‌وه چا‌کانه حه‌قه‌ن رزگاربان نه‌که‌ن له‌عه‌زاب، چونکه نه‌وانه ته‌نها سه‌به‌بیکن ، نه‌گهر خوا نه‌یه‌وی شه‌و سه‌به‌بانه خوین هیچ ناکه‌ن، جا له‌به‌ر نه‌وه روو نه‌که‌نه خاوه‌نه‌که‌ی خوین و هاوار نه‌که‌ن که: نه‌ی خاوه‌نه‌که‌مان، عه‌زایی جه‌هنه‌مان لی لاده . وا نه‌که‌وێشه دل‌یان وه‌ک نه‌وه‌ی عه‌زایی جه‌هنه‌م خه‌ریکه به‌ره‌و روویان دی، مه‌گهر خاوه‌نه‌که‌یان - خوای گه‌وره - لی‌یان لاده ..

جه‌هنه‌م جینگایه که زۆر ناخۆشه، جینگای قه‌رارگرتنی ناخۆش و، جی مانده‌وه‌یه‌کی ناخۆشه . قه‌رارگه‌یه که ئینسان به‌راستی قه‌راری تیا ناگری و تیا دانامه‌زری ..

* دواى نهوه باسى نهوه نه‌کا که له‌مه‌وپیښ روژن کرایه‌وه، نینسان له‌خهر جگردنی مال و له‌نیفاقا نه‌بی حددی ناوه‌راست بگری ، نه زیاده‌رپه‌وی، نه‌که‌مکاری، به‌شوین نه‌وانه‌دا چهند شتی تر نه‌فهرموی : یه‌کیکیان شهریک بو خوا قه‌رار دانه، یه‌کیکیان کوشتی ناهه‌قه، یه‌کیکیان زینایه ، جا نه‌فهرموی : نه‌گهر که‌سی نه‌مانه بکا حه‌ته‌ن بو همیشه له‌ناگری جه‌ه‌نه‌مدا نه‌میته‌وه، مه‌گهر ته‌وبه‌ی کردبی و به‌زووی گه‌رایته‌وه و نیمان و عمه‌لی سال‌حی کردیته به‌کارو پیشه‌ی خوئی .

* ﴿وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ﴾ : نه‌وانه‌ی شایه‌تی درو نادهن، له‌گه‌وره‌ترین شت تا بچوکترین شت، شایه‌تی نادهن به‌وه‌ی که که‌سی تر غه‌یری خوا نه‌کری فهرمانه‌وا یا فهریادرس بی .. هه‌روه‌ها هیچ شایه‌تیه‌کی درو نادهن .

* ﴿وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا﴾ هه‌روه‌ها که نه‌روژن به‌لای شتیکی بی هوده‌دا به‌شیوه‌ی نه‌وانه‌ی که به‌ریژن به‌و شیوه‌یه خوئیانی لی لانه‌دهن و ناچن به‌دهم نه‌و شته بی هودانه‌وه و خوئیان خه‌ریک ناکه‌ن پیانه‌وه ..

* ﴿وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخِرُّوا عَلَيْهَا صُمًّا وَعُمْيَانًا﴾ : وه‌سفیکی تری به‌نده‌کانی خوا نه‌وه‌یه کاتیک نایه‌ت و نیشانه و

ده‌لیله‌کانی خاوه‌نه‌که‌یان بیریان خرایه‌وه ، هه‌روا که‌روکوئیر خو
 ناخن به‌ملیانا و دیق‌ه‌تیان تیا ئه‌ده‌ن ، سه‌رنجیان ئه‌ده‌ن ، بیریان لی
 ئه‌که‌نه‌وه تا زیاتر و زیاتر خویان پی‌بناسین ، تا زیاتر هه‌ست
 به‌مه‌سئولیه‌ت بکه‌ن و وه‌زیفه‌ی به‌نده‌یی خویان بناسن .

* ﴿وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ﴾ :

هه‌روه‌ها ئه‌وانه‌ دوا‌ی ئه‌وه‌ی خویان ئیصلا‌ح کرد و ئه‌و‌کاره‌ باشانه‌یان
 ئه‌نجام داو له‌و‌کاره‌ خراپانه‌ دووریان گرت ، نۆبه‌ی ئه‌وه‌یه‌ خه‌ریکی
 ئیصلا‌حی ژن و منالیان بن . جا هه‌رچی هه‌ولتی خویانه‌ ئه‌یده‌ن ، پاشان
 له‌به‌رئه‌وه‌ی ئه‌وان ته‌نها رینمایی کردنیان له‌سه‌ره‌و ئه‌زانن هیدایه‌ت
 به‌ده‌ست خواجه ، هاوار ئه‌که‌نه‌ لای خوا‌ی‌خواه‌نیان و ئه‌لین : ئه‌ی
 خاوه‌نه‌که‌مان ، له‌ ژن و مناله‌کاغان چی‌ئه‌بی به‌مایه‌ی فینکی چاومان و
 خوشی دل‌مان ، ئه‌وه‌مان بو‌قه‌رار بده . خواجه ژن و مناله‌کاغان ته‌وفیق
 بده که‌ئیصلا‌ح بینو ، رینگای به‌نده‌یی بگرن ، تا ئیمه‌ش دل‌مان خوش
 بی و چاومان فینک بیته‌وه ..

* دوا‌ی ئه‌وه‌ی هه‌ولتی خویان دا بو‌ئیصلا‌حی مناله‌کانیان ، جا
 نۆره‌ی ئه‌وه‌یه‌ بکه‌ونه‌ فکری رینمایی کردن و هیدایه‌تی خه‌لکی‌تر ،
 ئه‌وانه‌ی ئاماده‌یان هه‌یه‌ بو‌ئه‌وه‌ی له‌ خوا بترسن و ته‌قویان هه‌بی ،
 عه‌رزێ خوا ئه‌که‌ن ﴿وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا﴾ : خواجه ، به‌مانکه

به‌پیشه‌واو نیمام بۆنه‌وانه‌ی ته‌قواو له‌خوا ترسانیان هه‌یه، تا نیمه‌ش ب‌بین
به‌ری روونکه‌ره‌وه و سه‌رمه‌شق بۆیان .

﴿أُولَٰئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا وَيُلَقَّوْنَ فِيهَا تَحِيَّةً وَسَلَامًا.
خَالِدِينَ فِيهَا حَسُنَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا﴾ : نه‌وانه‌ی که ئاوان، جه‌زا و
پاداشتیان پی نه‌دریته‌وه، له‌به‌هه‌شتا ژووری باله‌خانه‌ی چهند نهۆمیان
پی‌ته‌دری، له‌به‌رته‌وه‌ی سه‌بریان گرت و ته‌حه‌مۆلی گ‌یروگرت و په‌نج
و زه‌حه‌تیان کرد ، تا نه‌و خووره‌ه‌شته باشانه‌یان بۆ خۆیان به‌ده‌ست
ه‌ینا و، له‌و خووره‌ه‌شته خراپانه دووریان گرت و، دامه‌زران له‌سه‌ر
نه‌وه .. نه‌وانه کاتی نه‌رۆنه به‌هه‌شت به‌رێزو ته‌عزیمه‌وه مامه‌له‌یان
له‌گه‌ل نه‌کری ، دو‌عای خ‌یریان بۆ نه‌کری و سه‌لامه‌تیان پی نه‌دری ،
که‌بۆ هه‌میشه له‌ناو نه‌وه‌دا نه‌مینه‌وه ، له‌جیگایه‌ک‌دا که باش‌ترین
جیگایه‌ بۆ دامه‌زران و مانه‌وه و نیشته‌جی بوون .

به‌شیک له تفسیری سوره‌تی (الحجرات)

له سوره‌ی (الحجرات) یشدا چهند شتیکی‌تر - له‌وانه‌ی نه‌بی نینسانی مومنین ریعایه‌تیاں بکاو هۆشی پێئانه وه‌بی - به‌یان کراون ، به‌م تهرتیه :

له‌پێشا نه‌وانه‌ی نیمانیاں هه‌ئاوه پێئان نه‌فه‌رموی : هۆشتان به‌خۆتانه‌وه بی، نه‌که‌ونه پێش خواو پێغه‌مبه‌ره‌که‌ی . پێشکه‌وتن نه‌وه‌یه نینسان شتی نه‌نجام بدا پێش له‌وه‌ی بزانی فه‌رمانی خوا له‌و باره‌یه‌وه چی نه‌بی، پێش له‌وه‌ی بزانی خوا فه‌رمویه‌تی چۆنی نه‌نجام بدا . نینسانی بیه‌وی به‌نده‌یی خوا بکا، هه‌رگیز کاری وا ناکا، هه‌میشه ماتل نه‌بی و چاره‌روان نه‌بی خوا و پێغه‌مبه‌ری خوا پێشکه‌ون و رێگه‌ روشن که‌نه‌وه، نه‌نجا به‌شوین نه‌واندا نه‌روا، یانی هه‌میشه ماتلی نه‌وه‌نه‌بی دستور و فه‌رمان له‌لایه‌ن خواوه بی و رێگای بو‌ روشن بکاته‌وه ، جاده‌ی نه‌وه نه‌که‌ویته حه‌ره‌که‌ت و نه‌و شته که نه‌یه‌وی نه‌نجامی نه‌دا .

* به‌شوین نه‌وه‌دا رێنمایی موسولمانان نه‌کا بو‌نه‌وه‌ی ئیحزامی پێغه‌مبه‌ری خوا بگرن، نه‌و پێغه‌مبه‌ره‌ی خه‌به‌ری هه‌یاده‌ت و دینی خوی بو‌ هه‌ناون و، رێی به‌نده‌یی بو‌یان روشن کردۆته‌وه ، نه‌بی له‌گه‌ل نه‌ودا به‌ ئیحزام و رێزه‌وه هه‌لس و که‌وتیاں هه‌بی، ده‌نگیاں له‌ده‌نگی نه‌و

بەرز تر نە کەنەو، ھەر وەك بە دەنگی بەرز لە گەل خەلكی تر قسە نە کەن
 لە گەل ئەو قسە نە کەن .. ئەو ئەبیتە سەبەبی ئەو ی کردارە باشە کانیان
 زایە ببن و لەبەین بچن .. جا وەسف و سەنای ئەوانە ئەکا کە دەنگیان
 نزم نە کەنەو و بە دەنگی ھیواش لە حزوری ئەودا قسە ئە کەن، ئەوانە
 ئەھلی تەقوا و لە خوا ترسانن، بۆیە وەعدی ئەو هیان پێ ئەدا کە
 لە گوناھە کانیان خۆش بێ، ئەجرو پاداشتی گەورەیان بداتەو،
 سەرزەنشی ئەوانەش ئەکا کە ریعایەتی ئەو ئەدەب و ئیحترامە ناکەن .
 کاتی پێغەمبەری خوا لە یەکی لە ژوورە کانی خۆیدا، ھەر لە دەرهو
 بانگی ئە کەن ، ئەزبەتی ئە کەن ، نایەلن بەرنامە یەك کە خۆی دایناو
 بۆ کارو چالاکی خۆی ، ریعایەتی بکا - حەقەن پێغەمبەری خوا بێ کارو
 بێ بەرنامە لەو ژورانە ی مالتی خۆیدا نامینێتەو ، ھەر کاتی کە لەو ی
 نیش و کاری ئەما خۆی دیتە دەرهو - جا خوا ئەفەرموی : ئە گەر
 سەبریان بکەرایە تا بەتایەتە دەرهو، ئەو بەشێ بوو ..

جا پێویستە ئەو بەزاین ئەمە تاییەتی پێغەمبەری خوا نە، بەلكو
 لە ھەر زەمانێکدا ھەر کەسێ رێبەر و رێنیشاندەری خەلكی بێ بۆ
 رێگای بەندەیی خواو بە راستی رێبەر و سەرمەشق بیت ، ئەبێ ناوھا
 ئیحتیرام و ئەدەبێك لە گەلی ریعایەت بکری .

* دوا ی ئەو بە موسولمانە کان ئەفەرموی کە : ئەبێ پەیوھەندی
 و عەلاقەتان لە گەل ناموسەلمان بەم جوڑە بیت : ئە گەر (فاسق) یك ھاتو

خه بهرینکی گرنگی بو هیتان ، بی ته حقیق لئی قه بولن نه کهن ، چونکه نه گهر بی ته حقیق لئی وهر گرن ، له بهر نه وهی که (فاسق) هو له سنوری بهنده بی خوا دهر چروه ، نه وه رهنگه درۆی کرد بی ، نه گهر ئیوه خه بهر ه که ی لئ قبولن کهن و ئیشیک بکهن ، به هوی نمو خه بهر ه وه رهنگه تووشی گونا هیک بن ، زهره ری به تایه فهیه ک و گه لیک بگه بهن ، پاشان له دواییدا په شیمان ببه وه که نه زانکاریتان کردوه و ئیشیکتان کردوه نه به وایه بتان کردایه .

* دوا ی نه وه چهند نایه تی تر ههن .. به شو ئینا باس له وه نه کا که بر واداران له ناو خو یانا نه بی ره فتاریان چون بیت ، له گه ل یه کا چون هه لسن و دانیشن . به تایه تی کاتی وان به یه که وه ، نه فه رموی :

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِّنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَن يَكُونُوا خَيْرًا مِّنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِّنْ نِّسَاءٍ عَسَىٰ أَن يَكُنَّ خَيْرًا مِّنْهُنَّ﴾ : بانگ نه کاته نه وانه ی ئیمانیا ن هیتا وه ، نه فه رموی :

هیچ قومینکتان گالته به قه ومینکی تر نه کات و ، خو ی له وی تر زیاتر نه گری ، وا نه بی که له بهر نه وه ی خو ی به زیاتر نه گری ، گه مه و گالته به وی تر بکا ، چونکه رهنگه نه وان باش بن له لای خوا . ههروه ها هیچ کام له ژنه کان گالته به هیچ کامی تر له خو یان نه کهن ، چونکه رهنگه نه مان له وان باش بن له لای خوا .

* ﴿وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ﴾ : ههروههها بهزبان دلی یه کتر بریندار مه کهن . قسهی ناخوش به یه کتر مه لئین، که دلی یه کتری پی زامدار بکهن .

* ﴿وَلَا تَنَابَرُوا بِاللِّقَابِ﴾ : ههروههها له قهب و ناوی ناخوش به یه کتر هوه مه نئین، به جوری که یه کتر بکهن به شوهره و له ناو خهلکدا به ناو و ناتوری ناخوش مه شهوری بکهن .

* ﴿بِئْسَ الْأِسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ﴾ : چونکه زور ناخوشه ئینسان دواى نهوه ئیمان بوو به ناو بوی و ناوی نرا نههلی ئیمان و بروادار، دواى نهوه (فاسق بوون) بیته نازناوی . (فسوق) واته : دهه چون له سنوری بهندهی خوا. زور ناخوشه ئینسان له پیشا پی بلئین (ن مؤه) دواى پی بلئین (فاسق).

* ﴿وَمَنْ لَّمْ يَتُبْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾ : نهوانهی تهوبه نه کهن و لهم شتانه دهه سته بردار نه بن، نهوه سته مکارن، نه گهر توشی عه زاب و نه شکمه نجه هاتن خویان سته میان له خویان کرده، خوا زولمی لی نه کردوون . نهه مانای نهویه که نهوسی شته : (گالته کردن به خهلک له بهر نهوهی ئینسان خوی به زیاتر بگری و نهوان به زیتر دهستی خوی بزانی . ههروههها بهزبان بریندار کردنی دلی خهلک و قسهی خراب له گهل خهلک کردن و نه زیته کردنی خهلک به قسهی

ناخوش . پاشان لہ قہبی خراب بہ خہ لکھوہ نان، نهم سی شتہ گوناہی گورہن، نہ گہر نینسان لہ سہریان پرواو دہ ستمبر داریان نہ بیت لیان ، نہوہ لہ سنوری بہ ندهی خوا دہر چوہوہ حہ تمہن تووشی عہزایی خوا نہی و پی نہ فہرموی : نیر دوا ی نہوہ کہ خوا بہیانی کردوہو و پینگای روشن کردو تہوہ ، ہیچ جینگای گلہی نیہ، نہو شہ خسہ خوی زولم و ناہقی بہ خوی نہ کا .

* دوا ی نہوہ چہند فہرمانیک دہر نہ کات بو موسولمانان تا ریعایہتی بکہن . لہ کاتیکدا کہ لہ لای یہ کدا نین، لہ پستی سہری یہ کتر شتیک کہ لایہقی موسولمان نیہ نہیلین . نہ فہرموی :

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَٰسَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبَ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ﴾ . بانگ نہ کاتہ نہوانہی نیمانیان ہیئاوہ، نہ فہرموی : لہ گومان بردن ، زور دوریی بگرن . لہ (وائہزامو وائہزام) واز بیتن، بہی نہوہی شتیکتان لی روشن بی، چونکہ ہندی لہ گومانہ کان گوناہن و نینسان لہ چوون بہرہو خوشبہختی دوائہ خہن . کہ و ابوو زور خوتان دور بخہ نہوہ لہو گومانانہ، نہ کو لہوانہ بن کہ لہ چوون بہرہو خوشبہختی وسہ عادت دواتان بجات .

* همدروها (تجسس) مه کهن . نه گهر هاتوو گومانیکتان کهوتسه دل نیسهت به موسولمانی مه گهرین به شوینیدا، بونهوهی که بزائن چیه و چی نیه . خو نه گهر هاتوو زانیتان به عهییکی برابیه کی دینیتان ، یان نه گهر که متهرخه می و نافرمانیتان کرد و (تجسس) تان کرد و ته حقیقتان کرد، یا به همر ریگه یه ک بوو خبه ردار بوون لهوهی که برابیه کی دینیتان عهییکی ههیه، نهوه باههر خوتان پی بزائن و له پستی سهر ناوی لای کهسی تر مه بدن ، با کهسی تر پی نه زانی . چونکه جاسوسی کردن و گهران به شوین عهیی موسلماناندا ، همدروها ناوی موسلمان به خراب بردن لای نه م و نهو، وه که نهوه یه یه کی گوشتی برای مردووی خوئی بخوات، دهی نایا پی خوشه کهسی له نیوه گوشتی برا کهی - له کاتیکا مردووه - بخوا؟ دیاره پی خوش نیه .. کهواته دهی نهو یشتان پی ناخوش بیت ، نهوانه ی پستان و ترا مه یانکهن، لیان دووری بکهن . ﴿ أَتَّقُوا اللَّهَ ﴾ : خوتان له نارازیکردنی خوا بپاریزن . شتی مه کهن گرفتاری دهستی خوا وعزابی خوابن . ﴿ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ ﴾ : نهوه بزائن خوا زور توبه قبول نه کات ، زور بهرحم و میهره بانه ، نه گهر بگهرینهوه بولای و دهست بکیشن لهو کارانه، حهقهن گهرانهوه تان لی قبول نه کا ، ره حمتان پی نه کا، نهو کاره باشانهی له دوا ی نهو تهوبه یه نهیکه لیشتان وهرنه گری و جهزای باشی نهوانه تان نه داتهوه .

* دوای نهوش باسی نهوه نهکات که خه لکی - چ ژنان، چ پیوان ، له هدر تایفه یهک ، یا هدر قه بیله یهک ، یا هدر گهل و هوژیک بن - تنها به یهک شت لای خوا نرخ و ئیحر امتان ههیه ، نهویش تهقوا و له خوا ترسانه .. هدر کس تهقواو له خوا ترسانی بوو، لای خوا بهرپرز و موخته ره مه . هدر کهسی نهیوو، لای خوا پرپی نیه ، نهوانه ی تهقوا یان ههیه هدر کامیکیان زورتری بوو نهوه یان بهرپیرو موخته ره م تره لای خوا، نیز هیچیکی تر، غهیری تهقوا و له خوا ترسان لای خوا پرپی و ئیحر ام و نرخ به ئینسان نادا.

پوخته یهک له تفسیری سوره تی (العصر)

له دوای نهمانه به جیه سوره ی (عصر) - که سوره تیکی کورته ، به لام سوره تیکی زور گهوره یه - بخویننه وه ماناکه ی باس بکهین ، که نه گهر ئینسان تنها ریهایه تی نه م سوره ته بکات - ههروهک ئیمامی شافعی نه فهرموی - به سیه تی بو ژبانی، بو نه وه ی بیگه یه نی به خو شه ختی . نه فهرموی :

﴿وَالْعَصْرِ. إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ. إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالْحَقِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ﴾ .

واته : قه‌سه‌م به‌زه‌مانه، (نه‌و زه‌مانه‌ی که وه‌ک ناوینده‌یه که ،
 خو‌شبه‌ختی و به‌دبه‌ختی و سه‌ره‌نجامی خو‌شی و سه‌ره‌نجامی ناخو‌شی تیندا
 ده‌رده‌که‌وی . هه‌روا که نه‌زاین زه‌مانه‌و ته‌نریخ خو‌ی ده‌ری نه‌خا‌کی
 گه‌یشت به‌خو‌شبه‌ختی و کی گه‌یشت به‌دبه‌ختی)، قه‌سه‌م به‌و زه‌مانه،
 هه‌ر ئینسان‌ی و له‌زیانکاری و زه‌ره‌مه‌ندی‌دا، (نه‌ته‌نها سو‌دی‌کی
 ده‌ست نه‌که‌وتوه، بگه‌ره سه‌رمایه‌شی له‌ده‌ست داوه) بی‌جگه نه‌وانه‌ی
 حه‌قیان ناسی و ته‌سلیمی بوون ، نه‌وانه‌ی کرده‌وه چاکه‌کانیان نه‌نجام
 دا، نه‌وانه‌ی به‌یه‌کتر (توصیه) و ئاموژ‌گاری و سفارشیان کرد‌که ری‌ی
 حه‌ق بگرن و سه‌بریشی له‌سه‌ر بکه‌ن^۱.

^۱ - له‌کۆتایی ئهم به‌رهممه‌یدا مامۆستا ناصر جاریکی تر سورته‌ی العصر و اتا نه‌کات. سه‌یری دوا‌به‌ش بکه
 (ده‌زگای به‌رهم).

بوخته یك له نه حکامی سورہ تی (الأحزاب)

هه ندیکی تر له خووره وشت و کرداره باش و خرابه کان له چهند نایه تیکی تر و چهند سورہ تیکی تری قورناند، ناویان براوه، پیوسته نه و انیش باس بکرین .

له سورہی نه حزابدا فهرمانی نه دری به پیغه مبری خوا که پیوسته موسلمانان بیزان، به تاییه تی نه و که سهی خهریکی ده عوت کردنه بو ریگهی خوا، نه بی بیزانی .. چونکه له قوناغیکی ده عوته که پیدا نه گا بهوشته، نه ویش هاوسهری که سیکه که کاری ده عوت کردنه له ری خوادا، خه لکی تریش هر باشه بیزان، تا تی بگهن که مه سئولیه تی نه و که سانهی خهریکی ده عوته کردن و بانگ کردن بو ریگای خوا چیه ، مه سئولیه تی خیزان و خانه وادهی نه وان چونه . نه فهرموی :

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأُزَوِّجَكُ إِن كُنْتَ تُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزَيَّنْتُهَا
فَتَعَالَيْنِ أُمَتِّعَنَّ وَأَسْرَحَنَّ سَرَّاحًا جَمِيلًا. وَإِن كُنْتَ تُرِيدُ اللَّهَ وَرَسُولَهُ
وَالدَّارَ الْآخِرَةَ فَإِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِنَاتِ مِنكُنَّ أَجْرًا عَظِيمًا﴾ .

هه مو نه زان له کاتی که دا پیغه مبری خوا دهستی کرد به بانگ کردن بو ریگای خوا، دهسته لاتدارو حاکمه زالم و ، تاغوته کان و دارودهسته یان، دزی وهستان ودهستیان کرد به دوژمنایه تی له گه تی و، هر چیه که له دهستیان هات دریقیان نه کرد، هه ولیان دا بو نه وهی نه هیتن نه و ده عوته سهر که وی .. له نه جامدا چاره یه که نه بو و غهیری

ئەوێ پێغەمبەری خوا لە گەل یارانێ کۆچ بکەن و، شاری مەککە بە جێ بهێلن و، پرۆن بۆ جینگەیه کی تر، تا لەوێ بتوانن مەسئولێت و مەزێفەیی بەندەیی خۆیان جێبەجێ بکەن و، ئەوێ لە سەرمانە ئەنجامی بەن .. بۆیە کۆچیان کرد بۆ مەدینە، کافەرەکانیش هەر وازیان نەهێنا، چەندین جار لە شەکرێان کێشا، هوجومیان بردە سەر موسولمانەکان، شەڕیان لە گەل کردن، بەتکو بتوانن ئەو دەعوەتە، ئەو بانگ کردنە بۆ رێگای خوا، لەبەین بەرن و خۆیان رزگار کەن لە دەستی.. جا هەر جارە دەستەبەک لە کافەرەکان ئەچون بۆ شەڕ کردن، حزب حزب و دەستە دەستە، تا دواى ئەوێ چەند جار شەکرێان خوارد و نەگەشتن بە ئامانج و ئارەزووی خۆیان و، بۆیان دەركەوت ئەگەر حزب حزب و دەستە دەستە پرۆن هێچیان پێ ناکرێ، کەوابوو با هەموو حزبەکان و هەموو دەستە و گروھەکان بەیە کەوێ پرۆنە شەڕی موسولمانەکان، تا لەبەینیان بەرن .. ئەو بۆو جەنگی (ئەحزاب) (گەلە کۆمەیی هەموو حزبەکان) رۆی دا کە هەموو حیزب و گروھەکان بۆون بەیەک بۆلێدانى موسولمانەکان . جا لەبەر ئەوێ خواى (متعال) هەرگیز نێزن نادات بە کافەرەکان کە کارى بکەن بەندەیی و عیبادهتی خوا لەسەر زەوی هەلبگیڕی و، زەمێنە نەمیتێ بۆ ئەنجامدانى، موسولمانەکانیش دەسلەتێکی وایان نەبوو کە دیفاع بکەن لەخۆیان و، لە گەل ئەو هەموو دوژمنانە بە شەڕ بێن، بۆیە خواى (متعال) راستەوخۆ یارمەتی

دان وکومه کي کردن ونه جاتي دان ، به له شکرنيک که موسولمانه کانش نه ياندي، به له شکرنيک که خوي نه زاني نه فرادي چند بوو، حيزبه کان وگرو کافره کاني شکست دا، نهو شکست دانه بوو به هوي نهوه جاري کي تر کافره کان له بيري نهوه دا نه بن له ريگاي جهنگ کردن له گهل موسولمانه کانهوه برؤن به گزي نيسلامدا ..

دواي نهوه وتيان نيتر جاري کي تر بؤنهوه ناشي به شهريبين له گهل موسولمانه کان ، باشتر نهوه به له ريگايه کي ترهوه برؤين ، شتي کي تر بکهين بؤ له بهين بردني نيسلام . نهوه بوو دهستان دايه هوجوم کردنه سهر موسولمانان، له مهيداني نه خلاق و خوړه وشتا، پيلان و نه خشه يان کيشا بؤنهوه ي کار بکهنه سهر خيزانه موسولمانه کان، کاري بکهن موسولمانان له پتي خوړه وشتي جوان و نه خلاقي نيسلامي لايه ن ، گومرايان بکهن، لهو ريگايه وه دهستي خويان بوه شين و، نيسلام له بهين بهن . جاله بهر نهوه بوو له دواي نهوه غزهويه (دواي جهنگي نه حزب) خواي گهوره نه سوره ته ي نارد که تاييدا موسولمانان ناگادار نه کاته وه له وه ي خه تر نيکي زؤرگه ووه، رووي تي کردوون، که نه گهر سهنگهري خويان مه حکم نه که نه وه، نه گهر له خوړه وشته خراپه کان به ته واوي خويان به دوور نه گرن ، نه وه ي خوړه وشتي باش و جوانه مه حکم نه يگرن ، به ته واوي نه بن به نه هلي نه خلاقي نيسلامي و خوړه وشتي جواني په سهند کراوي لاي

دوره وهی نویژه که یان ، هم ناوه وهی نویژه که یان نه کهن، هر چیه که پیوسته له نویژه کانیندا، له دو عاو سکالا کانیندا، رعبایه تی نه کهن و نه نجای نه دهن ، به جوړی که نویژه کانیش نه بن به ریگر له وهی نه وان توشی نه نجای کرداری ناپه سهند بن، هر وه که نه فهرموی :

﴿إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ﴾.

جا له به یانی پاداشتی نه وان هدا نه فهرموی : ﴿أَوْلَيْكَ فِي جَنَاتٍ مُّكْرَمُونَ﴾ : نه وان و ان له ناو باخانیکدا که له وی ریژیان لی نه گیریت یا نه فهرموی : ﴿الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ﴾ : نه وان هی له ناو نویژو دو عاو سکالا کانیندا کزو گهر دنکه چو به (خشوع) ن بو خوی گه وره، نه زانن هموو بوونیان نیاز مهندی به به خوی خو یان، نه گهر نه و سودو قازانجیکیان بی نه گه یه نی، له هیچ لایه که دستیان ناکه وی . نه گهر نه و زیان و زهره ریکیان لی دوور نه خاته وه، هیچ شتیکی تر و هیچ که سیکی تر ناتوانی لیان دور بخاته وه . بویه کاتی نه پارینه وه و سکالا نه کهن هموو گیانیان خو نرم گرتنه له جزوری خوی خو یاندا . نه بی نینسان له نویژدا ناواین .

هه‌ندیکی تر له ره‌وشته باشه‌گان

له جیی تریش چه‌ند وانه‌ی تر ، له‌و خووره‌وشتانه‌ی نه‌بی
موسولمان بیی باس کراون، که به‌یه‌کتاپه‌رستی و (ته‌وحید) ده‌ست
بی‌نه‌که‌ن (به‌وه‌ش ته‌واو نه‌بن). له‌نایه‌تی (۲۳-۳۹) له‌سوره‌تی
(الأسراء) ۱۵ (۱۵) ره‌وشت باس نه‌کات نه‌فه‌رموی :

* (وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ) : خوی گه‌وره به‌یان نه‌کا که
برپاری داوه‌و واجبی کردوه‌و نینسان له‌ژیانیا ته‌نها فه‌رمانبه‌رداری
خوایی و به‌نده‌یی و ئیتاعه‌ت بو‌نه‌و بکا.

دوای نه‌وه گه‌وره‌ترین حه‌قیق که به‌سه‌ریه‌وه هه‌یه دوای هه‌قی
خوی گه‌وره هه‌قی دایک و باوکه، بو‌یه نه‌فه‌رموی :

* ﴿وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا﴾ : فه‌رمانی داوه‌ نینسان له‌گه‌ل باوکه
دایکی به‌باشی بچولته‌وه‌و به‌باشی ره‌فتاریان له‌گه‌ل بکا، به‌تایه‌ت
له‌کاتیکا زۆر نیازیان هه‌یه به‌و، نه‌فه‌رموی:

﴿إِنَّمَا يَنْبَغُ عِنْدَكَ الْكِبَرُ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَوْفٍ وَلَا
تَنْهَرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ، وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ
وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا﴾ : نه‌گه‌ر هاتوو به‌کیکیان یا
هه‌ردووین نه‌وه‌نده مانه‌وه که پیربوون، لای تو بوون و نیازیان به‌تو
بوو، لای تو ژیانیان به‌سه‌ر نه‌برد، نه‌وه هه‌رچه‌ند زه‌حه‌تیاان بیست و

چاودیری لیکردنیان و به‌خیو کردنیان زه‌حمت بی‌و ناره‌حمتیت بو پیش
 بیئی، بیرت بی‌یه کجاریش نه‌لئی: (ناه... ه...)، نه‌لئی: (توف ..) قسه‌ی
 توندوتیژیان له‌گه‌ل نه‌که‌ی، قسه‌یه‌ک که له‌گه‌لیان نه‌که‌ی با پرله
 ریژوئیحترام بی‌و باش بی‌، بالی ره‌حمت و به‌زه‌ی و میهره‌بانی و خو
 زه‌لیلگرتن راخه‌بو‌یان . چونکه نیازیان به‌و ره‌حمت و به‌زه‌ی و
 میهره‌بانی به‌هیه . هه‌روه‌ها دو‌عای خیریان بو‌بکه، له‌خوا بیارپیره‌وه
 که به‌زه‌ی بیته‌وه بیایانداو ره‌حیمان بی‌بکا . بلئی: خواهی، ره‌حم بکه
 به‌وان و به‌زه‌ییت بیته‌وه بیایاندا، هه‌روه‌ک نه‌وان کاتیک من منال بووم ،
 به‌خیویان کردم، له‌پادا‌شتی نه‌و په‌روه‌ده‌یه‌ی من ، تو ره‌حیمان پی
 بکه‌و، جه‌زایان له‌باتی من بده‌روه .

﴿رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ
 غَفُورًا﴾ : خواهه‌نه‌که‌تان زانایه به‌وه‌ی و له‌ده‌رون‌تاندایه، له
 هه‌موو‌که‌س زیاتر نه‌زانی چی له‌ده‌رون‌تاندایه، نه‌گه‌ر نه‌تی با‌شتان
 هه‌بی، نه‌و له‌هه‌موو‌که‌س با‌شتر پی نه‌زانی، جه‌زاو پادا‌شت به‌پی
 نه‌وه نه‌دا‌ته‌وه . نه‌گه‌ر سالح بن . نه‌گه‌ر نه‌هلی کرداری چا‌ک و شیاو و
 باش بن نه‌وه دل‌نیا بن جه‌زاو پادا‌شتان ناه‌وتی، چونکه نه‌وانه‌ی
 هه‌میشه روو له‌خوان، هه‌رکاتی توشی لادانی له‌ریگه‌ی خوا نه‌بن، به
 زوو‌ترین کات نه‌گه‌ر نه‌وه، نه‌وه خوا ده‌ره‌قیان (غه‌فور)ه، هه‌رکاتی

نینسان تووشی لادان و نافرمانیه‌ك بوو، به شهرتیک بگهرتسه‌وه، له گونا‌هی چا‌پووشی نه‌كا و نه‌یه‌خشی .

* ﴿وَآتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا، إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا﴾ :

دوای نه‌وه واجب نه‌كا له‌سهر نینسان كه له‌گه‌ل هه‌ندیکی تر له به‌نده‌كاني خوا، نه‌وانه‌ی زۆر نیازیان هه‌یه به‌وه‌ی له‌گه‌لیان چا‌كه‌کاری بکری، له‌گه‌لیان چا‌ك بئوکاری باشیان له‌گه‌ل بکا، نه‌فرموی : نه‌وانه‌ی خزم، هه‌قیان هه‌یه به‌سهرته‌وه، هه‌قه‌کیان بده، نیر چ حه‌قی نیحترام و ریزلینان بئ، چ حه‌قی ماددی بئ، وه‌ك نه‌وه‌ی نیازیان به‌شتیک له‌مال و سه‌روه‌ت بییت كه نه‌ییت بیان بده‌ی . هه‌روه‌ها هه‌زاران هه‌قیان به‌سهرته‌وه هه‌یه، هه‌قه‌کیان بده . هه‌روه‌ها نه‌وانه‌ی له‌مال و ما‌وای خو‌یان دوور كه‌وتوونه‌ته‌وه‌و، شتیکیان به‌ده‌سته‌وه نه‌ماوه، نه‌وانه‌ی غه‌ریب كه‌وتوون، نه‌وانیش هه‌قیان به‌سهرته‌وه هه‌یه، هه‌قه‌کیان بده، به‌لام هۆشت بئ له‌هه‌ق نه‌دا‌کردن له‌به‌خشینا هه‌ددیک هه‌یه، نه‌بئ هه‌روه‌ك له‌به‌خیلی و هه‌قی خه‌لك نه‌دان دووری بکه‌ی، هه‌روایش له‌مال و نیعمه‌ت پژاندن و زایه‌کردنی مال و نیعمه‌ت ، خۆت دوور بگری . هه‌میشه‌هه‌دی ناوه‌راست بگه‌ره، نه‌به‌به‌خیلی، به‌دریغی کردن و نه‌دانی هه‌قی

خەلك، نه به زایه‌کردنی مال و به‌پژاندنی و به‌فیرزدانی، هیچ کام له‌وانه نه‌کە، نه‌وهی ناوه‌راسته بی‌گه‌ره، خوا نه‌وهی خوش نه‌وی، نه‌ک نه‌وهی مال و نیعمه‌تی خوا پیتی داوی، بی‌نه‌وهی جینی خۆی بی‌صهرفی بکه‌ی و بی‌پژینی، نه‌وانه‌ی وا نه‌وه به‌رنامه‌و خوروه‌وشتیانه، برای شه‌یتانه‌کانن، دیاره شه‌یتان زۆر زۆر کافره نیسه‌ت به‌خواه‌نه‌کە‌ی خۆی، نه‌گه‌ر تۆش ناوا بکه‌ی وه‌ک نه‌وت لی دیت .

* ﴿وَأَمَّا نَعْرِضَنَّهُمْ لَمَّا نَبْتِغَاءَ رَحْمَةٍ مِّن رَّبِّكَ تَرْجُوهَا فَقُل لَّهُمْ قَوْلًا مَّيْسُورًا﴾ : نه‌گه‌ر هاتوو جارێ یه‌کی له‌وانه‌ی هه‌قی به‌سه‌رتوه هه‌یه، داوای هه‌قه‌کە‌ی کردو نه‌ت بوو، رووت لی هه‌لکرد، له‌به‌ر نه‌وه‌ی نیستا شتی‌کت نیه بیده‌یتی و، به‌ته‌مای نه‌وه‌ی خواه‌نه‌که‌ت ره‌ه‌یکت له‌گه‌ل بکاو، نیعمه‌تی‌کت بێ بدا، نه‌وا تاکاتی نه‌و ره‌حه‌ته‌ت ده‌ست نه‌که‌وی، تا هه‌قی نه‌و هه‌قداره بده‌ی، قسه‌یه‌کی باش و خوش و ره‌حه‌تی له‌گه‌ل بکه، به‌قسه‌ی خوش قانعی بکه تاکاتی نه‌و نیعمه‌ته‌ت نه‌که‌ویته ده‌ست .

* ﴿وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا﴾، ئەم نایه‌ته مه‌نعی ئینسانی موسولمان نه‌کا له‌وه‌ی که به‌خیل بێ، هه‌روه‌ها مه‌نعی نه‌کا له‌وه‌ی هه‌رچییه‌کی هه‌یه به‌جارێ صهرفی بکاو بیه‌خشی . نه‌فه‌رموی : وه‌ک که‌سه‌ی مه‌به‌ ده‌ستی

به کُوت و زنجیر به سزاوه به ملیه وه و ناتوانی هیچ بکا، دهستی به سراوه له وهی خیریک بکا . وه که سیکیش مهبه به ته و اویی دهستی دریز کردوته وه و دهستی بلا و کردوته وه، به جزئی هموو سهروته و ماله کهت له ماوه په کی کهمدا له دهس بدهی و همووی خهرج بکهیت، له دوا پیدا دا کهوی و سهرزهنشت بگریی به جزئی هموو هیزو توانایی خوئت له دهست دایی و هیچینکت نه مایی .

﴿إِنَّ رَبَّكَ يَسْطُرُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا﴾، به خیل نه بی، که (إنفاق) نه کهی و و ایزانی نه گهر هات و نه وهت به خشی نیتر هیچت دهست ناکه و یته وه، چونکه به راستی خاوه نه کهت نه گهر ویستی رزق و روزی زور به ههر کهس بدا، پئی نه دا.. ویستی له ههر کهسی بگریته وه نه یگریته وه . ههروهها هموو سهروته و ماله کهشت به جاری خهرج نه کهی و نهیده ی بهموبه و، و ایزانی نه گهر بیت و تو زیاده له حهد (إنفاق) نه کهی و مال خهرج نه کهی خهلکی له بهین نه چن، چونکه خاوه نه کهت چاوی له خهلکی به، خهبری لییانو ناگاداره، نه زانی کنی نیازی به چیدو کنی چ رزق و روزیه کی نه وی، کهی پئی بدری پئی نه دا، تو حهدی ناوهرست ریعایهت بکه، نه ملاونه ولا مه که . دوا بی نه فهرموی :

* ﴿وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْئًا كَبِيرًا﴾ : مناله‌کانتان له ترسی نه‌وه‌ی نه‌کو نه‌دار بکه‌ون و مال‌وداراییتان نه‌بی خمرجی که‌ن بۆیان، مه‌کوژن . چونکه‌ نیمه‌ رۆزی نه‌وان نه‌ده‌ین، هه‌روه‌ها رۆزی نیوه‌یش نه‌ده‌ین، نیوه‌ نیجازه‌ی نه‌وه‌تان نیه‌ بیانکوژن، رزق و رۆزیه‌کیشمان بۆ نه‌وان داناوه . به‌راستی کوشتیان لادانیک‌ی گه‌وره‌یه‌ له‌ریگه‌ی به‌نده‌یی .. نه‌لبه‌ته‌ له‌م زه‌مانه‌دا، نانه‌مه‌ نه‌نجام نادرئ، به‌لام شتیکی نزیك به‌مه‌ نه‌نجام نه‌درئ نه‌ویش نه‌وه‌یه‌ خه‌لکی له‌به‌ر نه‌وه‌ی مناله‌کانیان به‌ حسابی خۆیان داهاتوویه‌کی رۆشنیان بی، وه‌سیله‌ی ژیانیان ده‌سکه‌وئ، ده‌ستیان لی به‌ر نه‌ده‌ن، له‌ته‌ریه‌ت و به‌خێوکردنیاندا به‌جوړئ نیسلام ده‌ستور نه‌دا هیچ هه‌ولتیکیان له‌گه‌ل ناده‌ن و که‌مه‌تر خه‌می نه‌که‌ن، له‌جیاتی نه‌وه‌ هیدایه‌تیا‌ن بده‌ن و بیانخه‌نه‌ سه‌ر ریگای به‌نده‌یی، ته‌نها هه‌ولتیا‌ن نه‌وه‌یه‌ به‌ره‌و نه‌وه‌ بیانبه‌ن مه‌عاشیکیان ده‌ست که‌وئ، به‌ره‌و نه‌وه‌ بیانبه‌ن وه‌سیله‌ی ژیانیان ده‌سکه‌وئ، هه‌ر نابوه‌ کاریکیان لی نه‌که‌ن وه‌ک نه‌وه‌ی کوژرا‌ین وایان لی دیت . نه‌گه‌ر ئینسان بیه‌وئ خوا لیتی رازی بی، واجبه‌ له‌سه‌ری منالی به‌جوړئ په‌روه‌رده‌ بکا، ریگه‌ی به‌نده‌یی خوا‌بگری . نه‌لبه‌ته‌ نه‌مه‌ به‌ مه‌عنای نه‌وه‌ش نیه‌ موسولمان کارناکات و هه‌ول نادا، ته‌نها مانای نه‌وه‌یه‌ ئینسان له‌سه‌ریه‌تی به‌ندایه‌تی و عیبادت بۆ خوا‌ی گه‌وره‌ بکا . جا هه‌ر له‌ جیه‌جینکردنی نه‌و نه‌رکه‌دا وه‌سیله‌یه‌کیش بۆ

ژیان و رزق و روزی به‌کار دینی، نیز حقیقی به‌نه‌وی خوا کردویه‌تی به
رزقی بی‌ده‌گات و لی به‌شدار نه‌بی .

* ﴿وَلَا تَقْرُبُوا الزَّوْجَىٰ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا﴾: له‌زینا نزیك
مه‌که‌ونه‌وه، چونکه‌ نه‌وکر داره کرداریکی زور سوکو ناپه‌سه‌نده،
ریگای نه‌نجامدانی نه‌وکر داره زور ریگایه‌کی پیسه‌و پییدا مه‌رون .

* ﴿وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ﴾: که‌سینک خوا
کوشتی حرام کردوه مه‌یکوزن، مه‌گهر نه‌وه‌ی هه‌قی به‌سه‌ریه‌وه
بی . که‌سینکیش هه‌قی به‌سه‌ره‌وه‌یه‌و مه‌وته‌تی کوشتی هه‌یه، که
که‌سینکی تری به‌ناهق کوشتی، یا فساد بخاته‌ری له‌سه‌ر
زه‌ویدا.. (نه‌وش به‌پیی بریار و له‌ده‌زگای خویه‌وه جیه‌جی
ده‌کری) .

له‌لایه‌کی‌تره‌وه قورنان خوی باسی کردوه‌وه نه‌و فساده‌ چیه،
روشنی کردۆتوه‌وه‌ ته‌نها له‌و دوو حاله‌ته‌دا نه‌کری نینسان بکوژری، له
غه‌یری نه‌وانه‌دا - واته‌ غه‌یری نه‌وه‌ی فه‌سادینکی کردبی، هه‌روه‌ک
قورنان باسی نه‌کا، یا قه‌تلینکی کردبی - جایز نیه‌ بکوژری، نه‌گهر
چی کافریش بی .

* ﴿وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيهِ سُلْطَانًا فَلَا يَسْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ
كَانَ مَنصُورًا﴾: بو‌نه‌وه‌ی به‌رنامه‌یه‌ک بیی بو‌تۆله‌ سه‌ندنه‌وه، له‌کاتینکا

کەسێ کەسیکی ئە کوژری، خوای گەوره باس ئە کا فەرمانی تایبە تیمان دەر کردوووە بۆ تۆلەسەندنەوه . ئە فەرمووی : لە کاتی کا کەسیکتان ئە کوژری ریعایه‌تی ئەوه بکەن و لەوه لامەدەن ، ئە گەر ریعایه‌تی ئەوه بکەن تۆلە ی خوێتان ئە سیننەوه و داخی دلتان دەر ئە چێ، هەفتان نیه زیادەرەوی بکەن و، لەوه زیاتر برۆن، هەر کەس بە ناهەق و مەزلۆمانه کوژرا، ئەوه بۆ ساحیب خوینە کە ی، بۆ سەر پەرشته کە ی، دەستە لاتی کمان داناوه، هەقی ئە وه مان پێ داوه قاتلە کە بکوژیتە وه، جا با هەر ئە وه بکا و زیادەرەوی ئە کا ، کەسی تر غەیری قاتلە کە ئە کوژیتە وه .. خو ئە گەر زیادەرەوی ئە کا، ئە گەر گوێ بە فەرمانی خوا بدا ، خوایش کۆمەکی ئە کا بۆ ئە وه ی هەقی خوێ بسینیتە وه (دیاره ئە وه ش لە رێی قەزاوه ئە کری، ئە ک هەر کەس بۆ خوێ).

* ﴿وَلَا تَقْرُبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ﴾ :

نزیکی مالی هەتیو مە کە ونە وه، مە گەر بە شیوه یه کە باشترین شیوه یێ . شیوه یه کە لە وه شیوه ی باشتر نە یێ بۆ نزیک کە وتە وه لە مالی یێ باوک . شیوه یه کە زۆرترین مە سلە حە تی تبابێ بۆ ئە وه . تا کاتی ئە گاتە سنورێک بە تە واوی خوێ ئە کری، ئە بیته پیاوی یا ژنیکی کامل و وای لی دیت خوێ ئە توانیت دیفاع لە حە قی خوێ بکا، لە حاله‌تی هەتیو بون و لاوازی دەر دە چیت .

بدەن .. لەسەر ھەركام لەوانە لە دواڕۆژدا پرسیارتان لێ ئەكرێ ،
 پرسیار ئەكرێ چۆن سوودتان بینی لە گویتان و ھیزی بیستتان؟ چۆن
 سوودتان بینی لە دلتان و كەلكتان لێ وەرگرت؟ ئەگەر بەو جوژە خوا
 داواتان لێ ئەكا كەلكتان لێ وەرناگرتبو، بە كارتان نەھیتابن بۆ ئەوێ
 كە شت بزانیان جا عەمەلی پێ بكەن، ئەوێ مەحكومبو و خوا سزاتان
 ئەدا، تەنھا لە كاتیكا لە ئەشكەنجەو ئەزبەت و نازار رزگار ئەبن ، ئەو
 شتەتان بە كارھیتابن، كە خۆبێی داو ، بۆئەوێ عیلمو زانستان
 دەست كەوێ، تا بە زانستەو بچولێن و ژیانتان بەسەر بەرن .

كەوا بوو پێویستە لەسەر ئینسان (بیستن) و (بینن) و (ھیزی دل)ی
 بەكاربێنن بۆ ئەوێ خوا بناسن، چاك و خراب لەبەك جیا بكاتەو،
 دروست و نادروست و خێرو شەڕ بناسن .. پاشان ئەوێ خێرە ،
 بێگەرێ . ئەوێ شەڕە ، وازی لێ بێنن و دەستی لێ بەردا .

* ﴿وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ
 الْجِبَالَ طُولًا﴾ : بە جوژی مەچۆ بەسەر زەویدا كە دل بە خۆت خۆش
 بكەو و وابزانی شتیکی .. بە تەكەببۆر و خۆ بە شت زانیئەو مەچۆ
 بەسەر زەویدا، چونكە خۆ ھەرچیئەك بی ناگەیتە ناستن كە زەوێ
 بدەری، یا وەك كەژو كێوێ كەن قامەت بەرزبێ و بگەیتە بەرزایی ئەوان!
 تۆ چیت؟ تەماشای خۆت بكە، بزانی چیت؟ خۆت بناسەو خۆت بە
 شتیك زیاتر لەوێ كە ھەیت، مەزانی !!

﴿كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا﴾ : هه‌موونه‌وانه‌ی باس کران، نه‌وه‌یان که خراپه لای خاوه‌نه‌که‌ت ناپه‌سه‌نده، نه‌و به‌باشی نازانی، دیاره هه‌ر که‌سی‌کیش به‌نده‌ی خوابی نه‌بی ریعایه‌تی نه‌وه نه‌کا که له‌وخراپانه دووری بکا. (ذَلِكَ مِمَّا أَوْحَى إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتُلْقَى فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا) : نه‌وانه‌ی باس کران له‌و حکمه‌ته‌یه که خاوه‌نه‌که‌ت بو‌تی نار دووه، به‌رنامه‌یه‌که نه‌گه‌ر ریعایه‌تی بکه‌ی نه‌توانی به‌نده‌ی خوا به‌جو‌ری بکه‌ی نه‌تووشی لادان به‌ره‌و لای زیاده‌ره‌وی و (إفراط) بی، نه‌تووشی لادان به‌ره‌و که‌مه‌تر خه‌می و که‌مکاری و (تفریط) بی .. بو‌ئاخر جار پیت نه‌لینه‌وه له‌گه‌ل خوا‌دا فه‌رمان‌ره‌واو فه‌ریاد‌ره‌سی تر قه‌رار مه‌ده، له‌ژیان‌تا په‌یره‌وی له‌ فه‌رمان‌ره‌وا‌ی تر مه‌که، ته‌وه‌ککول مه‌که سه‌ر که‌سی‌تر غه‌یری خوا، دا‌وا‌ی کو‌مه‌ک له‌ غه‌یری نه‌و مه‌که، تو که‌خوات هه‌یه، تو که (الله) فه‌رمان‌ره‌واو فه‌ریاد‌ره‌سته ، نی‌تر که‌سی‌تر به‌ فه‌رمان‌ره‌واو فه‌ریاد‌ره‌سی بو‌ت دامه‌نی، تا به‌ سه‌رزه‌نشکرا‌وی و ده‌رکرا‌وی له‌ره‌حه‌تی خوا نه‌خه‌ریته‌ دو‌زه‌خ .

(به‌م جو‌ره نه‌م چه‌ند ره‌وشته‌ش به‌یه‌کتابه‌رستی ده‌ستیان پیکراو

به‌وه‌ش کو‌تایی هات).

ئامۇڭگارىيە كانى لوقمان بۆ كۆرەكەي :

* لە سورەى لوقماندا ھاتتو، لوقمان - كە يەككى لەبەندە سالتەھە كانى خوايە - نەسيحەتى كۆرەكەي خۆى نەكرد، نەسيحەتەكەن وا دەست يېن كۆرەكەي مەنەي كۆرەكەي كۆرەكەي شەرىك بۆ خوا قەرارېدا، كەسى تر غەيرى خوا بە فەرمانرەواى خۆى يا فەرمانرەسى خۆى بزائى . بەيانى ئەو نەكا كە ھاوئ بۆ خوا قەراردان چەندە گەورەيە .

* دواى ئەو خواى (متعال) خۆى بەيانى ئەو دەكات : بە شوين حەقى خوادا، حەقى داىك و باوكىش بەسەر ئىنسانەويە . ئەبى رىعايەتيان بكا، بەتايەت داىك كە رەنجو زەھمەتى زۆرى كېشاو، لە (۳۰) مانگدا لەگەل منال، لاي كەم (۶) مانگ باردارى، (۲) سالتىش شىر يېن دان و بەخيو كۆرەن . خوا ئەفەرموى : تەننەت نەگەر داىك و باوك فرمانيان بەتۆ دا كە شەرىكى بۆ قەرار بەدى و لەرېنى بەندەيى دەربچى، لەو حالەيشدا ئەبى ھەر لەگەليان بەشيوەي پەسەند رەفتار بكەي، بە گوتيان مەكە، فەرمانبەردارىيان لى مەكە، لە كاتىكا فەرمانى ئەدەن كە نافرمانى خواى تيايو گوناھ، بەباشى و پەسەندى لەگەليان رەفتار بكە، ئەو كە دەستور ئەدەن شەرىك بۆ خوا قەرار

بدهی و لهرتی بنده‌یی دهر بچی، نه‌وه نایته به‌هانه که له‌گه‌لیان
به‌دیره‌فتاریی بکه‌ی .

* دوا‌ی نه‌وه روژی قیامت و مه‌سولیه‌ت و پرسینه‌وه نه‌خاته‌وه بیر،
تا هه‌ست به‌ مه‌سولیه‌ت بکا .

* پاشان فه‌رمانی گه‌وره‌ترین کرده‌وه‌ی چاک ده‌دا که نو‌یژه،
نه‌فه‌رموی: ﴿يَا بَنِيَّ اَقِمِ الصَّلَاةَ﴾، کوره‌که‌ما! نو‌یژ به‌جی‌ینه . نو‌یژ
بکه . به‌لام کردنی که به‌هیچ لایه‌کا کورتی و نات‌ه‌واوی نه‌بی، هم
رووی دهره‌وه‌ی، هم نا‌وه‌وه‌ی . نو‌یژی (خشوع) و خو‌کز کردن
له‌به‌رده‌م خ‌وای تی‌دایی . نو‌یژی کاتی نه‌یکه‌ی ه‌وش‌ت
به‌لای کرده‌وه‌کانیه‌وه بی، به‌لای نه‌و که‌لیمانه‌وه بی که تی‌ایدا هه‌یه‌و، به
زبان نه‌یلی . نو‌یژی نه‌و شتانه‌ی فه‌رزو واجبه‌ ریعایه‌تت کردی . نه‌و
شتانه‌ی شه‌رتن و نه‌بی بن وه‌ک ده‌ست‌نو‌یژو غه‌یری نه‌وانه، نه‌وانه‌ت
ریعایه‌تت کردی، هه‌موو لایه‌کی نو‌یژه‌که‌ت نو‌یژ بی، سکا‌لاو
پارانه‌وه‌ی راسته‌قینه‌ی لای خ‌وایی . (نه‌مه‌ مانای نی‌قامه‌ی نو‌یژه) .

دوا‌ی نه‌وه‌که نه‌وده‌ستوره‌ی بی‌نه‌دا، دوا‌ی نه‌وه که کوره‌که‌ی
عه‌قیده‌ی پاک و دروست نه‌بی‌و، نه‌بی به‌ نه‌هلی نو‌یژ کردن، به‌و
جزره‌ی باس کرا، ده‌ستوری بی‌نه‌دا که (نه‌مر به‌ مه‌عروف و نه‌هی له
مونکه‌ر) بکا، نه‌فه‌رموی :

* ﴿وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ : نه گهر ديت كه سى
 كرده و هيه كى په سهندى تهر ك كرده و هو نه نجامى نادا، نه مرى بى بكه كه
 نه نجامى بدا. نه گهر ديت كه سى شتىكى ناپه سهند نه نجام نه دا نه هى لى
 بكه و قده غهى بكه له نه نجام دانى . دياره لهم مهيدانه دا گرفتارى
 زور و دهردى سهرى و نه زيهت و نازارت تووش نه بى، له بهر نه وه
 نه فهر موى :

* ﴿وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ﴾ : صبر بكه له سهر نه و شتهى
 تووشت نه بى . ههر شتى كه تووشت نه بى له مهيدانى (نه مرى به
 معروف و نه هى له مونكه ر) و، بهيان كرنى ريگه هقا، سهبرى
 له سهر بكه، شكست مه خو و مه گهرى دواوه. ﴿إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ
 الْأُمُورِ﴾ : به راستى نه وه كه نينسان صبر بكا له سهر نه وانه، نه وه له و
 شتانه هيه كه زور گرنگن، نه بى نينسان عزمى بى له سهر يان .

* ﴿وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرْحًا﴾ : وانه بى
 له گهل خه لكى كه به كه ميان بزاني و خوت به گوره تر له وان بگرى،
 به جورى له كاتى دیدار له گه ليان و پينگه يشتيان و قسه له گهل
 كرنيان، ملت لار كه پته وه لبيان و، خوت لبيان لادهى به لاي ترداو،
 فيرت نه هيتت كه تهماشا يان بكه و، له گه ليان روو به روو بى ..

هه‌روه‌ها کاتی نه‌چی به‌سه‌ر زه‌ویدا به‌فیزو خو‌به‌شت زانین و دل به
 خو‌خو‌ش‌کر‌دنه‌وه مه‌رۆ. ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ﴾ : چونکه
 خوا خو‌شی له هیچ که‌سی نایه‌ت که خو‌ی به‌شت نه‌زانی و فه‌خر
 نه‌فرۆشی و ناز نه‌کا به‌سه‌ر خه‌لکا .

﴿وَاقْصِدْ فِي مَشْيِكَ﴾ : له ری کردنا، حه‌دی ناوه‌راست بگه‌ره،
 نه‌په‌له‌و به‌راکردن برۆ، نه‌هه‌ر ته‌واویش له‌سه‌رخۆ. نه‌وه‌ی که
 ناوه‌راسته بیگه‌ره، خوا خو‌شی دیت له ناوه‌راست گری، نه‌که‌مکاری و
 نه‌زیاده‌په‌ویی .

﴿وَاعْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ﴾ : له‌ده‌نگت که‌م بکه‌ره‌وه، نه‌گه‌ر نیاز
 نی‌به‌به‌وه‌ی ده‌نگت به‌رز که‌پته‌وه، به‌رزی مه‌که‌وه. چه‌نده نیاز هه‌یه به
 ده‌نگ به‌رز کردنه‌وه هه‌ر نه‌وه‌نده به‌رزی بکه‌وه، چونکه : ﴿إِنْ أَنْكَرَ
 الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ﴾ : ناخو‌ش‌ترین ده‌نگه‌کان ده‌نگی
 گو‌ئیدرێژه‌کانه، که زۆر به‌رزی ده‌که‌نه‌وه، له‌به‌ر نه‌و زۆر به‌رز کردنه‌وه‌یه
 زۆر زۆر ناخو‌ش نه‌بێ، جا تو ده‌نگ به‌رز مه‌که‌ره‌وه تا نه‌و ناخو‌شی‌یه
 بو ده‌نگت په‌یدا نه‌بێ .

به‌شی له ته‌فسیری سوره‌ی (الفرقان)

له سوره‌تی (فرقان) یشدا هه‌ندی شتی تر به‌یان ئه‌کا، ئه‌وانه‌یان تا ئیستا باس نه‌کراون ئه‌مانه‌ن: ئه‌فه‌رموی :

* ﴿وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا﴾ : به‌نده راسته‌قینه‌کانی خوا‌ی ره‌حمان، ئه‌و که‌سانه‌ن کاتێ ئه‌رۆن به‌سه‌ر زه‌ویدا به‌ ته‌وا‌زوه‌وه‌ ئه‌رۆن، خۆیان زل نا‌گرن، خۆیان گه‌وره‌تر له‌ خه‌لکی تر نا‌گرن . ئه‌لبه‌ته‌ ئه‌مه‌ به‌مه‌عنا‌ی خۆ زه‌لیل گرتن له‌به‌رده‌ست ناموس‌لمانان و ده‌سه‌لاتداراندا نیه‌، موسولمان عیززه‌تی هه‌یه‌، سه‌ربه‌رزه‌، خۆی بۆ که‌س کز نا‌کا، سه‌ری خۆی بۆ که‌س دانانه‌وێتی، بۆ غه‌یری خوا کزی نا‌نوێتی، به‌لام کاتێ هاتو‌چۆ ئه‌کا و ئه‌روا به‌ملا‌ولادا و رو‌وبه‌روو ئه‌بیته‌وه‌ له‌گه‌ڵ خه‌لکی، ئیه‌انه‌تیان بێ نا‌کا، به‌که‌میان نازانی، خۆی له‌وان زیاتر نا‌گری ..

* ﴿وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا﴾ : ئه‌وانه‌شن کاتێ نه‌زانه‌کان قسه‌یان له‌گه‌ڵ ئه‌که‌ن به‌ نه‌زانینه‌وه‌ ، ئه‌یانه‌وی تووشی بێک‌دادان و شه‌ر و هه‌رایان بکه‌ن، سه‌لامیان لی ئه‌که‌ن، دو‌عای سه‌لامه‌تی و خه‌ریان بۆ ئه‌که‌ن، خۆیان له‌ ده‌ستیان رزگار ئه‌که‌ن و، جه‌نگیان له‌گه‌ڵ نا‌که‌ن .

* ﴿وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا﴾ : هه‌روه‌ها به‌نده‌کانی خوا ئه‌وانه‌ن که‌له‌ شه‌ودا بۆ خاوه‌نه‌که‌یان (بۆخوا‌ی گه‌وره‌) کړنوش ئه‌به‌ن،

سهری به‌نده‌یی له‌سهر زه‌وی ده‌نین . له‌کاتی به‌نده‌یی کردن بۆ خوا و سکالا و راز و نیازدا هه‌لده‌سن و (قیام) نه‌که‌ن . له‌شه‌ودا نوێژ نه‌که‌ن، له‌نوێژه‌کانیانا له‌خزمه‌تی خوای خویانا رانه‌وستن . هه‌روه‌ها سهری به‌نده‌یی نه‌ینه‌ سهر خاك . جا لای که‌می شه‌و هه‌ستان نوێژی مه‌غریب و عیشایه، لای ته‌واویشی (نوێژی ویت)ه، که‌نه‌ویش لای زۆره‌که‌ی (۱۱) ره‌که‌ته‌و لای که‌می ره‌که‌ته‌یکه و نه‌گهر سییش بیت باشره .

* ﴿وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا. إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا﴾ : نه‌و به‌ندانه‌ی خوا له‌گه‌ل نه‌وی که‌نه‌و هه‌موو نه‌رکانه جیه‌جی نه‌که‌ن، وانا‌زانن نه‌و کرده‌وه چاکانه حه‌تمه‌ن رزگاربان نه‌که‌ن له‌عه‌زاب، چونکه نه‌وانه ته‌نها سه‌به‌بیکن ، نه‌گهر خوا نه‌یه‌وی نه‌و سه‌به‌بانه خویان هیچ ناکه‌ن، جا له‌به‌ر نه‌وه روو نه‌که‌نه خاوه‌نه‌که‌ی خویان و هاوار نه‌که‌ن که: نه‌ی خاوه‌نه‌که‌مان، عه‌زایی جه‌مه‌نه‌مان لی لاده . وا نه‌که‌ویشه دل‌یان وه‌ک نه‌وه‌ی عه‌زایی جه‌مه‌نم خه‌ریکه به‌ره‌و روویان دی، مه‌گهر خاوه‌نه‌که‌یان - خوای گه‌وره - لیان لادا..

جه‌مه‌نم جینگایه که زۆر ناخۆشه، جینگای قه‌رارگرتنی ناخۆش و، جی مانه‌وه‌یه‌کی ناخۆشه. قه‌رارگه‌یه‌که نینسان به‌راستی قه‌راری تیا ناگری و تیا دانامه‌زی..

* دواى نهوه باسى نهوه نهكا كه له مه و پيش روژن كرايه وه، نينسان له خه ر جكر دنى مال و له نينفاقا نه بى حه دى ناوه ر است بگرى ، نه زياده ر هوى ، نه كه مكارى ، به شوين نه وانده دا چهند شتى تر نه فهر موى :
 يه كيكيان شهريك بو خوا قه رار دانه ، يه كيكيان كوشتى ناهه قه ، يه كيكيان زينايه ، جا نه فهر موى : نه گه ر كه سى نه مانه بكا حه تمه ن بو هميشه له ناگرى جه ه نه مده نه مينتته وه ، مه گه ر ته وه بى كر دى و به زوى گه ر ابيته وه و نيمان و عه مه لى سالحى كر ديت به كار و پيشه ي خوى .

* ﴿وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ﴾ : نه وانهى شايه تى درو ناده ن، له گه وره ترين شت تا بچو كترين شت، شايه تى ناده ن به وهى كه كه سى تر غه بى رى خوا نه كرى فهر مانه ر هوا يا فهر ياد ر هس بى .. هه روه ها هيج شايه تيه كى درو ناده ن .

* ﴿وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا﴾ هه روه ها كه نه رون به لاي شتى كى بى هوده دا به شيوه ي نه وانهى كه به ريزن به و شيوه يه خو يانى لى لانه دن و ناچن به ده م نه و شته بى هودانه وه و خو يان خه ريك ناكه ن پيانه وه ..

* ﴿وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخِرُّوا عَلَيْهَا صُمًّا وَعُمْيَانًا﴾ : وه سفى كى ترى به نده كانى خوا نه وه يه كاتيك نايه ت و نيشانه و

ده‌لیله‌کانی خاوه‌نه‌که‌یان بیریان خرایه‌وه ، هه‌روا که‌رو کو‌یر خو
 ناخه‌ن به‌ملیانا و دیق‌ه‌تیا تیا نه‌ده‌ن ، سه‌رنجیان نه‌ده‌ن ، بیریان لی
 نه‌که‌نه‌وه تا زیاتر و زیاتر خویان پی بناسین ، تا زیاتر هه‌ست
 به‌مه‌سئولیت بکه‌ن و وه‌زیفه‌ی به‌نده‌یی خویان بناسن .

* ﴿وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ﴾ :

هه‌روه‌ها نه‌وانه‌ دوای نه‌وه‌ی خویان ئی‌صلا‌ح کرد و نه‌و‌کاره‌ باشانه‌یان
 نه‌نجام داو له‌و‌کاره‌ خراپانه‌ دووری‌یان گرت ، نۆبه‌ی نه‌وه‌یه‌ خه‌ریکی
 ئی‌صلا‌حی ژن و منالیان بن . جا هه‌رچی هه‌ولتی خویانه‌ نه‌یده‌ن ، پاشان
 له‌به‌ر نه‌وه‌ی نه‌وان ته‌نها رینمایی کردنیان له‌سه‌ره‌و نه‌زانن هیدایه‌ت
 به‌ده‌ست خوییه‌ ، هاوار نه‌که‌نه‌ لای خوی‌خواه‌نیان و نه‌لین : نه‌ی
 خواه‌نه‌که‌مان ، له‌ ژن و مناله‌کاغمان چی‌نه‌بی به‌مایه‌ی فینکی چاومان و
 خوشی دل‌مان ، نه‌وه‌مان بو قه‌رار بده . خوییه‌ ژن و مناله‌کاغمان ته‌موفیق
 بده که‌ئی‌صلا‌ح بن‌و ، رینگای به‌نده‌یی بگرن ، تا ئیمه‌ش دل‌مان خوش
 بی و چاومان فینک بیت‌وه ..

* دوای نه‌وه‌ی هه‌ولتی خویان دا بو ئی‌صلا‌حی مناله‌کانیان ، جا

نۆره‌ی نه‌وه‌یه‌ بکه‌ونه‌ فکری رینمایی کردن و هیدایه‌تی خه‌لکی‌تر ،
 نه‌وانه‌ی ناماده‌ییان هه‌یه‌ بو نه‌وه‌ی له‌ خوا بژسن و ته‌قویان هه‌بی ،
 عه‌رزی خوا نه‌که‌ن ﴿وَأَجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا﴾ : خوییه‌ ، بمانکه

به‌پیشه‌واو نیمام بوئه‌وانه‌ی ته‌قواو له‌خوا ترسانیان هه‌یه، تا نیمه‌ش ب‌بین به‌ری روونکهره‌وه و سه‌رمه‌شق بو‌یان .

﴿أُولَٰئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا وَيُلَقَّوْنَ فِيهَا تَحِيَّةً وَسَلَامًا. خَالِدِينَ فِيهَا حَسُنَتْ مُسْتَقْرَأًا وَمُقَامًا﴾ : نه‌وانه‌ی که ناوان، جه‌زا و پاداشتیان پی نه‌دریته‌وه، له‌به‌هه‌شتا ژووری باله‌خانه‌ی چهند نه‌ومیان پی‌ته‌دری، له‌به‌رئه‌وه‌ی سه‌بریان گرت و ته‌حه‌مولی گ‌یروگرفت و ره‌نج و زه‌جه‌تیان کرد ، تا نه‌و خووره‌وشته باشانه‌یان بو‌خویان به‌ده‌ست هینا و، له‌و خووره‌وشته خراپانه دووریان گرت و، دامه‌زران له‌سه‌ر نه‌وه .. نه‌وانه کاتی نه‌رونه به‌هه‌شت به‌ریزو ته‌عزیمه‌وه مامه‌له‌یان له‌گه‌ل نه‌کری ، دو‌عی خیریان بو‌نه‌کری و سه‌لامه‌تیان پی‌ته‌دری ، که‌بو هه‌میشه له‌ناو نه‌وه‌دا نه‌مینسه‌وه ، له‌جیگایه‌کدا که باشترین جیگایه بو‌ دامه‌زران و مانه‌وه و نیسته‌جی بوون .

بەشېك لە تەفسىرى سۈرەتى (الحجرات)

لە سۈرەى (الحجرات) يىشدا چەند شىكىكى تر - لەوانەى ئەبىئى نىسانى موئىن رىعايەتيان بكاو ھۆشى پىئانە ۋەبىئى - بەيان كراون ، بەم تەرتىبە :

لەپىشا ئەوانەى ئىمانيان ھىئاۋە پىئان ئەفەرمۇى : ھۆستان بەخۆتانەۋە بىئى ، نەكەۋنە پىش خواۋ پىئەمبەرە كەى . پىشكەۋتن ئەۋەبە ئىنسان شىئى ئەنجام بدا پىش لەۋەى بزائى فەرمانى خوا لەۋ بارەبەۋە چى ئەبىئى ، پىش لەۋەى بزائى خوا فەرمويەتى چۆنى ئەنجام بدا . نىسانى بىھوى بەندەبى خوا بكا ، ھەرگىز كارى وا ناك ، ھەمىشە ماتلى ئەبىئى ۋ چاۋەرۋان ئەبىئى خوا ۋ پىئەمبەرى خوا پىشكەۋن ۋ رىنگە رۆشن كەنەۋە ، ئەنجا بەشۋىن ئەۋاندا ئەۋرا ، يانى ھەمىشە ماتلى ئەۋەنەبىئى دستورو فەرمان لەلايەن خواۋە بىئى ۋ رىنگاى بۆ رۆشن بكاۋە ، جادۋاى ئەۋە نەكەۋىتە ھەرەكەت ۋ ئەۋ شتە كە ئەبەۋى ئەنجامى ئەدا .

* بەشۋىن ئەۋەدا رىئىمابى موسولمانان ئەكا بۆئەۋەى ئىحزامى پىئەمبەرى خوا بگرن ، ئەۋ پىئەمبەرى خەبەرى ھىدايەت ۋ دىنى خواى بۆ ھىئاۋن ۋ ، رىئى بەندەبى بۆيان رۆشن كەردۆتەۋە ، ئەبىئى لەگەل ئەۋدا بە ئىحزام ۋ رىزەۋە ھەلس ۋ كەۋتيان ھەبىئى ، دەنگيان لەدەنگى ئەۋ

بهرزتر نه‌که‌نوه، همروهك به‌دهنگی بهرز له‌گه‌ل خه‌لکی تر قسه نه‌که‌ن له‌گه‌ل نمو قسه نه‌که‌ن .. نه‌وه نه‌بیتته سه‌به‌بی نه‌وه‌ی کرداره باشه‌کانیان زایه‌بین و له‌به‌بین بچن .. جا وه‌سف و سه‌نای نه‌وانه نه‌کا که ده‌نگیان نرم نه‌که‌نوه و به‌دهنگی هیواش له‌حزوری نه‌ودا قسه نه‌که‌ن، نه‌وانه نه‌هلی ته‌قواو له‌خوا ترسانن، بو‌یه وه‌عدی نه‌وه‌یان پی‌نه‌دا که له‌گوناهه‌کانیان خو‌ش بی، نه‌جرو پاداشتی گه‌وره‌یان بداته‌وه، سه‌رزنه‌شی نه‌وانه‌ش نه‌کا که ریعایه‌تی نه‌وه‌ده‌بو نیحترامه‌ناکه‌ن . کاتی پی‌غه‌مبه‌ری خوا له‌یه‌کی له‌ژوره‌کانی خو‌یدایه، هه‌ر له‌ده‌روه بانگی نه‌که‌ن ، نه‌زیه‌تی نه‌که‌ن ، نایه‌لن به‌رنامه‌یه‌ك که خو‌ی دایناوه بو‌کارو چالاکی خو‌ی ، ریعایه‌تی بکا - حه‌تمه‌ن پی‌غه‌مبه‌ری خوا بی‌کارو بی به‌رنامه له‌و ژورانه‌ی مالی خو‌یدا نامی‌بیتته‌وه ، هه‌ر کاتی که له‌وی نیش و کاری نه‌ما خو‌ی دیتته‌ده‌روه - جا خوا نه‌فه‌رموی : نه‌گه‌ر سه‌بریان بگردایه تا به‌هاتایه‌ته‌ده‌روه، نه‌وه باشزبوو ..

جا پی‌ویسته نه‌وه بزاین نه‌مه تاییه‌تی پی‌غه‌مبه‌ری خوا نیه، به‌لکو له‌هه‌ر زه‌مانی‌کدا هه‌ر که‌سی رپه‌هر و رپیشاندهری خه‌لکی بی بو رینگای به‌نده‌یی خواو به‌راستی رپه‌رو سه‌رمه‌شق بیت ، نه‌بی ناوه‌ها نیحترام و نه‌ده‌بیک له‌گه‌لی ریعایه‌ت بکری .

* دوا‌ی نه‌وه به‌موسولمانه‌کان نه‌فه‌رموی که : نه‌بی په‌یوه‌ندی و عه‌لاقه‌تان له‌گه‌ل ناموسه‌لمان به‌م جو‌ره بیت : نه‌گه‌ر (فاسق) ینک هاتو

خه‌به‌ریکی گرنگی بو هینان ، بی ته‌حقیق لئی قه‌بول نه‌کهن ، چونکه نه‌گه‌ر بی ته‌حقیق لئی وه‌رگرن ، له‌به‌رئه‌وه‌ی که (فاسق) وه‌ له‌سنوری به‌نده‌یی خوا ده‌رچووه ، ئه‌وه ره‌نگه درۆی کردبی ، نه‌گه‌ر ئیوه خه‌به‌ره‌که‌ی لی قبول کهن و ئیشیک بکه‌ن ، به‌هۆی ئه‌و خه‌به‌ره‌وه ره‌نگه تووشی گوناھیک بین ، زهره‌ری به‌ تابه‌فیه‌که و گه‌لیک بگه‌یه‌نن ، پاشان له‌دواییدا په‌شیمان بینه‌وه که نه‌زانکاریتان کردوه و ئیشیکتان کردوه نه‌به‌بوایه بتانکر دایه .

*دوای ئه‌وه چهند ئایه‌تی تر هه‌ن .. به‌شوئینانا باس له‌وه نه‌کا که برواداران له‌ناو خوئینانا نه‌بی ره‌فتاریان چون بیت ، له‌گه‌ل یه‌کا چون هه‌لسن ودانیشن . به‌ تابه‌تی کاتی وان به‌یه‌که‌وه ، نه‌فه‌رموی :

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِّنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَن يَكُونُوا خَيْرًا مِّنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِّنْ نِّسَاءٍ عَسَىٰ أَن يَكُنَّ خَيْرًا مِّنْهُنَّ﴾ : بانگ نه‌کاته ئه‌وانه‌ی ئیمانیان هیناوه ، نه‌فه‌رموی :

هیچ قه‌ومیکتان گالته به‌قه‌ومیکی تر نه‌کات و ، خو‌ی له‌وی تر زیاتر نه‌گری ، وا نه‌بی که له‌به‌رئه‌وه‌ی خو‌ی به‌زیاتر نه‌گری ، گه‌مه و گالته به‌وی تر بکا ، چونکه ره‌نگه ئه‌وان باشتر بن له‌لای خوا . هه‌روه‌ها هیچ کام له‌ژنه‌کان گالته به‌هیچ کامی تر له‌خو‌یان نه‌کهن ، چونکه ره‌نگه ئه‌مان له‌وان باشتر بن له‌لای خوا .

* ﴿وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ﴾ : هه‌روه‌ها به‌زبان دلی یه‌کتر بریندار مه‌کهن . قسه‌ی ناخوش به‌یه‌کتر مه‌لین، که دلی یه‌کتری پی زامدار بکه‌ن .

* ﴿وَلَا تَنَابَرُوا بِالْأَلْقَابِ﴾ : هه‌روه‌ها له‌قهب و ناوی ناخوش به‌یه‌کتره‌وه مه‌نین، به‌جوړی که‌یه‌کتر بکه‌ن به شوهره‌و له‌ناو خه‌ل‌کدا به‌ناو و ناتوره‌ی ناخوش مه‌شه‌وری بکه‌ن .

* ﴿بِئْسَ الْأِسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ﴾ : چونکه زور ناخوشه ئینسان دواى ئەوه ئیمان بوو به ناو بوی و ناوی نرا نه‌هلی ئیمان و بروادار، دواى ئەوه (فاسق بوون) بیته نازناوی . (فسوق) واته : دهرچون له سنوری به‌نده‌یی خوا. زور ناخوشه ئینسان له‌پیشا پی بلین (ن مؤه) دواى پی بلین (فاسق).

* ﴿وَمَنْ لَّمْ يَتَّبِعْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾ : نه‌وانه‌ی ته‌وبه نه‌کهن و لهم شتانه ده‌سته‌بردار نه‌بن، نه‌وه سته‌مکارن، نه‌گهر توشی عه‌زاب و نه‌شکه‌نجه هاتن خو‌یان سته‌میان له‌خو‌یان کرده، خوا زولمی لی نه‌کردون. نه‌مه مانای نه‌ویه که نه‌وسی شته : (گالته کردن به خه‌لک له‌به‌ر نه‌وه‌ی ئینسان خو‌ی به‌زیاتر بگری و نه‌وان به‌ژی‌رده‌ستی خو‌ی بزانی . هه‌روه‌ها به‌زبان بریندار کردنی دلی خه‌لک و قسه‌ی خراب له‌گه‌ل خه‌لک کردن و نه‌زیه‌ت کردنی خه‌لک به‌قسه‌ی

ناخویش . پاشان له قه‌ب‌بی خراب به‌خه‌لکه‌وه نان)، ئه‌م سی شته گوناه‌ی گهوره‌ن، نه‌گه‌ر ئینسان له‌سه‌ریان برواو ده‌سته‌رداریان نه‌بی‌ت لییان ، نه‌وه له‌سنوری به‌نده‌یی خوا ده‌رچووه‌و حه‌قه‌ن تووشی عه‌زابی خوا نه‌بی‌و پئی نه‌فه‌رموی : ئی‌تر دوا‌ی نه‌وه که‌خوا به‌یانی کردوه‌و رینگای روشن کردۆته‌وه ، هیچ جینگای گله‌یی نه‌ی، نه‌و شه‌خسه‌ خۆی زولتم و ناهه‌قی به‌خۆی نه‌کا .

* دوا‌ی نه‌وه چهنده‌ فه‌رمایێک ده‌رئه‌کات بو‌ موسولمانان تا ریه‌ایه‌تی بکه‌ن . له‌کاتی‌که‌دا که‌ له‌لای یه‌که‌دا نین، له‌به‌شتی سه‌ری یه‌که‌تر شتی‌ک که‌ لایه‌قی موسولمان نه‌ی‌لین . نه‌فه‌رموی :

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ﴾ بانگ نه‌کاته نه‌وانه‌ی نیمانیان هیناوه، نه‌فه‌رموی : له‌گومان بردن ، زۆر دوریی بگرن . له‌(وانه‌زانم وانه‌زانم) واز بینن، به‌یی نه‌وه‌ی شتی‌کتان لی روشن بی، چونکه هه‌ندی له‌گومانه‌کان گوناهن و ئینسان له‌چوون به‌ره‌و خوشبه‌ختی دوا‌نه‌خه‌ن . که‌وابوو زۆر خۆتان دوور بجه‌نه‌وه له‌وگومانانه، نه‌کو له‌وانه‌ بن که‌ له‌چوون به‌ره‌و خوشبه‌ختی و سه‌عه‌ده‌ت دواتان بجات .

* هه‌روهه‌ها (تجسس) مه‌که‌ن . نه‌گه‌ر هاتوو‌گومانیکتان که‌وته‌ دل نیه‌سه‌ت به‌ موسولمانی مه‌گه‌رین به‌ شوینیدا، بۆنه‌وه‌ی که‌ بزانه‌ن چیه‌ و چی نیه‌ . خو نه‌گه‌ر هاتوو‌زانیتان به‌ عه‌بیه‌کی برابه‌کی دینیتان ، یان نه‌گه‌ر که‌مه‌ترخه‌می و ناهه‌رمانیتان کرد و (تجسس) تان کرد و ته‌حقیقتان کرد، یا به‌هه‌ر ریگه‌یه‌ک بوو خه‌به‌ردار بوون له‌وه‌ی که‌ برابه‌کی دینیتان عه‌بیه‌کی هه‌یه‌، نه‌وه‌ باهه‌ر خو‌تان پی بزانه‌ن و له‌ پشتی سه‌ر ناوی لای که‌سی تر مه‌به‌ن ، با که‌سی تر پی نه‌زانی . چونکه‌ جاسوسی کردن و گه‌ران به‌شوین عه‌بی موسه‌لماناندا ، هه‌روهه‌ها ناوی موسلمان به‌خراب بردن لای نه‌م و نه‌و، وه‌ک نه‌وه‌یه‌یه‌کی گوشتی برای مردووی خو‌ی بخوات، ده‌ی نایا پی خوشه‌که‌سی له‌ئیه‌ گوشتی براکه‌ی -له‌کاتیکا مردووه‌- بخوا؟ دیاره‌ پی خوش نیه‌ .. که‌واته‌ ده‌ی نه‌ویشتان پی ناخوش بیت ، نه‌وانه‌ی پیتان وترا مه‌یانکه‌ن، لیان دووری بکه‌ن . ﴿ أَتَقُوا اللَّهَ ﴾ : خو‌تان له‌نا‌رازیکردنی خوا به‌پاریزن . شتی مه‌که‌ن گه‌رفتاری ده‌ستی خوا وعه‌زایی خوابین . ﴿ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ ﴾ : نه‌وه‌ بزانه‌ن خوا زۆر تۆبه‌ قبول نه‌کات ، زۆر به‌رحم و میه‌ره‌بانه ، نه‌گه‌ر بگه‌رینه‌وه‌ بۆلای و ده‌ست بکیشنه‌ن له‌وکارانه‌، حه‌قه‌نه‌ن گه‌رانه‌وه‌تان لی قبول نه‌کا ، ره‌جتان پی نه‌کا، نه‌و کاره‌ باشانه‌ی له‌ دوا‌ی نه‌و ته‌وبه‌یه‌ نه‌یکه‌ن لی‌تان وه‌رنه‌گری و جه‌زای باشی نه‌وانه‌تان نه‌داته‌وه‌ .

* دوای ئەوەش باسی ئەوه ئەکات کە خەلکی - چ ژنان، چ پیاوان ، لە هەر تاقەیهک ، یا هەر قەبیلەیهک ، یا هەر گەل و ھۆزێک بن- تەنھا بەدەک شت لای خوا نرخ و ئیحتزاتان ھەیە ، ئەویش تەقوا و لە خوا ترسانە .. هەر کەس تەقواو لە خوا ترسانی بوو، لای خوا بەرپۆز و موحتەرەمە . هەر کەسێ نەبوو، لای خوا رپۆزی نە ، ئەوانە ی تەقوايان ھەبە هەر کامیکیان زۆرتری بوو ئەوان بەرپۆز و موحتەرەم ترە لای خوا، ئیتر ھیچیکێ تر، غەیری تەقوا و لەخوا ترسان لای خوا رپۆز و ئیحتزام و نرخ بە ئینسان نادا.

پوختەیهک لە تەفسیری سورەتی (العصر)

لەدوای ئەمانە بەجێیە سورە ی (عصر) - کە سورەتێکی کورتە ، بەلام سورەتێکی زۆر گەورەیه- بچوئینەووە ماناکە ی باس بکەین ، کە ئەگەر ئینسان تەنھا رپعايەتی نەم سورەتە بکات - ھەرۆک ئیمامی شافعی نەفەر موی - بەسیەتی بو ژبانی، بوئەو ی بیگەبەنی بە خۆشەختی . نەفەر موی :

﴿وَالْعَصْرِ. إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ. إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالحَقِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ﴾ .

واته : قهسه م به زه مانه ، (نهو زه مانه ی که وه ک ناویندیه که ،
 خو شبه ختی و به دبه ختی و سه ره نجامی خو شی و سه ره نجامی ناخو شی تیدا
 ده رده که وی . هه روا که نه زانین زه مانه و ته نریخ خو ی ده ری نه خا کی
 گه یشت به خو شبه ختی و کی گه یشت به به دبه ختی) ، قهسه م بهو زه مانه ،
 هه ر ئینسانی و اه زیانکاری و زه ره مه ندیدا ، (نه ته نها سو دیکی
 ده ست نه که وتوه ، بگره سه رمایه شی له ده ست داوه) بیجگه نه وانیه
 حه قیان ناسی و ته سلیمی بوون ، نه وانیه کرده وه چا که کانیا ن نه نجام
 دا ، نه وانیه به یه کت (توصیه) و ناموژگاری و سفارشیا ن کرد که ری
 حه ق بگرن و سه بریشی له سه ر بکه ن^۱ .

^۱ - له کۆتایی ئەم بەرھەمەیدا مامۆستا ناصر جازنکی تر سورەتی العصر وانا له کات. سەیری دوا بەش بکه
 (دهزگای بهرهم).

پوختەيەك لە ئەحكامى سوره تى (الأحزاب)

هەندىكى تر لە خوورەهوشت و کردارە باش و خراپەکان لە چەند نايەتتىكى تروچەند سوره تىكى تىرى قورئاندا، ناويان براوه، پتويستە ئەوانيش باس بکرىن .

لەسورهى ئەحزابدا فەرمانى ئەدرى بە پتەمبەرى خوا کە پتويستە موسلمانان بيزان، بەتايەتى ئەو کەسەى خەرىكى دەعوەت کردنە بۆ رپنگەى خوا، ئەبى بيزانى .. چونکە لە قوناعىكى دەعوەتە کەيدا ئەگا بەدوشتە، ئەويش هاوسەرى کەسىکە کە کارى دەعوەت کردنە لە رپى خوادا، خەتکى تىرش هەر باشە بيزان، تا تى بگەن کە مەسئوليه تى ئەو کەسانەى خەرىكى دەعوەتکردن و بانگ کردنن بۆ رپنگای خوا چيە ، مەسئوليه تى خيزان و خانەوادەى ئەوان چۆنە . ئەفەرموى :

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأزْوَاجِكِ إِن كُنْتُنَّ تُرِدْنَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا فَتَعَالَيْنَ أُمَتِّعُنَّ وَأَسْرَحُكُنَّ سَرَاحاً جَمِيلاً. وَإِن كُنْتُنَّ تُرِدْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالذَّارَ الْآخِرَةَ فَإِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِنَاتِ مِنكُنَّ أَجْراً عَظِيماً﴾ .

هەموو ئەزان لە کاتىکدا پتەمبەرى خوا دەستى کرد بە بانگ کردن بۆ رپنگای خوا، دەستەلاتدارو حاکمە زالم و ، تاغوتەکان و دارودەستەيان، دزى وەستان و دەستيان کرد بە دوژمنايەتى لە گەلى و، هەرچيەك لە دەستيان هات دريغيان نەکرد، هەوليان دا بۆئەوهى نەهيتن ئەو دەعوەتە سەركەوى .. لە ئەنجامدا چارهەيك نەبوو غەيرى

ئەوئەي پتەمبەرى خوا لە گەل یارانى كۆچ بکەن و، شارى مەككە بەجى بهیلن و، برۆن بۆ جینگەبەكى تر، تا لەوى بتوانن مەسئولەت و وەزىفەي بەندەيى خۆيان جىبەجى بکەن و، ئەوئەي لەسەريانە ئەنجامى بەدن .. بۆيە كۆچيان کرد بۆ مەدينە ، كافرەكانيش ھەر وازيان نەھيتا ، چەندىن جار لەشكریان كيشا، ھو جوميان برده سەر موسولمانەكان، شەريان لە گەل کردن، بەلكو بتوانن ئەو دەعوەتە، ئەو بانگ کردنە بۆ رینگای خوا، لەبەين بەرن و خۆيان رزگار کەن لەدەستى .. جا ھەر جارە دەستەبەك لەكافرەكان نەچون بۆ شەر کردن، حزب حزب و دەستە دەستە ، تا دواى ئەوئەي چەند جار شەكستيان خوارد و نەگەيشتن بە نامانج و ئارەزوى خۆيان و، بۆيان دەرکەوت نەگەر حزب حزب و دەستە دەستە برۆن ھىچيان پى ناکرى، کەوابوو با ھەموو حزبەكان و ھەموو دەستە و گروھەكان بەيەكەو بەرۆنە شەرى موسولمانەكان، تا لەبەينيان بەرن .. ئەوہوو جەنگى (ئەحزاب) (گەلەكۆمەي ھەموو حزبەكان) روى دا كە ھەموو حیزب و گروھەكان بوون بەيەك بۆلیدانى موسولمانەكان . جا لەبەر ئەوئەي خواي (متعال) ھەرگیز نيزن نادات بەكافرەكان كە كارى بکەن بەندەيى و عیبادەتى خوا لەسەر زەوى ھەلبگيرى و، زەمىنە نەمىتى بۆ ئەنجامدانى، موسولمانەكانيش دەسەلاتىكى وایان نەبوو كە دىفاع بکەن لەخۆيان و ، لە گەل ئەو ھەموو دوژمنانە بە شەر بين ، بۆيە خواي (متعال) راستەموخۆ يارمەتى

دان و کۆمه‌کی کردن و نه‌جاتی دان ، به له‌شکرێک که موسولمانه‌کانیش نه‌یاندی، به له‌شکرێک که خۆی نه‌زانێ ئه‌فرادی چهند بوو، حیزبه‌کان و گروۆ کافره‌کانی شکست دا، نه‌و شکست دانه بوو به‌هۆی نه‌وه جارێکی تر کافره‌کان له‌بیری نه‌وه‌دا نه‌بن له‌ رینگای جهنگ کردن له‌ گه‌ل موسولمانه‌کانه‌وه برۆن به‌گژی ئیسلامدا ..

دوای نه‌وه وتیان ئیتر جارێکی تر بۆ نه‌وه ناشی به‌شه‌رپه‌ین له‌ گه‌ل موسولمانه‌کان ، باشتر نه‌وه‌یه له‌رینگایه‌کی تره‌وه برۆین ، شتیکی تر بکه‌ین بۆ له‌به‌ین بردنی ئیسلام . نه‌وه‌بوو ده‌ستیان دایه هوجوم کردنه سهر موسولمانان، له‌ مه‌یدانی نه‌خلاق و خوورپه‌شتا، په‌یلان و نه‌خشه‌یان کیشا بۆ نه‌وه‌ی کار بکه‌نه سهر خه‌زانه موسولمانه‌کان، کاری بکه‌ن موسولمانان له‌رینی خوورپه‌شتی جوان و نه‌خلاق ئیسلامی لایه‌ن ، گوهریان بکه‌ن، له‌و رینگایه‌وه ده‌ستی خۆیان به‌هه‌شتین و، ئیسلام له‌به‌ین به‌ن . جاله‌به‌ر نه‌وه بوو له‌ دوای نه‌وه غه‌زویه (دوای جهنگی نه‌حزاب) خوای گه‌وره نهم سوره‌ته‌ی نارد که تیایدا موسولمانان ناگادار نه‌کاته‌وه له‌وه‌ی خه‌ته‌ریکی زۆر گه‌وره روه‌ی تی کردوون، که نه‌گهر سه‌نگه‌ری خۆیان مه‌حکهم نه‌که‌نه‌وه، نه‌گهر له‌ خوورپه‌شته خراپه‌کان به‌ته‌واوی خۆیان به‌دوور نه‌گرن ، نه‌وه‌ی خوورپه‌شتی باش و جوانه مه‌حکهم نه‌یگرن ، به‌ته‌واوی نه‌بن به‌نه‌هلی نه‌خلاق ئیسلامی و خوورپه‌شتی جوانی په‌سه‌ند کراوی لای

خوا، حه‌قه‌ن له‌م شه‌ره‌دا شکست نه‌خۆن و، کافره‌کان نه‌گه‌ن
به‌ناوات و ناره‌زوی خۆیان ..

جا له‌به‌ر نه‌وه‌یه له‌م سوره‌ته‌دا زۆریک له‌وفه‌رمان و ده‌ستورانه‌ی
پۆیستن بۆ نه‌وه‌ی موسولمانان به‌ریعایه‌ت کردن و به‌کاره‌یتانیان،
رینگای نیمان و عه‌مه‌لی صالح باشتر و زیاتر بگره‌ به‌ر، زۆریک له‌و
ده‌ستورانه‌ هاتوون ، که به‌م جۆره‌ ده‌ست پێ ده‌کا:

* سه‌ره‌تا له‌به‌ر نه‌وه‌ی خانه‌واده‌و خه‌یزانی ره‌ه‌به‌رو پێشه‌وا زۆر تر
له‌خه‌ته‌ردایه ، نه‌گه‌ر هه‌وجومیک ببریته سه‌ر نه‌و و ده‌ستیک بوه‌شپیریت
له‌و، ئیتر هه‌وجوم بردنه سه‌ر کۆمه‌لی موسولمانان و زیان گه‌یاندن
به‌وان، زۆر ئاسان نه‌بیته، له‌ویوه ده‌ست پێ نه‌کات . نه‌فه‌رمووی :

نه‌ی پێغه‌مبه‌ر، نه‌ی نه‌و که‌سه‌ی خه‌به‌ری هه‌یدایه‌ت و رێنومایی بۆ
رینگای به‌نده‌ییت له‌خوا و هه‌ر گرتوه‌، بلی به‌ هاوسه‌ره‌کانت، نه‌وانه‌ی
قه‌راره‌ هاوسه‌ری تۆ بن، شایه‌نی و لیاقه‌تی نه‌وه‌یان بیته که له‌لای تۆ
بن ، پێیان بلی : نه‌گه‌ر ژبانی دنیا - نه‌و ژبانه‌ی زوو دیت ، به‌لام
هه‌روا که زوو دیت زووش نه‌روات و له‌به‌ین نه‌چی - نه‌گه‌ر ژبانی
دنیا و زینه‌ت و ناره‌یشتی دونه‌یانان نه‌وی، و هه‌ر تا هه‌ندی له‌و مالۆ
مه‌تاعه‌ی که هه‌مه‌، پێتانی بده‌م و، ده‌ستان لی به‌رده‌م و، به‌شپۆه‌یه‌کی
جوان ده‌ست به‌رده‌راتان بسم ، ئیوه‌ش به‌رۆن وله هه‌ر کوی نه‌وه‌ی
نه‌تانه‌وی و ده‌ستان نه‌که‌وی، به‌رۆن بۆ نه‌وی . چونکه‌ خوا منی بۆ

نمونه دروست نه کردوه خهریکی ناماده کردنی زینت و مال و مهتاع
 بۆ چهند ژنیک بم، مهسنولیهتی من و نهرک و واجبی من زۆر گهوره تره
 لهوهی عومرم ههر لهوه دا سهرف بکهم، نه گهر نهوه تان نهوی، نهوه
 لای من دهست ناکهوی، وهرن تا بهو شیوهیه لهیهک جیا ببنهوه .. خو
 نه گهر خواو پیغمبهره کهی و مالی نهو دونیاشتان نهوی، نه گهر
 قیامت و بههشتان نهوی، نهوه مهسنولیهت و وهزیفه تان له سهرف شان
 دانه نری، داواتان لی نه کری که کاره چاکه کان به پی تواناییتان نهجام
 بدهن، چونکه نه گهر لهوانه بن که نه هلی نهجامدانی کاره باشه کانن،
 نهوه خوای میهره بان نهجر و پاداشتیکی زۆر گهوره ی بۆ ناماده
 کردوون ..

کاتی نهم دوو نایه ته نازل بوون ، پیغمبهری خوا هاوسهره کانی
 کۆ کرده وهو نهم شته ی باس کرد له گه لیان، نهوانیش وتیان : نیمه
 خواو پیغمبهری خواو مالی دواپی و قیامه تان نهوی . ژیانی دونیا و
 زینت و نارایش و زۆهری دنیا مان ناوی .. بهو جووره رۆشنیان
 کرده وه و سهلماندیان که لیاقت و شایسته یی نهوه یان ههیه که
 هاوسهری نهو بن .

* دوا ی نمونه هاوسهرانی پیغمبهر (صلوات الله وبرکاته
 علیه) نهمه یان ده رخست ولمو تاقیکرد نه وهی دا ناجح بوون ، دوا ی

نهوه چهند دهستور و فرمانیکی تر لای خوی گهروهه هاتن ، لهو
فرمانانهدا نهفرموی : نیستا که نیوه دامهزراون لهسهر نانهموه ،
سهلاندتان کهلیاقت و شایستهیی نهوهتان ههیه ژنی پیغمبهربن ، چهند
شیک ههیه نهبی رعایهتیاں بکهن . هندی خورهوشتی ناپهسهند ههه ،
نهبی خو دور بگرن لیان ، هندی خورهوشتی جوانیش ههه ،
حهتمدن نهبی نهوانهتان تیدا بی .

﴿يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ مَن يَأْتِ مِنْكُنَّ بِفَاحِشَةٍ مُّبِينَةٍ يُضَاعَفْ لَهَا الْعَذَابُ
ضِعْفَيْنِ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا﴾ .

با پیش نهوهی مانای نهه نایهته بهیان بکهه ، نهوه بلیم که ههروهه
له پیندا نیشاره مان کرد ، ههه کهسیکی تریش کاری دهعهوت کردن
بکا بو رنگای خوا ، نهگهر زهمانیک وهه نهو زهمانهیی وا جهنگی
نهحزاب رووی دا ، بیته پینشهوه ، واجب نهبی لهسهری که لهگهل
هاوسهری ، یا هاوسهرانی ، نهه شته باس بکا ، به جدیهتیشهوه لیان
داوا بکا ، تا مهوقیفی خویمان روون بکهنهوه ، روونی بکهنهوه که چیان
نهوی و چیان ناوی . نهگهر دنیاان ویست دهستیان لی بهردا بهو
شیوهیه که بهیان کرا ، نهگهر خواو پیغمبهرو قیامهتیشیان ویست ،
نهوه نهبی خو حازرکهه بو نهوهی نهو فرمانو دهستورانهی که
دوایی بویمان باس نهکرین رعایهت بکهه و هوشیان بهوانهوه بیته ،

ئەو ەى خوا ئەفەرموى كە بىكەن، بىكەن . ئەو ەش كە ئەفەرموى خۆى
لى دوور بگرن، لى دوور كەونەو ە .

ئەفەرموى : ئەى ژنانى پىغەمبەر، ەەر كام لە ئىو ەردارىكى
ناپەسەند-كە دياربىت و ئەنجامدانى نىشانەى ئەو ە بىت ئەونەنجامدەرە
ئىنسانىك نى ە ەھلى عىبادەت و بەندەى خوا بى- ەەر كام لە ئىو ە
كردارىكى وای ئەنجامداو، خەلكى پىيان زانى و بۆيان دەر كەوت ئەو ە
ئىنسانىكى صالح نى ە، كەسكە ئەھلى ئەنجامدانى كارى نزمە، ئەو ە
ئەشكەنجەبەك كە بوى قەرار دەدرى، دوو بەرابەرى عەزاب
وئەشكەنجەبەكە بۆ ژنانى تر ئەنجام ئەدرى، لەبەر ئەو ەى كردارى
ناپەسەندى ئەو، ەم گوناھىكە بۆ خۆى، ەم ئەبىتە ەوى ئەو ەى ژنانى
ترىش چەندان كردارى ناپەسەند ئەنجام بەدن، چونكە ئەبىتە
سەرمەشقىكى خراب بۆ ژنانى تر، ئەوان بىانووئەگرن و ئەلئىن : كاتى
خىزانى پىغەمبەرى خواو ەاوسەرانى رەبەر ئاوابن، ئىتر ئىمە بۆچى
خۆمان ئەخەبنە زەھمەت . لەبەر ئەو ە حەقى خۆبەتى ئەگەر بەكى
لەئىو ە شتىكى ئاواى كرد، دوو بەرابەر عەزاب و ئەشكەنجەبەى بدرى،
ئەو ە زۆرئاسانە بۆ خوا. ئەو ەش كە ئىو ە ژنى پىغەمبەرى ئەون نایبە
رئىگر، وەك دەلئىن روو دەر باسىبەك نى ە، نافرەموى لەبەر ئەو ەى ژنى
پىغەمبەرنو ەاوسەرى رەبەرن ، قەيناكا چاوپۆشى ئەكەم . نەخىر،

به لکو له بهر نه وهی ژنی پیغمبهرنو هاوسه ری ره بهرن، نه بی له
 هه موو ژنیکی تر پاکتر بن، شیوه ی ژانیان جوان تر بی له مهر ژنیکی تر.
 به کورتی له جی نه وهی به پنی نهو بهر نامه یی خوا که بو جهزاو
 سزای ژنه کانی تر هه یه، سزایان بدات - واته هر به قه د گونا هه که
 جهزاو سزا بداته وه - دوو بهر اهر جهزاو سزا نه داته وه.

﴿وَمَنْ يَقْتُمْ مَنَّكَ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ وَتَعْمَلُ صَالِحًا تُؤْتِيهَا أَجْرَهَا مَرَّتَيْنِ
 وَأَعْتَدْنَا لَهَا رِزْقًا كَرِيمًا﴾ : هه رکام له نیوه بهر دهوام و به دل
 فرمان بهرداری خواو پیغمبهری خوا بی و کرده وهی چاک نه جام بدا،
 نه وه دوو جار پاداشتی ده دهینه وه، به کم : له بهر نه وهی کرده وهی
 چاکی نه جام داوه و نیتاعهت و فرمان بهرداری کردوه . دووه میس
 له بهر نه وهی بووه به سه رمه شقی باش بو ژنانی تر. هه رکس ناوابی،
 رزق و روژی به کی زور باشمان بو نامه کردوه له قیامه تدا.

﴿يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِّنَ النِّسَاءِ إِنِ اتَّقَيْتُنَّ﴾ : نهی ژنانی
 پیغمبهر! نهی ژنانی نهو که سهی خه بهری هیدایهت و رینمای بی بو
 رینگای بهنده بی هیناوه بو خه لک و، رینمای خه لک ده کات بو نه وهی
 بهنده بی و عیادهت بو خوا بکه ن! نه گه ره خوا بترسن و ته قواتان بی،
 وهک هچ ژنیکی تر له ژنان بن، چونکه نه گه ر ژنیکی تر له خوا بترسی
 ته نها بو خو به تی، به لام نه گه ر نیوه له خوا بترسن نه بن به سه رمه شق بو
 ژنانی تر، بو خانه واده کانی تر، نه بن به سه به بی نه وهی زور لیک خانه واده و

زۆرئیک له ژنان له خانه‌واده‌کاندا بکه‌ونه سه‌ر رژی
به‌نده‌ی .. که‌وابوو:

﴿فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا
مَعْرُوفًا﴾ . واته : له کاتی‌کدا که قسه ده‌که‌ن به‌نهرمی و به‌نازه‌وه قسه
مه‌که‌ن، تا نه‌وه‌که‌سه‌ی نه‌خۆشی لارو چه‌وتی ره‌وشتی هه‌یه، نه‌وه‌ی وا
نه‌خۆشی نه‌خلاق له دلیابه‌تی، خه‌ته‌ره‌وه ته‌ماعی خراب نه‌که‌ویته‌ دلێ .
بۆیه با قسه‌یه‌ک که نه‌یکه‌ن قسه‌ی په‌سه‌ندی بی، شیوه‌ی قسه‌کردنه‌که
باوایی له نهرمی، له به‌نازه‌وه قسه‌کردن دوور بی . با قسه‌که‌یش
مانایه‌کی په‌سه‌ندی بی، شتیکی تیا نه‌بیته‌ که‌سه‌ی به‌ره‌وه لای گوهرایی
و له‌رێی خوا ده‌رچه‌ون بکیشی .

﴿وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ﴾ : له ماله‌کانتاندا دامه‌زرین، با سه‌نگین بنو
ویقارتان بی، با سه‌نگینتان بکه‌ویته‌ ناو ماله‌کانتان، چونکه قه‌رار وایه
ژن جیگای نه‌سه‌لی فه‌عالیه‌ت و کارو کۆشش و هه‌ولدانی خانه‌واده
بیته، ناومال بیته . چه‌ونه ده‌ری له‌ناومال ته‌نها نه‌بی له‌کاتی
زه‌وره‌تا بی، به‌ئه‌ندازه‌ی پێوستی زیاتر نه‌بی .

﴿وَلَا تَبْرَحْنَ تَبْرِجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْاُولَى﴾ : کاتیکیش له‌به‌ر پێوستی و
زه‌وره‌تیک چه‌ونه ده‌ره‌وه، خۆتان مه‌رازینه‌وه ، خۆتان وه‌ک بورجیک،
وه‌ک قه‌سریک یا کۆشکیک ده‌رمه‌خه‌ن، وه‌ک چه‌ون بورج و قه‌سریک له
دووره‌وه دیاره و خه‌لتک سه‌رنجی نه‌ده‌ن، وا مه‌که‌ن ئاوا خۆتان

پرازیننەووە خەلکی بۆتان بروانن . وەك چۆن ئەوانەى لە جاھیلیەتى پێشوو دا ئەچوونە دەرەو، خۆیان ئەرازاندەو، ئەوانە لەریڭگای بەندەبى خوا دوور بوون و غافل بوون ، لایان دا بوو . بەشیوەى ئەوان خۆتان مەرازیننەو . جا دووايش بەیان ئەكەرت كە ئەبى ژنى موسلمان لەكاتىكا كەئەچیتە دەرەو، یالەكاتىكا كە نامەحرەمىك لەمالتیا بى، ئەبى چۆن بى (لەبەشى ئەحكامى پۆشتەبیدا باسى ئەكەین).

﴿وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ﴾ : نۆیژەكانتان بە رىك و پىكى ئەنجام بدەن . سكالاو دوعاتان بەرىك و پىكى بكەن، تا خواكۆمەكتان بكا بۆ ئەوہى رىڭگى بەندەبى بگرن .

﴿وَأَتَيْنَ الزَّكَاةَ﴾ : ھەرەھا لەسەر وەت و داراییەك كە ھەتانە ، ئەوہى وا زیاترە لە پىویستی و نیازى خۆتان، بىبەخشن، تا بىتە ماىەى گەشەكردنتان و، چوونتان بەرەو كەمال .

﴿وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾ : ھەرەھا فەرمانبەردارى و ئىتاعەت بكەن لە خواو پىغەمبەرەكەى .

پاشان دەفەرموى: وا مەزانن ئەم دەستورانەى ئەیدەین بە ئىو، سوودو نەفەى بە نىمە دەگەینى. نەخىر، ھەمووى ھەربۆخۆتانە :

﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا﴾ : خوا كە ئەو دەستورانە بە ئىو دەدات، تەنھا ئەبەوى پىسى جاھیلیەت لەسەر ئىو لا باو، دوورى خاتەو لەتتان، ئەى ئەھلى مالتى

پتغمبه‌را! ئەی ژنانی پتغمبه‌ری خوا! نابێ ئیوه ئەو بیسی جاهیلیه‌تانه پتوه بێ. خوا ئەیه‌وی بە‌راستی پاكتان کاته‌وه، له‌هه‌رچی خوورده‌وشتی جاهیلی و ناپه‌سه‌نده. وه‌ك ئەوهی به‌نازه‌وه قسه‌ بکه‌ن. وه‌ك ئەوهی و یقارو سه‌نگینیتان نه‌بێ و له‌ ماله‌ کانتانا دانهمه‌زێن و هه‌میشه له‌ملاوله‌ولا بن. وه‌ك ئەوهی کاتی ئه‌پۆنه‌ ده‌روه‌و خۆتان برازێنه‌وه‌و، غه‌یری نه‌وانه له‌ خوورده‌وشتی ناپه‌سه‌ندی‌تر.

* ﴿وَاذْكُرْنَ مَا يُتْلَىٰ فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ﴾ : با ئەوهی له‌ماله‌ کانتانا به‌ك له‌ شوێن به‌ك ئه‌خوێنێنه‌وه‌و بۆ هیدایه‌ت و رێنماییتان، له‌نایه‌ته‌کانی خوای (متعال) و نیشانه و ده‌لیله‌کان، هه‌میشه له‌ یادتان بێت، ئەو نایه‌تانه‌ی رینگای به‌نده‌یی رۆشن ئه‌که‌نه‌وه‌و، ده‌ری ده‌خه‌ن هه‌ر خواجه‌ فەرمانه‌ه‌وا و فەرمانه‌ه‌س، هه‌روه‌ها رۆشنی ئه‌که‌نه‌وه‌و که‌ دوا‌رۆژێک هه‌یه و نینسان تیا‌دا مو‌حاسه‌به و مو‌حاکه‌مه‌ی نه‌کری. ده‌ری ده‌خه‌ن بۆ نینسان که‌ مه‌سئوله‌و به‌نده‌ی خواجه، ئەبێ رینگای به‌نده‌یی بگری. ئەو رێ و ره‌وشه‌ی دامه‌زراوه‌ بۆ ئەوه‌ی که‌ به‌نده‌یی خوا بکه‌ن، بێ ئەوه‌ی به‌ره‌و که‌مکاری (تقصیر) و طیرفته‌، یا به‌ره‌و زیاده‌ره‌ویی (إفراط) و له‌حه‌د ده‌رچوون بپۆن. .. نانه‌وانه‌ یادبکه‌نه‌وه‌و هه‌میشه له‌بیریا‌ندا بن.

﴿إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا﴾ : نه‌وش نه‌بی بزانیّت گومان له‌وه‌دا
 نیه که خوی گه‌وره (لطیف) واته : ناسک بینه، نه‌وه‌ی زور زور
 په‌نهان و پوشرای بی نه‌و پی‌نه‌زانی . هه‌روه‌ها (خبیر) هه‌میشه
 گوزارشت و خه‌به‌ری بی‌نه‌دری ، له‌و ری‌نگایه‌شه‌وه خه‌به‌ردار نه‌بی
 له‌هه‌رچی‌یه‌ک که روونه‌دا، له‌هه‌ر کرداریک له‌لایه‌ن نی‌وه‌وه ده‌بیّت،
 واته خوی (لطیف) هه‌، ناگای له‌هه‌موو شت هه‌یه، (خبیر)یشه، واته :
 هه‌میشه خوی خه‌به‌ری هه‌یه (خه‌به‌رداره) .

* ﴿إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ ، وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ، وَالْقَانِتِينَ
 وَالْقَانِتَاتِ ، وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ ، وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ ،
 وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ ، وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ ، وَالصَّائِمِينَ
 وَالصَّائِمَاتِ ، وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ ، وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا
 وَالذَّاكِرَاتِ ، أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا﴾ :

نه‌و پی‌او و ژنانه‌ی نه‌هلی نه‌و ره‌وشتانه بن ، نه‌وانه‌یان کردیّت
 به‌کار و پیشه‌و به‌رنامه‌یان ، خوا نه‌فه‌رموی : نه‌وه پادا‌شتیکی زور
 گه‌وره‌مان بو ناماده‌کردوون، له‌که‌م و کورتی و گونا‌هه‌کانیان نه‌بو‌رین
 و چاو‌پو‌شی نه‌که‌ین، بو‌کرده‌وه باشه‌کانی‌شیان نه‌جر و پادا‌شتی گه‌وره
 قه‌رار نه‌ده‌ین . نه‌وانه‌ش نه‌و که‌سانه‌ن که :

یه‌که‌م : خو‌یان رزگار نه‌که‌ن و خو‌نه‌پاریژن له‌به‌ندایه‌تی غه‌یری
 خوا . هه‌ول نه‌ده‌ن ته‌نها روویان له‌خوابی . خو‌لانه‌ده‌ن له‌وه‌ی

غیری خوا بکه‌ن به‌خاوه‌نی خو‌یان ، به‌فەرمانه‌وه‌او فەرپاد‌ر‌ه‌سی
خو‌یان، نافەرمانی و سەرپێچی له‌فەرمانی خوا ناکه‌ن .

دووهم : نه‌و که‌سانه‌هه‌وڵ نه‌ده‌ن نه‌وحه‌قه‌ی ناسیویانه (به‌رنامه‌ی
هیدایه‌ت و ریتما‌ی خو‌ای گه‌وره) به‌ته‌واوی ته‌سلیمی بن و به‌راستی
بزانه‌ن و له‌سه‌ری دامه‌زرێن .

سێهه‌م : هه‌میشه‌ و به‌رده‌وام - نه‌ك رۆژه‌ نا رۆژی ، یا ساته‌ نا
ساتن- به‌رده‌وام و به‌دڵ - نه‌ به‌مه‌جبوری - له‌هه‌ول‌دان که
فەرمانه‌ردارو گوێزایه‌تی فەرمانی خو‌ابن .

چواره‌م : هه‌وڵ نه‌ده‌ن راستگو‌ بن له‌وه‌دا که‌ ده‌یلتین، به‌نده‌ی
خو‌ابن و موسولمان بن، راست بکه‌ن له‌وه‌داو به‌کرده‌وه‌ بیسه‌لێتن که
راسته‌ موسولمانن . پاشان هه‌وڵ نه‌ده‌ن نه‌هلی سه‌بر بن، چونکه
به‌نده‌یی گێروگرفت و ده‌ردیسه‌ر دیتن بۆ ئینسان .. بر‌واداران که
له‌گه‌ڵ گێروگرفت و ده‌ردی سه‌ردا رووبه‌روو ده‌بن، نه‌بێ سه‌بر
بکه‌ن، له‌رێگای به‌نده‌یی ده‌ر نه‌چن و لا نه‌ده‌ن .

پنجه‌م : پاشان (خوشوع) و خو‌ک‌زگرتن و خو‌ن‌زگرتن له‌به‌را به‌ری
خواوه‌و، به‌ته‌واوی ته‌سلیم بوون به‌خوا، صیغه‌تیکی تریانه . نه‌بێ
که‌مه‌زین سەرپێچی و نافەرمانی لێیان روو نه‌دات .

شه‌شم : هه‌روه‌ها نه‌بێ له‌مال و سه‌روه‌ت و دارایی به‌ك که‌ هه‌یانه ،
نه‌وه‌نده‌ی له‌رێی خوا‌دا خه‌رج که‌ن تا بیسه‌لێتن راستیان کردووه

لەو هەدا که لافی ئیمانیاں لی داوه و وتوانه ئیمه بروادارین . ئەبێ سەدەقە بدەن، سەدەقە یەعنی ئەوهی موسولمان بیسەلمیئی ئەهلی راستبیزی و صدیقه، راست ئەکا که ئەلی من موسلمانم، چونکه ئەگەر ئینسان سەدەقە ی ئەبێ، ئەگەر مال و سەرۆتی خۆی - ئەوهی که زیاتره له پێوستی خۆیەتی - لەرێی خوا خەرجی ئەکا، ئەوه دەردەکەوی درۆی کردوو لەو هەدا که وتویەتی من (مؤمن) م .. تەنها له کاتی کدا دەرنه کەوی که راستی وتوو و ئەهلی (صدق) و راستیە ئەوهی وا ئەبێ خەرجی بکا لەرێی خوادا خەرجی بکا و سەرفی کا .

هەوتەم : دواي ئەوه ئەبێ ئەو کەسانه ئەهلی رۆژوو گرتن بن، هەرۆک له پێشا نیشاره مان کرد .. ئەو دەورەبە ی خوی (متعال) دایناوه بۆ پەرۆده کردنی بەنده، برۆنه ناوی، رۆژوو بگرن، تەمرین بکەن بۆ ئەوهی هەرچیه ک خوا پێی خۆشه هەرئەوه یان پێی خۆش بی، هەرچی یه کیش خوا پێی ناخۆشه ئەوانیش ئەوه یان پێی ناخۆش بی و لێی دوور بکەونه وه .

هەشتەم : دواي ئەوه ئەبێ پساوان خویان له غەیری ژنان و هاوسەرەکانیان، هەرۆها ژنانیش خویان له غەیری شووه کانیاں پاریژن، تەنها پەیه وندیان له گەل هاوسەرەکانی خویان بی و بەس، خویان له حەرام دوور خەنوه .

نۆیم : پاشان نه‌بی هه‌میشه له یادی خوادا بن . زۆر زۆر له بیری خوادا بن، به‌و جووره که هه‌میشه خه‌ریکی جیه‌جیکردنی نه‌رکی به‌نده‌یی بن، به‌دلّ دواى نه‌وه به‌ زمان، پاشان به‌ کرده‌وه، زیکرو یادی خوا بکه‌نو و بیسه‌لینن خوایان له بیردایه و له بیریان نه‌چۆته‌وه.

پوخته‌یه‌ك له نه‌حکامی پۆشته‌یی ئافره‌ت

*یه‌کیکی تر له‌وه‌فرمان و ده‌ستورانه‌ی له‌ سوره‌تی نه‌حزابدا هاتوه به‌شیکه له‌ حوکمه‌کانی پۆشته‌یی، که ده‌فه‌رموی :

﴿ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ، ذَلِكَ أَذْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴾ .

دواى نه‌وه ته‌صممه‌ی کافران گرتبوویان و، مونا‌فیه‌کان بلا‌وه‌یان کردبوو به‌ناو شاری مه‌دینه‌داو، له‌سه‌ر هه‌موو کوچه‌و کۆلا‌نیکه‌ رانه‌وه‌ستان بۆ نه‌زیه‌ت دانی ژنانی بروادار، خه‌ته‌ریکی زۆر گه‌وره‌ خه‌ریک بوو رووی کردبووه‌ خانه‌واده و ژنه‌ موسولمانه‌کان، له‌به‌ر نه‌وه‌ خواى (متعال) نه‌م فه‌رمان و ده‌ستوره‌ نه‌نیرى بۆ ژنانی موسلمان تا ریه‌ایه‌تی بکه‌ن . تا مونا‌فیه‌کان نه‌زیه‌ت‌یان نه‌که‌ن، چونکه‌ نه‌گه‌ر نه‌مان ریه‌ایه‌تی نه‌م فه‌رمانه‌ بکه‌ن که له‌به‌دا باس کراوه

موناڤیقه كان ئەیان ناسن، ئەزانن ئەمانە ئەهلی ئیمانن، ئیتر زاتیان نیه و ناویرن لییان نزیک کەونەوه، جورئەتی ئەوه ناکەن ئەزیهتیان بکەن . بەو جۆره رزگار ئەبن لە ئەزیهت و نازاری ئەو موناڤیقانه .

ئەفەر موی : ئەهی پتەمبەر! بلیتی بە هاوسەرە کانت پیش لە هەموو کەس، (چونکە ئەبی لەویوه، لە مالتی رەهبرەوه دەست پێ بکری)، بلیتی بە کچه کانت، (چونکە لە پیشا هاوسەرە کە واجب دەبی لەسەری کە ریعایەتی ئەو شتانه بکات، دوابی کچه کان گەوره دەبنو، تە کلیفو واجب و مەسئولیت روودە کاتە ئەوان)، دوابی ئەوه بە ژنانی موسولمانان، پێیان بلیتی : کاتی لەمال دەروڤنه دەرەوه کراسه شۆرە کانیاں بکەنە بەرو شۆریان بکەنەوه بەقەد خوڤانا، تالاشەیان داپۆشی، چونکە ئەوه دەبی بەهوی ئەوهی بناسرین، ئەوه باشترین رینگایە بۆ ئەوهی بناسرینو، لە دەرەوه بزانی ئەمانە بروادارنو ئەهلی ئەو جۆره کارانە نین، ئیتر ئەزیهتیان نە کری لەلایەن موناڤیقانەوه، جا دەفەر موی: خوا (غفور) و (رحیم) ه، ئەگەر لەوهو پیش ئەمەیان نە کردوو و تووشی ئەو کردارە ناپەسەندە بوون، خوا لییان ئەبوری، لە گوناھیان چاوپۆشی ئەکا . هەر و هەر حیمه، ئەگەر لەمەولا ئەم دەستورو فەرمانە بە کار بیننو و عمەلی پێ بکەن، لییان وەر ئەگری و بەبەزەهی خۆی پاداشت و جەزای باشیان دەداتەوه . لێرەدا واجب کراوه لەسەر ژنی موسولمان لە کاتی کە لەمال دەرواته دەرەوه، یا

ئەگەر لەمەلا بوو بەلام نامەحرەمىك لەوى بوو، كراسى شۆر بىكاته بەرى ، لە مىلى تا سەر ئەنگوستى پىنكەنى داپۆشى، بەجۆرى ھىچ كۆتى بەدەرەو نەبى، بىجگە لەدەستەكانى ، ھەرەك چۆن لە نوپزا خۆى دادەپۆشى . (جا بەشى سەرومل با بىئىتەوہ بو دواى چونكە لە نايتىكى تردا بەيان كراوہ) . دەبى كراسىك لەبەربىكا ئەوئەندە شۆر بىت ھەموو بەدەنى داپۆشىت .

ھەرەھا كراسىكى وايش نەبى زۆر پىر لە زىقو بىرق و رەنگى جوان بىت، بىتە ھۆى ئەوہى خەلكى سەرنجى بەدەن، وەك ئەوہى كراسى لەبەرا نەبىت، كراسىك بى وەك ئەوترى ماقولانە بىت، بەجۆرىك داپۆشى، دەرىخا نەم ژنە ژىنىكى موختەرەمە . ژىنىك نىە نەھلى ئەو جۆرە كارانە بى كە تەماعى تى بىكى و ئەزىەتى بىكى .

كەوابوو تا ئىرەى واجب كراوہ لەسەر ژىنىك كە ئىمانى ھەبى كراسىك ئابەو جۆرە كە وتمان بىكاته بەرى، ھەر نەم كراسە كوردىيە بەشىۋەيەك كەلەمەو پىش باوبوو، نەك ئەو كراسەى ئىستا لە ھەندى لە شارەكانى كوردستاندا ئەدورىت ، كە زۆر ئالەبارە . دەبى جۆرى نەبى حەجى بەدەن دەرخا .

ھەرەھا كراسەكە ناى تەنك بى ، چونكە ئەگەر كراسى يا ھەر جىلو لىياسىكى تر تەنك بوو، بەجۆرى حەجى بەدەنى دەرەخست، ئەوہ ھەرەك نەبوونى پۆشاك واىە . دەبى كراسەكە وابى حەجى

بهدنى دهرنه خا . خو نه گمر به شيويهك بوو - بو غوونه - له سهر سنگيا حه جى بهدنى دهرده خست ، نهوه چاره ي نهويه سهرپوشه كى نهونه گهوره بى سهرسنگى داپوشى و نهو به شمش به دهره وه نه بى ، وا نه بى سهرنجى نامه حره م رابكيشى .

جا بو نه وه ي باسى پوشته ي ته واو بى ، دوو نايه تى تيرش له سوره تى (نور) داهه ن ، ده فهرموى : ﴿ قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَفْعُلُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ ، وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ، ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ ، إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴾ . به پيغه مبهرى خوا - ههروه ها هه ركه سيك كه خه ريكي ده عوه ت كرده بو ريگاي خوا - ده فهرموى :

بلتى به پياوه نيمانداره كان له ته ماشا كرده كانيان كه م كنه وه . هه ميه شه خه ريكي سه ير كردنى نه م و نه ونه بن . سه ير كردنى له بهر شوينكه وه تى هه واو هه وه س بى . بيان بلتى : با له و كاره دوورى بكن ، هوشيان به خو يانه وه بيت له و جو ره سه ير كردنانه يان نه بى ، ته نها له كا تيكا ني جازه يان هه به پروانن كه زه رو ره تيك يا سه به بيك هه بيت بو نه و پرواينه ، وه كه نه وه ي نينسانى كى موسولمان خه ريكه شتيك له دين فيرى ژنى موسولمان نه كا ، بو نه وه ي باش تى بگيه نى ، جار جار پروانى بوى ، تا نه و هوشى به لايه وه بى ، بزاني چى بو نه لى . چونكه نه گمر جار جارى بوى نه پروانى نه وي تر تى ناگا ، دياره له و پرواينه شيا ده بى پاك دامه ن بيت ، دوور بى له هه رجو ره خه يال و مبه ستىك كه

ناخۆشه و حەق نە لە دلتی موسولماندا بیست . یا وەك ئەوەی كە پزیشك لەكاتی چارهسەردا ناچارە بروانی بۆ ژنی نامەحرەم ، ھەروەھا شتانیککی تر لەو بابەتە .

ھەروەھا دەفەرموی : پێیان بلتی شەرمگا و حەیایان پپاریژن . لە رینگای ناشەرعی یەو تەوشی ئەو نەین كە خوا پتی ناخۆشه . دیارە ئەو زیاتر دەبی بەسەبەبی ئەوەی بەرەو كەمەل بوون بپۆن و زیاد بکەن . بیشزانن حەتەن خوا ناگادارە لەوەی نەنجامی نەدەن، خەبەری ھەبە چی دەكەن و چی ناکەن . جا با ھۆشیان بەخۆیانەو بێ ، بزانی خوا لەسەر ئەوەی نەنجامی دەدەن، موحاسەبەو موحاكەمەیان دەكا .

﴿ وَقُلْ لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ ، وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ ﴾ :

ھەروەھا بلتی بە ژنە بە ئیمانەكان، ئەوانەى بەراستی ئیمانیاں دامەزراوہ و راست نەكەن كە موسولمانن، پێیان بلتی: ئەوانیش ھەروەك پساوان بە ئیمان لە دیدو رۆانینەكانیاں كەم بكەنەوہ . ھەر بەوجۆرە بۆ پساوان و ترا ئەمانیش شەرمگا و حەیایان پپاریژن . خۆیان پپاریژن لەوەی لەو رینگایەوہ تەوشی ناشەرعی ببن .. دیارە تەنھا لەكاتیكا ئەو پاراستنە دەبیست كە لە رۆانینەكانیاںا ھۆشیان بەخۆیانەوہ بپۆ سەیری ئەم و ئەو نەكەن، چونكە ئەوہ دەبیستە ھۆی ئەوەی نزیك كەونەوہ لەكارى حەرام و تەوشی كارى زۆر ناپەسەند ببن .

﴿ وَلَا يُدِينُ زِينَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا ﴾ : با زینەتەکانیان، خشلو نارایشەکانیان دەرئەخەن، مەگەر ئەوەی خۆی دەرکەوئ . لە نایەتەکەى ترا فەرموئى: کاتیک کە نەرۆنە دەرەوہ خۆیان نەرازیننەوہ، لێرە دەفەرموئى : زینەت و نارایشتەکانیان دەرئەخەن، مەگەر ئەوەی خۆی لەخۆیەوہ دەرکەوتی . .

دیارە ئەو زینەت و نارایشەى بەقەد ژنەوہ دەبیت دوو جوړە : بەشینکی وایە بێ ئەوەی ژنەکە خۆی بخاتە زەحمەت، بێ ئەوەی هەول بدات بۆ دەرخستنى، دەرەکەوئیت، وەك ئەنگوستیلەیهك لە دەستا بیت، وەك رەنگیک بەقەد دەستپەوہ بیت، وەك کلەیهك کە لە چاودا بیت، وەك هەر زینەتیکى تر کە بەقەد دەم و چاوەوہ بیت، ئەوہ لەخۆیەوہ دەرەکەوئیت، ئەگەر ژنى موسولمان خۆیشى بۆ نەخاتە زەحمەت و هەولئى بۆ نەدا، هەر دەرەکەوئى . بەلام زینەت و نارایشى کە لە غەبرى ئەو دوو جینگایەدا بیت بەجوړیکە رەحەت دانەپۆشرى . ئەگەر ژن خۆى قەسدى نەبى دەرى بخا، دەرناکەوئى . کەوابوو لەسەر ژنى موسولمان واجبە کە لای نامەحرەمدا بەو جوړە بى، تەنھا ئەو زینەت و نارایشەى لەخۆیەوہ، بێ ئەوەى خۆى قەسدى بى دەرەکەوئى، تەنھا ئەوہ دەرخواو غەبرى ئەوہ جائیز نى بە دەرى خا . جا لەو رەنگو شتەش کە بەقەد دەست و دەم و چاوەوہیە هەندیکى هەر جائیز نیە دەرکەوئى . بۆ نمونە : ژنى دەیهوئى بەیانى بڕوا بۆ بازار، زەرورەتەو

نه‌یی بروا، یا له‌مال برواته ده‌ر بو جی‌گایه‌ک، نه‌وه ئیتر جایز نیه نه‌وه شه‌وه له‌و ره‌نگ‌و شته بدا له‌ خو‌ی و خو‌ی برا‌زینتیه‌وه، چون‌که نه‌زانئ بو به‌یانی به‌جوانئ نه‌میتتیه‌وه و خه‌لک سه‌رنجیان را نه‌کیشری بۆی، به‌لام نه‌گه‌ر پی‌ش له‌وه قه‌سدی چوون بو بازار بکا، شتی له‌وانه‌ی دابی له‌خو‌یو، زو‌ریکی له‌به‌ین چووی هه‌ر نه‌سه‌رو نیشانه‌یه‌کی مایی، دوواییش ناچار بی برواته ده‌ره‌وه، نه‌وه قه‌ی نا‌کاو، پی‌ویست نیه خو‌ی بو بخاته زه‌مه‌ت ..

به‌ کورتی، نه‌وه‌ی خو‌ی قه‌سدی بی له‌ ده‌رخستیا و خو‌ی به‌هوی ده‌ر که‌وی، به‌ خو‌را‌زاندنه‌وه ده‌ری بخا، نه‌وه له‌گه‌ل ئیمان جو‌ر ده‌رنایه‌تو، ژنی‌ک بروای بی‌ت به‌خوا، ناتوانئ شتی ناوا بکا .

﴿ وَ لِيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ ﴾ : با سه‌رپۆشه‌کانیان وابده‌ن به‌سه‌ریانا که سه‌رو ملیان داپۆشی و یه‌خه‌کانیشیان بگریته‌وه . له‌ نایه‌ته‌که‌ی تردا - له‌ سو‌ره‌تی نه‌حزابدا - به‌یانی کرد ده‌بی ژنی موسو‌لمان له‌کاتی‌کا له‌مال ده‌چیته‌ ده‌ره‌وه، یا کاتی‌ک لای نامه‌حه‌رمیکه، ده‌بی کراسیکی شو‌ر بکاته به‌ری، لی‌ره‌یش باسی نه‌وه ده‌کا واجبه له‌سه‌ر ژنانی موسو‌لمان که سه‌رپۆش وابده‌ن به‌سه‌ریاندا که سه‌رو ملیان هه‌موو داپۆشی . که‌وابوو ته‌نها ده‌میتتیه‌وه ده‌م‌چاو و ده‌ست تا مه‌چه‌کی ده‌ست، ته‌نها نه‌و دووانه‌ ده‌میتتیه‌وه که به‌ده‌ره‌وه بن، هه‌روه‌ک له‌ نو‌یژدا ژنی موسو‌لمان ده‌وه‌ستی . یه‌کی‌ک له‌

حیکمه‌ته‌کانی نه‌وه‌ی که ژنی موسولمان له نویژدا ناوا له حزوری خوا ده‌بیت نه‌ویه که فیر بیی که دوا‌یی له‌ناو کۆمه‌لیشدا هه‌روایی . بۆ نه‌ویه فیر بیی له‌هه‌ر کاتیکی تریشدا که نامه‌حره‌م هه‌یه هه‌ر ناوایی، ته‌نها ده‌سته‌کان و ده‌م و چاوی به‌ده‌ره‌وه ده‌بن و نه‌ندامانی تری داپۆشراون، سه‌ر داپۆشراوه، مل داپۆشراوه، به‌ده‌ن هه‌مووی داپۆشراوه، قاچی داپۆشراوه، هه‌تا ده‌بی گۆره‌ویشی له پیندا بیت تا بیی به‌ده‌ره‌وه نه‌بن، گۆره‌ویه‌کانیش ده‌بی ته‌نک نه‌بن که ره‌نگی پیستی له‌ژیر گۆره‌ویه‌کانه‌وه دیار بن .

﴿ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَائِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ ﴾ :

له‌م به‌شه له نایه‌ته‌کاندا که‌سانیک ناو ده‌برین که مه‌حره‌من، ده‌فهرموئ : قه‌ینا‌کا نه‌گه‌ر نافرته‌تی موسولمان زینه‌ت و نارایشته‌که‌ی بۆ نه‌وانه‌ ده‌رخا، نه‌و به‌شه‌ی و له پینشا فه‌رمووی له‌خۆیه‌وه ده‌رده‌که‌وی، نه‌وه بۆ هه‌موو که‌س دروسته‌ ده‌رکه‌وی، به‌لام نه‌وه‌ی وا فه‌رمووی حه‌ق نیه‌ ده‌ری خه‌ن، ده‌فهرموئ بۆ هه‌ندی که‌س قه‌ینا‌کا زینه‌ت و نارایشه‌که‌یان ده‌رخه‌ن ، بۆ نه‌م چه‌ند که‌سه : بۆ می‌رده‌کانیان، بۆ باو‌که‌کانیان، بۆ باو‌کی می‌رده‌کانیان (خه‌زوریان)، بۆ کوره‌کانیان،

بۆ کورپی میرده‌کانیان نه‌گهر له ژنی تر بی - واته کۆله‌به‌سیان -، بۆ براکانیان، بۆ برازاکانیان، بۆ خوشکه‌زاکانیان، بۆ ژنه‌کانیان، (واته : ژنانی موسولمان له‌گه‌ڵ هه‌ندی له ژنه‌کان په‌یوه‌ندی و عیلاقه‌ی تایه‌تیا هه‌یه، زۆر به‌یه‌که‌وه ده‌بن، له‌گه‌ڵ ژنانی تر، به‌وجۆره‌ نین، هه‌ر ژنی چه‌ند ژنی هه‌ن که زۆر له‌گه‌ڵی ده‌بن و هاتوچۆر هه‌لسوکه‌وتیان به‌یه‌که‌وه زۆر ده‌بی، به‌کتر ده‌ناسن، برواو ئیعتیما‌دیان به‌یه‌کتر هه‌یه، ناترسن له‌یه‌کتر، ناترسن له‌وه‌ی ئه‌میان قسه‌ی ئه‌ویان لای که‌سیک بکا که نامه‌حره‌مه‌ بۆی، نه‌وی تر قسه‌ی نه‌م لای که‌سیک بکا که نامه‌حره‌مه‌ بۆی . نه‌و ژنانه‌ که زۆر له‌گه‌ڵ یه‌ک هه‌ن و به‌کتر ده‌ناسن و بروایان به‌یه‌که‌وه هه‌یه، نه‌وه قه‌ینا‌کا نه‌گهر زینه‌ت و نارایشیان بۆ یه‌کتر ده‌رخه‌ن، به‌لام غه‌یری نه‌وانه‌ ژنانی تر، چ ژنانی که نا موسولمانن، چ ژنانی که نایانناسن، نازانن چۆن و ئه‌خلاق و ره‌وشتیا چۆنه، نه‌وه دروست نیه‌ لای ئه‌وانیش خۆیان ده‌رخه‌ن، نه‌و ژنانه‌ هه‌روه‌ک پیاو نامه‌حره‌من، دروست نیه‌ غه‌یری ده‌م‌و‌چاو و ده‌سته‌کانی هه‌چ کۆتی تری بۆ ده‌رخا، نه‌مه‌ ده‌ستوریکه‌ زۆر غه‌ریب و نه‌ناسراوه‌ له‌ناو موسولماناندا)..

پاشان نه‌وه به‌یان نه‌کا له زه‌مه‌نیکا که عه‌بدو که‌نیزه‌ک هه‌ن، بۆ ئه‌وانیش قه‌ینا‌کا، چونکه‌ زۆر نزیکن و زۆر عیلاقه‌یان هه‌یه به‌یه‌که‌وه، (ئیه‌ستا نه‌وانه‌ نین و زۆر له‌سه‌ری نارۆین).

دوای ئەو دەفەرموئ : ئەو پیاوانەى وا تابىعى ئەهلى ئەو مائەن،
 وەك خزمەتكارو كارگەرو مزور لەو مائەدا، لەبەرنەوہى كە تابەن،
 لەبەرنەوہى بوون بە پەپرەوہى ئەهلى ئەو مائە، تەماع ناكەنە ئەو
 ژنانەى كە لەو مائەدا هەن، ئىجازە بەخۆيان نادەن بە چاوى خىانەتەوہ
 بۆيان بڕوانن. ديارە ئەوانەش دەبى گەيشتبنە حەددىك نياز بە ژن لە
 دليانا نەماين. تەماعى ئەوہيان نەبى، وەك دەوترى: دليان مردبى،
 بيريان بەلای ژنەوہ نەبى، ئەوانەش قەيناكا زينەت و نارايشى ژنە
 موسولمانەكان لەلايانا دەرکەوئ، هەر وەك چۆن لاى باوك و براكانيان
 دەر دەكەوئ.

پاشان دەفەرموئ : ئەو منالانەش هيشتا منالن و ئاگايان پەيدا
 نەکردوو بەسەر ئەو شتانەى ژن هەيانەو نابى نامەحرەم ئاگايى
 بەسەريانا پەيدا بکا، هيشتا وایان لى نەهاتووہ خەبەرداربن لەو جۆرە
 مەسەلانە، هيشتا وایان لى نەهاتووہ سەرنجى ئەو شتانە بدەن كە
 دروست نىە ژن بۆ نامەحرەم دەريان خا، واتە : ئاوہزى ئەوہيان
 نەكرتووہ كە بىر لەو شتانە بکەنەوہ، وەك منالى شەش حەوت سالى و
 هەشت سالى، ئەوانەش قەيناكا ژنان زينەت و نارايشيان لەلايان
 دەر بکەوئ. بەلام ئەگەر گەورە تر بوون، وایان لى هات كەوتە
 فيكرى ئەو جۆرە شتانە، خەبەريان پەيدا کرد لەو جۆرە شتانە، ئەوہ
 نىتر وەك پياوى گەورە نامەحرەم دەبن ..

جا بوّ ئەوانه فەرمووێتی قەیناکا زینەت و نارایشیان بوّ دەرخری .
مانسای ئەویە - بوّ غونە - کچ قەیناکا لای باوکیا بەتەواوی
سەرپۆشەکی ئەدا بەسەریا، یا لای برائیدا قەیناکا با دەستی بەتەواوی
دانەپۆشی، یا کەمی لە مەچەکی بەدەرەوه بی، جیی بازن و شت
بەدەرەوه بی، یا قەیناکا با گۆرەوی لە پیندا نەبی و کەمی لە قاچی بە
دەرەوه بی ، یا ملی میقداری بەدەرەوه بی، یا کەمی لە سینگ
بەدەرەوه بی .. ناوا لەو سنورەو لەو جیانیەدا کە زینەت و نارایشیان
تێدایە ، قەینا بەدەرەوه بن ، بەلام نەگەر لای باوک و برابا بەتەواوی
سەر رووت کا، یا سینگ رووت کا، یا قاچ و قولی رووت کا، ئەوه
نەگەر بوّ باوکەکە ، یا بوّ براکە، یا بوّ کەسێ تر لەوانە ی باس کران،
نەبیتە هۆی ئەوه خۆی سەرنجیان راکیشی و، شتیک نەسبەت بەو لە
دلیانا پەیدا نەبی، خۆ هیچ نەبی ئەختاە فیکری ژنانی تر، بەتایبەت
برایەک کە گەنجە، یا برازاو خوشکەزایەک کە گەنج و جوانن، ئەوانە لە
کاتیکا خزمەکی خۆیان، مەحرەمەکی بەو جۆرە دەبینن، هیچ نەبی
ئەکەونە فیکری ژنی بیگانه، ئەوش دەبیتە هۆی ئەوه بەرەو گومرایی و
لادان برۆن. بوّیه لای ئەو مەحرەمانەش نابێ لە دەرخستنی زینەت و
جوانیدا زیادەرەویی بکری .

ئه‌لبه‌ته ئه‌وه‌ش بلیین که بو میرده‌کانیان زیاتر له‌مه‌ش جائیزه، بو
می‌رد هیچ مه‌نیک نیه، هه‌رجۆر که می‌رد داوا بکا له ژنه‌که‌ی که خۆی
بو دهرخا، ده‌بی خۆی بو دهرخا، هیچ مه‌نیک له‌وکاره‌دا نیه .

﴿ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِعَلْمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ ﴾ : هه‌روه‌ها با
ژنان پێیان نه‌ده‌ن به زه‌ویدا که نه‌گه‌ر خرخالی، شتی، له پێیاندا بوو
زرنگه‌ی بی و خه‌لك بزانی شتیك له پێیاندا به . ناخر قه‌راره هه‌روه‌ك
وتمان کراسه‌که ئه‌وه‌نده شوێر بی پێیانی داپۆشیی، ئه‌وه‌شی به‌ده‌ره‌وه‌یه
گۆره‌وی داپۆشیی، پێی هه‌ر به‌ده‌ره‌وه‌ نه‌بی، جا نه‌گه‌ر شتیك له
خشل له پێیاندا بوو حه‌ق نیه وه‌ختی ئه‌رۆن به رێدا توند پێی بکووتن
به‌زه‌ویدا، یان له‌قه‌ به‌ده‌ن له شتی زرنگه‌ی بی و ئه‌و شته‌ی داپاڤۆشیوه
خه‌لك پێی بزانی، چونکه وه‌ك ئه‌وه‌یه ده‌ریان خسته‌ی . جا ئه‌و پێلاوه
پاژنه به‌رزانه‌ی نیستا هه‌ن شتیکی له‌و بابته‌ن، کاتی ئه‌رۆن به رێدا و
ته‌قه‌یان دیت، سه‌رنجی پیاو بو لای خۆیان راده‌کێشن، ژنیك
موسولمان بیست حه‌ق نیه له‌وانه بکاته پێی، یا حالته‌تی وای لی
ده‌رکه‌وی .

﴿ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾ : دیاره
هیچ برواداریك بی‌به‌ش نه‌بووه له‌وانه‌ی نیستا به‌یان کراون، له‌وانه‌ی
مه‌نعیان لی کراوه .. هه‌رکه‌سینک کهم یا زۆر تووشی ئه‌و شتانه بووه،
بۆیه خوا ده‌فه‌رموی : نه‌ی ئیمانداره‌کان! هه‌مووتان به‌گشتی

بگه‌رینه‌وه بۆلای خوا، ته‌وبه بکه‌ن، تا ئه‌وه بی‌ به‌هۆی ئه‌وه‌ی به‌ره‌و
رزگاری و خوشبه‌ختی بپۆن، نه‌گه‌ر نا، نه‌گه‌ر وانسه‌بن خوشبه‌ختی و
رزگاریتان ده‌ست ناکه‌وئ، گرفتاری سزای خوا ده‌بن ..

* یه‌کێ تر له‌و کرده‌وه نا شه‌رعیانه‌ی لی‌به‌دا ده‌بی باسی بکری -
که نا شه‌رعی‌ترو مه‌ترسیدارتره له سه‌یرکردنی نامه‌حرم - خه‌لوه‌ت
کردنه له‌گه‌ل نامه‌حرم، ئه‌وه‌ی که ژنیک له‌گه‌ل پیاویکی نامه‌حرم له
جی‌گایه‌ک بی که که‌سی تر له‌وئ نه‌بی، که‌سیک که جی‌ی پروا و متمانه
بی، وه‌ک مه‌حرمی خۆی، وه‌ک برای، وه‌ک می‌ردی، وه‌ک باوکی، وه‌ک
ژنیک دارای ئی‌حزام بی، به‌تایه‌ت خه‌لوه‌ت کردن له‌گه‌ل خزمی
می‌رد، وه‌ک خه‌لوه‌ت کردن له‌گه‌ل هی‌وه‌ر، یا له‌گه‌ل نه‌وانه‌ی له‌و
بابه‌ته‌ن، ئه‌وه خه‌ته‌ری زۆر زۆرتره، بۆیه پی‌غه‌مبه‌ری خوا کاتی لی‌ی
ده‌پرسن : مه‌گه‌ر له‌گه‌ل نه‌وانیش هه‌ر جائیز نه‌ خه‌لوه‌ت بکری ؟
ده‌فه‌رموی : ئه‌وه ئی‌تر مه‌رگه . زۆر خه‌ته‌ری زیاتره له‌ حاله‌ته‌کانی‌تر.

* چه‌ند فه‌رمانی‌تر له‌وانه‌ی پی‌ویسته ئینسانی موسو‌ل‌مان له‌ناو
خیزان و کۆمه‌لدا له‌به‌رچاوی بنو، ریعایه‌تیان بکاو، عه‌مه‌لیان بی‌بکا،
ئه‌مانه‌ن :

هه‌رله سوره‌ی (نور) دا فه‌رمانی هاتوه بۆ ئه‌وه‌ی ئینسان به‌ بی
ئیزنو مۆلته نه‌چیه‌ته مالتی که‌س . مالتی خه‌لکی تیا بی‌ ته‌نها له

كاتيكا نهى بچي كه نيزيان لى وەرگرى، نهتهنها نهوه بهلكو دهبي بشزانى نايا پييان ناخوش نيه كه نهچي؟ نايا نابى بهسهبهى نارِهحتىيان؟ نايا نامادهن بو نهوهى ميواندارى و پيشوازي لى بكن؟ كاتيكيش نهچي دهبي بهسهلامهوه برواته ماله كه، سهلاميان لى بكا.. سهلام دوعاى خير كردنه . كاتى نينسان دهلى : (السلام عليكم) يانى خوا بتان پاريزى لهههرچيهك كه ناخوشهوه، لهههر نافهت و بهلايهك . نم سهلام كردنه ماناى نهوهى تيايه نيوه دلتان رهحت بى، لهلايهن منهوه تووشى هيچ نافهت و دهر دو بهلاو ناخوشيهك نابن . من قهسدى نهوهم نيه هيچ زيانيكتان بى بگيهنم، چونكه نهگهر قهسدى نهوهم بوايه دوعاى خيرم بو نهده كردن و نم دهوت : (السلام عليكم).

دهفهرموى : ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْنِسُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا، ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴾ : بانگ ده كاته نهوانه نيمانان هيناوه و دهفهرموى: مهچنه مالانى تر، مالانى غهبرى خوستان، ههر ماليكى تر كه كهسى ترى تيايه، (تهنانهت نهگهر ماله كه هى خوى بى بهلام دايتى به كرى و كرئيشينى تياى، نهوهميش ههر نيجازه نيه ههروا برواته ناوى) ، مالى كهسى ترى تيايه مهچنه ناوى، تا كاتيك نيزن وەرگرن له ساحيب ماله كهو بزنان پييان خوشه . جا تهنها نيجازه وەرگرته كه بهس نيه، نهى بشزانن نايا نهگهر برون نامادهن بو نهوهى ميواندارى و پيشوازيان لى بكن، نارِهحت

نابن به چوونی ئیوه، پێیان ناخۆش نیه برۆن؟! ئه و کاته برۆن .. پاشان له کاتینکا ده رۆنه ماله که سه لامیان لی بکه ن، به سه لام کردن دوعای خیریان بو بکه ن، تا ده رکه وی چوونی ئیوه بو ئه وی ئه وه ی تیا نیه که که مترین زهره رو زیانیان پێ بگات، نانه وه باشتره بۆتان له وه ی به پێ نین، یا به نین وه رگرتنیک هه ر رواله تی و زاهیری بی و، له حه قیقه تدا نین وه رگرتن نه بی و ساحیب ماله که پێ ناخۆش پێ و هه ز نه کا برۆن . یا برۆن ، به لام سه لام نه که نو، ئه و دوعای خیره یان بو نه که ن .. پاشان خوا ده فهرموی : نه وه تان بو به یان ده که سین به لکو بیربکه نه وه ، بزانی نه مه باشه، نه مه جوانه، نه گه ر وانه که ن ناخۆشه، خووره وشیککی خراپه، حه ق نیه ناوا خووره وشتی له ناو موسولمانان و کۆمه لتی ئیسلامیدا پێ ..

که واته له سه ر هه ر موسولمانیک واجه کاتی ده یه وی برۆا بۆمالی که سینک ، بزانی ته ره فه که پێی خۆشه، ئیجازه ده دا، ناماده یه، هه ز ده کا بو ئه وه ی برۆاته لای؟ کاتیکیش چو سه لامیان لی بکا . جا نیتر ئه وه به شیوه ی جوړجوړ ده کرئ ئینسان پێی بزانی، نه کرئ ئینسان برۆاته به ر ده رگا که و بدا له ده رگا و نین وه رگری، جا له کاتیکدا ئیجازه ی ده ده ن ده توانی سه ر بکا بزانی له به ر رووده ربایسی و شه رم و حه یا ئیجازه یان داوه، یا به دل ئیجازه یان داوه و پێیان خۆشه که برۆا؟ نه گه ر زانی روویان نیه جوابی بکه ن ، یا پێیان خۆش نیه له و کاته دا

بروا، نه‌وه دروست نیه بروا، ده‌بی حه‌قنه بگه‌ریته‌وه، به‌لام نه‌گه‌ر زانی پیمان خو‌شه، ناماده‌ن بو نه‌وه‌ی برواته ماله‌وه، نه‌وه بروا و سه‌لام بکاو دانیشی ..

به‌جوریکه‌ی تریش ده‌بی، وه‌ک نه‌مرۆکه‌ی ته‌له‌فون هه‌یه، نه‌وه باشترین ریگه‌یه نه‌گه‌ر ده‌ست که‌وه‌ی بو نینسان، له‌ پیندا به‌ ته‌له‌فونی خه‌به‌ریان پی‌ بدا که‌ نایا ناماده‌ن بو نه‌وه‌ی له‌ فلان سه‌عاتدا بروا بو مالتیان؟ یا نه‌گه‌ر له‌ سه‌عاتدا ناماده‌ن، له‌ چ سه‌عاتیکه‌ی تردا گونجاوه؟ وه‌ختیان لی‌ وه‌رگرئ، دیاری بکا له‌ چ وه‌ختیکا ده‌روا. دوا‌ی نه‌وه له‌و کاته‌دا بروا.. دیاره‌ ده‌بی به‌ نه‌ندازه‌یه‌ک دانیشی که‌ نایت به‌وه‌ی ناره‌حه‌تییان .

پاشان ده‌فه‌رموی: ﴿ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّى يُؤْذَنَ لَكُمْ ﴾

نه‌گه‌ر که‌ستان ده‌ست نه‌که‌وت له‌و مالانه‌دا، یا که‌س له‌وه‌ی نه‌بوو، یا هه‌بوو به‌لام وه‌لامی نه‌دایه‌وه، یا نیوه که‌ستان نه‌دی له‌وه‌ی، له‌و حالانه‌دا نه‌وه مه‌چه‌ نه‌و ماله‌کان، حه‌قتان نیه له‌خو‌رتانه‌وه برۆنه ماله‌وه، تاکاتی که‌ نینسان پی‌ بدرئ، وه‌ک نه‌وه‌ی که‌سێک خو‌ی له‌بازاره‌، یا له‌ دوکانه‌، یا له‌ باخدایه‌، له‌ جیگایه‌کدایه‌، کاتی میوان ده‌روا بو ماله‌که‌ی، خه‌به‌ر ده‌زانی که‌ میوانی چاوه‌رییه‌، که‌س ده‌نیری پی‌ ده‌لی: برۆ به‌ میوانه‌که‌ بلتی: برواته ماله‌وه، تا خو‌م دیمه‌وه ..

نهوه جائیزه و دروسته، به لآم نه گهر کهسی نه دی له مالتهوه، کهسی دهست نه کهوت و نیجازه شی نه درابوو برواته مالتهوه، نهوه حقی نیه که برواو ده بی بگه ریتهوه .

﴿وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ اذْجِعُوا فَارْجِعُوا﴾ : نه گهر بیتان و ترا بگه ریتهوه، نیستا کات نیهو ناماده نین بو نهوهی میوانداری بکهین، یا نیش و کاری ترمان ههیه، یا به هه رجوریکی تر بیتان و ترا بگه ریتهوه، نهوه بگه ریتهوه . ﴿هُوَ أَزْكَى لَكُمْ﴾ : چونکه نهوه - نهو گه رانه وهیه - کرداریکه زیاتر خیر و بهره که تی تیا به بو نیوه . ﴿وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ﴾ : هه رچی بهك نیوه نه نجامی دهه دن، خوا به وه زانایه . ده زانی چی نه کهن و چاوی لی تانهو چاودیریتان نه کا . نه گهر پیچه وانهی فهرمانی نهو بجولیتنهوه، دیاره له دهست سزای نهو ده رناچن . ههروهك نه گهر فهرمانبه رداریتان لهو کرد، حه قه ن جهزای خیرتان دهست ده کهوی .. نه مه به نیسه ت مالیکه وه که دانیشتوی تیا بیت، به لآم هه ندی بیناو ساختمان هه ن که عمومین و کهسی تابه تیان تیدا نیه، وهك : هوتیل، یا قوتابخانه و مده رسه، یا کاروان سهرا، یا سینه ما ، یا هه ر بیناو ساختمانیکی تری لهو بابه ته، نه وانه ده ستوریکی تریان بو ههیه، ده فهرموی :

﴿لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ فِيهَا مَتَاعٌ لَكُمْ﴾ : نابی به گوناح به سه رتانه وهو لادان له ریگه نیه، که برونه

ناوئەو مالانەي جىي تايبەتي كەس نين، بە شەرتى كارىكتان بىي لەوىو شتىكتان پيويست بىي .. ئەگەر كەس يەك كارى بە موسافر خانەو هو تىليەك، يا مەدرەسە يەك، يا كاروانسەرا يەك، يا نەخوش خانە يەك، يا مەر شوپىيەك تىي لەو بابەتە هەبوو، دەتوانى بىي پىرس بىروا، ئەلبەتە ئەو شوپىنانەش ئەگەر ئىزنى نەدەن ديارە دەبىي رىعايەت بكا، (وەك ئەو شوپىنانەي (استعلامات) وپرسگەي تىدايە).

بەلام ئەو هەش بزەنن لىرەشدا هەر دەبىي خواتان لە بىردا بىي، چونكە رەنگە كەسانى ئيمانيان دانەمەزراو ه ئەو بەكەن بە بەهانەو بىرۆنە ئەو مالە (عمومى) يانە، بە بەهانەي ئەو كە شتىكيان لەويە، بەلام ئەگەر لەكاتىكا بىرۆن مەسەلەن نامەحرەم يەك لەويە بۆ ئەو هەي بگەن بەو نامەحرەمەو شتىكى ناشرەي تووش بىن، ئەو دەفەر موى:

﴿ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ﴾ : خوا دەزانى چ شتى دەرنەخەن و چ شتى دەشارنەو ه . ئەگەر هاتوو كەس يەك تان وای دەرخست لەبەر ئىشو كارى دەروا تە ئەو شوپىنە، بەلام لە دليدا ئەو هەبوو كە لەوى لەگەل نامەحرەم يەك رووبەر و بىي و تووشى نامەحرەم يەك بىي، ئەو هەو خوا بەو دەزانى و لەسەر ئەو سزاو موحاكەمەي هەيە، چونكە خوا دەزانى ئەو كەسە شتى دەشارىتەو هەو شتىكى تر دەردەخا. ئەلبەتە ئەگەر لە ميوانخانەدا كەسى ژوور يەكى بۆخوى گرت، ئىير تا كاتى وەختە كەي تەواو دەبىي ئەو ژوورە هەي

ئەو، مەسكەن ومەنۋاي ئەو ۋە كەسى تر بەيى ئىجازە ناتوانى بىرۋاتە مالىھە.. بۆيە ئەو ۋە وتمان جائىزە بىرۋاتە موسافىر خانەو، بەشىۋەى گىشتى بو، بۆ ناو ئەسلى موسافىر خانەكە بو، نەك ئەو ۋەى بىرۋاتە ژوورەكانى ئەمۇ ئەو.

* نىستا حوكمىكى ترو فەرمانو دەستورىكى تر لە لايەن خواوہ باس دەكرى، كە بەداخەوہ ھەر تەواو غەربە و رەنگە زۆربەى موسولمانان ھەر نەشيان بىستى، ئەو ۋىش ئەمەيە كەلەناو خىزانو خانەوادەدا ھاتوچۆى منالان بۆ ژوورو ھۆدەى داىك و باوك ، ھەروا بى بەرنامەو بى دەستور ناى، دەبى رىعايەتى نەزمو بەرنامەو تەرتىبىك بكرى ، كەبەم جۆرە دەبى :

منالنى كەوا ھىشتا نەگەيشتەتە ھەددىك بتوانى خۆى سەربەخۆو بەتەنھايى و بى يارىدانى داىك و باوك خۆراك بخوا، يا بىرۋاتە دەست بەناو و خۆى پاك بكاتەو، منالنىك تا ھوددى پىنج سال و شەش سال بى، ئەو ديارە ھەمىشە لاي باوك و داىكىيەتى و نيازى ھەيە بەوان و، شەوو رۆژ لاي ئەوانەو، خۆراك لاي ئەوان دەخوا، شەو ۋىش لاي ئەوان دەبىت ، بەلام منالنىك گەيشتە ئەو ھەددەى بتوانى بۆ خۆى خۆراك بخواو بۆخۆى خۆى پاك بكاتەو، بتوانى بىرۋاتە دەست بەناو، ئەو شتانەى پىويستى ئەنجاميان بدا بۆخۆى ، سەربەخۆ بىيانكا، نيازى نەمايى

همیشه دایک و باوکی به‌دهمه‌وه بن، وه‌ک منالتی جهوت سال و زیاتر له‌وه تا ده‌گاته حدودی ۱۲ سال و ۱۳ سال، بو‌نه‌وانه خوا ده‌فهرموی : نیجازه‌ی نیه، دروست نیه و حقه نیه همیشه له ژووری تایه‌تی دایک و باوکا بی . بو‌یه سی‌کاتی دیاری کردووه که لهو سی کاته‌دا ده‌بی‌ئو منالانه له ژووری تر‌دا بن، غه‌یری ژووری دایک و باوکیان، له ژووری خو‌یاندان بن ، نه‌گهر پی‌ویستی و نیازیان هه‌بوو به‌وه‌ی بر‌ونه لای دایک و باوکیان ده‌بی‌ئو نیزن وه‌رگرن جا بر‌ونه ژووره‌که‌یان، ده‌بی‌ئو له‌ده‌رگا بده‌ن و نیجازه‌یان بدری، جا ده‌رگا بکه‌نه‌وه و بر‌ون، نه‌گهر شتیکیان نه‌وی هه‌لی گرن و بر‌ونه ده‌ره‌وه، نه‌مه بو‌نه‌ومانالانه که سه‌ر به‌خو بوون و، همیشه نیحیاجیان نیه به باوکی و دایک، تا سنوری ۱۲ و ۱۳ سال، تاکاتی هیشتا کورن و نار‌ه‌زوی نه‌وه‌یان بو‌پیدا نه‌بووه فیکری ژنو نه‌و شتانه‌ی که پیوه‌ندی به ژنانه‌وه هه‌یه، بکه‌ن . هیشتا نه‌وه نه‌که‌وت‌وته دل‌یان که مه‌یل پیدا بکه‌ن به‌ره‌و لای ژنان . یا کچن‌و، هیشتا نه‌گه‌یشتونه‌ته حاله‌تیک دل‌یان حمز بکا به‌وه‌ی له‌گه‌ل کوران سه‌روکاریان بیست و له‌گه‌ل‌یان بن .. له‌وه‌ولایش، له‌کاتیکه‌وه ناوه‌زیان بو‌پیدا بوو، له‌کاتیکه‌وه وایان لی‌هات حمز بکه‌ن له‌جینسه‌که‌ی تر، کوران حمز بکه‌ن له‌کچان، کچانیش حمز بکه‌ن له‌کوران، له‌و کاته به‌ولاره نیتر ده‌بی‌ئو

هه‌روه‌ك پیاوی گه‌وره‌و وه‌ك ژنی گه‌وره‌ ره‌فتار ب‌كهن، ده‌بی هه‌میشه به‌ نیجازه‌وه‌ برۆنه‌ ژووری دایك‌و باوك‌ .

بۆ زیاتر روون بوونه‌وه‌ پێویسته‌ بلێین : ژن و پیاویك‌ له‌ مانیك‌دان، مانیك‌یان هه‌یه‌ یه‌ك‌ ساله‌، یا دوو ساله‌، یا سێ ساله‌ چوار ساله‌، یان پێنج و شه‌شه‌، نه‌وه‌ هه‌میشه‌ دياره‌ به‌لایانه‌وه‌یه‌، واجب‌ نیه‌ له‌ ژووری تردا بی، به‌لكو له‌كاتیك‌دا كه‌ زۆر منداله‌ هه‌ر ده‌بی له‌و ژووره‌دا بی كه‌ خۆیان هه‌نو ده‌بی هه‌میشه‌ به‌لایانه‌وه‌ بی و به‌ده‌میه‌وه‌ بن .. به‌لام‌ ژن و پیاویك‌ كه‌ مانیك‌یان هه‌یه‌ بووه‌ به‌ جه‌وت‌ سال، یا هه‌شت و نۆ تا دوانه‌ سال، نه‌وه‌ له‌و سێ وه‌خته‌دا كه‌ نیستا باسیان نه‌كه‌ین نه‌بی له‌ ژووری تردا بی، نه‌بی به‌ بی نیجازه‌ نه‌یه‌ته‌ ژووری دایك‌و باوك‌ی .

كاتی یه‌كهم : له‌كاتی پشوو نیوه‌رۆدا، كاتی دایك‌و باوك‌ به‌پێی قاعیده‌ و عورف‌ له‌حاله‌تی نیسراحه‌ت‌دان، جل و به‌رگیان لابردووه‌ . عاده‌ته‌ن ده‌بی حاله‌تیك‌یان بیته‌ وه‌ك‌ حاله‌تی كه‌سێك‌ كه‌ ده‌خه‌ویته‌، نه‌وه‌ش حه‌قی هه‌ر ئینسانێك‌ه‌، هه‌ر موسولمانێك‌ ده‌بی نه‌وه‌ی له‌ بیر بی، ریعایه‌تی حه‌قی خه‌لك‌ ب‌كا، له‌وجۆره‌ وه‌ختانه‌دا موزاحیمی كه‌س نه‌بی، چونكه‌ قه‌راره‌ له‌كاتی نیوه‌رۆدا، له‌به‌ینی نیوه‌رۆو عه‌سرا، ئینسان نیسراحه‌ت‌ ب‌كا . ئیتر نه‌وه‌ به‌پێی عورف‌و عاده‌ت‌ و به‌رنامه‌ی نه‌و كۆمه‌لگه‌یه‌، یا سه‌عاتی یا سه‌عات‌ و نیوی، یا دوو سه‌عات‌، یا تا چه‌ندێك‌ كه‌ عاده‌ت‌و عورفی نه‌و كۆمه‌له‌ وایه‌، قه‌رار وایه‌ نه‌و دایك‌و

باو كە لە حالەتى ئيسراحتدا بن، ئەو جل و لىياسەى لە دەرەو دەپكەنە بەريان لە بەريانا نەبى، نامادەبى ئەوەيان نەبى كەسەك وا ئاوەزى ھەبە بۆيان بېروانى. دەى لە و كاتەدا منالە كانيان ئەوانەى ھەوت سالى و بەرەو ژوورن، ھەق نە بەبى ئىجازە بېرۆنە مالەو، ئەگەر پېويست بوو بېرۆن دەبى بەن لە دەرگا، كاتى باوك و داىك ئىجازەيان دا، بېرۆن ئەگەر شەتيكان ھەبە ھەلى گرن و زو بېرۆنە دەرەو بو ژوورو ئۆتاقى تايەتى خۆيان .. ئەو ەبەكەك لە ەختەكان .

وختىكى تريان - كاتى دوو ەم - دوای نوێزى عىشاىە تا كاتى ھەوتن . كە نوێزى عىشا كرا، ئىتر دەبى ئەو منالانە بېرۆنە ژوورى تايەتى خۆيان، ھەقيان نە بېرۆنە ئەو ژوورى داىك و باوكيان لەوتىە، ئەگەر شەتيكان دەويست دەبى ئىجازە بگرن، تەقە بەن لە دەرگا، بە ئىجازەو بېرۆن و ئەو شتەى دەيانەوى ھەلى بگرن و زو بچنە دەرەو . ديارە دەبى لەو ژوورى خۆشياندا بچەون، ئىجازەيان نە لای داىك و باوكيان بچەون، مەگەر لە كاتىكا كە زەرورەت ھەبى، لەسەفەردا يا لە جىيە كا دوو ژوور دەست نەكەوى، لە كاتىكا وەزەتەتەىكى ئاوا بىتە پىشەو، رىك نەكەوى لە ژوورى ترا بن، ئەو بو ماو ەبەكى كەم، بو زەرورەت، قەى ناكا، بەلام قاعىدەو بەرنامەى ئەسلى ئاوايە كە لە ژوورو ئۆتاقى جىيادابن و لەوى بچەون .

کاتی سییم : له هه‌لسانی دوای خه‌وه له به‌یاناندا، تا کاتی نوژی به‌یانی ده‌کری، تا کاتی دایک و باوک نوژی به‌یانی ده‌کهن، نه‌و منالانه ئیجازه‌یان نیه برۆنه ژووری دایک و باوک ، نه‌گهر شتیکیان ده‌ویست ده‌بی بدهن له‌ده‌رگا و ئیجازه‌ وه‌ر بگرن، کاتی ئیجازه‌یان دان، برۆنه ماله‌وه‌و نه‌و شته‌ی ده‌یانه‌وی هه‌لی گرن و بیته‌ ده‌ره‌وه .

که‌وابوو له‌کاتی نسه‌راحه‌تی نیوه‌رۆدا، له‌دوای نوژی عیسا تا خه‌وتن، هه‌روه‌ها له‌خه‌وتنیشا تا ده‌گاته به‌یانی و تا کاتی نوژی به‌یانی ده‌کری، له‌کاتی‌که‌وه که مه‌سه‌له‌ی جنسی و بیر له‌ ژن کردن و بیر له‌ پیاو کردن نه‌که‌ویته‌ دل‌یان، له‌وکاته‌وه هه‌روه‌ه و تمان نه‌وانه وه‌ک ژن و پیاوی گه‌وره‌ن و ده‌بی به‌ ئیجازه‌وه برۆنه ژووری دایک و باوک، ده‌بی ژووری تایه‌تی خۆیانیان هه‌بی، جا نه‌گهر بو شتیکی ئیحتیاجیان هه‌بوو، چ له‌و سنی کاته‌دا، چ له‌ هه‌ر کاتیکی تر‌دا، وه‌ک بیگانه‌یه‌ک ده‌بی بدهن له‌ ده‌رگا، ئیجازه‌ بگرن ، برۆنه ماله‌وه .. دیاره‌ کاتی ده‌چنه ماله‌وه ده‌بی سه‌لامیش بکه‌ن . نه‌وه‌شیان ده‌بی فیر بکه‌ن .

ئه‌م به‌رنامه‌یه هه‌روا که رۆشنه‌ داوای نه‌وه ده‌کائینسانی موسولمان ده‌بی زیاتر له‌یه‌ک هۆده و ژووری بیی، ناکری که موسلمانن ته‌نها یه‌ک ژووری بیی، مه‌گهر له‌کاتی‌که‌دا زه‌روره‌تیک بیته‌ و بۆی نه‌کری و رینک نه‌که‌وی، نه‌گهر نا نه‌سل نه‌وه‌یه که حه‌قنه‌ن زیاتر له‌ ژوورینکی بیی .. له‌به‌ر نه‌وه زۆر جار ئینسان بی میوان نابن،

بۆيە موسولمان نايى له سى ژوور و نۆتاق كەمژى بىي، ئەلبەتە ئەگەر
 منالى حەوت سالى بەرەو ژوورى نەبوو دەكرى دوو ژوورى بىي،
 ئەگەر كاتى ميوانى هات له ژوورەكەى تردا بىي، بەلام ئەگەر منالى له
 حەوت سالى بەرەو ژوورى هەبوو، ئەوه حەقەن دەبى ژوورىك بۆ
 خۆى و ژنەكەى هەبى، ژوورى بۆ منالەكانى، ژوورىكىشى بۆ ميوان .
 تازە ئەگەر منالەكانى تەنھا كۆر نەبوون يا تەنھا كچ نەبوون، بەلكو
 كۆر كچ بوون، ئەويش هەر داواى ئەوه دەكا ژوورى زياترى بىيت،
 تا كۆران له ژوورىكدا بخەون، كچانىش له ژوورىكى تردا، چونكە
 ئەوش زۆر نابەجى و خەتەرە كە براو خوشك لەو عومرەدا بەيەكەوه
 بخەون، لەيەك ژووردا بن، چونكە ئەگەر براو خوشك نىسبەت بەيەكتر
 شتىك نەكەوتە دلىان، ئەو بەيەكەوه بوونە هەلىان دەنى زياتر بىر
 بكەنەوه له نامەجرەمو بىنگانەكان، هەر ئەوه كەم كەم ئەيانكىشى بۆ
 ئەوهى تووشى لادان له رىگەو گومراى بىن .. كەوابوو ئەگەر ئىنسانى
 موسلمان دەسلەتتى هەبوو لای كەم حەقى ئەوهيە چوار ژوور يا سى
 ژوورى هەبىت، ژوورى بۆ خۆى، ژوورى بۆ منالەكانى له حەوت
 سالى بەرەو ژوور، بۆ كۆران بەجيا، بۆ كچان بەجيا، ژوورىكىش بۆ
 ميوان .. ديارە وەختى واش دەبىت كە ميوانىش ژنو پياو دەبن، ئەوه
 لەوكاتەدا بە ناچارى رەنگە منالەكانيان شەوى دوو شەولای خۆيان

بجه‌وتین، تا میوانه‌کان له‌وتین . ئەوه حاله‌تی زه‌روره‌ته‌و ناچاریه و
قهینا‌کا، به‌لام ئەسل ئەوه‌یه به‌وجۆره بی‌که باسمان کرد..

به‌داخه‌وه ئەم ده‌ستوره هه‌روه‌ك وتمان نه‌ناسراوه و غه‌ریبه ، ره‌نگه
لای زۆری له‌ موسولمانان هه‌ر نه‌بیسرای، بۆیه زۆریك له
موسولمانان بی‌ موبالات بوون به‌مه، له‌ كاتێكێدا مال دروست
کردن زۆر ساده‌ بوو، كۆمه‌لی ئیسلامی نه‌گه‌ر چی زۆر شتی تریان
هه‌روا به‌ ته‌قلید و شوێنكه‌وتنی پێشینیان ریعایه‌ت كردووه، به‌لام
خه‌به‌ریان له‌مه‌ نه‌بووه، له‌ كاتێكدا توانیویانه زیاتر له‌یه‌ك ژوور دروست
بكه‌ن، وه‌ك ئەمڕۆ نه‌بووه كه‌ خه‌رجی زۆر بی‌و زۆری تی‌ بچی، چونكه
بۆیان به‌یان نه‌كراوه . ئەوه‌تا خه‌لكی به‌و جوژه هاتوون كه‌ نێستاش له
دیها‌تا كاتی وا هه‌یه‌ ژنو پیاو و كور و كچ و میوان هه‌موی به‌یه‌كه‌وه
له‌یه‌ك ژووردا ده‌خه‌وه‌ن، كه‌ ئەمه‌ زۆر زۆر نا شه‌رعی‌یه‌و شتیکی
حه‌رامه‌ بۆ ئینسانی موسولمان دورست نیه .. ئەم به‌رنامه‌یه‌ ده‌بی
ئه‌وانه‌ی موسولمان و ئیمانیا‌ن دامه‌زراوه به‌و شتانه‌ی له‌مه‌و پێش
وتومان ، ریعایه‌تی بكه‌ن، بیکه‌ن به‌با‌و عاده‌ت ، بیکه‌ن به‌ ره‌سم و یاسا
له‌تیو كۆمه‌لدا ، كه‌ ئەو وه‌زعیه‌ت و حاله‌ته‌ ناله‌باره‌ی كه‌ هه‌یه ،
به‌تایه‌ت له‌دیها‌ته‌كانا له‌به‌ین بچی، خه‌لك زیاتر ئاشنا بن و نزیك
بكه‌ونه‌وه‌ خو‌و بگرن به‌ ئاداب و رسومی دینی‌یه‌وه..

جا با راسته‌و خو‌و بچینه خزمه‌ت ئایه‌ته‌كان :

دهفهرموى : ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ﴾ بانگ ده کاته نهوانه‌ی نيمانيان هيناوه، نه گهر نيمانتان هيناوه، نه گهر نيمانه که تان راسته ، ده بی نانه مه بکن : ﴿ لَيْسْتَ أَذُنُكُمْ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يُلَافُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ﴾ .. لیره دا باسی عهبدو که نیزه کیش کراوه که له قه دیمدا هه بوون، نهوانیش حوکمیان ههروهک حوکمی نهو منالانه یه له بهینی حدوت تا دوازه سالیدان، دهفهرموى : نهوانه‌ی له لاتانن لهو عهبدو که نیزه کانه ، ههروهها نهو منالانه تان که هیشتا نه گه یشتوونه ته حاله تیک حمز بکن به جنسی تر، یانی کچان حمز بکن به کوران، یان کوران حمز بکن له کچان، هیشتا نه گه یشتوونه ته نهو حاله ته‌ی دلیان به یه کتره وه بیستو حمز بکن لهو جووره شتانه، بو نمونه نه گه یشتوونه ته ۱۳ سال و ۱۴ سال ، نهوانه با سی جار له شهوو روژدا نه گهر ویستیان بیته ژووره که تان، با به نیجازه بین :

۱- ﴿ مِنْ قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ ﴾ : پیش نویژی به یانی .

۲- ﴿ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهْرِ ﴾ : کاتی لیاسه کانتان لا ده بن و نیسراحت ده کهن له کاتی نیوه روژدا .

۳- ﴿ وَمِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ﴾ : ههروهها دواى نویژی عیسا .
 ﴿ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَكُمْ ﴾ : نهو سی کاته ، ده بی خه لک تیایاندا نه یه ن به سهرتاندا، چونکه نیوه ناماده‌ی نهوه نین و حاله تیکتان هه یه ده بی له خه لک شاراه و پوشیده بن .. به لام دواى نهو سی وه خته

ده‌فرموی : ﴿ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ ، طَوَّافُونَ عَلَيْكُمْ ، بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ ﴾ : غه‌یری نهو سئ کاته ئیتر قه‌یدی نیه و گوناح نیه ، لادان له‌ری نیه نه‌گمر به‌ی نی‌جازه‌ش نهو منالانه بی‌نه ناوتان . نهوانه هاتو‌چوتان ده‌که‌ن و تی‌که‌لی به‌کترن .

﴿ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴾ : به‌وجوره خوا نایه‌ت و فرمانه‌کانی ، بو ئیوه به‌یان ده‌کاو رو‌شنیان ده‌کاته‌وه . خوا زانایه‌و همر کاری ده‌یکا به‌جی ده‌یکاو ده‌زانی همر نه‌وه مه‌سله‌حه‌ته ، همر نه‌وه به‌جییه ، له‌به‌ر نه‌وه‌یه نهو قانون و به‌رنامه‌یه‌ی نار دووه که به‌جییه و غه‌یری نه‌وه ناب‌ه‌جییه‌و ، ئینسان به‌ره و ناخو‌شی و به‌ره و فه‌سادو له‌به‌ین چوون ده‌کی‌شی ، له‌به‌ین چوونی مه‌عنه‌ویه‌ت و روح و نه‌خلاق و خو‌ره‌وشتی جوان .

﴿ وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَأْذِنُوا كَمَا اسْتَأْذَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ﴾ : کاتی مناله‌کانتان گه‌یشتنه حاله‌تیک حمز بکه‌ن له جنسی‌تر ، کور حمز بکا له کچ و کچ حمز بکا له کور ، له ده‌وری ۱۳ و ۱۴ سال به‌ولاره ، باهمروه‌ک نه‌وانه‌ی پیش نه‌وان بوون ، وه‌ک پی‌ای گه‌وره و ژنی گه‌وره ، هه‌میشه نی‌جازه بگرنو به ئیزنه‌وه بی‌نه ژووره‌کانتانه‌وه ، ﴿ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴾ : خوا به‌و جو‌ره نایه‌ته‌کانو فرمانه‌ری رو‌شنکه‌ره‌وه‌کانی بو ئیوه ده‌رده‌خا ، نهو زانا و کار به‌جییه .

* پاش ئەمانە حوکمىكى تر بەيان دەکا، فەرمانىكى تر دەردەکا
 دەفەرموى : لەو ھەويىش و توومانە ژنان چۆن خۆيان داپۆشن، چۆن
 کراس بکەنە بەر، چۆن سەريۆش و رووسەرى بەدەن بەسەرو ملياندا،
 نىستا لىرەدا دەفەرموى : ئەگەر ژن زۆر پىر بوو، گەيشتە حالەتەتەك
 نىز بەتەماى شووکردن نەبوو، نىشتەجى مال بوو بوو، واى لىھاتبوو
 نىز لەھاتوچۆ و کارو فەعالىت کەوتبوو، ئەو ھەيناکا، پىويست ناکا
 ھەك ژنەکانى تر خۆى داپۆشى . ھەيناکا ھەك ئەوان سەريۆشەكەى
 نەدا بەسەرومليا، ھەيناکا ھەك ئەوان کراسى شۆر – بەھوجۆرەى لە
 پىشدا بەيان کرا – نەکاتە بەرى، ئەکرى تۆزى کەمەر لەوان خۆى
 داپۆشى . ھەلبەتە نەبەو مانايە زیادە رەوى بکا ، بەلام واجب و
 پىويست نى، ھەك ئەوانى تر بەتەواوى خۆى داپۆشى . جا دەفەرموى :
 دەتوانى وانەکا، بەلام ئەگەر ئەويش جوان خۆى داپۆشى ھەك ژنەکانى
 تر، ئەو ھەخو باشترە بوى :

﴿ وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ
 أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ ﴾ : ئەو ژنانەى نىشتەجىن،
 ئەوانەى لەمالتدا ماونەتەو ھەو بەتەماى شووکردن نىن، ئەو ھەيناکا،
 لادان لەرى و گوناح نىە بۆيان کە ھەك ژنانى ترخۆيان دانەپۆشن ،
 بەشەرتى خۆيان نەرازىننەو ھەو، خۆيان نارايىش نەکەن، بەجۆرى کە
 خەلك بۆيان برون . ﴿ وَأَنْ يَسْتَغْفِنَ خَيْرٌ لَّهُنَّ ﴾ : خۆ ئەگەر خۆيان

داپۆشن و وهك ژنه كانی تر بکهن ئهوه باشتره بۆیان . ﴿ وَاللّٰهُ سَمِیْعٌ عَلِیْمٌ ﴾ : خوا بیسه و زانایه، نه بیسی که هه رکهس چی ده لئی، به پئی نه وهش که ده یلئی مو حاکمه ده کاو سزای ده دا. ده شزانی هه رکهس نیهت و رهفتاری چیه ..

* دواى ئهوه فهرمانیكى تر ده رته كا، ئه ویش ئه وه یه هه ندی كهس هه ن له ناو كۆمه لدا پێیان ناكری خۆیان وه سیله ی ژیانى خۆیان كه سب بکهن، توانایى ئه وه یان نیه كار بکهن، ئه وانه بۆ ئه وه ی بتوانن بژین و ژیانان بیه نه سه ر، حه قیان به سه ر هه موو كه سه وه هه یه، ئه وانه ده توانن به نێزن و ئیجازه وه برۆنه مالى ئه مو ئه وو، له خۆراكێك كه هه یه له و مالا نه دا بخۆن، ئه سل و قاعیده و قانون بۆ ئه وان ئه وه یه كه له مالى هه موو كهس - ئه لبه ته غه یری مالى هه تیو - بخۆن ، برۆن به شدارین، چونكه نه گه ر وان ه یی له به ین ده چن، خۆیان نا توانن ژیانى خۆیان ته مین بکهن و وه سیله ی ژیانى خۆیان به ده ست یێن . جا كه سی به ئاشكرا ئه وانه مه نه بكاو بلئی من ئیجازه م نیه له شتی من بخۆن، ئه وه له و كاته دا ده یی خۆ دوور بگرن و نه رۆن، مه گه ر زه روو یێت ، واته : نه گه ر له و شته نه خۆن تووشی زیان ببن، له و كاته دا ئه گه ر چی مه نه یشیان بكری ت هه ر حه قیان هه یه و ده توانن ییخۆن .

ئەوانە ئەم چەند كەسەن : ئەوئى نابىنا بىن، ئەوئى شەل بىن، ئەوئى نەخۆش بىن، ئەمانە زۆر بەيان ناتوانن كەسب و كار بكن . ئەمانە دەبى لە كاتىكدا برون بو مالان كە بزائن خاوەنە كانيان پىيان ناخۆش نى، جا كە چوون حەقيان ھەيە خۆراك بچون .

* ھەر وھا بو ئەوئى پەيوەندى و رايىتەئى و ناو خزمان لە گەل يە كتردا مەحكەم تريت و زياتر بەيە كەوھ بن و زياتر نريك بن لەيەك، خوائى گەورە قانونىكى دامەزراندووھ ، چەند كەسى ناو بردوون و دەفەرموى : ئىنسان دەتوانئى برواتە ئەو مالانەو لەو مالانە خۆراك بچوا، لە گەل ئەو مالانە نابئى وەك بىگانە رەفتار بكا، ناخر قانون و قاعىدەيەك ھەيە بو ئەوئى ئىنسان ئىجازەئى نىە لەمالتى بىگانەدا شتى بچوا، مەگەر خۆئى ئىزنى دابئى، خۆئى ئاشكرا و تىتتى ئىجازەم ھەيە بچۆيت، يا دەعوەتئى كردىت، يا بەجۆرىك گەياندىتئى كە ئىجازەم ھەيە بچۆيت، ئالەو كاتەدا حەقى ھەيەو ئىجازەئى ھەيە . كەس ئىجازەئى نىە لە سەر وەت و مالتى كەس ئىستىفادە بكا، بەلام بو ئەم فرمانە كە ئىستا ناويان ئەبا قانون پىچەوانەئى ئەوئى . قانون ئەوئى بى ئىجازە دەتوانئى شت بچوا، مەگەر خۆئى مەنەئى كردىت و تىتتى حەقت نىە بچۆئى، لەو كاتەدا ناتوانئى بچوا . ئەوكەس و خزمانەش ئەمانەن : مالتى باوك، مالتى دايك، مالتى برا، مالتى خوشك، مالتى مام، مالتى پور (خوشكى باوك)، مالتى خال، مالتى پور (خوشكى دايك)، ھەر وھا ئەو مالانەئى

کلیلیان له‌دهستی نه‌ودایه، وه‌ک نه‌وه‌ی که‌سیک هاوسیی چوویتت بۆ سه‌فه‌رو کلیلی مالّه‌که‌ی دابیتته لای نه‌وو، وتییتی چاوددیری لی بکه‌وو، له‌وئی بخه‌وه‌وو، سه‌ری لی بده، نه‌ویش ده‌توانی نه‌گهر شتی له‌مالّه‌که‌دا هه‌یه، یا خۆراکی هه‌یه، لیبی بخوا، چونکه نه‌وان ئیعتیما‌دیان پی کردوو و کلیلیان داوه‌ته ده‌ستی، مه‌گهر مه‌نعی بکه‌نو و بلین حه‌قت نیه بخۆیت، هه‌روه‌ها مالی دۆستیک که به‌راستی دۆست بیت .

نالهم چهند مالّه‌دا ئینسان بۆ نه‌وه‌ی ئی‌حساسی بیگانه بوون نه‌کا، بۆ نه‌وه‌ی هه‌ست نه‌کات به‌وه‌ی که جیا‌یه لیان، بۆ نه‌وه‌ی زیاتر له‌یه‌ک نزیک بن و خۆیان جیا له‌یه‌کتر نه‌زانن، قاعیده نه‌وه‌یه کاتی چوو نه‌و مالانه ماتل نه‌بی تا ئی‌جازه‌ی ناشکرای پی بده‌ن، به‌ده‌م بلین : ده‌ی نه‌و شته بخۆ، ته‌نانه‌ت ده‌توانی خۆی بپرواته سه‌ر نه‌و خۆراکه، مه‌سه‌له‌ن بپرواته سه‌ر یه‌خچال و و سه‌لاج‌ه‌که و شتی ده‌ربیتی و بیخوا، یا له‌کاتی‌که‌دا سه‌فه‌ر راده‌خه‌ن و خۆراکی داده‌نین نه‌توانی له‌موخۆراکه بخوا، مه‌گهر بزانی که پینان ناخۆشه‌و ئی‌جازه‌یان نیه . نه‌گهر زانی پینان ناخۆشه‌و ئی‌جازه‌یان نیه نه‌وه نه‌بخوا، به‌لام نه‌گهر شتیک ده‌رنه‌که‌وت و نه‌یانوت حه‌قت نیه بخۆی، نه‌وه ئیتر ده‌توانی بخوا، نه‌گهرچی نه‌شیان وتی ..

نه‌وه‌ش قاعیده‌یه‌کی زۆر‌گرنه‌گه بۆ نه‌وه‌ی نه‌م خه‌زما‌نه زیاتر له‌یه‌کتر نزیک بن، چونکه نه‌گهر که‌سی حه‌قی نه‌بی له‌وما‌لانه - بو‌نونه - شتی

بخوا تا ئیجازهی بدهن، ئیتر وای لی دیت ههست بهوه بکا که
بیگانهیه ..

دهه رموی: ﴿ لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرْجٌ ، وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرْجٌ ،
وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرْجٌ ، وَلَا عَلَى أَنْفُسِكُمْ ، أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ يُوتِكُمْ ،
أَوْ يُوتِ آبَائِكُمْ ، أَوْ يُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ ، أَوْ يُوتِ إِخْوَانِكُمْ ، أَوْ يُوتِ
أَخَوَاتِكُمْ ، أَوْ يُوتِ أَعْمَامِكُمْ ، أَوْ يُوتِ عَمَّاتِكُمْ ، أَوْ يُوتِ أُخْوَالِكُمْ ، أَوْ
يُوتِ خَالَاتِكُمْ ، أَوْ مَا مَلَكَتُمْ مَفَاتِحَهُ ، أَوْ صَدِيقِكُمْ ﴾ واته : قهیناكا،
مهنعیان ناکری ئهوانهی که ناینان، ئهوانهی شهلن، ئهوانهی نهخوشن،
قهدهغهیان لی ناکری له ههر مالیک خوراک بخۆن، چونکه نیازیان دهبی
بهوه، نهگهر ئاوا نهبی رهنگه تووشی زهرهرو زیان بن . ههروهها
ئیوهش خۆتان قهیناكاو مدنع نیه لهو چهند مالهدا خوراک بخۆن .
ههروهها مدنع نیه لهمالی خۆتان شت بخۆن، یا لهمالی باوکه کانتان، یا
دایکه کانتان، یا ئهوانهی له پیشدا ناومان بردن ﴿ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ
أَنْ تَأْكُلُوا جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا ﴾ : جاکاتیکیش له گهل یه کئی لهوانه
کۆبوونهوه و چوونه یه کیك لهو مالانه، له گهل باوک، له گهل دایک،
له گهل برا، له گهل خوشک و غهیری ئهوانه که لیسه ناوبران، دروسته
بهیه کهوه دانیشن شت بخۆن، ههروهها دروسته جیاجیا، ههر کام
له کاتیکا، یا ههر کام له لایه کهوه .

﴿ فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ ، تَحِيَّةٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبَارَكَةٌ طَيِّبَةٌ ﴾ : جا کاتی چوونه نهو مالانه‌وه، سه‌لام بکه‌ن له‌سه‌ر خۆتان، دو‌عای خیر بکه‌ن بو خۆتان . نه‌گه‌ر چوونه مالیکه‌وه که‌سی تیا نه‌بوو، دو‌عای خیرو سه‌لام له‌سه‌ر خۆتان ده‌که‌ن . سه‌لام کردن له‌وان هه‌روه‌ک سه‌لام کردنه له خۆتان، سه‌لام له خۆتان بکه‌ن، دو‌عای خیر بو خۆتان بکه‌ن، چونکه نه‌و سه‌لامو دو‌عای خیره ریزلینانیکه و خیریکه له‌ته‌ره‌فی خواوه قه‌رار دراوه و به‌ره‌که‌تی تیا‌یه، خیری تیا‌یه، شتیکی پاک و جوانه .

﴿ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴾ : به‌و جو‌ره خوا نایه‌ت و فه‌رمانه‌ ری پۆشنکه‌ره‌وه‌کانی بو ئیوه‌ روون ده‌کاته‌وه‌و ده‌ریان ده‌خات، به‌لکو ئیوه‌ نه‌وانه‌ بییستن و هه‌ریان گرن، له‌بیرتان بی و له‌ بیرتان نه‌چنه‌وه‌ و به‌کاریان به‌ینو، به‌بی نه‌وانه‌ عمه‌ل بکه‌ن .

* دو‌ای نه‌وه شتیکی تریش هه‌یه زۆر گرن‌گه‌و ده‌بی مولا‌حه‌زه بکری - که به‌دا‌خه‌وه زۆر که‌س تووشی ده‌بن و واده‌زانن شتیکی چکۆله‌یه‌و سزای له‌سه‌ر نه‌یه - ده‌بی باس بکری، نه‌ویش نه‌وه‌یه که که‌سی نیسه‌تی زینا‌کردن له‌که‌سیکی تر بدات، له ژنیک که پاک دامینه، تووشی زینا‌کاری ناشه‌رعی نه‌بووه ، به ژنیک پاک دامه‌ن ناسراوه، وه‌ک چۆن که‌سی له‌ناو قه‌لایه‌ کدا بی، به‌وجۆره‌ و له‌ناو قه‌لای پاک

دامه‌نیدا، که‌سی نەو ژنه تاوانبار بکا به‌وه‌ی زینای کردووه، نەوه تووشی گوناھینکی (که‌بیره)، گوناھینکی زۆرگه‌وره بووه، نەگەر ته‌وبه نه‌کاو له‌سه‌ری ب‌روات تا ناخر، خوا له‌ نایه‌تیک‌ی تر هەر له‌و سوره‌ته‌دا ده‌فه‌رموی : نەو که‌سه له‌ دونیاو قیامه‌تا ده‌که‌ویته به‌ر له‌عه‌نتی خواو عه‌زاییکی گه‌وره‌ی بو هه‌یه، حه‌ت‌ه‌ن نه‌گا به‌ جه‌زای خو‌ی و، هه‌یج شت‌یک نایه‌ته مانع له‌وه‌ی بگا به‌وجه‌زایه . ده‌فه‌رموی :

﴿ إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ لَعُنُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴾ : نەوانه‌ی تو‌مه‌تی زینا و نه‌وکاره نامه‌شروعه ده‌ده‌ن له‌و ژنانه‌ی پاک دامه‌نن و وان له‌ قه‌لای پاک دامه‌نیدا و، بی ناگان له‌و جو‌ره نیش و کارانه، نه‌سه‌ن بیریان به‌لای نه‌و کرداره ناپه‌سه‌نده‌وه نیه ، ب‌رواداران و رتی حه‌قیان ناسیوه‌و ته‌سلیمی بوون، له‌سه‌ری دامه‌زراون، که‌س‌یک نه‌وان (مه‌تهم) بکاو ب‌ل‌تی تووشی زینا بوون، له‌ دنیاو له‌ ناخیره‌تا له‌عه‌نتی لی ده‌کری، ده‌که‌ویته به‌ر عه‌زه‌بی خواو عه‌زاییکی گه‌وره‌ی بو هه‌یه .

﴿ يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾ : له‌ روژیک‌دا که‌ زمان و ده‌ست و پینکانیان شایه‌تی ده‌ده‌ن له‌سه‌ریان که‌ چیان کردووه .

﴿ يَوْمَئِذٍ يُوفِّيهِمُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ، وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ ﴾ : نەو روژه خوا جه‌زا که‌یان به‌ته‌واوی نه‌داته‌وه، جه‌زایه‌ک که

به‌جییه و دروسته و ده‌بی بدریته‌وه. نه و روزه ده‌زانن که خوا حه‌قه‌و دروسته و پروونک‌ره‌وه‌ی هه‌رشتیکه، به‌هر کرده‌ویه‌ک جه‌زای مونسایی خوی ده‌داته‌وه، شتی‌ک بی جه‌زاو پاداشت ناهیل‌یته‌وه، نه‌وه جه‌زای قیامه‌تی نه‌وتۆمه‌ت دانه‌یه..

به‌لام به‌ نیسه‌ت دنیاوه، ده‌فه‌رموی : نه‌وانه‌ی که توه‌مه‌تی زینا ده‌ده‌ن له‌و ژنه‌ پاک دامه‌نانه، ده‌بی چوار شایه‌ت بهینن، چوار شایه‌تی موسولمانی رینک و پینک بهینن و شایه‌تی بده‌ن، چوار پیاو بهینن که نه‌و کاره‌یان دیوه‌و به‌ته‌واوی چاویان لیوه‌ بووه که نه‌و کاره‌ نه‌نجام بووه.. نه‌گه‌ر چوار شایه‌تیا‌ن نه‌هینا نه‌وا هه‌شتا دار، یا هه‌شتا شه‌لاقیا‌ن لی بده‌ن، دوا‌ی نه‌وه‌ش هه‌رگیز شایه‌تی تریسان لی قبول مه‌که‌ن، مه‌حرومیا‌ن بکه‌ن له‌و نرخ و نیعتیاره‌ی که هه‌ر موسولمانی ده‌بی له‌ کۆمه‌لی نیسلامیدا بیی. نیتر دوا‌ی نه‌وه دادگای نیسلامی نی‌علام ده‌کا که نه‌و شه‌خصه‌ به‌هیچ جو‌ر و له‌ هیچ شتی‌کا شایه‌تی لی قبول ناکری، نیسانیکی نارینک و نادروسته، بو نه‌وه ناشی که بگیری به‌ شایه‌ت له‌ هیچ شتی‌کا.. دوا‌ی نه‌وه ده‌فه‌رموی : نانه‌وانه له‌ حدودی به‌نده‌یی خوا ده‌رچوون، له‌ دینداری خاریج بوون، مه‌گه‌ر نه‌وانه‌یان دوا‌ی نه‌و‌کاره‌ ته‌وبه‌یان کردبی، دوا‌ی نه‌و فه‌ساده، نه‌و وه‌زعه‌ته‌ خراپه‌ی باریا‌ن هیناوه و بوون به‌سه‌به‌یی له‌که‌دار کردنی شه‌ره‌ف و نرخ و ریژی ژنیکی پاک دامه‌ن. نه‌وانه‌ نا‌زاوه‌یان خستۆته‌ ناو خیزان و

خانواده يهك، يا چندها خانواده، دهبي نهو كه سانه نهو فسادو
 نازاويه هلگرن، برژون نيعتيراف بكن بهوهی درويان كرددوه،
 هيچيان بهو ژنه پاك دامنهوه نهديوه، كاريتك بكن نهسمری نهو كاره
 نالبارو ناپهسهنده، نهو بوختانهيان لهبهين بجيت، له جيني نهو
 فسادهی كرددويانه نيسلاحيك بكن، لهو كاته دا خواي گهوره
 (غفور) و (رحيم) ه، له گوناوه كانيان نهبورى و چاوپوشي دهكا، نهو
 تهوبه ونيسلاحيه له دواييدا نهيكهن، ليسان قبول دهكا، جا نايهته كه
 دهفهرموى:

﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ
 ثَمَانِينَ جَلْدَةً، وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا، وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ . إِلَّا
 الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا، فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾: نه لبهته
 شلاق ليدان و فلاقه كرده كه، يا قبول نه كړدى شايبه ته كه، له كاتيك
 دهبي كه حكومهتي نيسلامى راسته قينه هديت، نهوه له سهر حوكمى
 نيسلامى راسته قينه، كه نهوه جينه جى بكات، به لام له كاتيك
 حكومهتي نيسلامى نيه نهو دوو شته نيجرا ناكړى .

جا نه گهر كه سيك نيماني به خوا بيت، له روژي قيامت برسې،
 دياره شتى وا ناكا و نيسبه تي زينا و تومه تي زينا، له ژنى پاك دامين
 نادا، نه گهر جارنيكيش تووشى نهوه بوو، حقه من نه گهر نيماني بيى،
 نهوه تهوبه دهكاو په شيمان دهبيته وه، نه گهر يته وه و نيعتيراف دهكا بهو

ناهه‌قی‌یه، به‌و درۆ و‌ته، هه‌ولیش ده‌دا بۆ نه‌وه‌ی له‌ جینی نه‌و‌کاره
 فاسیدو ناباره که کردوویه‌تی، کاری باش بکا، نیسلاح بکا، ناب‌پ‌وی
 نه‌و ژنه بسینیتیه‌وه که موته‌هه‌می کردووه ..

نه‌مانه چهند حوکمو فه‌رمائیک بوون له‌لایه‌ن خ‌وای گه‌وره‌وه بۆ
 هه‌ر ئینسانیک بیه‌وی رینگای به‌نده‌یی خ‌وا بگری، پ‌یویسته موسلمان
 بیانزانی و ریعایه‌تیان بکا، به‌ب‌ی ریعایه‌تی نه‌مانه‌و زۆریکی تر له‌و
 فه‌رمان و حوکمانه‌ی له‌ قورئان و سووننه‌تی پ‌یغه‌مبه‌ری خ‌وادا هه‌ن،
 ئینسان ناتوانی به‌نده‌ی خ‌وا ب‌ی .. هه‌لبه‌ته زۆریکی تریش هه‌ن، ته‌نها
 نه‌مانه‌ نین، به‌لام نه‌گه‌ر ئینسان ریعایه‌تی نه‌مانه‌ بکا که باس کران، زۆر
 شتی نه‌نجام داوه، ده‌گری بۆ نه‌وانه‌ی تریش له‌و که‌سانه‌ی به‌راستی
 زانان و له‌ قورئان و سووننه‌تی پ‌یغه‌مبه‌ری خ‌وا ناگادارن، په‌رسیار بکاو
 زیاتر رینگای به‌نده‌یی خ‌وا بناسی، زیاتر ب‌ی به‌ نه‌هلی (عه‌هد) و،
 نه‌وه‌ی خ‌وا دایناوه ریعایه‌تی بکا، تا خ‌وشبه‌ختی دنیاو ناخیره‌تی ده‌ست
 بکه‌وی .

گرنگیی دووباره کردنه‌وه له په‌روه‌ده‌کردندا

شتیک هه‌یه زۆر پێویسته گرنگی پێ بدری ، ئەویش ئەوه‌یه تهنها له کاتی‌کدا ئەنجامدانی هه‌ر کرده‌وه‌یه‌کی چاک و دووری گرتن له کرده‌وه‌ی خراب سوودی هه‌یه بۆی، که ئیمان دامه‌زراو بێ، ئەنجامدانی ئەو کرده‌وه چاکه، یا دووری گرتن له‌و کرده‌وه خراپه، له ده‌روونی ئینسانه‌که‌دا جیگیر بووبی ، له دلێوه هه‌لقولتی .. نه‌گه‌ر وانه‌بێ هیچ سوود و فائیده‌یه‌کی بۆ نه‌یه .. جا بۆ ئەوه‌ی روۆشن بێته‌وه با ئونه‌یه‌ک بێنینه‌وه :

نه‌گه‌ر منالیک ئەلف و بێی پێ بلین، به‌لام یه‌ک دوو جارێ پێی بلین، ئەویش یه‌ک دوو جارێ بێخوینیتته‌وه‌و دوایی له‌بیری به‌جیتته‌وه، ئەوه پێی ناوتری که خوینده‌واره و ئەلف و بێ ده‌زانی . ئەو که‌سه تهنها له کاتی‌کا ده‌بیتته‌ خوینده‌واره که ئەو ئەلف و بێه زۆر بۆی خوینرایتته‌وه، ئەویش خۆی دوایی زۆر ده‌وری کردیتته‌وه و زۆر پیایدا چووبیتته‌وه، به‌ جوړیک که له دلیدا جیگیر بووبی و ئیتر هه‌رگیز له‌بیری نه‌جیتته‌وه ، هه‌ر کاتی بیه‌وی بێخوینیتته‌وه بتوانی و ره‌وانی بیت ، ئاله‌و کاته‌دا نه‌وتری ئەو که‌سه خوینده‌واره ..

هه‌روه‌ک له‌مه‌و پێش وتومانه : نه‌گه‌ر پیاویکی خوینده‌وار نه‌خوینده‌واریک دابنی و یه‌ک کتییشی پێی بخوینیتته‌وه، له‌به‌ر ئەوه‌ی هه‌ر له‌و کاته‌دا ده‌توانی ئەو شتانه‌ بخوینیتته‌وه، دوایی ئیتر نازانی یه‌ک

لاپه‌ره‌ش بخوینیته‌وه. نه‌وه پئی ناوتری خوینده‌وار، چونکه له‌ دلّیا جینگیر نه‌بووه و دانه‌مه‌زراوه له‌سه‌رئه‌وه، شتیك بووه هاتووه به‌ ده‌میا و ته‌واو بووه.. به‌همان جوړ كرده‌وهی چاكیش تنها له‌كاتیكا سوودی همیه بوئ نینسان كه له‌ دلّیا ریشه‌ی داكو‌تایی و له‌سه‌ری دامه‌زرایئ . نیمانی وا دامه‌زرا بی هه‌ركاتی بیهوی نه‌و كرده‌وه چاكه نه‌نجام بدا، وانهبی كه له‌ده‌ستی ده‌رچیت، واته له‌ هه‌ندی كاتا نه‌نجامی بدا، به‌لام له‌ دلّیدا ریشه‌ی دانه‌كو‌تایی.. كرده‌وهی خراپیش هه‌روایه، له‌ كاتیكا نینسان له‌ده‌ستی نه‌ویش رزگاری ده‌بی، كه به‌راستی له‌ دلی ده‌ری هیتایی، نه‌ك له‌ دلّیا مایی و ته‌صمیم و عه‌زمی له‌سه‌ر نه‌وه بیت و بیهویت نه‌و كرده‌وهیه نه‌نجام بدا، به‌لام له‌ رواله‌ت و زاهیردا لئی دوور كه‌ویته‌وه .. نه‌گه‌ر - بوئ نمونه - نینسانی قه‌سدی له‌سه‌ر نه‌وه بوو عاره‌ق بخواته‌وه، نه‌گه‌ر له‌ زاهیرشدا بوئ رینك نه‌كه‌وی بیخواته‌وه، نه‌وه هه‌رخه‌ریكه ده‌بخواته‌وه!! لای خوا به‌ عاره‌قخوړ حسیب ده‌كری . هه‌روه‌ك چوئن نه‌گه‌ر نینسان قه‌سدی نه‌وه‌بوو كه خیر و نیحسان بكا، له‌ رتی خوادا زه‌كات بدا، نه‌گه‌ر مال و سه‌روه‌تیشی نه‌بوو، هه‌روه‌ك نه‌وهیه زه‌كات بدا له‌ رتی خوادا.. نه‌وه زوړگرنگه كه نینسان نیمان ناوا له‌ دلّیا دامه‌زری تا بیته سه‌رچاوهی كرده‌وهی چاك و، دووری كردن له‌ كرده‌وهی خراپ .. به‌لام نه‌گه‌ر نیمانه‌كه له‌ دلّیدا دانه‌مه‌زرا بوو، نه‌گه‌ر كرده‌وهی چاكیشی كرد نه‌وه به‌ هیچ

حسیب ناکرئ. ئەگەر کردەوێ خراپیشی ئەنجام نەدا، بەلام لەبەر ئەوێ لە دلیایەتی کە بیکاو قەسەدیەتی لەسەری، هەر بە خراپکار لای خوا ئەنوسرئ..

لەبەر ئەوێ پێویستە موسولمان چەند جار بگەرێتەوێ بۆ ئەو باسانەیی لەمەوپێش کراون، بەتایبەت گوی بەدا بەو باسانەیی لەبارەیی ئاخیرەت و بەهەشت و جەهەننەم و دادگای خواوێ لەمەوپێش کراون. زۆر لەسەر ئەوانە بچیتەوێ، بەلکو خوای (متعال) تەو فیقی بەدا و ئیمان لە دلیا جیگەر بیئ، وای ئی بیت بیته ئەهلی کردەوێ چاک. وای ئی بیت هەر وەك چۆن خویندەوارە کە هەر کات ویستی کتیب بخوینیتەوێ دەتوانی بخوینیتەوێ، ئەویش هەر کات ویستی کردەوێ چاک ئەنجام بەدات، ئەنجامی بەدات، کردەوێ خراپەکانیش ریشەیان لە دلی هەلکەنرئ، یا ئەسلەن هەر کردەوێ خراپ ئەنجام نەدات، یا ئەگەر جاری لە دەستی دەرچوو ئەنجامی دا، بە زووترین کات بگەرێتەوێ تەو بە بکاو برواتەوێ بۆ لای خوای خووی و، داوای لیبوردنی ئی بکا، داوای ئی بکا ئەو تەو بەو ئەو کردەوێ چاکانەیی داوای تەو بە کەیی ئەیکا قبول بکا ..

کۆتایی

لە کۆتاییدا ئەو دەخەینەو بەرکە پێشتر وتمان :

نەگەر نینسان مانای سورەتی (العصر) بزانی و بەراستی ریعایەتی بکا، نەگا بە خۆشەختی دۆنیای ناخیرەت .. ئەینەمەو بەرو دەلیم :

هەر موسلمانێک دەتوانی لەبەری بکات با لەبەری بکات ، هەر وەك چۆن سورەي (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) یان لەبەر کردوو، ئەوانەي نەخوینەوارن و لە نوێژدا نەبخوینن با نەمەش لەبەر بکەن، بەلام بەماناکیەو . لەو دوورکاتە نوێژەدا کە دوای سورەي فاتیحە سورەي تر نەخوینن، با نەم سورەتە لەیەکیک لە رکاتەکانا بیخوینن، (قُلْ هُوَ اللَّهُ) پش لەو رکاتەکەي تردا .. دیارە دەبێ بەماناکیەو بیخوینن، هۆشیان بەلای ماناکیەو بیست، با تەنسیر لە دلیاندا بکاو، کەم کەم وایان لی بی کە دلیان دامەزری لەسەر ئەوێ ئەو سورەتە چیان لی داوا دەکاو، بەوجۆرە بن کە دەفەرموی :

﴿ وَالْعَصْرِ (۱) إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ (۲) إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالْحَقِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ (۳) ﴾

قەسەم بە زەمانە! ئەو زەمانەي نینسان نەگەر باش سەرنجی بدات دەزانی هەرکەس عاقیبەتی چۆنە . عاقیبەتی نیمان و عەمەلی صالح چیه، عاقیبەتی کوفرو خراپکاریش چیه، هەر زەمانەي خۆی دەری دەخا، هەرکەس نەتیجەي چی بووو بەچی گەییو و چ سەرەنجامینکی

دهست كهوتووہ! قہسم بہزہمانہ! بيگومان و بہ راستي نينسان - ہەر نينسانئ - وا لہ خہسارہت و زيانکاريدا، نہ تہنہا سوودی دہست نہ کہوتووہ لہ ژيانی دونيادا و لہ تيجارہتی ژيانی دونيادا، بہلکو سہرمايہ کەشی لہ دہست دەر چووہ، خویشی لہ دہست داوہ، مہ گہر ئەوانہی نيمانين هینا، ئەوانہی رتي بہندہی خويان ناسی و تہسليمی بوون و، لہسہری دامہزران، ئەوانہی کردوہ چاکہکانيان تہنجام دا، وەك ئەو کردوہوانہی لہمہويش باس کران، ئەوانہی بہيہ کتر وەسبہت دہ کەن، بہيہ کتر سفارش دہ کەن، لہيہ کتر داوا دہ کەن کہ لہسہر حەق بن، لہسہر بہرنامہی دروستی خوابن، لہسہر بہرنامہی نيمان و عہمەلی صالح بن، ہەر وەھا ئەوانہی کہ وەصبہت بہيہ کتر دہ کەن، نہصبہتی يہ کتر دہ کەن کہ لہسہر رتي بہنديايتي صہبر بکەن و خوراکر بن .

پیرست

لاپه‌ره	بابه‌ت
۳	پیشه‌کی چایی دووهم
۵	پیشه‌کی چایی یه‌که‌م
۸	بوخته‌یه‌ک له‌که‌سیتی م. ناصری سوبحانی
۱۳	سه‌بارت به‌م به‌رهمه
۱۷	به‌شی یه‌که‌م چۆنیه‌تی به‌ندایه‌تی بو‌خوا و مانای راسته‌قینه‌ی ئیسلام
۱۸	به‌نده‌یی، یا به‌ندایه‌تی بو‌خوا یانی چی؟
۲۵	واتای راسته‌قینه‌ی ئیسلام
۳۰	واتای ته‌واوی به‌ندایه‌تی
۳۵	هۆی گو‌م‌رایی ئینسان
۴۰	خۆشبه‌ختی و به‌دبه‌ختی راسته‌قینه
۵۰	ژیانی به‌رزه‌خ
۵۹	واتای (په‌روه‌رده‌کردن) و چۆنیه‌تیه‌که‌ی
۶۶	نافه‌ت و گرفته‌کانی سه‌ر رپی هیدایه‌ت
۷۰	واتای ره‌جمه‌ت و په‌روه‌رشیا‌ری خوا

	بەشى دووھم بېروا بەرۆزى دوايى و، چمكى لہ بەلگەى بونى و روداۋە كانى
۷۲	
۷۳	پرسىنەۋەى دوارۆژ
۷۶	پلە كانى بېروا بە دوارۆژ
۸۰	پوختەيەك لہ تەفسىرى سۈرەتى (التكاثر)
۸۵	پوختەيەك لہ تەفسىرى سۈرەتى (الزلزلة)
۹۰	پوختەيەك لہ تەفسىرى سۈرەتى (القارعة)
۹۴	پوختەيەك لہ تەفسىرى سۈرەتى (الانفطار)
۱۰۰	قۇناغە كانى ھاتنى قىامەت و شەپپورە كان
۱۱۱	گۆشەيەك لہ بەلگە كانى زىندوبونەۋە
۱۱۵	ھەندى لہ بەلگەۋ نىشانە كانى رۆزى دوايى
۱۱۸	پوختەيەك لہ تەفسىرى سۈرەتى (قاف)
۱۴۰	بەشىك لہ تەفسىرى سۈرەتى (الحاقۃ)
۱۴۸	بەشىك لہ تەفسىرى سۈرەتى (الواقعة)
۱۶۷	تەفسىرى سۈرەتى (الماعون)

۱۷۲	به‌شی سینه‌م تیشکیک له‌سەر چه‌مکه ئیمانیه‌کان
۱۷۳	مانای راسته‌قینه‌ی (عبادة) و (استعانة)
۱۷۹	مانای (رب) و په‌روه‌رشیاربی خوا
۱۸۰	مانای (إله) و فریاد‌ره‌سی و فه‌رمان‌ره‌وایی خوا
۱۸۴	چۆنیه‌تی جیه‌جیه‌ک‌ردنی به‌رنامه‌ی خوا
۱۹۲	مانای ته‌واوی (استعانة) و داوا‌ی یارمه‌تی له‌ خوا
۱۹۳	حه‌قیقه‌ت و مانای (توکل) و پشت به‌ خوا به‌ستن
۱۹۸	پله‌ی پیاو‌چا‌کان و حه‌قیقه‌تی ریتۆلی گرتنیان
۱۹۹	ده‌باره‌ی (وه‌سیله) له‌ نیوان عه‌بده‌کان و خوا‌ی گه‌وره‌دا
۲۰۳	ده‌باره‌ی غه‌یب زانین
۲۱۳	پوخته‌یه‌ک ده‌باره‌ی شه‌فاعه‌ت
۲۲۲	چۆنیه‌تی دو‌عا‌کردن و له‌خوا پارانه‌وه
۲۲۷	به‌شی چواره‌م پوخته‌یه‌ک ده‌باره‌ی حیکمه‌ته‌کانی نوێژو رۆژو و زه‌کات
۲۲۸	پوخته‌یه‌ک ده‌باره‌ی حه‌قیقه‌تی نوێژو حیکمه‌ته‌کانی
۲۳۶	مانای حه‌قیقی (الله اکبر)
۲۳۸	کورته‌یه‌ک له‌ مانای سوره‌تی (فاتحه)

۲۴۶	مانای سوره‌تی (إخلاص)
۲۴۷	هه‌ندی له حیکه‌تی جولهو زیکره‌کانی نوێژ
۲۵۰	کورته‌یه‌ک له مانای (التحیات)
۲۵۵	حیکه‌تی چه‌ندباره‌بونه‌وه‌ی نوێژه‌کان له شه‌وو رۆژدا
۲۵۷	حیکه‌تی نوێژی ویتز له شه‌ودا
۲۵۸	پوخته‌یه‌ک له باسی زه‌کات
۲۵۹	پوخته‌یه‌ک ده‌رباره‌ی رۆژوو
۲۶۱	به‌شی پینجه‌م کورته‌ باسیک ده‌رباره‌ی پایه‌کانی ئیمان
۲۶۲	کورته‌ باسیک ده‌رباره‌ی فریشته‌کان
۲۶۵	کورته‌ باسیک ده‌رباره‌ی کتیبه‌ ناسمانیه‌کان
۲۶۶	کورته‌ باسیک ده‌رباره‌ی پیغه‌مبه‌ران (عليهم السلام)
۲۷۱	هه‌ندی له صیغه‌ته‌کانی خوای په‌روه‌ردگار
۲۷۲	ده‌رباره‌ی قه‌زاو قه‌ده‌ر
۲۸۰	به‌شی شه‌شه‌م هه‌ندی له نه‌رکه‌ ره‌ه‌وشیه‌کانی سه‌رشانی موسلمان
۲۸۵	نه‌و ره‌ه‌وشته‌ ناپه‌سه‌ندانیه‌ی له سوره‌تی (القلم) باسکراون
۲۹۲	نه‌و ره‌ه‌وشانه‌ی له سوره‌تی (المعارج) باس کراون

۲۹۹	ھەندىكى تر لە رەوشتە باشە كان
۳۱۴	بەشى لە تەفسىرى سۈرەى (الفرقان)
۳۱۹	بەشى لە تەفسىرى سۈرەتى (الحجرات)
۳۲۵	پوختەيەك لە تەفسىرى سۈرەتى (العصر)
۳۲۷	پوختەيەك لە ئەحكامى سۈرەتى (الاحزاب)
۳۴۱	پوختەيەك لە ئەحكامى پۈشتەيى ئافرەت
۳۷۸	گۈرنگى دوبارە كۆرۈنۈپ لە پەروەردە كۆرۈندۈ
۳۸۱	كۆتايى
۳۸۳	پىرست

پوخته‌ی چهند پوره گرافیک له م کتیبه :

* ههمومان دهمانین خوی گهوره بۆ بنده‌یی (عیبادت) خه‌لقی کردووین ، بنده‌بیش بهوه ئه‌کری ئینسان په‌په‌روی به‌نامه‌یه‌ک بی که‌خوا بۆی داناوه . ئه‌و به‌نامه‌یه‌ی له کتیبه‌که‌یدا ناردویه‌تی ، واته : قورئان

* (بنده‌یی بۆ خوا ئه‌وه‌یه له ژيانتا به‌جۆریک بیت که خوا لیت داوا ده‌کا ...)
* (ئه‌بی ئینسان ئه‌وه بزانی که له ژيانیا نیازمه‌نده به‌خوایه‌ک که خاوه‌نیه‌تی ..)
* ده‌بی بزانی بۆ ههر هه‌نگاوێک هه‌لی ده‌گری له‌ژياندا “ نیازی به‌خوا هه‌یه ، که ده‌بی شتانیکی له‌لایه‌ن خواوه بۆ ئاماده بکری ، هه‌روه‌ها کۆسپ وگرفتی سه‌ر ریشی بۆ لابه‌ری ..) (.. جا کاتی ئه‌مه‌ی زانی نه‌تیجه ئه‌وه ده‌بی که هه‌مو گیانی پر بی له ئومید و مه‌یل و ره‌غبه‌ت بۆ لای خوا ..)

* (دوا‌ی ئه‌وه ئه‌بی ئینسان بیری ئه‌وه‌ش بکاته‌وه که خوی گهوره هه‌چ شتیک به‌بی حکمه‌ت ئه‌نجام نادات و ، کاری بی هوده ناکات ، به‌تایبه‌تی له‌گه‌ل ئینساندا ، پاشان ئه‌وه‌ش ئه‌بی بزانی که خوا خاوه‌نی رۆژیکه که‌تیا‌یدا له ئینسان ئه‌پرسیته‌وه و ئه‌یکیشیته دادگا و لای داوا ده‌کا : که له ژيانی دونیادا چی کردوو و چی نه‌کردوو ؟

* جا ئه‌گه‌ر به‌جۆری ژيانی به‌سه‌ر بردی‌ت که خوا لای داوا کردوو ، ئه‌وه پاداشتیکی ئه‌دریته‌وه ، گونجاو له‌گه‌ل ئه‌و ژيانه‌ی به‌سه‌ری بردوو .. ئه‌گه‌ر به‌جۆریکی تر ژيانی به‌سه‌ر بردی ، سزایه‌کی ئه‌دری گونجاو له‌گه‌ل ئه‌و ژيانه ..

* جا کاتی ئینسان ئه‌مانه‌ی زانی ، ئه‌گه‌ر که‌می‌ک دلی بۆ خوی بسوتی و ، به‌ته‌واوی له‌غه‌له‌تدا نه‌بی ، ئه‌وه هه‌م ئومید وه‌یوا ، هه‌م ترس و له‌رز ، هه‌موو گیانی داگیرته‌کاو ، کاری ئه‌کا سه‌ر شو‌ری ئه‌و رۆژه نه‌بی و ، خۆشه‌ختی هه‌میشه‌یی ده‌ست که‌وی ...

لیره‌وه ئینسان په‌یمانی بنده‌یی بۆ خوا و شوین که‌وتنی په‌یامه‌که‌ی ئه‌به‌ستی ..)

ناصری سوبحانی